Marksizm-Leninizmin Küçük Kitaplığı

LENİNİZM

PROLETARYANIN BÜYÜK ÖĞRETMENLERİNİN ESERLERİNDEN DERLENMİŞTİR

ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU

Sorunun Konuluşu / Proletarya ve Ulusal Kurtuluş Hareketi / Ulusal Sorun ve Sömürge Sorununda Bolşevik Program / Sömürge Devrimleri ve Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Hareketler / Proletarya Diktatörlüğü Altında Ulusal Sorun

6. DEFTER

inter
yayınları

ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU

Bu kitap, 1935'te Moskova-Leningrad'daki SSCB'ndeki Yabancı İşçiler Yayınevi Kooperatifi tarafından yayınlanan orijinal Almanca baskının Batı Almanya, Kiel, Rotfront Verlag tarafından yapılan tıpkıbasımından Türkçeye çevrilmiştir.

Türkçeye çevirirken, orijinaldeki olası çeviri hatalarını ortadan kaldırmak için, kitapta geçen pasajlar, Lenin ve Stalin'in daha sonra yayınlanan otorize edilmiş eserleriyle karşılaştırılmıştır. Almanca baskıda bu pasajlarda ... ile gösterilen atlanan yerler tarafımızdan gözden geçirilmiş ve önemli gördüğümüz yerler değişik bir yazı karakteriyle Türkçe baskıya dahil edilmiştir.

1. Basım: Mart 1990

Dizgi-Baskı: Teknografik Matbaacılık A.Ş.
Kapak » : Anka Ofset
Kapak Hazırlık: İnter Grafik-Tasarım

İNTER YAYINCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
Babıali Cad. no: 14/3
Cağaloğlu-İst.

LENİNİZM

OKULLAR VE KENDİ KENDİNE ÖĞRENİM İÇİN
DERS DEFTERLERİ
Proletaryanın büyük öğretmenlerinin
eserlerinden derlenmiştir

6. DEFTER

ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU

Çeviren:
İSMAİL YARKIN

İÇİNDEKİLER

I — ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA LENİNİZM'İN SORUNU KOYUŞU 7
1 — Ulusal Ve Sömürge Sorununda Leninizm'in Sorunu Koyuşu Üzerine Stalin Yoldaş 7
2 — «Ulus Ve Ulusal Hareket Nedir?» 13
I — Ulus 14
II — Ulusal Hareket 24
III — Sorunun Koyuluşu 34
3 — Ulusal Sorunun Tarihsel Gelişiminin Üç Dönemi 42
4 — Kendi Kurtuluşunun Ön Koşulu Olarak Kurtuluş Hareketlerinin Proletarya Tarafından Desteklenmesi 48
5 — Ulusal Hareketlerle İlişki Sorununun Marksizm-Leninizm'de Tarihsel-Somut Olarak Konuluşu 57
6 — Ulusal Sorunda Proleter Siyasetin Temel İlkesi Olarak Bütün Ulusların Proleter Ve Emekçi Kitlelerinin Ortak Mücadeleye Yakınlaştırılması 61
II — ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNU VE SOSYALİST DÜNYA DEVRİMİ (ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA BOLŞEVİZMİN PROGRAMI) 67
1 — Ezilen Halkların Kurtuluş Hareketi Ve Proleter Devrimi Üzerine Stalin Yoldaş 67
2 — Bolşevizmin Ulusal Programının Ana Şiarı Olarak Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Kadar Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı 73
A — Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Kadar Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şeklindeki Leninist Slogan 74
B — Ulusal Sorunda Bolşevik Programın Esas Talepleri 81
3 — Ulusal Sorunda Sosyal-Şovenizme Ve Merkezciliğe Karşı Leninist Program Uğrunda Partinin Mücadelesi 90
A — Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı

Şiarının Sosyal-Şovenizm Tarafından Reddedilmesine Karşı Mücadele 90
B — «Ulusal Kültürel Özerklik» Şiarının Burjuva-Milliyetçi Özünün Teşhiri ... 93
4 — Ulusal Sorunda Luksemburgizme Karşı Leninist Program Uğruna Partinin Mücadelesi 109
A — Ulusal Sorunun Çözümü İçin Devrimci Mücadele Olmaksızın Sosyalizm İçin Devrimci Mücadelenin Mümkünsüzlüğü 109
B — Ulusların Uluslararası Birliğine Varmanın Biricik Yolu Olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tanınması 112
C — «Dolaysız, Açıktan İlhakçılık» Pozisyonuna Kaymak Olarak Ulusal Sorunda Luksemburgizm 121
5 — «Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı» Buharinci Şiarının Leninist Eleştirisi 128
III — ULUSAL-SÖMÜRGESEL SORUN VE PROLETER DÜNYA DEVRİMİ (KAPİTALİZMİN GENEL KRİZİ DÖNEMİNDE SÖMÜRGE DEVRİMLERİ VE AVRUPA'DA ULUSAL HAREKETLER) 134
1 — Sömürge Devrimleri, İtici Güçleri, Gelişme Perspektifleri, Komintern'in Strateji Ve Taktiği 134
A — Sömürgelerde Emperyalist Siyasetin Özü Ve Sömürge Ekonomisinin Karekteristik Özellikleri 134
B — Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler Üzerine Komintern'in Programı 141
C — Sömürgesel Devrimin İtici Güçleri, Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler İçindeki Komünist Partilerinin Strateji Ve Taktiği 144
D — İçinde Bulunulan Aşamada Sömürgesel Devrimler 160
2 — Çin Devrimi'nde Leninist Strateji Ve Taktik Uğruna Mücadele 161
A — Çin Devrimi Sorunlarında Troçkizme Karşı Mücadele 161
B — 1925-1927 Çin Devrimi'nde Çin Komünist Partisi'nin Sağ Oportunist Hatalarına Karşı Mücadele 168

C — Çin'de Devrimci-Demokratik Diktatörlüğün Özellikleri 169
3 — Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorun ... 170
A — Emperyalist Savaştan Sonra Ulusal Çelişkilerin Keskinleşmesi 170
B — Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorunda Leninist Çözüm Uğruna Stalin Yoldaşın Mücadelesi 172
C — Orta-Avrupa Ve Balkanlar'da Ulusal Sorun Üzerine Komintern 190
IV — PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ALTINDA ULUSAL SORUN 196
1 — Ekim Devrimi Ve Ulusal Sorun 196
2 — Parti Ve Sovyet İktidarının Ulusal Siyasetinin Temelleri 199
A — Ulusal Sorunda SBKP(B)'nin Programı 199
B — Proletarya Diktatörlüğü Altında Halkların İşbirliğinin Devlet Biçimi Olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği 201
C — İktidardaki Proletaryanın Milliyetler Siyasetindeki Görevleri 203
D — Doğu'nun Sovyet Cumhuriyetleri'nde Sosyalist İnşa Ve Biçim Olarak Ulusal, İçerik Olarak Proleter Kültürün Geliştirilmesi Görevi 210
3 — Proletarya Diktatörlüğü Koşullarında Ulusal Sorundaki Sapmalara Karşı Mücadele 215
A — Büyük Rus Şovenizmine Ve Yerel Milliyetçiliğe Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş 215
B — Ukrayna Milliyetçiliği Tehlikesi Üzerine Stalin Yoldaş 225
C — İçinde Bulunulan Aşamada Milliyetçiliğe Sapmaya Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş 228
4 — İkinci Beş Yıllık Plan Ve Sovyetler Birliği Halkları Arasındaki Ekonomik Ve Kültürel Eşitsizliğin Giderilmesi 230
5 — SSCB'nde Ulusal Sorunun Çözülmesinin Uluslararası Önemi 233
Kaynakça 238

I — ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA LENİNİZM'İN SORUNU KOYUŞU

1 — Ulusal Ve Sömürge Sorununda Leninizm'in Sorunu Koyuşu Üzerine Stalin Yoldaş

Son yirmi yıl içinde ulusal sorun çok önemli bir dizi değişikliklerden geçti. İkinci Enternasyonal dönemindeki ulusal sorun ile Leninizm dönemindeki ulusal sorun bir ve aynı şey olmaktan çok uzaktır. Bunlar yalnızca kapsamları bakımından değil, tam tersine iç karakterleri bakımından da birbirinden temelden ayrılmaktadır.

Eskiden ulusal sorun genellikle, esas olarak «uygar» milliyetleri ilgilendiren dar bir sorunlar çemberi içinde kalırdı. İrlandalılar, Macarlar, Polonyalılar, Finliler, Sırplar ve bazı başka Avrupa milliyetleri — işte İkinci Enternasyonal önderlerinin yazgılarıyla ilgilendikleri, tam haklarına sahip olmayan halklar bunlardı. Ulusal baskının en kaba ve en zalim biçimlerine uğrayan Asya ve Afrika'nın on milyonlarca ve yüz milyonlarca halkı, genelde onların görüş alanı dışında kalırdı. Beyazlar ile siyahları, «uygarlar» ile «uygar olmayanlar»ı bir tutmaya bir türlü karar verilemiyordu. Sömürgelerin kurtuluşu sorunundan dikkatle kaçınan iki-üç anlamsız, sudan karar — İkinci En-

ternasyonal önderlerinin övünebildikleri her şey bundan ibaretti. Bugün, ulusal sorundaki bu ikiliğe ve yarım-gönüllülüğe artık son verilmiş gözüyle bakılmalıdır. Leninizm, bu açık uygunsuzluğu, beyazlar ile siyahlar arasındaki, Avrupalılar ile Asyalılar arasındaki, emperyalizmin «uygar» ve «uygar olmayan» köleleri arasındaki bu ayrım duvarını yıktı ve böylece ulusal sorunu sömürgeler sorunuyla bağladı. Böylece ulusal sorun özel bir sorun, bir devletin iç sorunu olmaktan çıkıp, genel ve uluslararası bir sorun haline, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin ezilen halklarının emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu dünya sorunu haline geldi.

Eskiden, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi genellikle yanlış yorumlanırdı ve sık sık ulusların özerklik hakkı biçiminde daraltılırdı. Hatta II. Enternasyonal'in bazı önderleri, kendi kaderini tayin hakkını kültürel özerklik hakkına; yani tüm siyasi iktidar hakim ulusun elinde bırakılırken, ezilen ulusların kendi kültürel kuruşlarına sahip olma hakkına indirgeyecek kadar işi ileri götürdüler. Bu durum, kendi kaderini tayin fikrinin, ilhaklara karşı bir mücadele aracı olmaktan çıkıp, ilhakların haklı gösterilmesi için bir araç olmaya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına yol açtı. Şimdi bu kafa karışıklığına üstesinden gelinmiş gözüyle bakılmalıdır. Leninizm, kendi kaderini tayin kavramını, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin ezilen halklarının tamamen ayrılma hakkı, ulusların bağımsız devlet varlığı hakkı olarak yorumlayarak bu kavramı genişletmiştir. Böylelikle kendi kaderini tayin hakkı kavramını özerklik hakkı olarak yorumlayarak ilhakları haklı

gösterme olanağı dıştalanmıştır. Kendi kaderini tayin ilkesi ise, emperyalist savaş sırasında sosyal-şovenlerin elinde olduğu gibi, kitlelerin aldatılmasının bir aracı olmaktan çıkarak, bütün emperyalist emellerin ve şovenist entrikaların maskesini düşürme aracı, kitleleri enternasyonalizm ruhuyla siyasi bakımdan aydınlatmanın bir aracı haline geldi.

Eskiden, ezilen uluslar sorunu, genellikle salt hukuki bir sorun olarak görülürdü. «Ulusal hak eşitliği» üzerine tumturaklı bildiriler, «ulusların eşitliği» üzerine sayısız açıklamalar — işte, bir grup ulusun (azınlığın) diğer bir grup ulusu sömürerek yaşadığı emperyalizm koşullarında, «ulusların eşitliği»nin ezilen haklarla alay etmek olduğu olgusunu örtbas etmeye çalışan II. Enternasyonal partileri bunlarla yetindiler. Şimdi ulusal sorundaki bu burjuva-hukuksal kavrayışın maskesi düşürülmüş olarak görülmelidir. Leninizm, proletarya partilerince doğrudan desteklenerek güçlendirilmeyen ezilen halkların kurtuluş mücadelesine ilişkin «ulusların eşitliği» açıklamalarının içi boş ve sahtekarca olduğunu açıklayarak, ulusal sorunu tantanalı açıklamaların yüksekliklerinden yeryüzüne indirdi. Böylelikle ezilen uluslar sorunu, ezilen ulusların enperyalizme karşı mücadeleleri için, ulusların gerçek eşitliği için, onların bağımsız devlet varlıkları için destek, yardım, gerçek ve sürekli yardım sorunu haline geldi.

Eskiden ulusal sorun, reformist bir bakış açısıyla, ayrı, bağımsız bir sorun olarak; sermayenin iktidarı, emperyalizmin devrilmesi, proleter devrim genel sorunuyla bağlantısız bir sorun ola-

rak ele alınırdı. Sömürgelerdeki kurtuluş hareketiyle doğrudan ittifak olmaksızın Avrupa'da proletaryanın zaferinin mümkün olduğu, ulusal sorunun ve sömürgeler sorununun sessizce, «kendiliğinden», proleter devrimin anayolunun dışında, emperyalizme karşı, devrimci mücadele olmaksızın çözülebileceği sessizce varsayılırdı. Şimdi bu devrim karşıtı görüşün maskesi düşürülmüş olarak görülmelidir. Leninizm tanıtlamış ve emperyalist savaş ile Rusya'daki devrim doğrulamıştır ki, ulusal sorun ancak proleter devrim ile bağlantı içinde ve proleter devrimin zemini üzerinde çözülebilir; Batıdaki devrimin zafer yolu, sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin emperyalizme karşı kurtuluş hareketiyle devrimci ittifaktan geçer. Ulusal sorun, proleter devrimi genel sorununun bir parçası, proletarya diktatörlüğü sorununun bir parçasıdır.

Sorun şudur: Ezilen ülkelerin devrimci kurtuluş hareketlerinin bağrında varolan devrimci olanaklar **artık tükenmiş midir,** tükenmemiş midir, ve eğer tükenmemişse, bu olanaklardan proleter devrim için yararlanmak, bağımlı ve somürge ülkeleri emperyalist burjuvazinin bir yedek gücü olmaktan çıkarıp devrimci proletaryanın bir yedek gücü, onun müttefiki yapabilmek için gerekçeli bir umut var mıdır?

Leninizm bu soruya olumlu yanıt verir, yani ezilen ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinin bağrında devrimci potansiyelin var olduğu görüşünü savunur ve bunlardan, ortak düşmanın devrilmesi için, emperyalizmin devrilmesi için yararlanmanın mümkün olduğu görüşündedir. Emperyalizmin gelişme mekaniği, emperyalist savaş ve Rusya'da-

ki devrim, Leninizmin bu konuda vardığı sonuçları tamamıyla doğrular.

«Egemen» ulusların proletaryasının, ezilen ve bağımlı halkların ulusal kurtuluş hareketlerini desteklemeye, kararlılıkla ve aktif bir şekilde desteklemeye zorunluluğu buradan çıkar.

Bu elbette ki, proletaryanın **her** ulusal hareketi her zaman ve her yerde, tek tek bütün somut durumlarda desteklemek zorunda olduğu anlamına gelmez. Burada söz konusu olan, emperyalizmi sağlamlaştırmaya ve sürdürmeye yönelik hareketler değil, onu zayıflatmaya, devirmeye yönelik ulusal hareketlerin desteklenmesidir. Tek tek ezilen ülkelerin ulusal hareketlerinin, proletarya hareketinin gelişmesinin çıkarlarıyla çatıştığı durumlar vardır. Kendiliğinden anlaşılır ki, böyle durumlarda bir destek söz konusu olamaz. Ulusların hakları sorunu, soyut, kendi içine kapalı bir sorun değil, tam tersine proleter devrimi genel sorununun bir parçası, bütüne tabi ve bütünün bakış açısından görülmek zorunda olan bir sorundur. Geçen yüzyılın kırklı yıllarında Marx, Polonyalıların ve Macarların ulusal hareketinden yana, Çeklerin ve Güney Slavların ulusal hareketine ise karşıydı. Neden? Çünkü Çekler ve Güney Slavları o sıralar «gerici halklar»dı, Avrupa'daki «Rus ön karakolları» idi, oysa Polonyalılar ve Macarlar mutlakiyete karşı mücadele eden «devrimci halklar» idi. Çünkü o sıralar Çeklerin ve güney Slavlarının ulusal hareketinin desteklenmesi, çarlığın, Avrupa'daki devrimci hareketin en tehlikeli düşmanının dolaylı desteklenmesi demekti.

«Demokrasinin tek tek talepleri», diyor Lenin, «bunlardan biri olarak kendi kaderini ta-

yin hakkı, mutlak birşey değildir, tam tersine, genel-demokratik (şimdi: genel-sosyalist) *dünya* hareketinin *küçük bir parçasıdır*. Tek tek somut durumlarda parçanın bütünle çelişmesi mümkündür, o zaman parça atılmalıdır.» (Bkz. 4. baskı, c. 22, s. 326, Rusça.)

İşte tek tek ulusal hareketler sorununda, bu hareketlerin mümkün olan gerici karakteri sorununda durum budur; elbette ki yalnızca, biçimsel bakış açısından, soyut haklar bakış açısından değil, somut olarak, devrimci hareketin çıkarları bakış açısından bakıldığında.

Aynı şeyi, genelde ulusal hareketlerin devrimci karakteri için de söylemek gerekir. Ulusal hareketlerin muazzam çoğunluğunun kuşku götürmez devrimci karakteri, tıpkı tek tek bazı ulusal hareketlerin mümkün gerici karakterinin göreli ve kendine özgü olması gibi, göreli ve kendine özgüdür. Emperyalist baskı koşulları altında ulusal hareketlerin devrimci karakteri, harekette mutlaka proleter ögelerin yer alması gerektiğini; hareketin devrimci ya da cumhuriyetçi bir programa, demokratik bir temele sahip olması gerektiğini önşart koşmaz. Afganistan Emirinin Afganistan'ın bağımsızlığı için mücadelesi, Emirin ve mücadele arkadaşlarının monarşist görüşlerine rağmen, nesnel olarak **devrimci** bir mücadeledir; çünkü bu mücadele emperyalizmi zayıflatmakta, parçalamakta ve onun altını oymaktadır; oysa örneğin Kerenski ve Tsereteli, Renaudel ve Scheidemann, Çernov ve Dan, Handerson ve Clynes gibi «çaresiz» demokratların ve «sosyalistlerin», «devrimcilerin» ve cumhuriyetçilerin emperyalist savaş sı-

rasındaki mücadelesi **gerici** bir mücadele idi; çünkü emperyalizmi şirin gösteriyor, sağlamlaştırıyor ve zafere götürmek istiyordu. Aynı nedenlerle Mısırlı tüccarların ve burjuva aydınların Mısır'ın bağımsızlığı için mücadelesi, Mısır ulusal hareketinin önderlerinin burjuva kökenine ve burjuva toplumsal konumuna rağmen, nesnel olarak **devrimci** bir mücadele iken; İngiliz «İşçi» hükümetinin Mısır'ın bağımlı konumunu sürdürmek için mücadelesi, bu hükümetin üyelerinin proleter kökeni ve proleter toplumsal konumuna rağmen, bunların sosyalizmden «yana» olmalarına rağmen, aynı nedenlerden ötürü **gerici** bir mücadeledir. Hindistan ve Çin gibi, kurtuluş yolunda her adımları biçimsel demokrasinin taleplerine pek uymasa bile, emperyalizme indirilen güçlü bir balyoz darbesi olan, yani hiç kuşkusuz **devrimci** bir adım olan daha başka, daha büyük sömürge ve bağımlı ülkelerin ulusal hareketinden söz bile etmiyorum.

Lenin, ezilen ülkelerin ulusal hareketinin biçimsel demokrasi bakımından değil, tam tersine emperyalizme karşı genel mücadele bilançosundaki gerçek sonuçları bakımından değerlendirilmesi gerektiğini, yani «soyutlanarak değil, tam tersine dünya ölçüsünde» değerlendirilmesi gerektiğini söylerken haklıydı (bkz. 4. baskı, c. 22, s. 326, Rusça).

(Stalin. Leninizmin Sorunları, Birinci Bölüm. «Leninizmin Temelleri», s. 68 vd., 1924.)

2 — «Ulus ve Ulusal Hareket Nedir?»

I
ULUS

Ulus nedir?

Ulus her şeyden önce bir topluluk, belirli bir insan topluluğudur.

Bu topluluk bir ırk ve bir aşiret topluluğu değildir. Bugünkü İtalyan ulusu Romalılardan, Cermenlerden, Etrüsklerden, Yunanlılardan, Araplardan vb.; Fransız ulusu Galyalılardan, Romalılardan, Britanyalılardan, Cermenlerden vb. oluşmuştur. Aynı şey, çeşitli ırk ve aşiretlerden insanların bir ulusa biçimlendikleri İngilizler ve Almanlar vb. için de geçerlidir.

Demek ki ulus, bir ırk ve bir aşiret topluluğu değil, fakat tarihi olarak meydana gelmiş bir insan topluluğudur.

Öte yandan, tarihi olarak meydana gelmiş ve çeşitli aşiret ve ırklardan oluşmuş olmalarına rağmen, bir Keyhüsrev'in veya bir İskender'in büyük devletleri kuşkusuz ulus olarak adlandırılamaz. Bunlar ulus değil, fakat şu ya da bu fatihin zafer veya yenilgisine göre birleşip ayrılan rasgele ve gevşek biçimde birleşmiş gruplar topluluğudur.

Demek ki ulus, rasgele ve geçici bir topluluk değil, fakat istikrarlı bir insan topluluğudur.

Ancak her istikrarlı topluluk bir ulus değildir. Avusturya ve Rusya da istikrarlı topluluklardır, fakat hiç kimse bunları ulus olarak adlandırmaz. Ulusal toplululuğu devlet topluluğundan ayıran nedir? Diğer şeylerin yanısıra, ulusal topluluk ortak bir dil olmaksızın düşünülemezken, devlet için ortak bir dilin mutlaka gerekli olmaması. Avusturya'da Çek ulusu ve Rusya'da Polon-

ya ulusu, her biri ortak bir dile sahip olmaksızın varolamazlardı, fakat Rusya'da ve Avusturya'da bir dizi dillerin varlığı, bu devletlerin bütünlüğüne [Integrität] halel getirmez. Tabii ki burada yönetimlerin resmi dilleri değil, halkın konuştuğu diller söz konusudur.

Demek ki **dil birliği,** ulusun karakteristik belirtilerinden biridir.

Bu, çeşitli ulusların her zaman ve her yerde farklı diller konuştuğu veya bir ve aynı dili konuşan herkesin mutlaka **bir** ulus oluşturduğu anlamına gelmez elbette. Her ulus için **ortak** bir dil; fakat çeşitli uluslar için mutlaka ayrı diller değil! Aynı zamanda çeşitli diller konuşan bir ulus yoktur, fakat bu, **aynı** dili konuşan iki ulusun olamayacağı anlamına gelmez! İngilizler ve Kuzey Amerikalılar **aynı** dili konuştukları halde, **tek** ulus oluşturmazlar. Aynı şey Norveçliler ve Danimarkalılar, İngilizler ve İrlandalılar için de geçerlidir.

Fakat örneğin, ortak bir dil konuştukları halde İngilizler ve Amerikalılar neden **tek** ulus oluşturmazlar?

Her şeyden önce, birlikte değil, ayrı topraklar üzerinde yaşadıkları için. Bir ulus ancak uzun süreli ve düzenli ilişkiler sonucunda, insanların kuşaktan kuşağa birarada yaşamaları sonucunda oluşur. Ne var ki, ortak bir toprak olmaksızın uzun süreli birarada yaşama olanaksızdır. İngilizler ve Amerikalılar önceleri aynı toprak üzerinde, İngilterede yaşıyorlardı ve **bir** ulus oluşturuyorlardı. Sonra İngilizlerin bir kısmı, İngiltere'den yeni bir toprağa, Amerika'ya göç ederek, bu yeni toprak üzerinde zamanla yeni bir ulusu, Kuzey Ameri-

kan ulusunu oluşturdu. Toprak ayrılığı, ayrı ulusların oluşmasına yol açtı.

Demek ki, **toprak birliği** ulusun karakteristik belirtilerinden biridir.

Fakat hepsi bu değil. Tek başına toprak birliği henüz bir ulus oluşturmaz. Bunun için, ulusun tek tek bölümlerini bir bütünde birleştiren bir iç iktisadi bağ da gereklidir. İngiltere ve Kuzey Amerika arasında böyle bir bağ olmadığından, bunlar iki ayrı ulus oluştururlar. Ancak, Kuzey Amerika'nın tek tek köşe ve bucakları, aralarında varolan işbölümü, ulaşım yollarının gelişmesi vb. sayesinde kendi aralarında iktisadi bir bütünde birleşmeselerdi, Kuzey Amerikalılar da bir ulus adına hak kazanamazlardı.

Örneğin Gürcüleri alalım. Reform öncesi dönemde Gürcüler ortak bir toprak üzerinde yaşıyorlar ve **aynı** dili konuşuyorlardı, buna rağmen kelimenin tam anlamıyla **bir** ulus oluşturmuyorlardı; çünkü birbirinden ayrı bir sürü prensliklere bölünmüş olduklarından, ortak bir iktisadi yaşantı sürdüremiyorlar, yüzyıllardan beri birbirleriyle savaşıyorlar, birbirlerini yıkıma uğratıyorlar ve birbirlerine karşı İranlıları ve Türkleri kışkırtıyorlardı. Bazen talihli bir hükümdarın gerçekleştirdiği, prensliklerin kısa süreli ve raslantılar sonucunda birleşmeleri, en iyi halde sadece yüzeysel yönetim alanını kapsıyor, en kısa zamanda da prenslerin huysuzlukları ve köylülerin ilgisizliği yüzünden yıkılıyordu. Gürcistan'ın iktisadi parçalanmışlığı içinde başka türlü de olamazdı zaten... Gürcistan ulus olarak; 19. yüzyılın ikinci yarısında serfliğin kaldırılması, ülkenin iktisadi yaşantısının ilerlemesi, ulaşım yollarının gelişme-

si ve kapitalizmin doğuşu Gürcistan'ın çeşitli bölgeleri arasında bir işbölümü yarattığı, prensliklerin iktisadi içe kapanıklığını kesin olarak yıkıp onları bir bütün içinde birleştirdiğinde ortaya çıktı.

Demek ki **iktisadi yaşantı birliği, iktisadi bağlılık,** ulusun karakteristik belirtilerinden biridir.

Fakat bu da henüz hepsi değildir. Bütün söylenenler dışında, bir ulus içinde birleşmiş insanların ruhi şekillenme özellikleri de göz önünde tutulmalıdır. Uluslar, sadece yaşam koşulları bakımından değil, fakat ulusal kültür özelliklerinde ifadesini bulan ruhi şekillenmeleri bakımından da birbirinden ayrılırlar. Eğer **aynı** dili konuşan İngiltere, Kuzey Amerika ve İrlanda, buna rağmen üç ayrı ulus oluşturuyorlarsa, bunda birbirinden farklı yaşam koşulları sonucu kuşaktan kuşağa meydana gelmiş olan bu özgül ruhi şekillenmenin rolü az değildir.

Ruhi şekillenme, veya başka sözcüklerle söylenildiği gibi, «ulusal karakter», gözlemci için kavranılmaz birşeydir elbette; fakat bu şekillenme, bir ulusun ortak kültür özgünlüğünde ifadesini bulduğu ölçüde kavranılabilirdir ve gözardı edilemez.

«Ulusal karakter»in tüm zamanlar için sabit birşey değil, fakat yaşam koşulları ile değişen birşey olduğunu söylemeye gerek yok; ama her verili anda varolduğu için, ulusun fizyonomisine damgasını vurur.

Demek ki bir kültür birliğinde ifadesini bulan **ruhi şekillenme birliği,** ulusun karakteristik belirtilerinden biridir.

Böylece ulusun tüm belirtilerinden söz ettik.

Ulus, tarihi olarak oluşmuş, dil, toprak, ikti-

sadi yaşantı birliği, ve kültür birliğinde ifadesini bulan ruhi şekillenme birliği temelinde oluşmuş istikrarlı bir insan topluluğudur.

Burada, her tarihi görüngü gibi, ulusun da değişme yasasına tabi olduğu ve bir tarihe, bir başlangıca ve bir sona sahip bulunduğu kendiliğinden anlaşılır.

İleri sürülen belirtilerden hiçbirinin, tek başına alındığında, ulus kavramını belirlemeye yetmediğini vurgulamak gereklidir. Dahası var: Bu belirtilerden sadece bir tanesi yoksa, bir ulus ulus olmaktan çıkar.

Ortak «ulusal karaktere sahip insanlar düşünülebilir, fakat bu insanlar iktisadi bakımdan birbirinden ayrı iseler, ayrı topraklarda yaşıyorlarsa, ayrı dilleri konuşuyorlarsa vb., bunların bir ulus oluşturdukları söylenemez. Örneğin, bu bizce yekpare bir ulus oluşturmayan Rus, Galiçyalı, Amerikan, Gürcü **Yahudileri** ve Kafkaslardaki Yahudiler için geçerlidir.

Ortak bir toprak üzerinde yaşayan ve ortak bir iktisadi yaşantı sürdüren insanlar düşünülebilir, ancak ortak bir dile ve «ulusal karakter»e sahip olmayan bu insanlar gene de bir ulus oluşturmazlar. Bu, örneğin Baltık bölgelerindeki Almanlar ve Lehler için geçerlidir.

Nihayet Norveçliler ve Danimarkalılar **aynı** dili konuştukları halde, diğer belirtiler eksik olduğundan **bir** ulus oluşturmazlar.

Ancak tüm belirtilerin varlığı bir ulusu meydana getirir.

Diğer belirtilerin aslında ulusun belirtileri değil, sadece onun gelişiminin **koşulları** olduğu, «ulusal karakter»in ise belirtilerden biri değil, fakat

ulusun **biricik** özel belirtisi olduğu düşünülebilir. Örneğin Avusturya'da ulusal sorunun tanınmış teorisyenleri R. Springer ve özellikle O. Bauer bu görüşteler.

Bunların ulus teorilerini inceleyelim.

> Springer'e göre, «ulus aynı biçimde düşünen ve aynı biçimde konuşan kişilerin bir birliği, *artık toprağa bağlı olmayan* modern insanların bir kültür topluluğudur»*

(altını biz çizdik).

Demek ki, birbirinden ne kadar ayrı olsalar da, nerede yaşasalar da aynı biçimde düşünen ve aynı biçimde konuşan insanlar «birliği».

Bauer daha da ileri gidiyor:

> «Ulus nedir?», diye soruyor. «İnsanları ulus biçiminde birleştiren dil birliği midir? Fakat İngilizler ve İrlandalılar... aynı dili konuşuyorlar ve buna rağmen tek bir halk oluşturmuyorlar; Yahudilerin ortak dilleri yoktur, fakat buna rağmen bir ulusturlar.»**

Peki ulus nedir?

> «Ulus, görece bir karakter birliğidir.»***

O halde karakter, bu durumda ulusal karakter nedir?

---

* *R. Springer, «Ulusal Sorun», «Obşçestvennaya Polsa» Yayınevi, 1909, s. 43.*

** *O. Bauer, «Milliyetler Sorunu ve Sosyal-Demokrasi», «Serp» Yayınevi, 1909, s. 1/2.*

*** *A.g.e., s. 6.*

> Ulusal karakter demek, «bir milliyetten insanları, bir başka milliyetten insanlardan ayırt eden belirtilerin toplamı, bir ulusu diğer ulustan ayırt eden fiziksel ve zihinsel belirtilerin bütünü demektir.»*

Bauer, ulusal karakterin gökten düşmediğini biliyor elbette ve bunun için ekliyor:

> «İnsanların karakteri... kaderlerinden başka hiçbir şey tarafından belirlenmez»... «Ulus, bir kader birliğinden başka bir şey değildir», bu [kader birliği -ÇN] ise «insanların geçim kaynaklarını ürettikleri ve emeklerinin ürünlerini paylaştıkları koşullar» tarafından belirlenir.**

Böylece, ulus kavramının, Bauer'in söylediği gibi, «eksiksiz» tanımına varmış bulunuyoruz.

> «Ulus, kader birliği tarafından bir karakter birliği içinde birleştirilmiş insanların tümüdür.***

Demek ki, toprak dil ve iktisadi yaşantı birliği ile mutlak bağıntı dışında alınan, kader birliği bazında bir ulusal karakter birliği.

Fakat bu durumda ulustan geriye ne kalır? İktisadi bakımdan birbirinden ayrılmış olan, ayrı topraklar üzerinde yaşayan ve kuşaktan kuşağa ayrı diller konuşan insanlar arasında hangi ulusal topluluktan söz edilebilir?

---

* *A.g.e., s. 2.*
** *A.g.e., s. 24/25.*
*** *A.g.e., s. 139.*

Bauer, «ortak bir dile sahip olmadıkları»* halde, Yahudilerden ulus olarak söz ediyor, fakat birbirinden tamamen ayrılmış olan, ayrı topraklar üzerinde yaşayan ve ayrı diller konuşan diyelim ki Gürcü, Dağıstan, Rus ve Amerikan Yahudilerinin hangi kader birliğinden ve ulusal bağından söz edilebilir?

Söz konusu Yahudiler, kuşkusuz Gürcüler, Dağıstanlılar, Ruslar ve Amerikalılar ile ortak bir kültür atmosferi içinde, ortak bir iktisadi ve siyasi yaşantı sürdürüyorlar; bu, onların ulusal karakterinde zorunlu olarak iz bırakır; eğer aralarında ortak bir şey kalmışsa, bu da dinleri, ortak kökenleri ve bir ulusal karakterin bazı kalıntılarıdır. Bunların tümü kuşku götürmez. Fakat kemikleşmiş dinsel törenlerin ve yok olan psikolojik kalıntıların, söz konusu Yahudilerin «kader»lerini, onların içinde yaşadıkları canlı sosyoekonomik ve kültürel çevreden daha güçlü etkilediği ciddi olarak nasıl iddia edilebilir? Zaten, Yahudilerden yekpare bir ulus olarak söz etmek, ancak bu varsayıma dayanır.

Fakat bu durumda, Bauer'in ulusunu spiritüalistlerin mistik ve kendi kendine yeten «ulusal ruh»undan ayıran şey nedir?

Bauer, ulusun «ayırıcı belirtisi» (ulusal karakter) ile, onun yaşam «koşulları» arasına, bunları birbirinden ayırarak aşılmaz bir uçurum açmaktadır. Fakat ulusal karakter, yaşam koşullarının bir yansıması, insanların içinde yaşadıkları çevreden elde ettikleri izlenimlerin yoğunlaşması değil de nedir? Onu kendisini yaratan zeminden

---

* *A.g.e., s. 2.*

kopararak, onu ayırarak, sadece ulusal karakterle nasıl yetinilebilir?

Ayrıca: 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında İngiliz ulusunu, daha Kuzey Amerika «Yeni İngiltere» olarak adlandırılırken, Kuzey Amerikan ulusundan ayırt eden şey neydi? Ulusal karakter değil elbette, çünkü Kuzey Amerikalılar İngiltere'den geldiler; beraberlerinde Amerika'ya İngiliz dili dışında, İngiliz ulusal karakterini de getirdiler ve yeni koşulların etkisiyle elbette onlarda kendilerine özgü ayrı bir karakter oluşmaya başladığı halde, beraberlerinde getirdikleri İngiliz ulusal karakterini o kadar çabuk kaybedemezlerdi. Ve onlar o zaman, az veya çok karakter birliğine rağmen, İngiltere'den farklı bir ulus oluşturuyorlardı! Açıktır ki o zaman ulus olarak «Yeni İngiltere», ulus olarak İngiltere'den, ayrı bir ulusal karakter bakımından değil, veya ulusal karakterden çok, İngiltere'den farklı çevre ve yaşam koşulları bakımından ayrılıyordu.

Bununla, gerçeklikte ulusun bir tek ayırıcı belirtisi olmadığı açıklık kazanmış oluyor. Sadece, uluslar karşılaştırıldığında, aralarında bazen birinin (ulusal karakter), bazan ikincisinin (dil), bazen de üçüncüsünün (toprak ve iktisadi koşullar) göze çarptığı bir belirtiler toplamı vardır. Ulus, birlikte alınmış tüm belirtilerin bir birleşimidir.

Ulusu, ulusal karakterle özdeşleştiren Bauer' in görüşü, ulusu toprağından koparır ve onu, görülmez, kendi kendine yeten bir güç haline dönüştürür. Böylece bu, artık yaşayan ve etkin bir ulus değil, mistik, kavranamaz ve öte yana ait bir şeydir. Çünkü yukarıda söylendiği gibi, örneğin Gür-

cü, Dağıstanlı, Rus, Amerikan ve başka ulusların Yahudilerinden oluşmuş, mensupları birbirini anlamayan (ayrı diller konuşan), dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan, birbirlerini hiçbir zaman görmeyecek, hiçbir zaman, ne barışta ne de savaşta birlikte davranamayacak olan şu Yahudi ulusu nasıl bir şeydir?!

Hayır, Sosyal-Demokrasi, ulusal programını böyle kâğıttan «uluslar» için inşa etmez. O sadece, davranan, hareket eden ve bu nedenle de başkalarını kendini hesaba katmaya zorlayan gerçek ulusları göz önünde tutabilir.

Açıktır ki Bauer, tarihi bir kategori olan **ulusu**, etnografik bir kategori olan aşiret ile karıştırıyor.

Zaten Bauer kendi pozisyonunun güçsüzlüğünü kendisi hisseder görünüyor. Kitabının başında Yahudilerden kesinlikle ulus olarak* söz ederken, kitabın sonunda kendi kendini düzeltiyor ve şunu iddia ediyor: «... kapitalist toplum Yahudilerin ulus olarak varlıklarına izin vermez»**, onları diğer uluslar tarafından asimile ettirir. Bunun nedeni ise «Yahudilerin kapalı bir yerleşim bölgeleri olmaması»dır***, oysa Bauer'e göre ulus olarak varlıklarını sürdürecek olan Çekler böyle bir bölgeye sahiptir. Kısaca: Bunun nedeni toprak yokluğunda yatmaktadır.

Bauer böyle bir akıl yürüterek, ulusal özerklik talebinin Yahudi işçilerin talebi olamayacağı-

---

* *A.g.e., s. 2.*

** *A.g.e., s. 389.*

*** *A.g.e., s. 388.*

nı* kanıtlamak istiyordu, fakat bununla, farkında olmaksızın, toprak birliğinin ulusun belirtilerinden biri olduğunu yadsıyan kendi teorisini yıkmış bulunuyor.

Ancak Bauer daha da ileri gidiyor. Kitabının başında kesinlikle :«Yahudiler **ortak** bir dile sahip değiller, ve buna rağmen bir ulus oluştururlar»** derken, daha 130. sayfaya geldiğinde cepheyi değiştirmiştir ve yine aynı kesinlikle: **«ortak bir dil olmaksızın ulus olmaz»***** der (altını biz çizdik).

Bauer burada «dilin insanlar arası ilişkilerin en önemli aracı»**** olduğunu kanıtlamak istiyordu; fakat aynı zamanda farkında olmaksızın, kanıtlamaya hiç niyeti olmadığı halde, dil birliğinin önemini yadsıyan kendi ulus teorisinin sayunulamazlığını kanıtlamış bulunuyor.

İdealist ipliklerle dokunmuş bir teori kendi kendisini böyle çürütüyor işte.

II
ULUSAL HAREKET

Ulus sadece tarihi bir kategori değil, fakat belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının bir tarihi kategorisidir. Feodalizmin tafsiye ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda insanların uluslar biçiminde birleşme sürecidir. Örneğin Batı Avrupa'da böyle oldu. Feodal parçalanma üze-

---

* *A.g.e., s. 396.*
** *A.g.e., s. 2.*
*** *A.g.e., s. 130.*
**** *A.g.e., s. 130.*

rinde zafer kazanan kapitalizmin muzaffer yürüyüşü sırasında İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar ve diğerleri ulus biçimini aldılar.

Fakat oralarda ulusların oluşması, aynı zamanda bunların bağımsız ulusal devletlere dönüşmesi anlamına geliyordu. İngiliz, Fransız ve başka uluslar, aynı zamanda İngiliz vb. devletini meydana getirir. Bu sürecin dışında kalmış olan İrlanda, genel resimde bir şey değiştirmez.

Doğu Avrupa'da ise farklı bir süreç izlendi. Batıda uluslar devletlere gelişirken, Doğuda çok uluslu devletler, yani birçok milliyetten bileşik devletler oluşuyordu. Avusturya-Macaristan ve Rusya bu tür devletlerdir. Avusturya'da, Almanların politik bakımdan en fazla gelişmiş oldukları görüldü, ve Avusturya milliyetlerinin bir devlet biçiminde birleştirilmesi görevini de bunlar üstlendiler. Macaristan'da, Macar [Ungarisch] milliyetlerinin çekirdeği olan Macarların [Madjaren] devlet kurmada en elverişli milliyet olduğu görüldü ve Macaristan'ı birleştirenler de onlar oldular. Rusya'da ise milliyetlerin birleştirilmesi görerevi, başlarında tarihi olarak oluşmuş güçlü ve örgütlü soylu askeri bürokrasi bulunan Büyük Ruslar tarafından üstlenildi.

Doğuda sorun bu seyri izledi.

Devletlerin bu kendine özgü kuruluş biçimi, geri plana itilmiş milliyetlerin uluslar biçiminde örgütlenmek için iktisadi bakımdan sağlamlaşmaya henüz vakit bulamamış olduğu, henüz tasfiye edilmemiş feodalizm ve zayıf gelişmiş kapitalizm koşulları altında mümkündü.

Fakat kapitalizm Doğu devletlerinde de gelişmeye başlar. Ticaret ve ulaşım yolları gelişir. Bü-

yük kentler kurulur. Uluslar iktisadi bakımdan pekişirler. Geri itilmiş milliyetlerin durağan yaşamına giren kapitalizm, bunları sarsar ve hareketе geçirir. Basın ve tiyatronun gelişmesi,* (Avusturya'da) imparatorluk meclisinin [Reichsrat] ve (Rusya'da) Duma'nın faaliyeti, «ulusal duygular» ın güçlenmesine yardımcı olurlar. «Ulusal düşünce», oluşmuş bulunan aydınların iliğine işler ve onlar bu doğrultuda etkinlikte bulunurlar.

Fakat bağımsız varlıklarının bilincine varmış olan geri itilmiş uluslar, artık bağımsız devletler oluşturmazlar: Yolları üzerinde, çoktan devletin başına geçmiş olan hakim ulusların yönetici kesimlerinin güçlü bir karşı koyuşları ile karşılaşırlar. Çok geç!...

Avusturya'da Çekler, Polonyalılar vb.; Macaristan'da Hırvatlar ve diğerleri; Rusya'da Letonyalılar, Litvanyalılar, Ukraynalılar, Gürcüler, Ermeniler ve diğerleri ulus biçimine işte böyle gelirler. Batı Avrupa'da istisna olan (İrlanda), Doğuda kural haline gelir.

Batıda İrlanda bu istisna durumuna bir ulusal hareketle yanıt verdi. Doğuda uyanmış uluslar da aynısını yapmak zorundaydılar.

Doğu Avrupa'nın genç uluslarını mücadele için harekete geçiren koşullar böyle oluştu.

Mücadele, bir bütün olarak alınan uluslar arasında değil, fakat egemen uluslar ile geri itilen ulusların egemen sınıfları arasında başladı ve alevlendi. Mücadele normalde ya ezilen ulusun kent küçük-burjuvazisi tarafından egemen ulusun büyük burjuvazisine karşı (Çekler ve Almanlar); veya ezilen ulusun kır burjuvazisi tarafından egemen ulusun büyük toprak sahiplerine karşı (Polonya'

da Ukraynalılar); ya da ezilen ulusun tüm «ulusal» burjuvazisi tarafından, iktidarı elinde bulunduran ulusun başındaki soyluluğa karşı (Rusya'da Polonyalılar, Litvanyalılar ,Ukraynalılar) yürütülür.

Burjuvazi, başrolü oynayan aktördür.

Genç burjuvazi için temel sorun pazardır. Hedefi, metasını sürmek ve başka milliyetlerin burjuvazileri ile giriştiği rekabet savaşından muzaffer çıkmaktır. «Kendi» «anavatan» pazarını sağlama alma arzusu buradan gelir. Burjuvazinin milliyetçiliği öğrendiği ilk okul pazardır.

Fakat sorun sadece pazarla bitmez. Egemen ulusun yarı-feodal yarı-burjuva bürokrasisi, «hapis ve yasak» yöntemleriyle mücadeleye karışır. İktidarı elinde bulunduran ulusun burjuvazisi — küçük-burjuvazi veya büyük burjuvazi, fark etmez — rakipleri ile «çabuk» ve «kesin» hesaplaşma olanağını elde eder. «Güçler» birleşir ve «yabancı kökenli» burjuvaziye karşı katliamlara kadar varan kısıtlama önlemleri alınır. Mücadele iktisadi alandan siyasi alana yayılır. Dolaşım özgürlüğünün kısıtlanması, dilin zorla engellenmesi, seçim haklarının daraltılması, okul sayılarının azaltılması, dini inançların bastırılması vb., «rakip»lerin başına iner. Bu önlemler sadece egemen ulusun burjuva sınıfının çıkarlarını korumayı amaçlamaz elbette, aynı zamanda yönetimdeki bürokrasinin, deyim yerindeyse, özgül kastçı hedeflerini de güderler. Fakat sonuçlar açısından bu önemli değildir: Burjuva sınıflar ile bürokrasi bu konuda —ister Avusturya-Macaristan'da, ister Rusya'da olsun— elele yürürler.

Ezilen ulusun dört yandan zorlanan burjuva-

zisi doğası gereği harekete geçer. «Yerli halkın alt tabakalarına» çağrıda bulunur, «vatan» üzerine avazı çıktığı kadar bağırarak kendi davasını tüm halkın davasıymış gibi gösterir. «Vatanın çıkarları uğruna, kendi «yurttaş»ları arasından kendisi için bir ordu toplar. Ve «halkın alt tabakaları» bu çağrılara her zaman kapalı kalmazlar, onun bayrağı çevresinde toplanır: Yukarıdan gelen baskılar alt kesimleri de hedef almakta ve onlarda hoşnutsuzluk yaratmaktadır.

Ulusal hareket böyle başlar.

Ulusal hareketin gücü, ulusun geniş kesimlerinin — proletarya ve köylülük — ulusal harekete katılma derecesine bağlıdır.

Proletaryanın burjuva milliyetçiliği bayrağı altında yer alıp almayacağı ise, sınıf karşıtlıklarının gelişme derecesine, proletaryanın sınıf bilincine ve örgütlülüğüne bağlıdır. Sınıf bilinçli proletaryanın kendi denenmiş bayrağı vardır ve burjuvazinin bayrağı altına girmesi için bir neden bulunmamaktadır.

Köylülüğe gelince, onun ulusal harekete katılması her şeyden önce baskının karakterine bağlıdır. Eğer baskılar, İrlanda'da olduğu gibi, «toprak» çıkarlarına dokunuyorsa, geniş köylü kitleleri ulusal hareket bayrağı altına hemen girerler.

Öte yandan, eğer örneğin Gürcistan'da azçok ciddiye alınacak **anti-Rus** bir milliyetçilik yoksa, bunun nedeni her şeyden önce, orada kitleler arasında bu tür bir milliyetçiliği besleyebilecek Rus toprak sahiplerinin ve Rus büyük burjuvazisinin olmamasıdır. Gürcistan'da **anti-Ermeni** bir milliyetçilik vardır, fakat bu orada, henüz güçlenmemiş Gürcü küçük-burjuvazisini alt ederek onu Er-

meni düşmanı bir milliyetçiliğe iten Ermeni büyük burjuvazisi olduğu için böyledir.

Ulusal hareket bu faktörlere göre, ya kitle niteliğine bürünerek gittikçe yayılır (İrlanda, Galiçya), ya da bir küçük çekişmeler zincirine dönüşerek dükkân tabelaları uğrunda «mücadele» ve skandallar biçiminde yozlaşır (Bohemya'da birtakım küçük kasabalar).

Elbette ulusal hareketin içeriği her yerde aynı olamaz: Bu içerik tamamen hareket tarafından ileri sürülen değişik türden taleplere bağlıdır. İrlanda'da hareket bir tarım hareketi niteliği taşır, Bohemya'da «dil» sorunu niteliğindedir; burada eşit yurttaşlık hakkı ve dini inanç özgürlüğü talep edilir, şurada «kendi» memurları veya kendi parlamentosu istenir. Çeşitli taleplerde, genelde ulusu nitelendiren (dil, toprak, vb.) belirtiler parıldar. Burada dikkat edilecek nokta, hiçbir yerde Bauerci evrensel «ulusal karakter» talebiyle karşılaşılmamasıdır. Bu anlaşılırdır da. **Tek başına** «ulusal karakter» kavranılmaz bir şeydir ve J. Strasser'in haklı olarak belirttiği gibi: «... bunun siyasette yararı nedir?»*

Ulusal hareketlerin biçimleri ve karakteri genel olarak bunlardır.

Şimdiye dek söylenenlerden, **yükselen** kapitalizm koşullarında ulusal mücadelenin, burjuva sınıflar arasında bir mücadele olduğu açıklık kazanmaktadır. Bazen burjuvazi proletaryayı ulusal harekete getirmeyi başarır, ve bu durumda ulusal mücadele **dışardan bakıldığında** «tüm halkın» mücadelesiymiş gibi gözükür, fakat yalnız dışardan

---

* *J. Strasser, «İşçi ve Ulus», 1912, s. 33.*

bakıldığında. **Özünde** ise daima esas olarak burjuvazinin yararına ve onun rıza gösterdiği bir burjuva mücadelesi olarak kalır.

Fakat bundan, proletaryanın milliyetlerin ezilmesi siyasetine karşı mücadele etmemesi gerektiği sonucu asla çıkmaz.

Dolaşım özgürlüğünün kısıtlanması, seçim hakkından yoksun bırakılma, dilin zorla engellenmesi, okul sayısının azaltılması ve diğer baskılar işçilere de burjuvazi kadar, hatta daha çok zarar verir. Böyle bir durum, egemenlik altındaki ulusların proletaryasının manevi güçlerinin özgürce gelişmesini sadece engelleyebilir. Toplantı ve konferanslarda anadillerini kullanma olanağı verilmezken, okulları kapatılırken, Tatar ve Yahudi işçilerin manevi yeteneklerinin tam bir şekilde gelişmesinden ciddi olarak söz edilemez.

Fakat milliyetçi baskı siyaseti, proletaryanın davası için bir başka açıdan da tehlikelidir. Bu politika, geniş kesimlerin dikkatini sosyal sorunlardan, sınıf mücadelesi sorunlarından çelerek, ulusal sorunlara, proletarya ile burjuvazinin «ortak» sorunlarına yöneltir. Bu da «çıkarların uyumu» yalanının vaazı için, proletaryanın sınıf çıkarlarını karartmak için, işçi sınıfını manen köleleştirmek için uygun bir zemin yaratır. Bu suretle, bütün milliyetlerden işçilerin birliği davasına ciddi bir engel oluşturur. Eğer Polonyalı işçilerin önemli bir kısmı şimdiye kadar burjuva milliyetçileri tarafından manen köleleştirilmiş bulunuyorsa, şimdiye kadar uluslararası işçi hareketinin dışında kalmışsa, bu esas olarak «iktidar sahipleri» nin geleneksel anti-Polonyalı politikasının böyle

bir köleliğe zemin yarattığı ve işçilerin kölelikten kurtulmasını zorlaştırdığı içindir.

Fakat baskı politikası burada durmaz. **Zulüm** «sistem»inden, ulusları **kışkırtma** «sistem»ine, kırımlar ve pogromlar «sistem»ine geçer. Elbette bu «sistem» her yerde ve her zaman mümkün değildir, fakat mümkün olduğu yerde — yani temel özgürlüklerin olmadığı yerde — çoğu kez korkunç boyutlara varır ve işçilerin birliği davasını kan ve gözyaşı içinde boğma tehlikesi gösterir. Bunun Kafkasya ve Güney Rusya'da örnekleri az değildir. «Böl ve yönet» — kışkırtma politikasının hedefi budur. Ve böyle bir politika başarılı olduğu ölçüde, bu proletarya için en büyük kötülük ve bir devlet içindeki bütün milliyetlerden işçilerin birliği davası için çok ciddi bir engeldir.

Oysa işçilerin çıkarı, bütün sınıf yoldaşlarının bir tek enternasyonal orduda birleşmesinde, burjuvazinin manevi köleliğinden çabucak ve kesin olarak kurtarılmasında, hangi ulustan olursa olsun işçi kardeşlerinin manevi güçlerinin tam ve özgür gelişmesindedir.

Bunun için işçiler, en kurnazından en vahşisine kadar, zulüm politikasının tüm biçimlerine karşı olduğu gibi, kışkırtma politikasının tüm biçimlerine karşı da mücadele ediyorlar ve edeceklerdir.

Bu nedenle, bütün ülkelerin Sosyal-Demokrasisi ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ilan ediyor.

Kendi kaderini tayin hakkı şu anlama gelir: Kendi kaderine ancak ulusun kendisi karar ver-

me hakkına sahiptir; bir ulusun yaşamına **zorla** karışmaya, o ulusun okullarını ve diğer kurumlarını **yok etmeye** onun töre ve geleneklerini **yıkmaya**, kendi dilini kullanmasını **zorla engellemeye**, onun haklarını **daraltmaya** hiç kimsenin hakkı yoktur.

Fakat bu, Sosyal-Demokrasinin, bir ulusun tek tek ve tüm geleneklerini ve kurumlarını destekleyeceği anlamına gelmez. Herhangi bir ulusa tecavüz edilmesine karşı mücadelede Sosyal-Demokrasi, sadece **ulusun** kendi kaderini kendisinin tayin etme hakkını savunacak, ancak aynı zamanda, söz konusu ulusun emekçi kesimlerinin bunlardan kurtulmasını sağlamak için, bu ulusun zararlı gelenek ve kurumlarına karşı ajitasyon yürütecektir.

Kendi kaderini tayin hakkı demek, ulusun istediği biçimde örgütlenmesi demektir. Ulus, özerklik ilkelerine göre yaşamını kurma hakkına sahiptir. Ulus, başka uluslarla federatif ilişkilere geçme hakkına sahiptir. Ulus, tamamen ayrılma hakkına da sahiptir. Ulus egemendir ve bütün uluslar eşit haklara sahiptir.

Elbette bu, Sosyal-Demokrasinin, bir ulusun her talebini destekleyeceği anlamına gelmez. Bir ulus eski düzene dönme hakkına bile sahiptir, fakat bu, Sosyal-Demokrasinin söz konusu ulusun şu ya da bu kurumunun bu tür bir kararını onaylayacağı anlamına gelmez. Proletaryanın çıkarlarını savunan Sosyal-Demokrasinin yükümlülükleri ile, çeşitli sınıflardan bileşen ulusun hakları iki farklı şeydir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadelede Sosyal-Demokrasinin hedefi, ulusal

baskı politikasına bir son vermek, onu olanaksız kılmak ve böylelikle uluslar arasındaki mücadeleyi ortadan kaldırmak, onu köreltmek ve asgariye indirmektir.

Sınıf bilinçli proletaryanın politikasını, ulusal mücadeleyi derinleştirmek ve körüklemek, ulusal hareketi daha ileri sürmek ve keskinleştirmek için uğraşan burjuvazinin politikasından özünde ayıran şey budur.

İşte bu yüzden sınıf bilinçli proletarya, burjuvazinin «ulusal» bayrağı altına giremez.

İşte bunun için, Bauer tarafından tavsiye edilen «evrimci-ulusal» denen politika, proletaryanın politikası olamaz. Bauer'in «evrimci-ulusal» politikasını «modern işçi sınıfının» politikası ile özdeşleştirme* çabası, işçilerin sınıf mücadelesini ulusların mücadelesine uydurma çabasıdır.

Özü itibariyle burjuva olan ulusal hareketin kaderi, doğal olarak burjuvazinin kaderine bağlıdır. Ulusal hareketin kesin çöküşü, ancak burjuvazinin yıkılması ile mümkündür. Ancak sosyalizm egemenliğinde kesin barış kurulabilir. Ne var ki, ulusal mücadeleyi asgariye indirmek, onun köklerini ortadan kaldırmak, onu proletarya için mümkün olan en yüksek ölçüde zararsız hale getirmek — bu, kapitalizm çerçevesi içinde de olanaklıdır. Bunu, örneğin, İsviçre ve Amerika örnekleri kanıtlıyor. Bunun için, ülkeyi demokratikleştirmek ve uluslara özgür gelişme olanağı sağlamak gereklidir.

---

* *O. Bauer, a.g.e., s. 166.*

III
SORUNUN KOYULUŞU

Ulus, kendi kaderine özgürce karar verme hakkına sahiptir. Ulus, diğer ulusların haklarına zarar vermeksizin, kendi istediği gibi örgütlenebilir. Bu tartışma götürmez.

Fakat ulusun çoğunluğunun ve her şeyden önce de proletaryanın çıkarları göz önüne alınırsa, o **nasıl** örgütlenmeli, gelecekteki anayasası **hangi biçimi** almalıdır?

Ulus, özerkçe örgütlenme hakkına sahiptir, o hatta ayrılma hakkına sahiptir. Fakat bu, ulusun her durumda böyle davranmasının zorunlu olduğu, özerkliğin veya ayrılmanın ulus için, yani ulusun çoğunluğu için, yani emekçi kesimler için her zaman ve her yerde yararlı olacağı anlamına gelmez. Ulus olarak Trans-Kafkasya Tatarları, diyelim ki kendi parlamentolarında toplanarak, beylerin ve mollaların etkisi altında eski düzeni geri getirebilir, devletten ayrılma kararı alabilirler. Kendi kaderini tayin hakkı maddesi uyarınca, buna tamamen hakları vardır. Fakat bu, Tatar ulusunun emekçi kesimlerinin çıkarlarına uygun olur muydu? Sosyal-Demokrasi, ulusal sorunun çözümünde, beylerin ve mollaların kitleleri nasıl peşlerinden sürüklediklerine kayıtsız kalabilir mi? Sosyal-Demokrasi müdahale etmemeli, ulusun iradesini belirli bir yönde etkilememeli midir? Sosyal-Demokrasi, ulusal sorunun Tatar kitleler için en elverişli olan çözümünün somut bir planı ile ortaya çıkmamalı mıdır?

Ancak, emekçi kitlelerin çıkarları ile en iyi

uyuşacak çözüm hangisidir? Özerklik mi, federasyon mu, yoksa ayrılma mı?

Bütün bunlar, yanıtlanması söz konusu ulusun yaşadığı somut tarihi koşullara bağlı olan sorunlardır.

Dahası var. Her şey gibi koşullar da değişir ve belirli bir anda doğru olan bir karar, başka bir zaman için tamamen kabul edilemez olabilir.

19. yüzyıl ortalarında Marx, Rus Polonya'sının ayrılmasından yanaydı ve bunda haklıydı, çünkü o zaman söz konusu olan, yüksek bir kültürün, onu yıkan aşağı bir kültürden kurtarılmasıydı. Ve o zaman da sorun sadece teoride değil, akademik değil, fakat pratikten, yaşamın kendi içinden çıkıyordu...

19. yüzyıl sonunda Polonyalı Marksistler, artık Polonya'nın ayrılmasına karşı tavır alıyorlar ve onlar da haklılar; çünkü son elli yılda Polonya ve Rusya'nın iktisadi ve kültürel yakınlaşması anlamında derinlere giden değişikler ortaya çıktı. Bunun dışında, bu süre içinde ayrılma sorunu pratik yaşamın bir konusu olmaktan çıkmış, olsa olsa yurtdışında yaşayan aydınları heyecanlandıran akademik tartışmaların konusu haline gelmiştir.

Elbette bu, Polonya'nın ayrılması sorununu yeniden aktüel yapabilecek bazı iç ve dış konjonktürlerin gündeme gelmesi olanağını ortadan kaldırmaz.

Bundan şu sonuç çıkıyor: Ulusal sorun ancak, kendi gelişimleri içinde incelenen tarihi koşullarla bağıntılı olarak çözülebilir.

Bir ulusun içinde yaşadığı iktisadi, siyasi ve kültürel koşullar, sorunun, yani şu ya da bu ulusun **nasıl** örgütleneceği, gelecekteki anayasasının

hangi biçimi alacağı sorununun karara bağlanması için varolan biricik anahtardır. Her ulus için sorunun özel bir çözümü zorunlu olabilir. Eğer herhangi bir yerde sorunun diyalektik bir şekilde koyuluşu gerekiyorsa, tam da burada, ulusal sorunda gerekiyor.

Bu nedenle biz, ulusal sorunun, kaynağını «Bund»dan alan, çok yaygın, fakat çok özet bir çözümüne kesinlikle karşı çıkmak zorundayız. Ulusal sorunu güya çözmüş olan —Rus Sosyal-Demokratlarının bu çözümü onlardan sadece devralması gerekiyormuş— Avusturya ve Güney Slavları Sosyal-Demokrasisine* dayanma kelepir yönteminden söz ediyoruz. Burada, diyelim ki Avusturya için doğru olan her şeyin, Rusya için de doğru olacağı varsayılır. En önemli ve verili durumda tayin edici olan şey gözardı edilir: Genelde Rusya'nın ve özelde Rusya içindeki her bir milliyetin yaşamındaki somut tarihi koşullar.

Örneğin, tanınmış Bundçu V. Kossovski'yi konuşturalım:

> «'Bund'un IV. Kongresinde, sorunun (ulusal sorun kastediliyor. *J. St.*) ilkesel yanı görüşüldüğünde, bu sorunun, kongreye katılan delegelerden biri tarafından Güney Slav Sosyal-Demokrat Partisi'nin anlayışı doğrultusunda önerilen çözümü herkesçe onaylandı.»**

Sonuçta, ulusal özerklik «kongre tarafından oybirliği ile kabul edildi».

---

* *Güney Slavları Sosyal-Demokrasisi Avusturya'nın güneyinde faaliyettedir.*

** *V. Kossovski, «Milliyet Sorunları», 1907, s. 16/17.*

Hepsi bu kadar! Ne Rus gerçekliğinin tahlili, ne de Rusya'daki Yahudilerin yaşam koşulları sorununun açıklığa kavuşturulması: önce Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi'nin çözümü alınıyor, sonra bu çözüm «onaylanıyor», sonra da «oybirliğiyle kabul ediliyor»! Bundçular Rusya'da ulusal sorunu böyle koyar ve «çözerler» işte...

Fakat Avusturya'daki koşullar, Rusya koşullarından temelden farklıdır. Brünn'de (1899) Güney Slavları Sosyal-Demokrasisinin aldığı karar doğrultusunda (birkaç önemsiz değişiklikle) bir ulusal program kabul etmiş olan Avusturya Sosyal-Demokrasisinin, sorunu, deyim yerindeyse Rus olmayan bir biçimde ele alması ve sorunu Rus olmayan biçimde çözmesi de bu durumla açıklanır.

Her şeyden önce sorunun koyuluşu. Sorun ulusal-kültürel özerkliğin Avusturyalı teorisyenleri, Brünn ulusal programı ve Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi kararının yorumcuları Springer ve Bauer tarafından nasıl koyuluyor?

> «Çok uluslu bir devletin mümkün olup olmadığı ve özellikle Avusturya milliyetlerinin bir devlet oluşturmak zorunda olup olmadıkları, burada yanıtlanmayan, bilakis çözülmüş varsayılan bir önsorudur», diyor Springer. «Bu olanağı ve zorunluluğu kabul etmeyenler için, açıklamalarımız elbette boş olacaktır. Konumuz şu: Bu uluslar, ortak bir yaşam sürdürmek *zorunda* olduklarına göre, hangi *hukuksal biçimler* altında onlar bunu *nispeten en iyi şekilde* yapabilirler?» (altı Springer tarafından çizilmiştir).*

* *R. Springer, a.g.e., s. 14.*

Demek ki çıkış noktası olarak, Avusturya'nın devlet bütünlüğü.

Bauer de aynı şeyi söyler:

> «Biz ilkönce, Avusturya uluslarının şimdi içinde birlikte yaşadıkları devlet içinde kalacaklarını varsayıyoruz, ve birlik içinde ulusların birbirlerine ve devlete karşı ilişkilerini nasıl düzenleyeceklerini soruyoruz.»*

Burada da her şeyden önce Avusturya'nın bütünlüğü.

Rusya Sosyal-Demokrasisi, sorunu bu biçimde koyabilir mi? Hayır, koyamaz, çünkü baştan beri, ulusa ayrılma hakkını tanıyan, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi görüşünü benimsemiştir.

Bundçu Goldblatt, Rusya Sosyal-Demokrasisinin İkinci Parti Kongresi'nde, Sosyal-Demokrasinin, kendi kaderini tayin görüşünden vazgeçemeyeceğini teslim etti. Goldblatt şöyle diyordu:

> «Kendi kaderini tayin hakkına karşı hiçbir itiraz getirilemez. Eğer herhangi bir ulus bağımsızlığı uğruna mücadele ediyorsa, buna karşı çıkılamaz. Eğer Polonya, Rusya ile 'meşru nikâha' yanaşmıyorsa, onun bunu yapmasını engellemek bize düşmez.»

Bunların tümü doğrudur. Ama bundan, Avusturyalı ve Rus Sosyal-Demokratların çıkış noktalarının aynı olmadıkları bir yana, tersine birbirine taban tabana zıt oldukları sonucu çıkmakta-

---

* *O. Bauer, a.g.e., s. 399.*

dır. Bundan sonra ulusal programı Avusturyalılardan alma olanağından hâlâ söz edilebilir mi?

Devam. Avusturyalılar «milliyetlerin özgürlüğü»nü küçük reformlarla, yavaş yavaş gerçekleştirmeyi düşünüyorlar. Ulusal-kültürel özerkliği pratik önlem olarak önerirken, asla öngörmedikleri köklü bir değişikliği, bir demokratik kurtuluş hareketini hiç hesaba katmıyorlar. Buna karşılık Rus Marksistleri, «milliyetlerin özgürlüğü» sorununu köklü değişikliklere, demokratik kurtuluş hareketine bağlıyorlar; onların reformlar üzerine hesap kurmak için hiçbir nedenleri yoktur. Bu ise Rusya'daki ulusların muhtemel kaderleri açısından işi temelden değiştirir.

> «Elbette», diyor Bauer, «ulusal özerkliğin, büyük bir kararın ve yürekli bir eylemin sonucu gerçekleşme olasılığı azdır. Avusturya ulusal özerkliğe doğru, yasamayı sürekli kötürümleştirecek ve mevcut yönetimi hareketsiz kılacak ... ağır mücadeleler içinde ve yavaş bir gelişme sürecinde adım adım ilerleyecektir. Büyük bir yasama eylemi değil, bilakis ayrı ayrı bölgeler ve topluluklar için çok sayıda ayrı yasalar, yeni devletin hukuk düzenini oluşturacaktır.»*

Springer de aynı şeyleri söyler:

> «Çok iyi biliyorum ki, bu tür kuruluşların (ulusal özerklik organları. *J. ST.)* yaratılması ne bir yılın ne de on yılın işidir», diye yazıyor Springer. «Tek başına Prusya yönetiminin yeniden örgütlenmesi, uzun bir zaman almıştı...

* *Aynı yerde, s. 422.*

Böylece, temel anayasa kurumlarını inşa etmek için Prusya'ya iki onyıl gerekti. Benim Avusturya'daki zaman ve zorluk ölçütü hakkında herhangi bir hayale kapıldığım sanılmasın.»*

Bütün bu söylenenler çok açık. Ancak Rus Marksistleri, ulusal sorunu «yürekli ve kararlı bir eylem»e bağlamaktan başka ne yapabilirler? «Milliyetlerin özgürlüğü»nün kazanılmasının aracı olarak kısmi reformlar, «çok sayıda ayrı ayrı yasalar» üzerine hesap kurabilirler mi? Eğer bunu yapamazlarsa ve yapmamalılarsa, bundan, Avusturyalılar ile Rusların mücadele yöntemlerinin ve perspektiflerinin temelden farklı olduğu açık sonucu çıkmaz mı? Durum böyle iken, Avusturyalıların tekyanlı ve melez ulusal-kültürel özerkliği ile nasıl yetinilebilir? İki şeyden biri: Programı [Avusturya programını -ÇN] almaktan yana olanlar ya Rusya'da «kararlı ve yürekli eylemler» üzerine hesap kurmuyorlar, ya da hesap kuruyorlar ama «ne yaptıklarını bilmiyorlar».

Nihayet Rusya ve Avusturya, birbirinden temelden farklı aktüel sorunlarla karşı karşıyadır ve bu da ulusal sorunun çözümünde değişik yöntemler talep eder. Avusturya, parlamenter koşullar altında yaşamaktadır, parlamento olmaksızın bugünkü koşullar altında orada hiçbir gelişme mümkün değildir. Ne var ki Avusturya'daki parlamento yaşamı ve yasama, ulusal partilerin zorlu çatışmaları nedeniyle çoğu kez tamamen durur. Avusturya'nın uzun zamandan beri içinde bulunduğu

---

* *R. Springer, a.g.e., s. 281/282.*

kronik siyasi kriz işte bununla açıklanır. Bu nedenle bu ülkede ulusal sorun, siyasi yaşamın ekseni, bir ölüm-kalım sorunudur. Bundan ötürü, Avusturyalı Sosyal-Demokrat politikacıların her şeyden önce ulusal çatışmalar sorununu — tabii ki mevcut parlamentarizm zemininde — parlamenter araçlarla, şu ya da bu biçimde çözmeye çalışmalarına şaşılmaz...

Rusya'da durum farklıdır. Rusya'da, birincisi, «tanrıya şükür bir parlamento yok». İkincisi, ve önemli olan da budur, Rusya'da siyasal yaşamın eksenini ulusal sorun değil, tarım sorunu oluşturur. Bundan ötürü Rus sorununun ve dolayısıyla Rusya'daki ulusların «kurtuluşu»nun kaderi, tarım sorununun çözümüne, yani serflik kalıntılarının yokedilmesine, yani ülkenin demokratikleştirilmesine bağlıdır. Rusya'da ulusal sorunun neden bağımsız ve tayin edici bir sorun değil fakat ülkenin zincirlerinden kurtarılması genel ve daha önemli sorununun bir bölümü olarak ortaya çıktığı da bununla açıklanır.

> «Avusturya parlamentosunun verimsizliği», diye yazıyor Springer, «her reformun, ulusal partiler içinde, onların bünyesini gevşetebilecek karşıtlıklar doğurmasından ileri gelir. Ve yönetici şahsiyetlerin [parti liderleri kastediliyor -ÇN.] her öneriden kaçınmaları bundan ötürüdür. Avusturya'nın ilerlemesi ancak, uluslara onları parlamentoda sürekli bir mücadele birliği bulundurma zorunluluğundan kurtaracak, kendilerine iktisadi ve sosyal görevlere yönelme olanağı sağlayacak geri alınamaz tüzel konumlar verilmesi durumunda düşünülebilir.»*

* *A.g.e., s. 36.*

Bauer de aynı şeyi söyler:

> «Ulusal barış ilkönce devlet için bir zorunluluktur. Devlet, en aptalca diller sorununun, dil sınırında kışkırtılmış insanların her çekişmesinin, her yeni okulun, yasamayı durdurmasına tahammül edemez.»*

Bütün bunlar açık. Fakat Rusya'da ulusal sorunun çok ayrı bir düzlemde olduğu da daha az açık değildir. Rusya'nın ilerlemesinin kaderini ulusal sorun değil, tarım sorunu tayin etmektedir. Ulusal sorun tali bir sorundur.

Demek ki, sorunun farklı bir koyuluşu, farklı perspektifler ve mücadele yöntemleri, farklı acil görevler. Böyle bir durumda, ulusal sorunu zaman ve mekân dışında «çözen» ancak kırtasiyecilerin Avusturya'da örnek aramaları ve programı almakla iştigal edebilecekleri açık değil midir?

Bir kez daha: Çıkış noktası olarak somut tarihi koşullar, sorunun tek doğru koyuluşu olarak diyalektik koyuluşu — ulusal sorunun çözümünün anahtarı budur.

(Stalin, «Marksizm ve Ulusal Sorun», «Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu» derlemesi içinde, s. 4-19, Rusça 1913.)

3 — Ulusal Sorunun Tarihsel Gelişiminin Üç Dönemi

Doğrudan, Partinin ulusal sorundaki en yakın somut görevlerine geçmeden önce, onlar ol-

---

* *O. Bauer, a.g.e., s. 401.*

maksızın ulusal sorunu çözmenin olanaksız olduğu bazı önkoşuları saptamak gerekmektedir. Bu önkoşullar şunlardır: ulusların oluşumu, ulusal baskının kaynağı, tarihsel gelişim süreci içinde ulusal baskının biçimleri ve son olarak çeşitli gelişim dönemlerinde ulusal sorunun çözüm biçimleri.

Bu dönemlerin sayısı üçtür.

Birinci dönem, Batıda feodalizmin tasfiyesi ve kapitalizmin zaferi dönemidir. İnsanların uluslar halinde birleşmesi bu döneme rastlar. *İngiltere (İrlanda dışında), Fransa, İtalya gibi ülkeleri kastediyorum. Batıda — İngiltere, Fransa, İtalya ve kısmen Almanya'da — feodalizmin tasfiye edilmesi ve insanların uluslar halinde birleşmesi dönemi, genel olarak, merkezi devletlerin oluşumu dönemiyle eşzamanlı oldu, böylece buralarda, uluslar oluşurken, devlet biçimlerine büründüler. Bu devletlerde başkaca herhangi bir önemli ulusal grup olmadığından, ulusal baskı da yoktu.*

Avrupa'nın doğusunda ise ulusların oluşumu ve feodal parçalanmanın tasfiyesi süreciyle merkezi devletlerin oluşumu süreci eşzamanlı olmadı. Macaristan, Avusturya, Rusya'yı kastediyorum. Bu gibi ülkelerde henüz kapitalist gelişme yoktu ve belki de henüz başlamıştı; öte yandan, Türklerin, Moğolların ve Doğunun öteki halklarının istilasına karşı savunmanın çıkarları, bu saldırılara karşı durabilecek merkezi devletin oluşumunu gerektirmekteydi. Doğu Avrupa'da merkezi devletin oluşumu süreci, insanların ulus halinde biraraya gelmesi sürecinden daha hızlı olduğu için, buralarda, henüz uluslaşmamış fakat ortak bir devlet içinde birleşmiş çeşitli halklardan oluşan karma devletler oluştu.

Böylece birinci dönem, kapitalizmin şafağında, Avrupa'nın batısında ulusal baskının olmadığı

saf ulusal devletlerin oluşması ile karakterize iken, Doğu Avrupa'da, en gelişmiş ulusun başta bulunduğu, politik, daha sonra da ekonomik açıdan egemen ulusa bağımlı az gelişmiş uluslardan oluşan çok-uluslu devletler kuruldu. Doğu'nun bu çokuluslu devletleri, ulusal çatışmaları, ulusal hareketleri, ulusal sorunu ve ulusal sorunun çeşitli çözüm yöntemlerini ortaya çıkaran ulusal baskının anavatanı oldu.

Ulusal baskı ve ona karşı mücadele yöntemlerinin ikinci dönemine, Batıda emperyalizmin doğuşu dönemi tekabül eder, çünkü kapitalizm, pazar, hammadde, yakıt ve ucuz işgücü bulma yolunda sermaye ihracı ve büyük demir ve deniz yollarının güven altına alınması amacıyla, ulusal devlet sınırlarını yıkar, uzak ve yakın komşuları aleyhine topraklarını genişletir. İkinci dönemde, Batının eski ulusal devletleri — İngiltere, İtalya, Fransa — ulusal devlet olmaktan çıkar, yeni toprakların ilhak edilmesi sonucu, çokuluslu devletlere, sömürgeci devletlere dönüşür, ve böylece Avrupa'nın doğusunda eskiden beri varolan aynı ulusal-sömürgesel baskıya sahne olurlar. Bu dönem, Doğu Avrupa'da ezilen ulusların (Çekler, Polonyalılar, Ukraynalılar) uyanması ve güçlenmesi ile karakterizedir, ki bu, emperyalist savaş sonucu eski burjuva çok-uluslu devletlerin yıkılması ve büyük güçler denilen devletler tarafından köleleştirilmiş yeni ulusal devletlerin oluşmasına yol açtı.

Üçüncü dönem, Sovyet dönemidir, kapitalizmin yıkılması ve ulusal baskının ortadan kaldırılması dönemidir, egemen ve ezilen, uluslar sorununun sömürgeler ve metropoller sorununun tarih arşivlerine atıldığı bir dönemdir, çünkü RSFSC sınır-

ları içinde gelişme hakkı olan, fakat ekonomik, politik ve kültürel gerilikleri sonucu, tarihten miras alınan eşitsizliklerini korumuş bulunan uluslar söz konusudur. Bu ulusal eşitsizliğin özünde, tarihi gelişim sonucu geçmişten miras aldığımız bir ulusun, yani Büyük Rus ulusunun politik ve endüstriyel açıdan öteki uluslardan daha gelişmiş olması yatar. Bir yıl içinde giderilmesi olanaksız olan, fakat geri uluslar ve halklara yapılacak ekonomik, politik ve kültürel yardım ile ortadan kaldırılacak olan gerçek eşitsizlik işte buradan kaynaklanır.

Tarihi olarak yaşanan ulusal sorunun üç gelişim dönemi budur.

İlk iki dönem ortak bir çizgi gösterir. Bu, her iki dönemde de ulusların baskı ve köleliğe katlanmak zorunda oluşudur; dolayısıyla ulusal mücadele sürmekte, ulusal sorun çözülememektedir. Ama, bu iki dönem arasında bir fark da vardır. Bu fark, ulusal sorunun, birinci dönemde, tek tek çok-uluslu devletlerle sınırlı kalması ve az sayıda Avrupa uluslarını kapsamasıydı, ikinci dönemde ise ulusal sorun, devlet içi bir sorun olmaktan çıkarak devletlerarası bir soruna, emperyalist devletler arasında bir savaş sorununa, amacı tüm haklarından yararlanamayan milliyetleri boyunduruk altında tutmaya devam etmek, Avrupa dışındaki başka halkları ve aşiretleri kendi etkisi altına almak olan bir savaş sorununa dönüşmüştür.

Böylece, eskiden salt kültürlü ülkelerde öneme sahip olan ulusal sorun, bu dönemde, tecrit olmuş niteliğini yitirerek sömürgeler genel sorunuyla kaynaşır.

Ulusal sorunun genel sömürgeler sorunu bi-

çiminde gelişmesi bir tarihsel raslantı değildir. Bu gelişim, birinci olarak, emperyalist savaş sırasında savaşan güçlerin emperyalist gruplarının orduları için gerekli olan insanları sağladıkları sömürgelere başvurma zorunda kalmaları ile açıklanır. Bu sürecin; emperyalistlerin, sömürgelerin geri halklarına kaçınılmaz başvurma sürecinin bu halkları ve aşiretleri kurtuluşa, mücadeleye sarsmak zorunda kaldığına kuşku yoktur. Ulusal sorunun genişlemesine, kurtuluş hareketinin ilkönce kıvılcımları, daha sonra alevleri ile tüm küreyi saran genel sömürgeler sorununa dönüşmesine yol açan ikinci bir faktör daha vardır. Bu faktör, emperyalist grupların Türkiye'yi parçalama ve onun devlet varlığına son verme girişimiydi. Müslüman halklar içinde en gelişmiş devlet olan Türkiye böyle bir perspektifi kabul edemezdi, savaş bayrağını açtı ve Doğu'nun halklarını, emperyalizme karşı çevresinde topladı. Üçüncü faktör, emperyalizme karşı mücadelede bir dizi başarı gösteren ve doğal olarak Doğu'nun ezilen halklarını coşkuyla dolduran, uyandıran, savaş yoluna sokan ve böylece İrlanda'dan Hindistan'a kadar ezilen ulusların birleşip cephesini yaratmaya olanak sağlayan Sovyet Rusya'nın doğuşudur.

Ulusal baskının ikinci gelişim döneminde, burjuva toplumunun ulusal sorunu sadece çözmemekle kalmayıp, halklar arasında barışı yaratmamakla kalmayıp, bilakis, tam tersine, ulusal mücadele kıvılcımlarını, dünya emperyalizmine karşı ezilen hakların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin mücadelesinin alevi haline körüklemesinde etkin olan tüm faktörler bunlardır.

Apaçık ki, ulusal sorunu çözebilecek, yani çe-

şitli uluslar ve aşiretlerin barış içinde birarada yaşamalarına ve kardeşçe işbirliğine olanak sağlayacak tek rejim, Sovyet iktidarı rejimidir, proletarya diktatörlüğü rejimidir.

Kanıtlamaya gerek yok ki, sermaye egemen olduğu sürece, üretim araçlarında özel mülkiyet sürdükçe ve sınıflar varoldukça, ulusların eşitliği güvencelenemez; sermayenin iktidarı sürdükçe ve üretim araçlarına sahip olmak için savaşıldıkça, ulusların eşitliği ve ulusların emekçilerinin işbirliği sağlanamaz. Tarih, ulusal eşitsizliğin yok edilmesi, ezilen ve ezilmeyen ulusların emekçilerinin kardeşçe işbirliği rejiminin kurulması için tek çarenin, kapitalizmin tasfiye edilmesi ve Sovyet düzeninin kurulması olduğunu söylemektedir.

Yine tarihin gösterdiği gibi, tek tek halklar kendi burjuvazilerinden ve «yabancı» burjuvaziden kurtulmayı başarsalar da, yani kendi ülkelerinde Sovyet düzenini kursalar bile, emperyalizm varoldukça, tek başına yaşayacak ve komşu Sovyet Cumhuriyetlerinden ekonomik ve askeri destek görmeksizin varlıklarını başarıyla koruyacak durumda olamayacaklardır. Sovyet Cumhuriyetlerinin devlet birliği olmaksızın, bu Cumhuriyetlerin birleşik askeri ve ekonomik bir güç olarak birleşmeleri gerçekleşmeksizin, dünya emperyalizminin birleşik güçlerine askeri ve ekonomik cephelerde karşı koymalarının imkansız olduğunu Macaristan örneği açık ve berrak biçimde göstermektedir.

(Stalin. Partinin Ulusal Sorundaki En Yakın Görevleri Üzerine. RKP X. Parti Kongresi'ne Rapor, 1921 Rusça.)

4 — Kendi Kurtuluşunun Önkoşulu Olarak Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin Proletarya Tarafından Desteklenmesi

Bu koşullar altında, İngiliz ticaretinin düzenli dolaşımının büyük parçasını tamamlamış olduğu göz önünde bulundurularak, önceden güvenle söylenebilir ki, Çin Devrimi şimdiki sanayi sisteminin barut fıçısına kıvılcımı çakacak ve uzun zamandan beri kendini hazırlayan genel krizi başlatacaktır; bu kriz yurtdışına sıçrayacak ve yakın gelecekte kıtada siyasi devrimler ona eşlik edecektir. (K. Marx, «Çin'de Devrim ve Avrupa'da Devrim», 1853.)

«Varsın Çin sosyalizminin Avrupa sosyalizmine ilişkisi, Çin felsefesinin Hegel felsefesine ilişkisi gibi olsun. Ama dünyanın en eski ve en sarsılmaz imparatorluğunun, İngiliz burjuvazisinin pamuk balyalarıyla sekiz yıl içinde, her halükârda uygarlık için en önemli sonuçları olacak toplumsal bir alt-üst oluşun arifesine gelmiş olması eğlendirici bir olgudur. Avrupalı gericilerimiz, yakında önlerinde duran Asya içinden geçerek kaçışlarında nihayet Çin Seddine, ezeli gericiliğin ve ezeli muhafazakârlığın ocağına açılan kapıya vardıklarında, onların bu kapının üzerinde şu yazıtı okumayacaklarını kim bilir: République chinoise. Liberté, Egalité, Fraternité.» (Çin Cumhuriyeti. Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik -Ç.N.) (Marx ve Engels, «Neue Rheinische Zeitung», 1850, İkinci Cilt.)

Sosyalist tanıdıklarının — kendi deyimiyle — «ağzını aramak», onların bilincini ve kanaatlerini sınamak Marx'ın âdetiydi. Lopatin'le tanıştıktan sonra Engels'e yazdığı 5 Temmuz 1870 tarihli

mektupta genç Rus sosyalisti için pek övücü sözler kullanmakla birlikte, şunu da ekliyordu:

> «... Zayıf yanı: *Polonya*. Bu konuda tıpkı bir İngiliz'in — say an English chartist of the old school [örneğin eski ekolden bir İngiliz Çartistinin] — İrlanda'dan söz ettiği gibi söz ediyor.»

Marx, ezen ulusa mensup bir sosyalistin ezilen ulus karşısındaki tutumunu soruşturuyor ve ardından, (İngiliz olsun, Rus olsun) egemen ulusların sosyalistlerinin **ortak** hatasını açığa vuruyor: ezilen uluslara karşı sosyalist yükümlülükleri konusunda anlayışsızlık ve «büyük güç» burjuvazisinden devralınan önyargıların geviş getirilmesi.

Marx'ın İrlanda üzerine olumlu açıklamalarına geçmeden önce, Marx ve Engels'in ulusal sorunda genelde gayet eleştirel bir tutum takındıklarını ve bu soruna göreli tarihsel bir önem biçtiklerini önceden belirtmeliyiz...

... Marx'ın «işçi sorunu»na kıyasla, ulusal sorunun ikincil bir sorun olduğu konusunda kuşkusu yoktur. Ama onun teorisi, ulusal hareketleri yok saymaktan pek uzaktır.

1866 yılı gelir. Marx, Paris'teki «Proudhoncu klik» üzerine Engels'e şöyle yazar: Bu klik

> «... milliyetleri bir saçmalık ilan ediyor ve Bismarck ile Garibaldi'ye saldırıyor. Şovenizme karşı polemik olarak bunların güdüleri yararlıdır ve açıklanabilir. Ama Proudhon'a inananlar, bütün Avrupa'nın, Fransa'daki bayların, 'La misère et l'ignorance'» [kötülüğü ve cehaletil «kaldıracakları güne kadar sessiz ses-

siz yerinde oturması gerektiğini ve oturacağını sandıkları zaman gülünç oluyorlar.» (7 Haziran 1866 tarihli mektup.)

«Dün», diye yazıyor 20 Haziran 1866'da Marx, «International Council'de, şimdiki savaş hakkında tartışma vardı... Bekleneceği gibi, tartışma, genel olarak 'question of nationality' [milliyet sorunu] ve bu sorun karşısındaki tutumumuzun ne olacağı ile 'wound up'» [sonuçlandı]... «Ayrıca 'jeune France'ın» [Genç Fransa «(işçi olmayan) temsilcileri, tüm milliyet ve hatta ulusların 'préjugés surannés'» [çoktan eskimiş önyargılar] «olduğu iddiasıyla ortaya çıktılar... bütün dünya, Fransızlar bir sosyal devrim yapacak denli olgunlaşıncaya kadar bekleyecek... Konuşmama, milliyetleri rafa kaldırmış olan dostumuz Lafargue ve ötekilerin bize *'Fransızca'* olarak, yani dinleyicilerin onda dokuzunun anlamadığı bir dilde hitap ettiklerini söyleyerek başladığımda, İngilizler pek güldüler. Ayrıca onun, tamamen bilinçsiz bir şekilde, milliyetlerin yadsınmasından, onların örnek Fransız ulusu tarafından yutulmasını anlıyor göründüğüne işaret ettim.»

Marx'ın bütün bu eleştirel gözlemlerinden çıkan sonuç açıktır: işçi sınıfı ulusal sorunu bir fetiş haline asla getirmemelidir, çünkü kapitalizmin gelişmesi mutlaka **bütün** ulusları bağımsız bir yaşama uyandırmaz. Ama bir kez yığınsal ulusal hareketler başlayınca, bunları bilmezlikten gelmek, bünlardaki ilerici olan şeyi desteklememek, gerçeklikte **milliyetçi** önyargılara, hem de «kendi» ulusunu «örnek ulus» sayma (ya da, biz ekleyelim, kendi ulusunu devlet kurma ayrıcalığı tekeli-

ne sahip ulus sayma) **milliyetçi** önyargılarına kapılmak demektir*.

Ama biz, İrlanda sorununa dönelim:

Marx'ın bu sorundaki tutumu, en açık bir şekilde mektuplarının şu pasajlarında dile gelir:

> «... Eskiden, İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasının olanaksız olduğunu düşünürdüm. Şimdi bunun kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum, her ne kadar ayrılıktan sonra federasyonun gelmesi olası ise de.»

Marx bunu 2 Kasım 1867 tarihli mektubunda Engels'e yazıyordu.

Aynı yılki 30 Kasım tarihli mektubunda şunu ekledi:

> «... İngiliz işçilerine neyi öğütleyeceğiz? Görüşüme göre onlar,» (İrlanda'nın İngiltere ile) «birliğinin Repeal» [kaldırılmasını] (yani İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını), «kısacası 1783'teki espriyi, yalnızca demokratikleştirilmiş ve zamanın koşullarına uyarlanmış bir şekilde Pronunziamento'larının» [mücadele programlarının] «bir maddesi yapmalıdırlar. Bu, İrlanda'nın kurtuluşunun bir *İngiliz* partisinin programına alınabilecek olan biricik meşru ve bu yüzden de tek olanaklı biçimidir. İki ülke arasında, sırf kişisel bir birliğin devam edip edemeyeceğini ilerde deneyim göstermelidir...

---

* *Ayrıca bkz. Marx'ın Engels'e 3 Haziran 1867 tarihli mektubu:* «'Times'ın *Paris haberlerinden, Parislilerin Alexander'e* karşı *Polonya dostu çığlıklarını hakiki bir zevk duyarak gördüm. Bay Proudhon ve onun küçük doktriner kliği French people [Fransız halkı] değildir». Red.*

İrlandalıların ihtiyacı olan şudur:
1) Özyönetim ve İngiltere'den bağımsızlık;
2) Tarım devrimi...»

... 10 Aralık 1869'da Marx, Enternasyonal'in Genel Konsey'inde İrlanda sorunu üzerine düşüncelerini şöyle ortaya koyacağını yazıyor:

«... *International Council'de [Enternasyonal Konsey'de]* kendiliğinden anlaşılır olan tüm 'uluslararası' ve 'insanca' *justice for Ireland phrase ('İrlanda için adalet' lafzı)* bir yana, *'to get rid of their present connexion with Ireland'* [İrlanda ile bugünkü ilişkilere son vermek], «English Working Class'ın [İngiliz işçi sınıfının] doğrudan mutlak çıkarı gereğidir. Ve bu, nedenlerinin bir kısmını, İngiliz işçilerinin kendilerine söyleyemeyeceğim benim tam kanımdır. İrlanda'daki rejimi, 'English Working Class ascendancy' İngiliz işçi sınıfının gelişip güçlenmesi ile devirmenin olanaklı olduğuna uzun süre inandım. *New York Tribune*'de (Marx'ın uzun süre mhhabirliğini yaptığı Amerikan gazetesi) daima bu görüşü savundum. Derinlemesine inceleme, şimdi beni bunun tam tersine ikna etti. 'Before it has got rid of Ireland' [İrlanda'dan kurtulmadığı sürece], 'English Working Class' [İngiliz işçi sınıfı] *asla herhangi bir başarı gösteremeyecektir*... İngiltere'de İngiliz gericiliğinin kökleri,... İrlanda'nın boyunduruk altında tutulmasında yatmaktadır.» (İtalikler Marx'ındır.)

Marx'ın İrlanda sorununda tavrı, şimdi artık okur için apaçık hale gelmiş olmalıdır.

«Ütopist» Marx, öylesine «pratik olmaktan

uzak»tır ki, yarım yüzyıl sonra bile gerçekleşmeyen İrlanda'nın ayrılması davasını savunmuştur. Marx'ın bu siyaseti hangi nedenlere dayanır ve bu, yanlış bir siyaset değil miydi?

Başlangıçta Marx, İrlanda'yı, ezilen ulusun ulusal hareketinin değil, ezen ulus içindeki işçi hareketinin kurtaracağına inanmıştır. Marx, bütün milliyetlerin tam kurtuluşunu ancak işçi sınıfının zaferinin gerçekleştireceğini bildiği için, ulusal hareketi mutlak birşey haline getirmedi. Ezilen ulusların burjuva kurtuluş hareketiyle, ezen ulus içindeki proleter kurtuluş hareketi arasındaki olanaklı olan bütün karşılıklı ilişkileri önceden kestirmek olanaksızdır (bugün Rusya'da ulusal sorunu bu kadar zor kılan problem budur).

Bununla birlikte, olaylar öyle gelişti ki, İngiliz işçi sınıfı, oldukça uzun bir süre liberallerin etkisi altına girdi, onların uzantısı haline geldi ve liberal bir işçi siyasetiyle kendi kendini başsız bıraktı. İrlanda'da burjuva kurtuluş hareketi gittikçe güçlendi ve devrimci biçimlere büründü. Marx kendi tavrını gözden geçirdi ve düzeltti. «Bir ulusun başka bir ulusu boyunduruk altında tutması, kendisi için ne büyük felâket.» İrlanda, İngiliz boyunduruğundan kurtulmadıkça, İngiliz işçi sınıfı hiçbir zaman özgürlüğüne kavuşamayacaktır! İngiltere'de gericilik, İrlanda'nın boyunduruk altında tutulmasıyla beslenmekte ve güçlenmektedir (tıpkı Rusya'da gericiliğin bir sürü ulusların boyunduruk altında tutulmasıyla beslendiği gibi!).

Marx, Enternasyonal'de «İrlanda ulusuyla», «İrlanda halkıyla» dayanışma kararı önerirken, «her ne kadar ayrılıktan sonra federasyonun gel-

mesi olası ise de» İrlanda'nın İngiltere'den **ayrılmasını** savunuyor.

Marx'ın vardığı bu sonucun teorik öncülleri neydi? İngiltere'de burjuva devrim çoktan tamamlanmıştır. Ama henüz İrlanda'da bu devrim tamamlanmış değildir; yarım yüzyıl sonra, ancak şimdi, İngiliz liberallerinin reformlarıyla tamamlanmaktadır. Eğer İngiltere'de kapitalizm, Marx'ın ilkten umduğu kadar çabuk devrilmiş olsaydı, İrlanda'da bir burjuva-demokratik, genel-ulusal harekete yer olmazdı. Ama bu hareket bir kez ortaya çıktıktan sonra, Marx, İngiliz işçilerine onu desteklemeyi, ona devrimci bir atılım vermeyi ve **kendi** özgürlüklerinin çıkarı gereği sonuna kadar götürmeyi öğütledi.

1860'larda İrlanda ile İngiltere arasındaki iktisadi bağ, doğal ki, Rusya'nın Polonya ile, Ukrayna ile vb. bağlarından daha sıkıydı. (Salt coğrafi koşullar dolayısıyla ve İngiltere'nin sonsuz sömürge gücü dolayısıyla) İrlanda'nın ayrılmasının «pratik olmayışı» ve «olanaksızlığı» besbellidir. İlke olarak federalizme düşman olmakla birlikte, Marx bu durumda, bir federasyona bile razı oluyor, **yeter ki**, İrlanda'nın kurtuluşu, reformist yoldan değil, İngiliz işçi sınıfı tarafından desteklenen İrlanda halkının yığın hareketiyle devrimci yoldan gerçekleşsin. Kuşkusuz, tarihsel sorunun ancak böyle bir çözümü, proletaryanın çıkarları ve hızlı toplumsal gelişme için en uygun çözüm olabilirdi...

... Marx ve Engels İrlanda sorununda da, yığınları demokrasi ve sosyalizm zihniyeti ile eğiten tutarlı proleter bir siyaset izlediler. Hem İrlan-

da'yı hem de İngiltere'yi yalnızca bu siyaset, gerekli dönüşümlerin yarım yüzyıl boyunca geciktirilmesinden ve bu dönüşümlerin liberaller tarafından, gericiler lehine çarpıtılmasından kurtarabilirdi.

Marx ve Engels'in İrlanda sorunundaki siyaseti, bugün de pek büyük **pratik** önemini koruyan; ezen ulusların proletaryasının ulusal hareketler karşısındaki tutumunun parlak bir örneğidir. Bu siyaset, her renkten ve her dilden bütün ülkelerin filistinlerinin (darkafalılarının —ÇN) bir ulusun toprak beylerinin ve burjuvazisinin zorbalığı ve ayrıcalıklarıyla çizilmiş olan devlet sınırlarını değiştirme fikrini «ütopist» bir fikir olarak ilan etme «kölece gayretkeşliğine» karşı bir uyarı niteliğindedir.

Eğer İrlanda ve İngiliz proletaryası, Marx'ın ileri sürdüğü siyaseti kabul etmemiş olsalardı ve İrlanda'nın ayrılmasını kendi şiarları yapmamış olsalardı, en kötü oportünizme düşmüş olurlardı, bir demokrat ve sosyalist olarak görevlerini unutmuş ve **İngiliz** gericiliğine ve burjuvazisine ödün vermiş olurlardı.

(Lenin, Tüm Eserler, cilt XVII, «Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine», s. 584 vd., 1914.)

... Böylece Hindistan'daki demiryolu sistemi gerçekten de modern sanayiin öncüsü haline gelecektir. Bizzat İngiliz makamları Hintlilere, tamamıyle yepyeni çalışma yöntemlerine kendilerini alıştırma ve gerekli makine bilgisini edinme özel yeteneği atfettiklerinden, bu, bir o denli geçerlidir. Yıllardır Kalküta darphanesindeki buhar-

lı makineleri çalıştıran yerli makinistlerin yetenekleri ve ustalıkları, buna kesin bir kanıttır. Hurdvar kömür bölgesindeki çeşitli buharlı makineleri çalıştıran yerliler ve başka durumlar için de bu geçerlidir. Doğu Hindistan Şirketi'nin önyargılarından büyük çapta etkilenmiş olmasına karşın, Bay Campbell'in kendisi de itiraf etmek zorunda kalmıştır ki, «Hindistan halkının büyük kütlesi büyük bir sınai **enerjiye** sahiptir, sermaye birikimine çok yatkındır ve matematiksel düşünme gücü, zihin açıklığı ve pozitif bilimlerde yetenek bakımından olağanüstüdür.» «Kavrayışları», diyor Bay Campbell, «mükemmeldir». Demiryolu sisteminden kaynaklanan modern sanayi, Hindistan'daki kastların, Hint ilerlemesinin ve Hint gücünün önünde duran bu kesin engellerin dayandığı geleneksel işbölümünü çözüştürecektir.

İngiliz burjuvazisinin yapmak zorunda kalacağı her şey, halk kütlesini ne kurtaracak, ne de yalnızca üretici güçlerin gelişimine bağlı olmakla kalmayıp, bunların halk tarafından mülk edinilmesine de bağlı olan onun sosyal konumunu özsel olarak iyileştirecektir. Her halükârda yapacağı şey ise, her ikisinin de maddi önkoşullarını yaratmak olacaktır. Zaten burjuvazi bundan fazlasını hiç yapmış mıdır ki? O herhangi bir ilerlemeyi, bireyleri ve halkları kan ve çirkef içinde, sefalet ve aşağılanma içinde süründürmeden husule getirmiş midir?

Hintliler, bizzat Büyük Britanya'da halen egemen olan sınıfların yerine sanayi proletaryası geçene dek, ya da Hintlilerin kendileri İngiliz boyunduruğunu tümüyle kıracak denli güçlenene dek, kendi aralarına İngiliz burjuvazisi tarafından

saçılmış olan yeni toplumun ögelerinin meyvelerini toplayamayacaklardır.

(Karl Marx, Seçme Yazılar, Cilt II, «Hindistan'daki İngiliz Egemenliğinin Gelecekteki Sonuçları», s. 678 vd., 1853.)

5 — Ulusal Hareketlerle İlişki Sorununun Marksizm-Leninizmde Tarihsel-Somut Olarak Konuluşu

... Marx'ın 1848 ile 1871 arasında takındığı tavırlara yapılan atıflar, onların* görüşüne göre, «en küçük bir değer taşımaz». Bu alışılmamış derecede öfkeli ve kesin açıklama, Marx'ın, «bir ve aynı zamanda», «Çeklerin, Güney Slavlarının vb.» bağımsızlık eğilimlerine karşı çıkmış olmasıyla gerekçelendirilmektedir.

Bu gerekçelendirme, iler-tutar bir yanı olmadığı için, özellikle öfkelidir. Polonya Marksistlerine göre, Marx, «bir ve aynı zamanda» birbirinin zıddı şeyler söyleyen açıkça kafası karışık biriydi! Bunun gerçekle hiçbir ilgisi yoktur ve kesinlikle de Marksizm bu değildir. Tam da Polonyalı yoldaşlarımızın ileri sürdükleri, **fakat kendilerinin uygulamadıkları** «somut» tahlil istemi, Marx'ın farklı somut «ulusal» hareketlere karşı farklı tutumunun **bir ve aynı** sosyalist dünya görüşünden kaynaklanıp kaynaklanmadığını araştırmamızı kesinlikle gerekli kılıyor.

Bilindiği gibi Marx, **Avrupa** demokrasisinin çıkarları bakış açısından, çarlığın gücüne ve etki-

---

* Redaksiyonun notu. *Yani ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddeden Luxemburgcuların görüşüne göre.*

sine karşı — ya da mutlak gücüne ve hakim gerici etkisine karşı da denilebilir — mücadelede, Polonya'nın bağımsızlığından yana idi. Bu tavrın doğruluğu, en açık ve somut bir şekilde, 1849'da Rus feodal ordusu Macaristan'daki ulusal-özgürlükçü, devrimci-demokratik isyanı bastırdığı zaman ortaya çıktı. Bu zamandan Marx'ın ölümüne, hatta daha sonraya, Fransa ile bağlaşan çarlığın **emperyalist olmayan** ve ulusal bakımdan bağımsız Almanya'ya karşı gerici bir savaş vermesi tehlikesinin varolduğu 1890'a dek, Engels, her şeyden önce çarlığa karşı mücadeleden yanaydı. Bu nedenle, ve yalnızca bu nedenle Marx ve Engels, Çeklerin ve Güney Slavların ulusal hareketine karşıydılar. Marx ve Engels'in 1848/1849 yıllarında yazdıklarına kısaca bir göz atmak, Marksizmle gerçekten ciddi biçimde (yalnızca Marksizmi bir yana atmak amacıyla değil) ilgilenenlere, Marx ve Engels'in o sırada, Avrupa'da «Rusya'nın ileri karakolu» olarak hizmet eden «bütünüyle gerici halklar»la «devrimci halklar»ı, yani Almanları, Polonyalıları ve Macarları **karşı karşıya koyduğunu** kanıtlayacaktır. Bu olgudur. Ve bu olguya **o sırada kuşkusuz doğru bir şekilde işaret** edilmişti: 1848'de, başdüşmanları çarlık olan devrimci halklar özgürlük için savaşıyorlardı, Çekler vb. ise gerçekten de gerici halklardı, çarlığın ileri karakollarıydı.

Eğer Marksizme bağlı kalmak istiyorsak, **somut** olarak çözümlememiz gereken bu somut örnek bize ne söylemektedir? Yalnızca şunu: 1) Avrupa'nın bazı büyük halklarının kurtuluşunun çıkarları, küçük ulusların kurtuluş hareketinin çıkarlarından daha yüksektir; 2) demokrasi talebi

yalıtılmış bir şekilde değil, Avrupa çapında — bugün dünya çapında denilmelidir — ele alınmalıdır.

Bundan başka birşey değil. Polonyalıların unuttuğu, Marx'ın ise **daima** bağlı kaldığı temel sosyalist ilkenin reddedilmesinin izi yoktur: başka halkları ezen bir halk özgür olamaz. Çarlığın uluslararası politikada ağırlıklı etkiye sahip olduğu bir sırada Marx'ın karşı karşıya bulunduğu somut durum yeniden tekrarlansaydı, örneğin, (tıpkı Avrupa'da 1848'de burjuva-demokratik devrimi başlattıkları gibi) birkaç halkın sosyalist bir devrime başlaması, **öteki halkların** ise, burjuva gericiliğinin ana dayanakları olarak hizmet etmesi biçiminde yeniden tekrarlansaydı, bu durumda biz de bu sonunculara — onlar içinde hangi küçük ulusal hareketler doğarsa doğsun — karşı, devrimci bir savaş lehinde, onları «parçalamak» lehinde, onların bütün ileri karakollarını yıkmak lehinde olacaktık. Sonuç olarak, Marx'ın taktiğinin örneklerini reddetmemeli — bu, sözle Marksist olduğunu söylerken, fiilen ona karşı çıkmak anlamına gelirdi —, bilakis bunların somut çözümlemesinden gelecek için paha biçilmez dersler çıkarmalıyız. Kendi kaderini tayin hakkı dahil, demokrasinin tek tek talepleri, mutlak şeyler değil, tersine **dünya** demokratik (şimdi: sosyalist) hareketinin **bir parçacığıdır.** Tek tek somut durumlarda, parçanın bütünle çelişmesi mümkündür, o zaman parça reddedilmelidir...

... 1848-1871 döneminden 1898-1916 dönemine somut durum ne şekilde değişmiştir? (Dönem olarak emperyalizmin, İspanyol-Amerikan emperyalist savaşından, Avrupa emperyalist savaşına kadar en önemli kilometre taşlarını alıyorum.) Bi-

rinci olarak, uluslararası mali sermaye, özellikle de Fransız mali sermayesinin desteğinden ve ikinci olarak da 1905 Devrimi'nden dolayı çarlık, açıkça ve tartışma götürmez bir şekilde gericiliğin ana dayanağı olmaktan çıkmıştır. O sıralar büyük ulusal devletler sistemi — Avrupa demokrasileri —, çarlığa karşın, dünyaya demokrasi ve sosyalizmi müjdeliyorlardı. Marx ve Engels, emperyalizm dönemini görecek kadar yaşamadılar. Şimdi, her birisi öteki ulusları ezen bir avuç (sayı olarak 5 ya da 6) emperyalist «büyük güç» sistemi oluşmuştur; ve bu baskı, kapitalizmin çöküşünü yapay olarak geciktirmenin ve dünyaya hakim olan emperyalist ulusların oportünizm ve sosyal-şövenizmini yapay olarak desteklemenin araçlarından biridir. O sıralar büyük ulusları özgürlüğe kavuşturan Batı Avrupa demokrasisi, tek tek küçük ulusal hareketleri gerici amaçlar için kullanan çarlığa karşı duruyordu. Şimdi ise, çarlık emperyalizminin ve ileri kapitalist Avrupa emperyalizminin bir dizi ulusu ortaklaşa ezmesi üzerinde temellenen **ittifakının** karşısında, şövenist, «sosyal-emperyalist» ve devrimci proletarya olarak bölünmüş olan sosyalist proletarya durmaktadır.

Somut olma vaadlerine rağmen, Polonyalı sosyal-demokratların gözardı ettikleri durumdaki somut değişiklik budur! Bir ve aynı sosyalist ilkelerin **uygulanmasındaki** somut değişiklik de buradan çıkıyor: **O sıralar** her şeyden önemlisi «çarlığa karşı» (ve **onun** demokratik olmayan amaçlar için kullandığı küçük ulus hareketlerine karşı) ve Batının büyük devrimci halklarından yana olmaktı; **bugün** ise her şeyden önemlisi, emperyalist güçlerin, emperyalist burjuvazinin ve sosyal-emper-

yalistlerin kurulmuş birleşik cephesine karşı, ve emperyalizme karşı **tüm** ulusal hareketlerden sosyalistyalist devrimin çıkarları doğrultusunda yararlanmaktan **yana** olmaktır. Tüm emperyalist cepheye karşı proletaryanın mücadelesi ne kadar **arı** olursa, enternasyonalist ilke de besbelli ki o kadar daha güncel hale gelir: «Başka halkları ezen bir halk özgür olamaz.»

(Lenin, *Tüm Eserler, cilt XIX, «Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçları», s. 317 vd., 1916.)*

6 — Ulusal Sorunda Proleter Siyasetin Temel İlkesi Olarak Bütün Ulusların Proleter ve Emekçi Kitlelerinin Ortak Mücadeleye Yakınlaştırılması

1) Genelde eşitlikle, ve ulusal eşitlikle ilgili olarak da sorunu soyut ve biçimsel olarak koymak, burjuva demokrasisinin tüm özü gereğidir. İnsan kişiliğinin genel olarak eşitliği perdesi altında, burjuva demokrasisi, mülk sahibi ile proleterin, sömürenle sömürülenin biçimsel ya da hukuki eşitliğini ilan eder ve böylece ,ezilen sınıfları korkunç bir şekilde aldatır. Kendisi bizzat meta üretimi ilişkilerinin bir yansıması olan eşitlik fikrini burjuvazi, insan kişilikleri arasında güya mutlak bir eşitlik olduğu bahanesiyle, sınıfların kaldırılmasına karşı savaşımın bir silahı haline dönüştürür. Ama, eşitlik talebinin gerçek anlamı, sınıfların kaldırılması talebinde yatmaktadır.

2) Proletaryanın burjuva boyunduruğunu söküp atma savaşımına bilinçli bir ifade veren komünist partisi, burjuva demokrasisiyle savaşma ve onun yalancılığını ve ikiyüzlülüğünü teşhir etme

temel görevine uygun olarak, ulusal sorunda da, soyut ve biçimsel ilkeleri önplana çıkarmamalı, bilakis: birincisi, somut tarihsel ve her şeyden önce ekonomik durumun doğru bir değerlendirmesinden; ikincisi, ezilen sınıfların, emekçilerin, sömürülenlerin çıkarlarının, hakim sınıfın çıkarları demek olan ulusal çıkarlar genel kavramından berrak bir şekilde ayrıştırılmasından; üçüncüsü, finans kapital ve emperyalizm çağına özgü, yerküre nüfusunun muazzam çoğunluğunun bir avuç en zengin ileri kapitalist ülkeler azınlığı tarafından sömürgesel ve mali köleleştirilmesinin üstünü örtmeye çalışan burjuva-demokratik yalan ve fasaryalara karşıt olarak, ezilen, bağımlı ve hak eşitliğine sahip olmayan uluslar ile, ezen, sömüren, tam hak eşitliğine sahip uluslar arasında yapılan aynı biçimde berrak bir ayrımdan yola çıkmalıdır.

3) 1914-1918 emperyalist savaşı, göklere çıkarılan «Batı demokrasileri»nin Versailles Antlaşması'nın, Alman junkerlerinin ve Kayzer'in Brest-Litovsk Anlaşması'ndan daha vahşi ve iğrenç bir şekilde zayıf ulusların ırzına geçilmesi olduğunu pratikte gözler önüne sererek, burjuva-demokratik lafızların sahteliğini tüm dünyanın bütün uluslarına ve ezilen sınıflarına açıkça göstermiştir. Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) ve Antant'ın tüm savaş sonrası siyaseti, bu doğruyu daha açık ve keskin bir biçimde ortaya koyuyor, ve onlar böylece hem ileri ülkelerde proletaryanın, hem sömürge ve bağımlı ülkelerde emekçi yığınların devrimci savaşımını güçlendiriyor ve ulusların kapitalizm altında barış ve eşitlik içinde birarada yaşayabileceği şeklindeki küçük-burjuva milli düşlerin çöküşünü hızlandırıyor.

4) Ortaya konulan bu temel önermelerden şu sonuç çıkar ki, Komünist Enternasyonal'in ulusal soruna ve sömürge sorununa ilişkin tüm siyaseti, bütün ulusların ve bütün ülkelerin proleterlerinin ve emekçi yığınlarının, toprak sahipleri ile burvaziyi devirmeyi amaçlayan ortak devrimci bir savaşım için karşılıklı yakınlaştırılmalarından yola çıkmalıdır. Çünkü yalnızca böyle bir yakınlaşma, kapitalizm üzerinde zaferi sağlar, bu olmadan, ulusal baskının ve hak eşitsizliğinin ortadan kaldırılması olanaksızdır.

5) Dünyanın siyasal durumu, şimdi proletarya diktatörlüğünü gündeme getirmiştir ve dünya siyasetinin tüm olayları zorunlu olarak bir tek noktada, dünya burjuvazisinin Rus Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı savaşımında yoğunlaşmaktadır. Çünkü o, bir yandan bütün ülkelerdeki ileri işçilerin Sovyet hareketini, bir yandari da, kurtuluşun dünya emperyalizmi karşısında Sovyet sisteminin zafer kazanmasına bağlı olduğuna acı deneyimlerle kanaat getiren sömürgelerin ve ezilen halkların ulusal kurtuluş hareketlerini, kaçınılmaz olarak çevresinde topluyor.

6) Dolayısıyla bugün artık, çeşitli ulusların emekçilerinin karşılıklı yakınlaştırılmasını salt sözle tanımak ya da ilan etmekle yetinilemez, bilakis bütün ulusal ve sömürgesel kurtuluş hareketlerinin Sovyet Rusya ile en sıkı ittifakını gerçekleştirecek bir siyaset izlenmelidir, ve bu ittifakın biçimleri, her ülke proletaryası içinde komünist hareketin gelişme düzeyi, ya da geri kalmış ülkeler veya geri kalmış milliyetlerin işçi ve köylülerinin burjuva-demokratik kurtuluş hareketinin gelişme düzeyine göre kararlaştırılmalıdır.

7) Federasyon, çeşitli ulusların emekçilerinin tam birliğine geçiş biçimidir. Federasyon, amaca uygunluğunu pratikte gerek RSFSC ile öteki Sovyet Cumhuriyetleri (geçmişte Macar, Fin ve Letonya; şimdi Azerbaycan ve Ukrayna) ile ilişkilerde, gerek daha önce ne devlet, ne de özerk olan RSFSC içindeki milliyetler (yani RSFSC içinde 1919'da kurulan özerk Başkir Cumhuriyeti ile 1920'de kurulan özerk Tatar Cumhuriyeti) açısından göstermiştir.

8) Bu bakımdan, Komünist Enternasyonal'e düşen görev, Sovyet sistemi ve Sovyet hareketi temeli üzerinde yükselen bu yeni federasyonları daha geliştirmek, incelemek ve pratikte denemektir. Eğer Federasyon tam birliğe geçiş biçimi olarak görülüyorsa, gittikçe daha sıkı bir federal ittifak hedeflenmeli ve şunlar göz önünde bulundurulmalıdır: birincisi, Sovyet Cumhuriyetlerinin sımsıkı bir ittifakı olmadan, onların kendi varlıklarını korumaları imkansızdır, çünkü onlar askeri olarak kendilerinden ölçülemez derecede daha güçlü tüm dünyanın emperyalist güçleriyle çevrilidirler; ikincisi, Sovyet Cumhuriyetleri arasında sıkı bir iktisadi ittifak gereklidir, çünkü aksi taktirde emperyalizmin harap ettiği üretici güçler ihya edilemez ve emekçi halkın refahını güven altına almak mümkün değildir; üçüncüsü, bütün ulusların proletaryası tarafından ortak bir plana göre düzenlenen bir bütün olarak yekpare bir dünya ekonomisi yaratma eğilimi, daha kapitalizm altında kendisini oldukça açıklıkla ortaya koymuş olan bu eğilim, sosyalizm altında mutlaka daha da geliştirilmeli ve mükemmelleştirilmeye doğru götürülmelidir.

9) Devlet içi ilişkiler alanında Komünist Enternasyonal'in ulusal siyaseti, ulusal eşitliği, yalınkat, biçimsel, salt bildirisel nitelikte ve pratikte herhangi bir yükümlülük altına sokmayan bir şekilde tanımakla yetinemez. Burjuva demokratları — yani

böyle olduğunu içtenlikle itiraf edenler olsun, II. Enternasyonal sosyalistleri gibi kendilerini sosyalist adıyla maskeleyenler olsun, fark etmez —ulusal eşitliği böylesi bir tanımayla yetinmişlerdi.

Komünist partileri bütün propaganda ve ajitasyonlarında — hem parlamento kürsüsünde, hem parlamento dışında — bütün kapitalist ülkelerde, «demokratik» anayasalarına rağmen, ulusların hak eşitliğine ve ulusal azınlıkların güven altına alınmış haklarına yönelik ihlalleri sürekli olarak gözler önüne sermekle kalmamalıdırlar. Bunun yanısıra, önce proleterleri sonra da tüm emekçi nüfusu burjuvaziye karşı savaşımda birleştirerek, ulusların gerçek eşitliğini güven altına alabilecek tek sistemin Sovyet sistemi olduğu konusunda sürekli bir aydınlatma yapılmalıdır; ikinci olarak, komünist partileri, bağımlı ve hak eşitliğine sahip olmayan uluslardaki (örneğin İrlanda, Amerikalı zenciler vb.) ve sömürgelerdeki devrimci hareketleri doğrudan desteklemelidirler.

Bu sonuncu, özellikle önemli önkoşul olmaksızın, bağımlı ulusların ve sömürgelerin ezilmesine karşı savaşım, hem onların devlet olarak ayrılma hakkının tanınması, II. Enternasyonal partilerinde gördüğümüz gibi, sahte birer tabela olmaktan öteye geçemez.

10) Söze gelince enternasyonalizmin kabul edilmesi, ama eylemde, tüm propaganda, ajitasyon ve pratik çalışmada onun yerine küçük-burjuva milliyetçiliği ve pasifizminin geçirilmesi, yalnızca II. Enternasyonal partileri arasında değil, ama bu Enternasyonal'den çekilen partiler arasında ve hatta şimdi kendilerine komünist adını veren partilerde bile çok yaygın olan kanıksanmış bir görüngüdür. Bu musibete, kökleri çok derinlere dalmış olan küçük-burjuva-milli önyargılara karşı savaşım, pro-

letarya diktatörlüğünü ulusal bir diktatörlükten (yani bir ülkede varolan ve dünya siyasetini belirleme gücünden yoksun bir diktatörlükten) uluslararası bir diktatörlüğe (yani hiç değilse birkaç ileri ülkeyi içine alan ve tüm dünya siyaseti üzerinde belirleyici bir etkisi alabilecek bir diktatörlüğe) dönüştürme görevinin daha güncel hale gelmesiyle bir o kadar önplana çıkmaktadır. Küçükburjuva milliyetçiliği, ulusların hak eşitliğini salt tanımanın enternasyonalizm olduğunu ileri sürmekte, ve (bu tanımanın sadece dil ucuyla tanıma olduğunu bir yana bırakırsak) milli egoizmi dokunmadan bırakmaktadır, oysa proleter enternasyonalizmi: birincisi, herhangi bir ülkedeki proleter savaşımın çıkarlarının, dünya ölçüsündeki savaşımın çıkarlarına tabi olmasını; ikincisi, burjuvazi üzerinde zafer sağlayan ulusun, uluslararası sermayeyi devirmek için en büyük ulusal özverileri yapmaya yetenekli ve hazır olmasını talep eder.

Böylece, proletaryanın gerçekten öncüsünü oluşturan işçi partilerinin varolduğu tamamen kapitalist devletlerde enternasyonalizm kavramının ve siyasetinin oportünist ve küçük-burjuva pasifist çarpıtmalarına karşı savaşım, ilk ve en önemli görevdir.

(Lenin, *Tüm Eserler, cilt XXV, «Ulusal ve Sömürgesel Sorun Üzerine Tezlerin İlk Taslağı, s. 350 vd., 1920.)*

II — ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNU VE SOSYALİST DÜNYA DEVRİMİ (ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA BOLŞEVİZMİN PROGRAMI)

1 — Ezilen Halkların Kurtuluş Hareketi Ve Proleter Devrimi Üzerine Stalin Yoldaş

... Ulusal sorunu çözerken Leninizm şu önermelerden yola çıkar:

a) Dünya iki kampa ayrılmıştır: mali sermayeyi ellerinde tutan ve dünya nüfusunun muazzam çoğunluğunu sömüren bir avuç uygar ulusların kampı; ve bu çoğunluğu oluşturan, sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin ezilen ve sömürülen halklarının kampı;

b) mali sermaye tarafından ezilen ve sömürülen sömürgeler ve bağımlı ülkeler, emperyalizmin çok büyük bir yedek gücünü ve çok önemli bir güç kaynağını oluşturur;

c) bağımlı ve sömürge ülkelerdeki ezilen halkların emperyalizme karşı devrimci mücadelesi, onların baskıdan ve sömürüden kurtulmalarının biricik yoludur;

d) en önemli sömürge ve bağımlı ülkeler, şimdiden ulusal kurtuluş yolunu tutmuşlardır; bu,

kaçınılmaz olarak, dünya kapitalizminin bunalımına yol açacaktır;

e) gelişmiş ülkelerdeki proletarya hareketinin ve sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketinin çıkarları, devrimci hareketin bu iki türünün ortak düşmana karşı, emperyalizme karşı bir ortak cephede birleşmesini gerektirmektedir;

f) ortak devrimci bir cephe oluşturulup sağlamlaştırılmadan, gelişmiş ülkelerde işçi sınıfının zaferi ve ezilen halkların emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu olanaksızdır;

g) ortak devrimci bir cephenin oluşturulması, ezilen halkların «anavatan» emperyalizmine karşı kurtuluş mücadelesi; ezen ulusun proletaryası tarafından doğrudan ve kararlılıkla desteklenmeksizin olanaksızdır, çünkü «başka halkları ezen bir halk özgür olamaz» **(Engels)**;

h) bu destek, ulusların ayrılma hakkı, bağımsız devlet olarak var olma hakkı şiarının yüce tutulması, savunulması ve gerçekleştirilmesi demektir;

i) bu şiar gerçekleştirilmeksizin, ulusların, tüm dünyada sosyalizmin zaferinin maddi temelini oluşturan yekpare dünya pazarı içinde birleşmelerini ve işbirliğini sağlamak olanaksızdır;

j) bu birlik, halkların karşılıklı güveni ve kardeşçe ilişkileri temelinde oluşan yalnızca özgür bir birlik olabilir.

Buradan, ulusal sorunda iki yan, iki eğilim ortaya çıkar: emperyalist zincirlerden siyasi kurtuluş ve bağımsız ulusal devlet kurma eğilimi —bu, emperyalist baskı ve sömürge sömürüsü temelinde ortaya çıkan bir eğilimdir; ve ulusların iktisaden birbirlerine yaklaşmaları eğilimi— bu, dünya pa-

zarının ve dünya iktisadının oluşmasından ortaya çıkan bir eğilimdir.

> «Gelişmekte olan kapitalizm», der Lenin, «ulusal sorunda iki tarihi eğilim tanır. Birinci eğilim: Ulusal yaşantının ve ulusal hareketlerin uyanışı, her türlü ulusal baskıya karşı mücadele, ulusal devletlerin yaratılması. İkinci eğilim: Uluslar arasındaki çok çeşitli bağların gelişmesi ve çoğalması, ulusal çitlerin yıkılması, sermayenin, genelde iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vs. uluslararası birliğin yaratılması. Her iki eğilim de kapitalizmin evrensel yasasıdır. Birincisi kapitalist gelişmenin başlangıç aşamasında ağır basar; ikincisi olgunlaşmış, sosyalist topluma dönüşmeye doğru yol alan kapitalizmi belirler.» (Bkz. 4. baskı, cilt 20, s. 11, Rusça.)

Emperyalizm açısından bu iki eğilim, uzlaşmaz çelişkilerdir; çünkü emperyalizm, sömürgeleri sömürmeksizin ve onları şiddet yoluyla «yekpare bütün»ün çerçevesi içinde tutmaksızın yaşayamaz; çünkü emperyalizm yalnızca, onlar olmaksızın genelde düşünülemeyecek olan ilhaklar ve sömürge fetihleri yoluyla ulusları birbirine yaklaştırabilir.

Buna karşılık komünizm için ise bu iki eğilim, bir ve aynı şeyin, ezilen halkların emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu davasının iki yönüdür; çünkü komünizm, halkların yekpare dünya iktisadında birleştirilmelerinin ancak karşılıklı güven ve özgür anlaşma temelinde mümkün olduğunu bilir, halkların özgür bir birliğinin yaratılması yolunun, sömürgeleri «yekpare» emperya-

list «bütün»den ayrılmasından, onların bağımsız devletlere dönüşmesinden geçtiğini bilir.

Egemen ulusların (İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya, Japonya vb.) kendi emperyalist hükümetlerine karşı mücadele etmek istemeyen; «kendi» sömürgelerinin ezilen halklarının baskıdan kurtulma, devlet olarak ayrılma mücadelesini desteklemek istemeyen «sosyalistlerinin» büyük güç şovenizmine karşı inatçı, sürekli ve kararlı mücadele zorunluluğu bundan ötürüdür.

Bu mücadele olmaksızın, egemen ulusların işçi sınıfını hakiki enternasyonalizm ruhuyla, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin emekçi kitlelerine yakınlaşma ruhuyla, proletarya devrimine gerçekten hazırlanma ruhuyla eğitmek düşünülemez. Eğer Rus proletaryası, eski Rus imparatorluğunun ezilen halklarının sempatisine ve desteğine sahip olmasaydı, Rusya'da devrim zafere ulaşmazdı ve Kolçak ve Denikin yenilmezdi. Ama bu halkların sempati ve desteğini kazanmak için o, her şeyden önce, Rus emperyalizminin zincirlerini parçalamak ve bu halkları ulusal baskıdan kurtarmak zorundaydı.

Aksi taktirde, sovyet iktidarını sağlamlaştırmak, hakiki enternasyonalizmi sağlamak ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği adını taşıyan ve halkların yekpare bir dünya iktisadındaki gelecekteki birliğinin yaşayan örneği olan, halkların işbirliğinin büyük örgütünü yaratmak olanaksız olurdu.

Kendi ulusal dar görüşlülüklerini aşmak istemeyen ve kendi ülkesinin kurtuluş hareketi ile egemen ülkelerin proletarya hareketi arasındaki bağıntıyı kavramayan ezilen ülkelerin sosyalistleri-

nin ulusal içe kapanıklığına, dar görüşlülüğüne ve yalıtıklığına karşı mücadele zorunluluğu bundan ötürüdür.

Bu mücadele olmaksızın, ezilen ulusların proletaryasının bağımsız bir siyaset izleyebilmesi ve ortak düşmanın devrilmesi için mücadelede, emperyalizmin devrilmesi için mücadelede egemen ülkelerin proletaryasıyla sınıf dayanışmasını gerçekleştirebilmesi düşünülemezdi.

Bu mücadele olmaksızın, enternasyonalizm olanaksız olurdu.

Egemen ulusların ve ezilen ulusların emekçi kitlelerini devrimci enternasyonalizm ruhunda eğitmenin yolu budur.

İşçilerin enternasyonalizm ruhunda eğitilmesine ilişkin komünizmin ikili görevi hakkında Lenin şunları söylüyor:

> «Bu eğitim ... büyük, ezen uluslar ve küçük, ezilen uluslar, ilhak eden ve ilhak edilen uluslar için *somut olarak birbirinin aynı* olabilir mi?
>
> Elbette ki olamaz. Ortak hedefe; tam hak eşitliğine, *bütün* ulusların en sıkı yakınlaşmasına ve sonra da *kaynaşmasına* giden yol; örneğin tıpkı bir kitap sayfasının ortasında bulunan bir noktaya giden yolun, sayfanın bir kenarından sola doğru, karşı kenarından ise sağa doğru gitmesi gibi, burada da elbette çeşitli somut yollardan geçecektir. Büyük, ezen, ilhakçı bir ulusun bir sosyal-demokratı, bir yandan genelde ulusların kaynaşmasını savunurken, 'kendi' Nikolaus II'sinin, 'kendi' Wilhelm, George, Poincaré vs.sinin *de* küçük uluslarla (ilhaklar yoluyla) *kaynaşmasından yana* olduğunu bir an bile unutursa, —Nikolaus II, Galiçya ile

'kaynaşmaktan' yanadır, Wilhelm II, Belçika ile 'kaynaşmaktan' yanadır vs.—, böylesi bir sosyal-demokrat teoride gülünç bir doktriner, pratikte ise emperyalizmin bir suç ortağı olur.

Ezen ülkelerdeki işçilerin enternasyonalist eğitiminin ağırlık noktasında, kayıtsız koşulsuz, ezilen ülkelerin ayrılma özgürlüğünü propaganda etmek ve savunmak zorundadır. Bu olmaksızın enternasyonalizm *olmaz*. Bu propagandayı *yapmayan* bir ezen ulusun her sosyal-demokratını, emperyalist ve alçak saymak hakkımız ve görevimizdir. Sosyalizmin gerçekleşmesinden önce ayrılma *olayı* binde bir olayda bile mümkün ve 'gerçekleştirilebilir' olsa da, bu mutlak bir taleptir...

Öte yandan, küçük bir ulusun sosyal-demokratı, ajitasyonunda ağırlık noktasını genel formülümüzün *ikinci* kelimesine vermelidir: ulusların 'özgür *birliği*'. O, bir enternasyonalist olarak yükümlülüklerini zedelemeksizin, *hem* kendi ulusunun siyasi bağımsızlığından, *hem de* komşu devlet X, Y, Z, vs.ye katılmasından yana olabilir. Ama o, her durumda, ulusal dar görüşlülüğe, içe kapanıklığa ve yalıtıklığa *karşı*, ve bütünün ve genelin hesaba katılması, parçanın çıkarlarının, bütünün çıkarlarına tabi kılınması için mücadele etmelidir.

Sorunu derinlemesine incelememiş kişiler, ezen ulusların sosyal-demokratları *'ayrılma* özgürlüğü' üzerinde ısrar ederken, ezilen uluslaın sosyal-demokratlarının '*birleşme* özgürlüğü' üzerinde direnmelerinin 'çelişkili' olduğunu düşünüyorlar. Ama üzerinde biraz düşününce, enternasyonalizme ve ulusların kaynaşmasına giden bir *başka* yol, *verili durumdan* bu hedefe giden bir başka yol olmadığı ve olamayacağı

görülecektir.» (Bkz. 4. baskı, cilt 22, s. 330-332, Rusça.)

(Stalin. Leninizmin Sorunları, Birinci Bölüm. «Leninizmin Temelleri», s. 73 vd., 1924.)

2 — Bolşevizmin Ulusal Programının Ana Şiarı Olarak Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Kadar Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı

... Rusya'nın devrimci proletaryasının partisi, çalışmasında Büyük Rus dilini kullanan Parti, ayrılma hakkını tanımakla yükümlüdür. İktidarı ele geçirdikten sonra biz bu hakkı mutlaka, Finlandiya'ya olduğu gibi Ukrayna'ya, Ermenistan'a ve Çarlık (ve Büyük Rus burjuvazisi) tarafından ezilen her halka tanıyacağız. Öte yandan ama biz ayrılmayı hiç mi hiç istemiyoruz. Biz mümkün olduğunca büyük bir devlet, Büyük Ruslara komşu yaşayan mümkün olduğunca çok sayıda ulusların mümkün olduğunca sıkı bir birliğini istiyoruz; biz bunu demokrasinin ve sosyalizmin çıkarları gereği, çeşitli ulusların mümkün olduğunca çok sayıda emekçilerinin proletaryanın mücadelesine yakınlaştırılmasının çıkarları gereği istiyoruz. Bir *devrimci-proleter* bir birlik, *birleşme* istiyoruz, parçalanma değil. Ama biz *devrimci* bir birleşme istiyoruz. Bunun için de bir bütün olarak tüm devletlerin birleştirilmesi şiarını ileri sürmüyoruz, çünkü sosyal devrim *yalnızca* sosyalizme geçmiş ve geçmekte olan devletlerin, kurtulan sömürgelerin vb. gündemine koymaktadır. Biz *özgür* bir birleşme istiyoruz. Ve bunun için de ayrılma özgürlüğünü tanımakla yükümlüyüz (ayrılma

özgürlüğü olmadan birleşme özgür olarak nitelenemez).

... Biz, Rus... halkının cumhuriyetinin diğer ulusları *kendine cezbetmesini* istiyoruz. Ama neyle? Şiddetle değil, tam tersine yalnızca özgürce anlaşma ile. Yoksa tüm ülkelerin *işçilerinin* birliği ve kardeşçe ittifakı yaralanır. Burjuva demokratlarından farklı olarak bizim şiarımız tüm ulusların kardeşliği değil, bilakis tüm milliyetlerin *işçilerinin* kardeşliğidir, çünkü bizim tüm ülkelerin burjuvazisine güvenimiz yok, biz onları düşman olarak görüyoruz. (Lenin, Tüm Eserler, cilt XXI, s. 403 vd.)

A) Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Kadar Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şeklindeki Leninist Slogan

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, yalnızca, siyasal anlamda bağımsızlık hakkı, ezen ulustan siyasal bakımdan ayrılma özgürlüğü hakkı demektir. Siyasal demokrasinin bu talebi somut olarak, ayrılma için tam ajitasyon özgürlüğü ve ayrılma sorununun ilgili, yani ezilen ulusun referandumuyla çözülmesi demektir, ki bu istem, ayrılma, parçalanma, küçük devletler kurma talebiyle eşit değildir. Bu yalnızca, her türlü ulusal boyunduruğa karşı savaşımın mantıki ifadesidir. Devletin demokratik örgütlenmesi tam ayrılma özgürlüğüne ne kadar yakınsa, ayrılma özlemi pratikte o ölçüde daha seyrek ve zayıf olur, çünkü büyük devletlerin üstünlüğü, hem iktisadi ilerleme bakımından, hem yığınların çıkarları bakımından tartışmasızdır, ve bu üstünlükler, kapitalizmin gelişmesiyle

artar. Kendi kaderini tayin hakkının* tanınması, federasyon ilkesinin tanınmasıyla aynı anlama gelmez. Bir kimse bu ilkeye kesin olarak karşı olup, demokratik merkeziyetçilik yanlısı olabilir, ama tam demokratik merkeziyetçiliğe varan biricik yol olarak, yine de, federasyonu, ulusal hak eşitsizliğine yeğ tutabilir.

İşte tam da bu bakış açısıyladır ki, merkeziyetçi Marx, İrlanda ile İngiltere'nin federasyonunu, İrlanda'nın İngilizler tarafından zorla boyunduruk altında tutulmasına yeğ tutmuştur.

Sosyalizmin amacı yalnızca küçük devletlere [bölünmenin —ÇN] ve ulusların her türlü tecridinin kaldırılması değil, sadece ulusların yakınlaştırılması değil, aynı zamanda onların kaynaştırılmasıdır da. Ve tam da bu amaca ulaşmak için biz, bir yandan kitleleri, Renner ve Otto Bauer'in fikrinin («ulusal-kültürel özerklik» denilen şey) gerici karakteri konusunda aydınlatırken, öte yandan, ezilen ulusların kurtuluşunu, genel boş sözlerle, içi boş lafebelikleriyle, sosyalizmle avutarak değil, bilakis berrak ve tam bir şekilde formüle edilmiş siyasi bir programda, hem de ezen ulusların sosyalistlerinin ikiyüzlülüğü ve korkaklığı üzerinde özellikle durarak talep etmeliyiz. Nasıl ki insanlık, sınıfların ortadan kalkmasına ancak ezilen sınıfın diktatörlüğünün geçiş dönemiyle ulaşabilirse, ulusların kaçınılmaz kaynaşmasına da ancak tam kurtuluşun, yani tüm ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünün geçiş dönemiyle varabilir...

---

* Redaksiyonun notu. *Ulusların kendi kaderini tayin hakkının Bolşevik kavranışının Stalin yoldaş tarafından açıklanması, onun «Marksizm ve Ulusal Sorun» makalesinde, s. 21'de vardır.*

Sosyalist devrim pek yakın bir gelecekte başlayabilir. Bu taktirde proletaryanın acil görevi: iktidarı ele geçirmek, bankaları mülksüzleştirmek ve diğer diktatörlük önlemleri olacaktır. Burjuvazi — ve özellikle Fabiancılar ve Kautskyciler tipinden aydınlar — böyle bir anda, devrimi, ona, sınırlı demokratik hedefler yükleyerek bölmeye ve frenlemeye çalışacaklardır. Burjuva iktidarının temellerine karşı proleterlerin saldırısının daha başlangıcında, **tüm** saf demokratik talepler belli bir anlamda devrimin yolu üzerinde [engeller —ÇN] durumunda ise, **tüm** ezilen halklara özgürlük (yani kendi kaderini tayin hakkı) tanımak ve bunu gerçekleştirmek, burjuva-demokratik devrimin zaferi için, örneğin 1848'de Almanya'da ya da 1905' te Rusya'da ne kadar aktüel bir sorun idiyse, sosyalist devrim için de öyle olacaktır.

Muhtemelen ama sosyalist devrimin başlamasına kadar daha beş yıl, on yıl ya da daha uzun bir zaman geçecektir. Kitlelerin öyle bir devrimci eğitimi gündemde olacaktır ki, sosyal-şovenler ve oportünistler, işçi sınıfı partisi üyesi olamasınlar ve bunlar 1914-1916'da olduğu gibi başarı sağlayamasınlar.

Sosyalistler yığınlara açıklayacaklardır ki, sömürgelerin ve İrlanda'nın İngiltere'den ayrılma özgürlüğünü talep etmeyen İngiltere sosyalistleri; Alman sömürgeleri, Alsaslılar, Danimarkalılar ve Polonyalılar için ayrılma özgürlüğü talep etmeyen, ulusal baskıya karşı dolaysız devrimci propaganda ve devrimci kitle eylemlerini yaymayan, Zabern olayı gibi olaylardan, ezen ulusun proletaryası saflarında en geniş illegal propaganda için, sokak gösterileri ve devrimci yığın eylemleri için yarar-

lanmayan Almanya sosyalistleri; Finlandiya, Polonya, Ukrayna vb.nin ayrılma özgürlüğünü talep etmeyen Rusya sosyalistleri — bütün bu tür sosyalistler, kana ve pisliğe bulanmış iğrenç emperyalist krallıkların ve emperyalist burjuvazinin uşakları olarak hareket etmektedirler.

(Lenin, Tüm Eserler, cilt XIX, «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı», s. 43 vd., s. 51 vd., 1916.)

«Kendi kaderini tayin hakkı yalnızca ayrılma hakkı demek değildir. Federal bağlanma hakkı, özerklik hakkı da demektir», diye yazıyorsunuz. Ben kesinlikle hemfikir değilim. O, **federasyon** hakkı demek **değildir.** Federasyon, eşitlerin bir ittifakıdır, **genel** muvafakati gerektiren bir ittifaktır. Nasıl olur da **bir** tarafın diğer tarafın kendisiyle **muvafakatini** [talep etme —ÇN] **hakkı** olabilir? Bu abestir. Biz ilke olarak federasyona karşıyız; o iktisadi dayanışmayı zayıflatır, yekpare bir devlet için uygun olmayan bir tiptir. Ayrılmak mı istiyorsun? Şeytan görsün yüzünü, eğer iktisadi bağlantıyı parçalayabilirsen, ya da daha doğrusu: «birlikte yaşama»nın boyunduruğu ve sürtüşmeleri, iktisadi bağlantı davasını **bozacak** ve mahvedecek şekilde ise. Ayrılmak istemiyor musun? O zaman, lütfen **benim** yerime karar verme, federasyon **«hakkı»na** sahip olduğunu düşünme. «Özerklik hakkı»?? Yine yanlış. Biz **tüm** parçalar **için özerklikten yanayız,** ayrılma **hakkından** yanayız **(herkesin ayrılmasından yana** değil!). Özerklik, demokratik bir devlet inşası için **bizim** planımızdır. Ayrılma kesinlikle bizim planımız değildir. Genelde biz ayrılmaya karşıyız. Ama biz, ulusların birarada yaşaması davasını, bağlantının bazen özgürce ayrılma-

dan sonra daha **büyük** olacağı şekilde budamış olan Büyük Rus aşırı gerici milliyetçiliği karşısında, ayrılma **hakkından yanayız!!**

Kendi kaderini tayin hakkı, bizim genel merkeziyetçilik öncüllerimizden bir **istisnadır.** Bu istisna, Büyük Rus aşırı gerici milliyetçiliği göz önünde tutulduğunda mutlaka zorunludur, ve bu istisnadan en küçük vazgeçme oportünizmdir (Rosa Luxemburg'da olduğu gibi), Büyük Rus aşırı gerici milliyetçiliğine yaranmak için aptalca bir oyundur. Ama istisna **geniş anlamda** yorumlanmamalıdır. Burada söz konusu olan, **ayrılma hakkından** başka **hiçbir şey,** ama hiçbir şey değildir ve öyle olmalıdır.

(Lenin. Tüm Eserler, cilt XVII, S. G. Şaumyan'a Mektup, s. 105 vd., 1913.)

İlhak kavramı genellikle şunları içerir: 1) Zor kavramı (zorla katma); 2) başka bir ulus tarafından ezilme kavramı («**yabancı**» toprakların katılması vb.), ve — bazen — 3) **statükonun** bozulması kavramı. Biz tezlerde bunlara işaret ettik ve herhangi bir eleştiriyle karşılaşmadık.

Sosyal-demokratlar genelde zora karşı olabilirmi, diye sorulabilir. Elbette olamazlar. Demek ki biz ilhaklara, zor edimi oldukları için değil, başka bir nedenle karşıyız. Sosyal-demokratlar **statükodan** yana da olamazlar. Ne kadar evirip çevirseniz de, şu vargıdan kaçınılamaz: ilhak, bir ulusun **kendi kaderini tayin hakkının çiğnenmesidir,** devlet **sınırlarının halkın iradesine rağmen** saptanmasıdır.

İlhaka karşı olmak, ulusların kendi kaderini tayin hakkından yana olmak **demektir.** «Bir ulusun belli bir devletin sınırları içinde zorla tutul-

masına karşı» olmak, (biz, tezlerimizin IV. kesiminde aynı fikrin bu biraz değişik ifadesini özellikle kullandık, ve Polonyalı yoldaşlar, § I, 4'ün başında, bize **tam** açıklıkla **yanıt vererek**, «ezilen ulusların ilhakçı devletin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı olduklarını» belirttiler) ulusların kendi kaderini tayin hakkından yana olmakla **aynı şeydir.**

Sözcükler üzerine kavga etmek istemiyoruz. Eğer programında (ya da herkesi bağlayan bir kararında — önemli olan biçim değildir) ilhaka* karşı olduğunu, ezilen ulusların **kendi** devletinin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı olduğunu ilan etmeye hazır bir parti varsa, biz bu parti ile ilkesel olarak tam bir fikirbirliği içinde olduğumuzu söylemeye hazırız. «Ulusların kendi kaderini tayin hakkı» **deyimine** sarılmak, anlamsız olurdu. Ve eğer bizim Partimizde, Parti Programının § 9'unun **kelimelerini**, formülasyonunu bu zihniyetle değiştirmek isteyen kimseler varsa, biz **böylesi yoldaşlarla** görüş ayrılığını bir ilke ayrılığı saymayız!

Burada önemli olan tek şey sloganlarımızın siyasal berraklığı ve teorik bakımdan olgunluğudur.

Bu sorundaki sözlü tartışmalar sırasında (ve sorunun özellikle şimdi, savaş koşulları içindeki önemini kimse yadsımamaktadır) şu argüman ileri sürüldü (buna basında rastlamadık): Belirli bir kötülüğü **protesto etmek**, bu kötülüğü dıştalayan olumlu bir kavramın tanındığı anlamına mutlaka gelmez. Bu argümanın iler-tutar yanı olmadığı açıktır, ve herhalde bundan ötürüdür ki, basında

---

* *«Eski ve yeni ilhaklara karşı» diye formüle etti bunu K. Radek «Berner Tagewacht»taki makalesinde.*

hiçbir yerde yinelenmedi. Eğer bir sosyalist parti, «ezilen bir ulusun, ilhak eden devletin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı» olduğunu ilan ediyorsa, bu parti **bununla** kendisini, iktidara gelir gelmez **zorla** tutmaktan **feragat etmekle yükümlendirmektedir.**

Kuşkusuz, eğer yarın Hindenburg Rusya'ya karşı bir yarı-zafer elde ederse ve bu yarı-zaferin ifadesi olarak (İngiltere'nin ve Fransa'nın, çarlığı bir ölçüde zayıf düşürme arzusuyla bağlantı içinde) yeni bir Polonya devleti ortaya çıkarsa — ki bu, kapitalizmin ve emperyalizmin iktisadi yasaları bakımından pekâlâ «gerçekleştirilebilir» birşeydir —, ve sonra ertesi gün Petrograd, Berlin ve Varşova'da sosyalist devrim muzaffer olursa, Polonya sosyalist hükümeti de, Rus ve Alman sosyalist hükümetleri gibi, örneğin Ukraynalıların «Polonya devletinin sınırları içinde» «zorla tutulması»ndan feragat edecektir. Ve eğer, «Gazeta Robotnicza»nın yazı kurulu üyeleri bu hükümete katılmış bulunurlarsa, kuşkusuz onlar, «tezlerinden» vazgeçecekler ve böylelikle «ulusların kendi kaderini tayin hakkının sosyalist topluma uygulanamayacağı» yolundaki «teori»lerini çürüteceklerdir. Eğer biz başka bir görüşte olsa idik, gündemimize Polonyalı sosyal-demokratlarla yoldaşça tartışma diye birşeyi değil, şovenler olarak onlara karşı amansız mücadeleyi koyardık.

Varsayalım ki ben, herhangi bir Avrupa kentinde sokağa çıkarak, kendime bir köle satın almama izin verilmediği için alenen «protestoda» bulundum ve bunu basında da protesto ettim. Hiç kuşkusuz herkes, beni bir köle sahibi, kölecilik ilkesinin ya da sisteminin bir savunucusu saymakta

haklı olurdu. Benim köleciliğe olan sempatilerimin olumlu bir biçimde («ben kölecilikten yanayım») değil de, olumsuz bir protesto biçimine bürünmüş olması — buna hiç kimse aldanmazdı. Bir siyasal «protesto», bir siyasal programla **tamamen** aynı anlama gelir; bu o kadar açık birşeydir ki, bunu anlatmak zorunda kalmak, insanı rahatsız ediyor. Her halükârda biz, hiç değilse Zimmerwald solunda — Zimmerwald grubundan bir bütün olarak söz etmiyoruz, çünkü Martov ve öteki Kautskyciler de bu gruptadırlar —, bir siyasal protestoyu siyasal programdan ayıracak, birini ötekinin karşıtı gibi gösterecek vb. kimselere III. Enternasyonal'de yer olmayacaktır dediğimizde, herhangi bir «protesto» ile karşılaşmayacağımıza kesin olarak inanıyoruz.

(Lenin, Tüm Eserler, cilt XIX, «Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçları», s. 304 vd., 1916.)

*B) Ulusal Sorunda Bolşevik Programın Esas Talepleri**

Geriye ulusal sorunun olumlu çözümünü anlatmak kalıyor.

Biz sorunun ancak Rusya'nın bugün içinde bulunduğu durumla ayrılmaz bağ içinde çözülebileceğinden yola çıkıyoruz.

---

* Redaksiyonun notu. *Bu parça, Rusya'daki burjuva-demokratik devrimde ulusal sorunda Bolşeviklerin programının bir yorumlanmasıdır. Stalin yoldaş, ulusal sorunun artık proletarya ve yoksul köylülüğün diktatörlüğü için mücadelemizin parçası olarak konulduğu 1917 Nisan Konferansı'nda da bu programın tüm taleplerini savundu. Ekim Devrimi bu ulusal kurtuluş programını gerçekleştirdi, ona yeni, sosyalist bir içerik verdi ve ulusal siyaseti sosyalist inşanın gayet önemli bir aracı kıldı.*

Rusya «normal», «anayasal» bir yaşama varamamış, siyasi krizin henüz çözülmemiş olduğu bir geçiş dönemi içinde yaşamaktadır. Önümüzde fırtınalı ve «karışık» günler bulunuyor. Bugünkü ve gelecekteki hareketin kendisine hedef olarak [Rusya'yı —ÇN] tamamen demokratikleştirmeyi koyması bundandır.

Ulusal sorun işte bu hareket ile bağ içinde incelenmelidir.

Demek ki, ulusal sorunun çözümünün **temeli** ve önkoşulu olarak ülkenin tamamen demokratikleştirilmesi.

Sorunun çözümünde sadece iç durum değil, aynı zamanda dış durum da göz önünde tutulmalıdır. Rusya, Avrupa ile Asya arasında, Avusturya ile Çin arasındadır. Asya'da demokratizmin büyümesi kaçınılmazdır. Avrupa'da emperyalizmin gelişmesi bir tesadüf değildir. Avrupa, sermayeye küçük gelmeye başlar; yeni pazarlar, ucuz işgücü, yeni yatırım olanakları peşinde koşan sermaye, şiddetle yabancı ülkelere yüklenir. Ancak bu durum dış politika karışıklıklarına ve savaşa yol açar. Balkan Savaşı'nın karışıklıkların başı değil, sonu olduğunu kimse söyleyemez. Bu yüzden, Rusya'daki şu ya da bu milliyetin bağımsızlık sorununu ortaya atmayı ve çözmeyi gerekli bulabileceği iç ve dış konjonktürlerin biraraya gelmesi elbette mümkündür. Ve böyle durumlarda engeller çıkarmak kuşkusuz Marksistlerin işi değildir.

Bundan, Rus Marksistlerinin ulusların kendi kederini tayin hakkını tanımaksızın edemeyecekleri sonucu çıkmaktadır.

Demek ki, ulusal sorunun çözümünde **uluslа-**

rın kendi kaderlerini tayin hakkı kaçınılmaz bir noktadır.

Devam edelim. Şu ya da bu nedenden ötürü bütünün çerçevesi içinde kalmayı yeğ tutan ulusların durumu ne olacaktır?

Ulusal-kültürel özerkliğin işe yaramaz olduğunu gördük. Birinci olarak bu özerklik yapaydır ve hayatiyetten yoksundur; çünkü yaşamın, gerçek yaşamın birbirinden ayırarak ülkenin ayrı köşe ve bucaklarına dağıttığı insanların yapay olarak bir ulus içine çekilmesini öngörmektedir. İkinci olarak bu özerklik, milliyetçiliğe götürür; çünkü insanların ulusal kuryalara göre «ayrılması» görüşüne, ulusların «örgütlenmesi» görüşüne, «ulusal özellikler»in «korunması» ve geliştirilmesi görüşüne götürmektedir — ki bunlar Sosyal-Demokrasi için yakışık almayan şeylerdir. Reichsrat'taki Moravyalı ayrılıkçıların, Alman Sosyal-Demokrat milletvekillerinden ayrıldıktan sonra Moravyalı burjuva milletvekilleriyle, deyim yerindeyse bir Moravya «Kolo»su [küme] oluşturmaları bir tesadüf değildir. «Sabbat»ı ve «İbranice»yi kutsallaştıran Bundçu ayrılıkçıların milliyetçilik batağına saplanmaları da tesadüf değildir. Duma'da henüz Bundçu milletvekili yoktur, fakat «Bund»un etki alanında dinci-gerici Yahudi camiası var ve «Bund», bu camianın «idari kurumlarında», Yahudi işçilerle Yahudi burjuvazisi arasında «birlik» düzenliyor.* Ulusal-kültürel özerkliğin mantığı budur işte.

---

* *«'Bund'un VIII. Konferansı Üzerine Rapor», Camia üzerine kararın sonu.*

O halde **ulusal** özerklik sorunun çözümü değildir.

Peki ama çıkar yol nerededir?

Biricik doğru çözüm, **bölgesel** özerkliktir, Polonya, Litvanya, Ukrayna, Kafkasya vb. gibi belirginleşmiş birimlerin özerkliğidir.

Bölgesel özerkliğin üstünlüğü öncelikle şudur: Burada söz konusu olan topraksız bir kurgu değil, fakat belirli bir toprakta yaşayan belirli bir ahalidir. Bundan başka bu özerklik, insanları uluslara göre ayırmaz, ulusal engelleri sağlamlaştırmaz — aksine engelleri yıkar ve farklı bir ayırımın, sınıflara göre ayırımın yolunu açmak için nüfusu birleştirir. Son olarak bu özerklik, söz konusu bölgenin, ortak merkezin kararlarını beklemek zorunda kalmaksızın doğal zenginliklerini en iyi biçimde kullanma ve üretici güçleri geliştirme olanaklarını sağlar — ki bunlar ulusal özerkliğin içermediği fonksiyonlardır.

Demek ki ulusal sorunun çözümünde **kaçınılmaz nokta olarak bölgesel özerklik.**

Elbette hiçbir bölge tüm alanı içinde ulusal bakımdan homojen değildir, çünkü bu bölgelerden her birine ulusal azınlıklar serpiştirilmiştir. Polonya'da Yahudiler, Litvanya'da Letonlar, Kafkasya'da Ruslar, Ukrayna'da Polonyalılar vb. gibi. Bu nedenle, ulusal çoğunlukların ulusal azınlıkları baskılamalarından kaygı duyulabilir. Bu tür kaygılar, ülke ancak eski durumunda kaldığı sürece geçerlidir. Ülke tamamen demokratikleşsin, bu kaygılar da yitecektir.

Dağılmış azınlıkları yekpare bir ulusal birlik-

te birleştirmek öneriliyor. Fakat azınlıkların yapay birliklere değil, yaşadıkları yerlerde gerçek haklara ihtiyaçları var. Tam bir demokratikleşme **olmaksızın** böyle birlikler onlara ne verebilir? Ya da tam demokratikleşme **durumunda** özel ulusal birliklere ne gerek vardır?

Bir ulusal azınlığı özellikle ne ilgilendirir?

Azınlık, bir ulusal birlikten yoksun olduğu için değil, anadilini konuşma hakkından yoksun bırakıldığı için hoşnutsuzdur. Ona anadilini kullanma hakkı verilsin, hoşnutsuzluk kendiliğinden kaybolacaktır.

Azınlık, yapay bir birlikten yoksun olduğu için değil, kendi ulusal okulundan mahrum bırakıldığı için hoşnutsuzdur. Ona böyle bir okul verilsin, hoşnutsuzluğunun bütün temelleri ortadan kalkacaktır.

Azınlık, bir ulusal birlikten yoksun olduğu için değil, vicdan özgürlüğünden (dini özgürlük), dolaşım özgürlüğünden yoksun olduğu için hoşnutsuzdur. Ona bu özgürlükler verilsin, hoşnutsuzluğu kalmayacaktır.

Demek ki ulusal sorunun çözümünde, **kaçınılmaz nokta olarak, bütün biçimleriyle (dil, okul vb.) ulusal eşitlik.** Ülkenin tamamen demokratikleşmesi temelinde çıkarılmış, ne biçimde olursa olsun istisnasız bütün ulusal ayrıcalıkları, ulusal azınlıkların haklarının daraltılması ve kısıtlanmasını yasaklayan genel bir devlet yasası da kaçınılmazdır.

Azınlıkların kağıt üzerinde kalmayan gerçek

haklarının güvencesi, ancak ve yalnız bu yolla mümkündür.

Örgütsel federalizmle ulusal-kültürel özerklik arasında mantıki bir ilişkinin varlığı kabul edilebilir veya edilmez. Fakat ulusal-kültürel özerkliğin tam kopuşa, ayrılıkçılığa dönüşen sınırsız bir federalizm için elverişli bir atmosfer yarattığı tartışma götürmez. Avusturya'da Çekler ve Rusya'da Bundçular özerklikle başlamış, sonra federalizme geçmiş, en sonunda da kendilerini ayrılıkçılıkta bulmuşlarsa, bunda hiç kuşkusuz ulusal-kültürel özerklik tarafından yayılan milliyetçi atmosfer büyük rol oynamıştır. Ulusal özerklikle örgüt içinde federasyonun elele yürümesi bir tesadüf değildir. Bu anlaşılırdır da. Her ikisi de milliyetlere göre ayrım talep ediyorlar. Her ikisi de milliyetlere göre bir örgütlenme öngörüyorlar. Benzerlik açıktır. Aradaki tek fark, birinde genel olarak nüfusun, diğerinde ise Sosyal-Demokrat işçilerin ayrılmasıdır.

Biz, işçilerin milliyetlere göre ayrılmasının nereye götürdüğünü biliyoruz. Birleşik işçi partisinin parçalanması, sendikaların milliyetlere göre bölünmesi, ulusal sürtüşmelerin, ulusal grev kırıcılığın keskinleşmesi, Sosyal-Demokrasi saflarında tam bir moral çöküntüsü — örgütsel federalizmin sonuçları bunlardır. Avusturya'da Sosyal-Demokrasinin tarihi ve Rusya'da «Bund»un faaliyetleri bunun açık kanıtıdır.

Buna karşı tek çıkar yol, enternasyonallik ilkelerine göre örgütlenmektir.

Rusya'nın tüm milliyetlerden işçilerinin yerel

olarak **birleşik ve yekpare kollektiflerde** toplanması, bu kollektiflerin **yekpare** bir partide birleştirilmesi — görev budur.

Kendiliğinden anlaşılırdır ki, Partinin bu biçimde yapılanması, yekpare parti bütünü içinde bölgelerin geniş bir özerkliğini dıştalamaz, tersine önşart koşar.

Kafkasya deneyimleri, böyle bir örgüt tipinin amaca tam uygunluğunu gösteriyor. Eğer Kafkasyalılar, Ermeni ve Tatar işçiler arasındaki ulusal kavgaları aşabildilerse, halkı katliam ve kurşunlama olasılıklarına karşı koruyabiliyorlarsa; eğer Bakû'da, ulusal grupların bu kaleydoskopunda artık ulusal çatışmalar daha şimdiden mümkün değilse, orada işçileri güçlü bir hareketin yekpare akışı içine çekmekte başarılı olunmuşsa, bunda Kafkasya Sosyal-Demokrasisinin enternasyonal yapılanması önemli bir rol oynamıştır.

Örgüt tipi sadece pratik çalışmaya etki yapmaz. Aynı zamanda işçinin bütün manevi yaşamı üzerinde silinmez izini bırakır. İşçi, örgütünün yaşantısını yaşar, manevi olarak orada gelişir ve orada eğitilir. Örgütü ile ilişkide olan, orada her defa diğer milliyetlerden yoldaşlarına rastlayan, ortak kollektifin yönetimi altında onlarla birlikte ortak mücadele yürüten işçi, işçilerin **her şeyden önce** bir sınıf ailesinin üyeleri, sosyalizmin birleşik ordusunun üyeleri oldukları düşüncesi ile kaynaşır. Ve bu, işçi sınıfının geniş kesimleri için muazzam bir eğitici önem taşır.

Bunun için enternasyonal örgüt tipi, arkadaş-

lık duygularının okuludur, enternasyonalizm yararına en güçlü ajitasyondur.

Milliyetlere göre örgütlenmede ise durum farklıdır. Milliyet ilkesi temelinde örgütlenmiş olan işçiler, ulusal kabuklarına çekilir, örgütsel engellerle birbirlerinden ayrılırlar. İşçiler arasında **ortak meseleler** değil, fakat işçileri birbirinden ayıran şeyler vurgulanır. Burada işçi **her şeyden önce** ulusunun bir üyesidir: Yahudi, Polonyalı vb. Örgüt içinde **ulusal** federalizmin, işçileri ulusal içine kapanma doğrultusunda eğitmesinde şaşılacak birşey yoktur.

Bu nedenle ulusal örgüt tipi, ulusal dar görüşlülüğün ve fosilleşmenin okuludur.

Böylece önümüzde ilke bakımından ayrı iki örgüt tipi var: enternasyonal birlik tipi ve işçilerin milliyetlere göre örgütsel «ayırımı».

Bu iki tipi uzlaştırma çabaları şimdiye kadar başarısız kalmıştır. Avusturya Sosyal-Demokrasisinin 1897'de Wimberg Parti Kongresi'nde hazırlanmış bulunan uzlaştırıcı tüzüğü havada kalmıştır. Avusturya partisi parçalanmış ve sendikaları da parçalanmaya çekmiştir. «Uzlaşma»nın sadece bir ütopya değil, aynı zamanda zararlı olduğu da görülmüştür. Strasser, «ayrılıkçılık»ın «ilk zaferini Wimberg Parti Kongresi'nde» kutladığını* öne sürerken haklıydı. Rusya'da da aynı şey olmuştur. «Bund»un federalizmi ile Stockholm Parti Kongresi'nde yapılan «uzlaşma» tam bir yıkımla sonuç-

---

* *J. Strasser, a.g.e.*

lanmıştır. «Bund», Stockholm uzlaşmasını akamete uğratmıştır. Hemen Stockholm kongresinin ertesinde «Bund», tek tek bölgelerin işçilerini **yekpare**, bütün milliyetlerin işçilerini kapsayan bir örgüt içinde birleştirme çalışmasına köstek olmuştur. Ve «Bund»; Rusya Sosyal-Demokrasisi hem 1907'de hem de 1908'de bütün milliyetlerden işçilerin tabandaki birliğinin nihayet gerçekleştirilmesi talebini ileri sürmesine rağmen, ayrılıkçı taktiğini inatla sürdürmüştür. Örgütsel ulusal özerklik ile başlamış olan «Bund», tam kopuşa, ayrılıkçılığa varmak için pratikte federasyona geçmiştir. Rusya Sosyal-Demokrasisinden koparken, onun içine parçalanmışlık ve örgütsüzlük taşımıştır. Örneğin, Jagiello olayını hatırlamak yeter.

Bu nedenle «uzlaşma» yolundan ütopik ve zararlı bir yol olarak vazgeçilmek zorundadır.

İki şeyden biri: **Ya** «Bund»un federalizmi — ki o zaman Rusya Sosyal-Demokrasisi işçilerin milliyetlere göre «ayrılması» ilkeleri üzerine yeniden kurulur; **ya da** enternasyonal örgüt tipi — ki o zaman «Bund» bölgesel özerklik ilkelerine göre, Kafkasya, Letonya, Polonya Sosyal-Demokrasilerinin örneğine göre kendisini yeniden örgütler ve Yahudi işçilerin Rusya'nın diğer milliyetlerinden işçileri ile doğrudan birleşmesinin yolunu açar.

İkisinin ortası yoktur: ilkeler galip gelirler, fakat «uzlaştırılmazlar».

Demek ki, ulusal sorunun çözümünde **kaçınılmaz nokta olarak işçilerin enternasyonal birlik ilkesi.**

(Stalin, «Marksizm ve Ulusal Sorun», «Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu», derlemesi içinde, s. 41-45, Rusça, 1913)

3 — Ulusal Sorunda Sosyal-Şovenizme Ve Merkezciliğe Karşı Leninist Program Uğrunda Partinin Mücadelesi

A. Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şiarının Sosyal-Şovenizm Tarafından Reddedilmesine Karşı Mücadele

... Sosyal-şovenistlerin ulusal sorundaki programı nedir?

Onlar ya Parabellum yoldaş tarafından öne sürülenlere benzer argümanları kullanarak kendi kaderini tayin hakkını tümden yadsıyorlar, (Cunow, Parvus, Rus oportünistleri Semkovski, Liebmann vd.). Ya da kendi kaderini tayin hakkını, kendi uluslarının ya da askeri bakımdan dost oldukları ulusların sömürdüğü uluslara uygulamayarak ikiyüzlülüğü apaçık ortada olan bir biçimde kabul ediyorlar; (Plehanov, Hyndman, bütün Frankofil sosyal-yurtseverler, Scheidemann ve şürekası vb.). Sosyal-yurtsever yalanın en akla yatkın görünen, bu nedenle de proletarya için en tehlikeli formülasyonunu Kautsky sağlıyor. Söze gelince Kautsky, ulusların kendi kaderini tayin hakkından **yana**; söze gelince, sosyal-demokrat partinin «ulusların bağımsızlığına kapsamlı olarak (!!) ve kayıtsız-şartsız (?) saygı duyması ve bunu talep etmesi»nden yana («Neue Zeit», 33, II, s. 241; 21 Mayıs 1915). **Gerçeklikte** ama Kautsky, ezen uluslar sosyalistlerine düşen görevlerin ne olduğunu tam bir şekilde saptamadan ulusal programı egemen sosyal-şovenizme uyarlamakta, çarpıtmakta ve kötürümleştirmekte, ve her ulus için «devlet bağımsız-

lığı» talep etmenin «çok fazla» («Neue Zeit», 33, II, s. 77, 16 Nisan 1915) şey istemek olacağını söyleyerek demokratik ilkeyi bile açıkça tahrif etmektedir. «Ulusal özerklik», bakın hele, yeter de artar bile!! Kautsky, emperyalist burjuvazinin tartışılmasına izin vermediği tam da en önemli sorundan, yani ulusların ezilmesi üzerinde yükselen **devlet sınırları** sorunundan kaçınıyor; burjuvaziyi hoşnut edebilmek için, en önemli şeyi programdan atıyor. Proletarya, yasallığın çerçevesi içinde kaldığı ve devlet **sınırları** sorununda burjuvaziye «sessizce» baş eğdiği sürece, burjuvazi her türlü «ulusların hak eşitliği», her türlü «ulusal özerklik» sözü vermeye hazırdır! Kautsky, sosyal-demokrasinin ulusal programını devrimci değil, reformcu formüle etmiştir.

Parabellum yoldaşın ulusal programını, ya da daha doğrusu, onun «biz ilhaklara karşıyız» yollu **güvencelerini** parti yönetim kurulu, Kautsky,Plehanov ve şürekâsı yürekten desteklemektedir, çünkü bu program, egemen sosyal-yurtseverleri teşhir etmemektedir. Bu programı burjuva pasifistleri de onaylayabilir. Parabellum yoldaşın mükemmel **genel** programı («kapitalizme karşı devrimci yığın savaşımı») — tıpkı altmışlarda Proudhoncuların yaptığı gibi —, o programla uyum içinde, onun ruhu doğrultusunda, aynı ölçüde amansız ve aynı ölçüde devrimci bir ulusal sorun programı hazırlamasına değil, bilakis meydanı sosyal-yurtseverlere terk etmesine hizmet ediyor! Bugünkü emperyalist çağda dünyadaki sosyalistlerin çoğunluğu, başka ulusları ezen ve bu baskıyı genişletmeye çalışan ulusların üyesidir. Bu nedenledir ki, gerek barış, gerek savaş zamanında ezilen ulusların ayrılma öz-

gürlüğünden yana propaganda yapmayan bir ezen ulus sosyalistinin, bir sosyalist ve bir enternasyonalist değil, bilakis bir şovenist olduğunu ilan etmediğimiz sürece, «ilhaklara karşı savaşım»ımız anlamsız kalacak ve sosyal-yurtseverler için tehlikesiz bir savaşım olacaktır. Hükümet yasaklarına rağmen, yani özgür, yani illegal basında böyle bir propaganda yapmayan bir ezen ulus sosyalisti, ulusların hak eşitliğinin ikiyüzlü savunucusundan başka birşey değildir*.

(Lenin. *Cilt XVIII. «Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı», s. 430 vd., 1915.)*

---

* Redaksiyonun notu. *«Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçları»nda Lenin bu düşünceyi geliştirerek şöyle yazar:*

«... Kautskyciler kendi kaderini tayin hakkını ikiyüzlülükle tanıyorlar — bizde Rusya'da ise Troçki ve Martov bu yoldan yürüyorlar. Sözde ikisi *de, Kautsky gibi, kendi kaderini tayin hakkından yanadır. Ama ya gerçeklikte? Troçki'nin «Naşe Slovo»da çıkan «Ulus ve Ekonomi» başlıklı yazısına bakarsanız, orada her zamanki eklektisizmini bulursunuz: bir yandan, ekonomi, ulusları birbiriyle kaynaştırır, öte yandan, ulusal baskı onları birbirinden ayırır. Sonuç? Sonuç, ikiyüzlülüğün pervasızca sürüp gitmesidir, ajitasyonun cansızlığıdır, çünkü ajitasyon, temel olana, başta gelene, işin özüne, pratikle ilgili olana: «benim ulusum» tarafından ezilen bir ulusa karşı tutuma değinmiyor... Ulusların kendi kaderini tayin hakkını... çarlığın ezdiği ulusların ayrılma özgürlüğü uğruna savaşmadan 'tanıyan' bir Rus sosyal-demokratı,* gerçekte *bir emperyalisttir ve çarlığın uşağıdır.*

Troçki ve Martov'un öznel 'asil' niyetleri ne olursa olsun, kaçamaklı tutumlarıyla onlar, Rus sosyal-emperyalizmini nesnel olarak desteklemektedirler.»

B. «Ulusal-Kültürel Özerklik» Şiarının Burjuva-Milliyetçi Özünün Teşhiri

Ulusal kültür şiarı burjuva (ve çoğu kez aşırı gerici-dinci) bir sahtekârlıktır. Bizim şiarımız, demokratizm ve tüm dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürüdür.

... Uluslararası kültür, gayri-milli değildir, sevgili Bundcu. Bunu kimse iddia etmedi. Hiç kimse — ne Polonyalı, ne Yahudi ve ne de Rus vs. — bir «saf» kültürü propaganda etmedi. Bu nedenle onların kof laf kalabalığı, okuyucunun dikkatini saptırmak ve sorunun özünü laf kalabalığı ile saklamaya çalışmaktır.

Her ulus, yaşam koşulları ister istemez demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi üreten emekçi ve sömürülen bir kitleye sahip olduğundan dolayı, **her** ulusal kültürde — gelişmemiş olsa da — demokratik ve sosyalist kültürün unsurları vardır. Fakat **her** ulusun içinde burjuva bir kültür (ve çoğunlukla da bir aşırı gerici ve dinci kültür) de vardır, ve yalnızca «unsurlar» biçiminde değil, aksine **egemen** kültür olarak. Bu nedenle genel olarak «ulusal kültür», büyük tarımcıların, papazların ve burjuvazinin kültürüdür. Bu başlıca, Marksistler için ilkel gerçeği Bundcu göz ardı etti ve laf kalabalığı ile «yok etti», yani sınıflar arasındaki uçurumu ortaya çıkarmak, aydınlatmak yerine, **gerçekte** okuyucudan gizledi. Bundcu **gerçekte**, tüm çıkarı sınıflarüstü duran bir ulusal kültüre inancın yaygınlaştırılmasını talep eden burjuva olarak ortaya çıkmaktadır.

Biz «demokratizmin ve tüm dünya işçi hareketinin uluslararası kültürü» şiarını atarken, **her**

ulusal kültürden **salt** onun demokratik ve sosyalist unsurlarını almakta; ve sadece istisnasız burjuva kültüre, **her** ulusun burjuva milliyetçiliğine karşı karşıt olarak yalnızca bunu almaktayız. Hiçbir demokrat, hele hele hiçbir Marksist, dillerin eşitliğini ve kendi dilinde «kendi» burjuvazisine karşı polemik yürütmenin, «kendi» köylülüğü ve «kendi» küçük-burjuvaları arasında anti-dinci ve anti-burjuva düşünceler propaganda etmenin gerekliliğini yadsımaz — bu kendiliğinden anlaşılırdır, ama Bundcu bu reddedilmez doğrularla, tartışma konusu olanı, yani sorunun gerçekten nerde yattığını saklamaktadır.

Sorun, Marksistler için dolaylı ya da dolaysız olarak ulusal kültür şiarını atmanın mı, yoksa buna **karşı** her yerel ve ulusal özelliklere «uygunluk içinde» her dilde işçilerin **enternasyonalizmi** şiarını mutlaka propaganda etmenin mi caiz olduğudur.

«Ulusal kültür» şiarının anlamı, ilgili aydının bu şiarı «ulusal kültür aracıyla uluslararası kültürün gerçekleştirilmesi anlamında yorumlama» vaadi veya iyiniyeti ile belirlenmez. Sorunu böyle görmek, çocuksu sübjektivizm olurdu. Ulusal kültür şiarının anlamı, verili ülkenin ve dünyanın tüm ülkelerinin bütün sınıfları arasındaki objektif karşılıklı ilişkilerce belirlenir. Burjuvazinin ulusal kültürü bir **olgudur** (belirtildiği gibi, burjuvazi her yerde toprak beylerine ve papazlara taviz vermektedir). İşçileri burjuvazinin kuyruğuna takmak için onları aptallaştıran, burnu büyük yapan ve onları bölen militan burjuva milliyetçiliği — günümüzün temel olgusu budur.

Her kim proletaryaya hizmet etmek istiyorsa,

o tüm ulusların işçilerini birleştirmeli ve hem «kendi» hem de yabancı burjuva milliyetçiliğine karşı sabırlı bir mücadele yürütmelidir. Her kim ki ulusal kültür şiarını koruyorsa, o Marksistlerden değil, milliyetçi küçük-burjuvalardandır.

... Burjuva milliyetçiliği ve proleter enternasyonalizmi — bunlar, ulusal sorunda tüm kapitalist dünyanın iki büyük sınıf kampına tekabül eden ve ulusal sorunda siyasetin **iki** türünü (dahası: iki dünya görüşünü) ifade eden iki uzlaşmaz düşman şiardır. Bundcular, ulusal kültür şiarını savunur ve bunun üzerinde sözümona «ulusal-kültürel özerklik»in tam bir planını ve pratik programını inşa ederken, **gerçekte** işçiler arasında burjuva milliyetçiliğinin tempo tutucuları olarak ortaya çıkmaktadırlar.

... Bu programın temel kötülüğü, onun ilkeye karşı günahı, en kurnaz, en mutlak sonuna kadar götürülmüş milliyetçiliği gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Bu programın özü şudur: Her vatandaş kendisini herhangi bir ulusa ait kabul etmekte; her ulus ama kendi üyelerini zorunlu olarak vergileme hakkına, ulusal parlamentoya (bölge meclisi) ve ulusal «devlet sekreterlerine» (bakanlar) sahip bir tüzel kişi oluşturmaktadır...

(Lenin. *Tüm Eserler, cilt XVII. «Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar», s. 126-165, 173 vd., 1913.)*

... Yukarıda, Avusturya ulusal programının formel yanından, Rus Marksistlerinin Avusturya Sosyal-Demokrasisini örnek alıp, onların programını kendi programları olarak benimsemelerini olanaksız kılan yöntemsel temellerden söz ettik.

Şimdi de programın kendisinden ,onun özünden söz edelim.

Bu iki sözcükle ifade edilebilir: ulusal-kültürel özerklik.

Bu birinci olarak, özerkliğin, nüfusun çoğunluğunu Çeklerin ve Polonyalıların oluşturduğu Bohemya ve Polonya için değil, fakat üzerinde yaşadıkları topraktan bağımsız olarak — Avusturya'nın hangi bölgesinde bulunurlarsa bulunsunlar — Çekler ve Polonyalılar için öngörüldüğü anlamına gelmektedir.

Bundan ötürü özerklik, bölgesel özerklik değil, **ulusal** özerklik adını almaktadır.

Bu ikinci olarak, Avusturya'nın her yanına dağılmış Çeklerin, Polonyalıların, Almanların vb. birey olarak, tek tek kişiler olarak alındıklarında, bir ulus oluşturdukları ve bir ulus olarak Avusturya devleti içinde yer aldıkları anlamına gelmektedir. Böyle bir durumda Avusturya, özerk bölgelerin birliği değil, topraktan bağımsız olarak yapılanmış özerk milliyetlerin oluşturduğu bir birlik olacaktır.

Bu üçüncü olarak, Polonyalılar, Çekler vb. için yaratılacak olan genel ulusal kurumların «siyasi» sorunlarla değil, sadece «kültürel» sorunlarla ilgileneceği anlamına gelmektedir. Özgül siyasi sorunlar bütün Avusturya parlamentosunda (Reichsrat'ta) yoğunlaşacaktır.

Bundan ötürü bu özerklik, bir de **kültürel** özerklik, ulusal-kültürel özerklik adını almaktadır.

İşte Avusturya Sosyal-Demokrasisi tarafından

Brünn Kongresi'nde (1899) kabul edilen programın metni.*

Program, «ulusal çatışmaların Avusturya'nın siyasi ilerlemesini... felce uğrattığını», «milliyetler sorununun nihayet çözüme bağlanmasının... her şeyden önce bir kültürel zorunluluk olduğunu», «ve bu sorunun çözümünün, ancak genel, eşit ve dolaysız seçim hakkı temelinde, gerçekten demokratik bir ortamda mümkün olduğunu» açıkladıktan sonra şöyle devam eder:

> «Bütün Avusturya halklarının *ulusal özelliklerinin*** *korunması ve geliştirilmesi,* ancak eşit haklar ve her türlü baskıdan kaçınılması temelinde mümkündür. Bunun için her şeyden önce, her türlü bürokratik devlet merkeziyetçiliği gibi, eyaletlerin feodal ayrıcalıkları da reddedilmelidir.
>
> Avusturya'da ulusal kavgaların yerini ulusal düzenin alabilmesi, aşağıdaki temel ilkelerin tanınması koşulu altında ve ancak bu koşul altında mümkündür.
>
> 1 — Avusturya, demokratik çok uluslu bir federal devlet biçiminde yeniden örgütlenmelidir.
>
> 2 — Tarihsel krallıklar yerine, ulusal sınırlı özyönetim organları oluşturulur; bunların ya-

---

* *Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi'nin temsilcileri de bu programı onaylamışlardır. Bkz. «Brünn Parti Kongresi'nde Ulusal Sorun Üzerine Tartışmalar», 1906, s. 72.*

** *M. Panin'in Rusça tercümesinde (bkz. Bauer'in kitabının Panin tarafından Rusça çevirisi) «ulusal özellikler» yerine «ulusal kişilikler» denmektedir. Panin burayı yanlış çevirmiştir. Almanca metinde «Individualität» sözcüğü yoktur, orada «nationalen Eigenart»tan [Bu iki sözcük Stalin'de Almancadır], yani özelliklerden söz edilmektedir, ki bunlar bir ve aynı şey olmaktan uzaktır.*

sama ve yönetimi genel, eşit ve dolaysız seçim hakkı temelinde seçilen ulusal meclisler tarafından yerine getirilir.

3 — Bir ve aynı ulusu meydana getiren bütün özyönetim bölgeleri, kendi ulusal meselelerinde tamamen özerk olan bir ulusal birlik oluşturur.

4 — Ulusal azınlıkların hakkı, imparatorluk parlamentosu tarafından çıkarılacak özel bir yasa ile korunacaktır.»

Ve program, Avusturya'nın tüm uluslarının dayanışmasına çağrı ile son bulur.*

Bu programda «bölgecilik»ten hâlâ bazı izler kaldığını sezmek pek zor olmasa gerek, ama söz konusu program genelde ulusal özerkliğin bir formülasyonudur. Bu programın ulusal-kültürel özerkliğin baş ajitatörü Springer tarafından coşkuyla karşılanması boşuna değildir.** Bauer de ulusal özerkliğin «teorik zaferi»*** olarak nitelendirdiği bu programdan yanadır; fakat sorunun daha fazla açıklık kazanması için, okul ve diğer kültür işlerinin idaresi amacıyla 4. noktayı, «her özerk bölge içindeki ulusal azınlıkları kamu tüzel kurumları biçiminde örgütleme» zorunluluğundan söz eden bir formülle değiştirmeyi önerir.****

Avusturya Sosyal-Demokrasisinin ulusal programı işte böyledir.

Şimdi de bu programın bilimsel temellerini inceleyelim.

---

* *«Brünn Tüm Parti Kongresindeki Görüşmeler», 1899.*

** *R. Springer, a.g.e., s. 286.*

*** *O. Bauer, a.g.e., s. 549.*

**** *Aynı yerde, s. 555.*

Avusturya Sosyal-Demokrasisinin propagandasını yaptığı ulusal-kültürel özerkliği nasıl gerekçelendirdiğini görelim.

Ulusal-kültürel özerkliğin teorisyenleri Springer ve Bauer'e başvuralım.

Ulusal özerkliğin çıkış noktasını, ulusun, belirli bir topraktan bağımsız olan bir bireyler topluluğu olduğu anlayışı oluşturur.

> Springer'e göre «Milliyetin toprakla esas olarak bir ilişkisi yoktur»; milliyet «özerk bir bireyler birliğidir»*

Bauer de ulustan, «belirli bir bölgede tek başına [inhisarî —ÇN] egemenliğe» sahip olması gerekli olmayan bir «bireyler topluluğu» olarak söz etmektedir.**

Ama, bir ulusu oluşturan kişiler her zaman kapalı bir kütle halinde yaşamazlar, çoğu zaman gruplara bölünürler ve bu yolla yabancı ulusal organizmalara bulaşırlar. Onları ekmeklerini kazanmak için çeşitli bölgelere ve kentlere süren, kapitalizmdir. Yabancı ulusal bölgelerde bulunan ve oralarda azınlıklar oluşturan bu gruplar, bölgedeki ulusal çoğunluk tarafından, dilleri, okulları ve benzer diğer kurumları zorla engellenerek baskılanırlar. Ulusal çatışmaların nedeni budur. Bölgesel özerkliğin «işe yaramazlığının» nedeni budur. Bauer ve Springer'in görüşüne göre, bu durumdan tek çıkar yol, devletin çeşitli bölgelerine dağılmış söz konusu milliyetin azınlığını genel ve bütün sı-

---

* *R. Springer, a.g.e., s. 19.*

** *O. Bauer, a.g.e., s. 286.*

nıfları kapsayacak bir ulusal birlikte örgütlemektir. Onlara göre, ulusal azınlıkların kültürel çıkarlarını ancak bu tür bir birlik koruyabilir, ancak böyle bir birlik ulusal kavgaya bir son verebilir.

> «Bundan», diyor Springer, «milliyetleri örgütleme, onları haklar ve sorumluluklarla donatma zorunluluğu çıkıyor...»* Evet, «yasa koymak kolaydır, fakat bu yasa istenilen etkiyi yapacak mıdır...» «Ulus için bir yasa koyulmak isteniyorsa, önce ulusun oluşturulması gerekir...»** «Milliyetleri oluşturmaksızın, ulusal hukuk ve anlaşmazlıklara son vermek... mümkün değildir.***

Azınlıkların kişilik ilkesi temelinde kamu tüzel kurumları biçiminde örgütlenmesini» «işçi sınıfının talebi»**** olarak ileri sürerken Bauer de aynı anlayıştadır.

Ancak uluslar nasıl örgütlenmelidir? Tek tek kişilerin şu ya da bu ulusa dahil olduğu nasıl saptanmalıdır?

> «Milli mensubiyet», diyor Springer, «kütüklerde saptanmıştır. İl bölgesinde oturan herkes, ildeki herhangi bir milliyete dahil olduğunu açıklamak zorundadır.*****
>
> «Kişilik ilkesi», diyor Bauer, «nüfusun milliyetlere göre ayrılmasını varsayar... Ergin vatandaşların kendilerinin özgürce bir milliyetini

---

* *R. Springer, a.g.e., s. 74.*
** *Aynı yerde, s. 88/89.*
*** *Aynı yerde, s. 89.*
**** *O. Bauer, a.g.e., s. 552.*
***** *R. Springer, a.g.e., s. 226.*

açıklaması temelinde ulusal kadastrolar oluşturulmalıdır.*

Devam.

«Ulusal bakımdan homojen illerdeki bütün Almanlar», diye devam ediyor Bauer, «bundan başka, çifte illerdeki [iki milliyetin yaşadığı illerdeki -ÇN] ulusal kadastroya kayıtlı tüm Almanlar, Alman ulusunu oluştururlar ve *ulusal meclisi* seçerler.»**

Çekler, Polonyalılar vb. için de aynı şeyler geçerlidir.

«Bu *Ulusal meclis*», Springer'e göre, «ulusun kültür parlamentosudur, temel ilkeleri oluşturmak ve ulusal öğretim, ulusal edebiyat, sanat ve bilimin korunması, akademiler, müzeler, galeriler, tiyatrolar vb. kurmak için gerekli olan kaynakları onaylamak onun görevidir.»***

Ulusun örgütlenmesi ve onun merkezi kurumu bu türdendir.

Bütün sınıfları kapsayan bu tür kurumların meydana getirilmesi ile Avusturya Sosyal-Demokrasisi, Bauer'in görüşüne göre, «ulusal kültürü... tüm halkın malı haline getirmek ve böylece **ulusun tüm üyelerini bir ulusal kültür topluluğunda birleştirmek**»**** amacındadır (altını biz çizdik).

---

* *O. Bauer, a.g.e., s. 368.*

** *Aynı yerde, s. 375.*

*** *R. Springer, a.g.e., s. 234.*

**** *O. Bauer, a.g.e., s. 553.*

Tüm bu söylenenlerin yalnızca Avusturya ile ilgili olduğu düşünülebilir. Ancak Bauer bunu kabul etmiyor. O kesinlikle, ulusal özerkliğin Avusturya gibi birçok milliyetlerden oluşmuş diğer devletler için de kaçınılmaz olduğunu iddia ediyor.

> Bauer'e göre «Çok uluslu devletlerde bütün milletlerin işçi sınıfı, varlıklı sınıfların ulusal güç politikasına karşı ulusal özerklik talebini koyar.*

Bauer, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yerine, belli etmeden ulusal özerkliği geçirerek sonra şöyle devam ediyor:

> «Böylece ulusal özerklik, ulusların kendi kaderini tayinlerini, zorunlu olarak, çok uluslu devlette yaşayan bütün milletlerin işçi sınıfının anayasal programı haline gelecektir.»**

Ama o daha da ileriye gidiyor. Kendisi ve Springer tarafından «kurulan», bütün sınıfları kapsayan «ulusal birlikler»in gelecekteki sosyalist toplumun bir tür prototipi olacağına kesinlikle inanıyor. Çünkü Bauer, «sosyalist toplum düzeninin insanlığı ulusal bakımdan sınırlı topluluklar halinde düzenleyeceğini»***, sosyalizmde «insanlığın özerk ulusal topluluklara ayrılmasının gerçekleşeceğini****, böylece «sosyalist toplumun kuşkusuz, ulusal kişiler birliğinin ve bölge kurumlarının

---

* *Aynı yerde, s. 337.*
** *Aynı yerde, s. 333.*
*** *Aynı yerde, s. 555.*
**** *Aynı yerde, s. 556.*

renkli bir tablosunu arzedeceğini»* bildiğini sanır ve şu sonuca varır: «Sosyalist milliyet ilkesi, milliyetler ilkesinin ve ulusal özerkliğin daha üst bir birliğidir.»**

Yeter sanırım...

Bauer ve Springer yapıtlarında, ulusal-kültürel özerkliği böyle gerekçelendiriyorlar.

Öncelikle dikkati çeken şey, bütünüyle anlaşılmaz olan ve hiçbir şey tarafından haklı çıkarılmayan, ulusal özerkliğin ulusların kendi kaderini tayini yerine konmasıdır. İki şeyden biri: Bauer ya ulusların kendi kaderlerini tayinini kavramamıştır, ya da bunu kavramıştır ama, herhangi bir nedenden ötürü bilerek kısıtlamaktadır. Çünkü a) ulusal-kültürel özerklik çok uluslu devletin bütünlüğünü şart koşarken, kendi kaderini tayinin bu bütünlük çerçevesi dışına çıktığına; b) ulusun kendi kaderini tayininin, ulusa tüm haklarını kazandırırken, ulusal özerkliğin salt «kültürel» hakları kazandırdığına hiç şüphe yoktur. Bu birincisi.

İkinci olarak, gelecekte şu ya da bu milletin çok uluslu devletten, diyelim ki Avusturya'dan ayrılma kararı verebileceği iç ve dış konjonktürlerin biraraya gelmesi mümkündür. Rutenya Sosyal-Demokratları, Brünn Kongresi'nde, kendi halkının «her iki kısmını» bir bütünde birleştirmeye hazır olduklarını açıklamadılar mı?*** O halde, **«bütün ulusların işçi sınıfı için zorunlu olan»** ulu-

---

* *Aynı yerde, s. 543.*

** *Aynı yerde, s. 542.*

*** *Brünn Parti Kongresi'nde «Ulusal Sorun Üzerine Tartışmalar», s. 48.*

sal özerklik de ne oluyor? Ulusları mekanik olarak devletin bütünlüğü Prokrustes yatağına* zorlayan sorunun bu «çözümü» nasıl bir çözümdür?

Devam. Ulusal özerklik, ulusların bütün gelişimine ters düşmektedir. O, ulusların örgütlenmesi şiarını yayar, fakat yaşam, iktisadi gelişme, onlardan birçok grupları koparırsa, çeşitli bölgelere serpiştirirse, ulusları yapay olarak kaynaştırmak mümkün müdür? Kapitalizmin ilk gelişme evrelerinde ulusların biraraya geldiklerine hiç şüphe yoktur. Fakat kapitalizmin daha üst evrelerinde, ulusların parçalanma sürecinin başladığı, çalışmak için başka yerlere taşınan ve sonra da devletin başka bölgelerine yerleşen çok sayıda grupları uluslardan ayıran bir sürecin başladığı da kuşku götürmez; bu durumda göçmenler eski bağları yitirirler, yeni yerleşim yerlerine yenileri gelir, kuşaktan kuşağa yeni âdetler, alışkanlıklar ve belki de yeni bir dil benimserler. Böyle birbirinden kopmuş grupları yekpare bir ulusal birlikte birleştirme imkanı var mıdır? Birleşmezleri birleştirebilecek o tılsımlı halkalar nerede? Örneğin Baltık ve Trans-Kafkasya Almanlarını «bir ulus halinde birleştirmek» düşünülebilir mi? Eğer bütün bunlar düşünülemez ve olanaksız ise, ulusal özerkliği tarihin tekerleğini geriye çevirmek için uğraşan eski milliyetçilerin ütopyasından ayıran nedir?

---

* Prokrustes: *Eski Attika'da yolcuları işkence yatağına çekip onları geren ünlü bir haydut;* Prokrustes yatağı: *(mecazi anlamda) herhangi bir şeyi keyfince, zorla birşeye sokma, sakatlama; herhangi birşeyi, görüşü, yönelimi «maksada uydurma».* —*ÇN.*

Ama ulusun birliği sadece göçler sonucu parçalanmaz. O içten, sınıf savaşının keskinleşmesi sonucu da parçalanır. Kapitalizmin ilk evrelerinde proletaryanın ve burjuvazinin bir «kültür birliği»nden söz edilebilir. Ne var ki büyük sanayinin gelişimi ve sınıf savaşımının keskinleşmesi ile bu «birlik» erimeye başlar. Bir ve aynı ulusun patronları ve işçileri birbirini anlamamaya başladıklarında, ulusun «kültür birliği»nden ciddi olarak söz edilemez. Burjuvazi savaşa can atarken, proletarya «Savaşa karşı savaş» ilân ettiğinde hangi «kader birliği»nden söz edilebilir? Böyle karşıt ögelerden, yekpare, bütün sınıfları kapsayan bir ulusal birlik oluşturulabilir mi? Tüm bunlardan sonra «bir ulusun tüm üyelerinin bir ulusal kültür birliğinde birleştirilmesi»nden* söz edilebilir mi? Bundan, ulusal özerkliğin sınıf mücadelesinin tüm gidişine ters düştüğü açık sonucu çıkmaz mı?

Bir an için «Ulusu örgütleyin» sloganının gerçekleştirilebilir olduğunu varsayalım. Daha fazla oy koparmak için bir ulusu «örgütlemeye» çabalayan burjuva milliyetçi parlamenterleri anlayabiliriz. Fakat Sosyal-Demokratlar ne zamandan beri ulusları «örgütleme», ulusları «kurma», ulusları «yaratma» ile uğraşıyorlar?

Sınıf mücadelesinin en fazla keskinleştiği çağda, bütün sınıfları kapsayan ulusal birlikler örgütleyen bu Sosyal-Demokratlar nasıl şeylerdir? Şimdiye kadar her Sosyal-Demokrasi gibi, Avusturya Sosyal-Demokrasisinin de tek görevi vardı: Proletaryayı örgütlemek. Fakat görülüyor ki, bu görev artık «eskidi». Springer ve Bauer şimdi «ye-

* *O. Bauer, a.g.e., s. 553.*

ni», daha ilginç bir görev koyuyorlar: Ulusu «yaratmak», «örgütlemek».

Zaten mantık zorunlu sonuca götürür: Kim ulusal özerkliği kabul ediyorsa, bu «yeni» görevi de kabullenmek zorundadır — ama bunu kabul etmek sınıf pozisyonunu terk etmek ve milliyetçilik yolunu tutmak demektir.

Bauer ve Springer'in ulusal-kültürel özerkliği, milliyetçiliğin inceltilmiş bir türüdür.

Avusturya Sosyal-Demokrasisi programının «bütün halkların ulusal özelliklerinin **korunması** ve **geliştirilmesi**» için çaba harcama görevinden söz etmesi de tesadüf değildir. Düşünün: Trans-Kafkasyalı Tatarların «Muharrem» törenlerinde kendi kendilerini kırbaçlama gibi «ulusal özellikleri»nin «korunması», Gürcülerin «öç alma hakkı» gibi «ulusal özellikleri»nin «geliştirilmesi»!...

Böyle bir madde bütünüyle burjuva-milliyetçi bir programa yaraşır ve biz böyle bir maddeyi Avusturya Sosyal-Demokratlarının programlarında görüyorsak, bunun nedeni, ulusal özerkliğin bu tür maddelerle uyuşması, onlara ters düşmemesidir.

Fakat içinde bulunduğumuz dönem için işe yaramaz olan ulusal özerklik, gelecek için, sosyalist toplum için daha da işe yaramazdır.

Bauer'in «insanlığın ulusal bakımdan sınırlı topluluklar halinde düzenleneceği» üzerine kehanetleri, modern insanlığın tüm gelişim seyri tarafından yalanlanmıştır. Ulusal duvarlar sağlamlaşmıyor, tersine parçalanıp yıkılıyor. Marx daha 1840'larda şöyle yazıyordu: «Ulusal içe kapanıklılık ve halklar arasındaki karşıtlıklar gitgide kayboluyor», «proletaryanın iktidarı bunları büsbü-

tün ortadan silecektir.» İnsanlığın, kapitalist üretimin muazzam büyümesi, milliyetlerin hallaç pamuğu gibi birbirine karışması ve insanların gittikçe daha geniş bölgelerde biraraya gelmesi ile birlikte gelişimi, Marx'ın düşüncesini kesin olarak doğrular.

Bauer'in sosyalist toplumu, «ulusal kişiler birliğinin ve bölgesel kurumların alaca resmi» olarak ortaya koyma isteği, sosyalizmin Marksist anlayışı yerine Bakunin'in reformdan geçmiş anlayışını geçirmek için çekingen bir uğraştır. Sosyalizmin tarihi bu tür uğraşların kendi içlerinde kaçınılmaz yıkımın ögelerini taşıdıklarını göstermektedir.

Görüşümüze göre, **sınıf mücadelesi** sosyalist ilkesi yerine burjuva **«milliyet ilkesini»** geçirmek anlamına gelen, Bauer tarafından kutsanmış o belirsiz «sosyalist milliyet ilkesinin» sözünü bile etmiyoruz. Ulusal özerklik böyle şüpheli bir ilkeden yola çıktığına göre, işçi sınıfına ancak zarar getirebileceğini teslim etmek gerekir.

Bu milliyetçilik elbette içyüzü kolayca anlaşılabilen bir şey değil, çünkü sosyalist laflarla ustaca maskelenmiştir, ama bu yüzden proletaryaya verdiği zarar bir o kadar büyüktür. Açık bir milliyetçilikle her zaman başa çıkılabilir: onu tanımak zor olmaz. Maskelenmiş ve maskeli haliyle tanınmaz olan bir milliyetçilikle mücadele etmek çok daha zordur. Çünkü koruma yeleği olarak sosyalizmi kullandığından, o daha az yaralanabilirdir ve daha fazla dayanıklılık gösterir. Bu, işçiler arasında nerede görülürse orada karşılıklı güvensizlik düşüncesini ve çeşitli milliyetlerden işçilerin

ayrılması yolunda zararlı düşünceleri yayarak havayı zehirler.

Fakat ulusal özerkliğin zararlılığı bununla bitmez. O sadece ulusların birbirlerinden ayrılmasına değil, fakat aynı zamanda yekpare işçi hareketinin parçalanmasına da zemin hazırlar. Ulusal özerklik düşüncesi, yekpare işçi partisinin tek tek milliyetlere göre inşa edilmiş partilere ayrılması için psikolojik önkoşulları yaratır. Parti gibi sendikalar da parçalanır ve tam bir ayrışma meydana gelir. Yekpare sınıf hareketi, tek tek ulusal dereciklere işte böyle bölünür.

Avusturya, «ulusal özerklik»in anavatanı, bu görüngünün en üzücü örneklerini verir. Önceleri yekpare olan Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi, daha 1897'de (Wimberg Kongresi'nde) ayrı partilere bölünmeye başlamıştı. Ulusal özerkliği kabul eden Brünn Kongresi'nden (1899) sonra parçalanma daha da güçlendi. Nihayet öyle bir yere varıldı ki, yekpare bir uluslararası parti yerine, şimdi 6 ulusal parti bulunmaktadır ve bunlardan Çek Sosyal-Demokrat Partisi Alman Sosyal-Demokrasisi ile hiçbir ilişkide bulunmak bile istememektedir.

Sendikalar ise partilere bağlıdır. Avusturya'da sendikalardaki esas çalışma da, partilerde olduğu gibi, aynı Sosyal-Demokrat işçiler tarafından yürütülür. Bunun için partideki ayrılıkçılığın sendikalar içinde de ayrılıkçılığa yol açacağından, sendikaların da bölüneceğinden korkuluyordu. Öyle de oldu: sendikalar da milliyetlere göre ayrıldılar. Şimdi artık Çek işçilerin Alman işçilerin grevini kırdıklarına, veya belediye seçimlerinde Çek bur-

juvazisi ile birlikte Alman işçilere karşı çıkmalarına bile sık sık rastlanır.

Buradan, ulusal sorunun, ulusal-kültürel özerklik ile çözülemeyeceği görülüyor. Dahası: Ulusal-kültürel özerklik, sorunu keskinleştiriyor ve işçi hareketinin birliğinin yıkılması için, işçilerin milliyetlere göre ayrılması için, işçiler arasında güçlü sürtüşmeler için elverişli bir zemin hazırlayarak sorunu karmaşıklaştırıyor.

Ulusal özerklik tohumu işte böyle uç veriyor.

(Stalin. «Marksizm ve Ulusal Sorun», «Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu» derlemesinde, s. 19-26, Rusça, 1913.)

4 — Ulusal Sorunda Luxemburgizme Karşı Leninist Program Uğruna Partinin Mücadelesi

A — Ulusal Sorunun Çözümü İçin Devrimci Mücadele Olmaksızın Sosyalizm İçin Devrimci Mücadelenin Mümkünsüzlüğü

Sosyal-demokrat partilerin programlarının ya da taktik kararlarının çoğu gibi, Zimmerwald Manifestosu da «ulusların kendi kaderini tayin hakkı»nı ilan ediyor. Parabellum yoldaş... «varolmayan bir kendi kaderini tayin hakkı için savaşım verme»yi «hayali» ilan etti ve böyle bir savaşımın **karşısına**, «proletaryanın kapitalizme karşı devrimci yığınsal savaşımı»nı **koydu,** ve «ilhaklara karşı» olduklarına (bu güvence, Parabellum yoldaşın yazısında **beş** kez yineleniyor) ve tüm ulusal şiddet edimlerine karşı olduklarına **güvence verdi.**

Parabellum yoldaşın tavrının gerekçesi, bugün tüm ulusal sorunların, Alsas-Loren, Ermenistan

vb. gibi sorunların emperyalizmin sorunları olduğu, sermayenin ulusal devletler çerçevesinin dışına taştığı, «tarihin çarkını» modası geçmiş ulusal devlet idealine «geri döndürmenin» olanağı olmadığı savına çıkmaktadır.

Parabellum yoldaşın açıklamalarının doğru olup olmadığına bakalım.

Birincisi, «ulusal devlet ideali»nin işçi sınıfınca kabulüne karşı haçlı seferini açarken, bakışlarını ulusal hareketin, bugünün ve geleceğin sorunu olduğu Asya'ya, Afrika'ya ve sömürgelere değil de, İngiltere'ye, Fransa'ya, İtalya'ya, Almanya'ya, yani ulusal kuruluş hareketini geçmişte bırakmış ülkelere yönelttiği için ileriye değil de geriye bakan, Parabellum yoldaşın ta kendisidir. Hindistan, Çin, İran ve Mısır'ı saymak yeter.

Devam. Emperyalizm, sermayenin, ulusal devletin çerçevesi dışına taşması demektir; ulusal baskının yeni bir tarihsel temel üzerinde genişletilip şiddetlendirilmesi demektir. Bundan çıkan sonuç, — Parabellum yoldaşın tersine — sosyalizm için devrimci savaşımı, ulusal sorunda devrimci bir programla **bağlamamız** gerektiğinin ta kendisidir.

Parabellum yoldaşta, demokrasi alanında tutarlı devrimci program, sosyalist devrim **adına** küçümsenerek reddedilmektedir. Bu yanlış olurdu. Proletarya, yalnızca demokrasi aracılığıyla, yani demokrasiyi tamamen gerçekleştirerek, savaşımının her adımını, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik taleplerle bağlayarak zafer kazanabilir, başka türlü değil. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci savaşımı, demokrasinin sorunlarından **biriyle**, burada ulusal sorunla **karşı karşıya koymak** saçmadır. Kapitalizme karşı dev-

rimci savaşımı, **bütün** demokratik taleplerle, yani cumhuriyet, milis, resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, kadınların hak eşitliği, ulusların kendi kaderini tayin hakkı vb. gibi taleplerle ilgili devrimci bir program ve taktiklerle **bağlamalıyız.** Kapitalizm varoldukça, bu taleplerin tümü yalnızca bir istisna olarak ve üstelik tam olarak değil, budanmış biçimde elde edilebilir. Biz şimdiye dek gerçekleştirilmiş olan demokrasiye dayanır, kapitalizm altında bu demokrasinin tam olamayacağını teşhir eder, yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve **bütün** demokratik dönüşümlerin **tam** ve **her yönüyle** gerçekleştirilmesinin zorunlu temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülksüzleştirilmesini talep ederiz. Bu önlemlerin bir bölümüne burjuvazinin devrilmesinden önce, bir bölümüne bu devrilişin **seyri içinde,** bir bölümüne de devrildikten sonra başlanacaktır. Bu sosyal devrim tek bir çarpışmadan ibaret değildir, bilakis ekonomik ve demokratik dönüşümlerin **tüm** sorunları uğrunda, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle tamamlanan bir dizi çarpışmayı kapsayan bir dönemdir. Tam da bu nihai hedef adına, tüm demokratik taleplerimize tutarlı devrimci bir formülasyon vermeliyiz. Verili bir ülkenin işçilerinin, bir tek demokratik dönüşümü bile tamamen gerçekleştirmeden **önce** burjuvaziyi devirmeleri tamamen düşünülebilir birşeydir. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve devrimci-kararlı bir demokratizm ruhuyla eğitilerek hazırlanmadıkça burjuvaziyi yenebilmesi asla düşünülemez.

Emperyalizm, bir avuç büyük gücün dünya uluslarına, giderek artan baskısı demektir. O, ulus-

ların ezilmesini yaygınlaştırmak ve sağlamlaştırmak üzere büyük güçler arasında savaşlar dönemi demektir; ikiyüzlü sosyal-yurtseverlerin, yani «ulusların özgürlüğü», «ulusların kendi kaderini tayin hakkı» ve «anavatan savunması» **bahanesiyle** dünya ulusları çoğunluğunun büyük güçler tarafından ezilmesini savunan kişilerin halk yığınlarını aldattığı dönem demektir.

Bu nedenledir ki, ulusların ezen ve ezilenler olarak ayrılması, sosyal-demokrat programın odak noktasını oluşturmak zorundadır; bu ayrılma emperyalizmin **özünü** oluşturur ve sosyal-şovenler ve Kautsky tarafından **sahtekârca** geçiştirilir.

(Lenin, *Tüm Eserler, cilt XVIII, «Devrimci Proletarya ve Kendi Kaderini Tayin Hakkı», s. 425 vd., 1915.)*

B — Ulusların Uluslararası Birliğine Varmanın Biricik Yolu Olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tanınması

Bize şöyle deniyor: ayrılma hakkını desteklemekle, ezilen ulusların burjuva milliyetçiliğini destekliyorsunuz. Rosa Luxemburg'un dediği budur, ve oportünist Semkovski, — geçerken söyleyelim ki, tasfiyecilerin gazetesinde bu sorunda tasfiyeci görüşlerin biricik temsilcisi! — onun söylediklerini tekrarlıyor.

Bizim buna yanıtımız şudur: Hayır. Burada «pratik» bir çözüm, tam da burjuvazi için önemlidir, işçiler ise iki akımı **ilkesel** olarak ayırdetmeye değer verirler. Ezilen bir ulusun burjuvazisi, ezen burjuvaziye karşı savaştığı **ölçüde**, biz de **bu ölçüde** her zaman ve her durumda, herkesten daha ka-

rarlı olarak bu savaştan **yanayız,** çünkü biz, zulmün en amansız ve en tutarlı düşmanlarıyız. Ezilen bir ulusun burjuvazisi, **kendi** burjuva milliyetçiliğini savunduğu ölçüde, biz ona karşıyız. Ezen ulusun ayrıcalıklarına ve zulmüne karşı mücadele ve ezilen ulusun kendisi için ayrıcalıklar sağlama yolunda çabalarına asla müsamaha yok.

Eğer kendi kaderini tayin **hakkı** parolasını ileri sürmez ve ajitasyonumuzda propagandasını yapmazsak, o zaman **ezen** ulusun yalnızca burjuvazisinin değil, ama feodallerinin ve despotizminin de oyununa gelmiş oluruz. Kautsky bu argümanı Rosa Luxemburg'a karşı çok eskiden savunmuştur, ve bu argüman çürütülemez. Polonya milliyetçi burjuvazisine «yardım» etme korkusuyla Rosa Luxemburg, **Rus** Marksistlerinin programındaki ayrılma **hakkını** reddederek **gerçekte** Büyük Rus Kara-Yüzler'in yardımına gelmektedir. O, gerçekte, Büyük Rusların ayrıcalıklarıyla (ayrıcalıktan da kötüsü) oportünistçe uzlaşmayı desteklemektedir.

Polonya'daki milliyetçiliğe karşı savaşıma dalan Rosa Luxemburg, Büyük Rus milliyetçiliğini unutmuştur; oysa Büyük Rus milliyetçiliği, şimdi tüm diğerlerinden daha kötüdür; çünkü tam da o, burjuva olmaktan çok feodaldir, tam da o, demokrasi ve proletaryanın savaşımı için en önemli köstektir. Ezilen bir ulusun **her** burjuva milliyetçiliğinin, genel demokratik, zulme **karşı** yönelen bir içeriği vardır, ve biz bu içeriği **kayıtsız-koşulsuz** destekleriz, bu arada kendi ulusu için istisnai bir mevki sağlama çabasını bundan kesinlikle ayırır, Polonya burjuvazisinin Yahudilere zulmetme vb. vb. çabasıyla mücadele ederiz.

Bu, bir burjuvanın ve bir dar kafalının görüş

açısından «pratik değil»dir. Ama bu ulusal sorunda hem pratik ve hem de ilkeli ve demokrasiyi, özgürlüğü ve proletaryanın birliğini gerçekten ileriye götüren biricik siyasettir.

Bütün ulusların ayrılma hakkını tanımak; her somut ayrılma sorununu, her türlü eşitsizliği, her türlü ayrıcalığı, her türlü istisnacılığı ortadan kaldırma açısından değerlendirmek.

Ezen bir ulusun durumunu alalım. Başka halkları ezen bir halk özgür olabilir mi? Olamaz. Büyük Rus ahalisinin* özgürlüğünün çıkarları, bu zulme karşı savaşımı gerektirmektedir. Ezilen ulusların hareketlerinin bastırılmasının uzun, yüzyıllardır süren tarihi ve «üst» sınıflar tarafından böyle bir bastırma lehinde yürütülen sistemli propaganda, Rus halkının özgürlük davasının önünde, önyargılar vb. biçiminde, korkunç engeller yaratmıştır.

Büyük Rus Kara-Yüzler'i, kasıtlı olarak, bu önyargıları beslemekte ve körüklemektedirler. Büyük Rus burjuvazisi, bu önyargıları hoşgörüyle karşılamakta ve kendini bunlara uyarlamaktadır. Bu önyargılara karşı sistemli bir savaşıma girişmedikçe, Büyük Rus proletaryası **kendi** hedeflerini gerçekleştiremez, özgürlük yolunu kendisine açamaz.

Tek başına ve bağımsız bir ulusal devlet kurma, şimdiye değin Rusya'da yalnızca Büyük Rus ulusunun bir ayrıcalığı olarak kalmıştır. Biz Bü-

---

* *Paris'ten L. Vl. diye birine bu kelime gayri-Marksist görünüyormuş. Bu L. Vl. şaşılacak ölçüde «süper zeki». «Süper zeki» L. Vl., öyle görünüyor ki, «ahali», «halk» vb. sözcüklerin asgari programımızdan (sınıf mücadelesi bakış açısıyla) temizlenmesine ilişkin bir inceleme yapmaya koyuluyor.*

yük Rus proleterleri, hiçbir ayrıcalığı savunmayız ve bu ayrıcalığı da savunmuyoruz. Savaşımımızda belirli bir devleti kendimize temel olarak alıyoruz; o belirli devlet içindeki bütün ülkelerden işçileri birleştiriyoruz; biz hiçbir özel ulusal gelişme yolunu savunamayız, biz **bütün** olanaklı olan yollardan sınıf hedefimize doğru yürüyoruz.

Ama biz, her türlü milliyetçiliğe karşı savaşmazsak ve tüm uluslardan işçilerin eşitliği uğruna savaşım vermezsek, bu hedeflere varmamız imkansızdır. Örneğin Ukrayna'nın bağımsız bir devlet kurmasının kısmet olup olmayacağı, önceden kestiremeyeceğimiz binbir etkene bağlı birşeydir. Ve biz boş yere **«kehanette bulunmak»** istemediğimiz için, kuşkusuz olan şeyi: Ukrayna'nın böyle bir devlet hakkını olanca gücümüzle savunuruz. Biz, bu hakka saygılıyız; biz, Büyük Rusların Ukraynalılar üzerindeki ayrıcalıklarını desteklemeyiz; biz, yığınları bu hakkı tanıma ruhuyla, **devlet** kurma ayrıcalığını reddetme ruhuyla **eğitiriz.**

Bütün ülkelerin burjuva devrimleri döneminde geçirmiş oldukları sıçramalı gelişmeler sırasında ulusal devlet kurma hakkı üzerinde çatışmalar ve savaşımlar mümkün ve muhtemeldi. Biz proleterler, önceden, Büyük Rusların ayrıcalıklarına **karşı olduğumuzu** ilan ediyoruz ve tüm propaganda ve ajitasyonumuzu bu doğrultuda yürütüyoruz.

«Pratik olma» çabasıyla Rosa Luxemburg, Büyük Rus proletaryasının ve öteki ulusların proletaryasının **en önemli** pratik görevini unutmuştur: her türlü devlet ve ulus ayrıcalığına karşı ve bütün ulusların kendi ulusal devletlerini kurmada hak eşitliği uğruna günlük ajitasyon ve propaganda görevi. Bu görev, (şu anda) ulusal sorunda en

önemli görevimizdir; çünkü biz, demokrasinin ve bütün ulusların proleterlerinin eşit hakka sahip ittifakının çıkarlarını ancak böyle savunabiliriz.

Bu propaganda, gerek Büyük Rus boyundurukçuları gerekse ezilen ulusların burjuvazisi açısından «pratik olmayabilir» (bunların her ikisi de kesin bir «evet» ya da «hayır» yanıtı istiyorlar ve sosyal-demokratları «muğlak» olmakla suçluyorlar). Gerçekte ise, yığınların gerçekten demokratik, gerçekten sosyalist eğitimini bu propaganda ve ancak bu propaganda garantileyebilir. Ancak böyle bir propaganda, eğer Rusya ulusal bakımdan karma bir devlet olarak kalacaksa, bu ülkede uluslar arasında barışın en büyük şansını, ve eğer Rusya'nın çeşitli ulusal devletlere bölünmesi söz konusu olursa, en barışçı bir biçimde (ve proletaryanın savaşımı için de en zararsız biçimde) ayrılmasını garantileyebilir.

Ulusal sorunda bu tek ve biricik proleter siyaseti daha somut olarak açıklamak amacıyla, Büyük Rus liberalizminin «ulusların kendi kaderini tayin hakkı» konusundaki tavrını ve Norveç'in İsveç'ten ayrılması örneğini inceleyeceğiz.

(Lenin, Tüm Eserler, cilt XVII, «Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı», s. 557-561, 1916.)

Kendi kaderini tayin karşıtlarının argümanlarının merkezinde, bunun kapitalizm veya emperyalizm altında genel olarak «gerçekleşmesi imkansız» olduğu iddiası bulunmaktadır. «Gerçekleşmesi imkansız» ifadesi sık sık değişik ve tam bir şekilde tanımlanmayan anlamlarda kullanılmaktadır. Bunun için biz tezlerimizde, herhangi teorik bir tartışmada zorunlu olan şeyi talep ettik:

«gerçekleşmesi imkansız»dan ne anlaşıldığının açıklığa kavuşturulması. Ve sorunun konuluşuyla yetinmeyip, böyle bir açıklığa kavuşturma denemesine giriştik. Emperyalizm altında, demokrasinin **tüm** talepleri, bir dizi devrim olmaksızın bunları siyasi olarak gerçekleştirmek zordur veya tamamen imkansızdır anlamında «gerçekleştirilemez» taleplerdir.

Ekonomik bir mümkünsüzlük anlamında kendi kaderini tayinin gerçekleştirilemez olduğundan söz etmek ise temelden yanlıştır...

Yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasi üstyapısı **demokrasiden** siyasi **gericiliğe** dönüştür. Serbest rekabete demokrasi tekabül eder. Tekele ise siyasi gericilik tekabül eder. «Finans kapital egemenlik için çalışır, özgürlük için değil», diyor Rudolf Hilferding haklı olarak «Finans Kapital» adlı kitabında.

«Dış siyaseti» genel olarak siyasetten ayırmak ya da hatta dış siyasetle iç siyaseti karşı karşıya koymak, temelden yanlış, Marksist ve bilimsel olmayan bir düşüncedir. Emperyalizm hem dış hem de iç siyasette aynı şekilde demokrasiyi yıkma, gericilik eğilimindedir. Bu anlamda emperyalizmin **genel olarak demokrasinin, tüm demokrasinin «yadsınması»** olduğu, asla sadece **bir** demokratik talebin, yani ulusların kendi kaderini tayininin yadsınması olmadığı tartışma götürmezdir.

Demokrasinin «yadsıması» olarak emperyalizm **aynı şekilde** ulusal sorunda da demokrasiyi (yani ulusların kendi kaderini tayinini) «yadsır»; «aynı şekilde», —yani bu eğilime sahiptir — demokrasiyi yıkmaya bakar. Emperyalizm altında demokra-

sinin gerçekleştirilmesi, tıpkı emperyalizm altında (tekel-öncesi kapitalizmle kıyaslandığında) cumhuriyetin, milisin ve memurların halk tarafından seçilmesinin vs. gerçekleştirilmesinin daha zor olması ile aynı anlamda ve aynı derecede daha zordur. «Ekonomik olarak» gerçekleştirilemezlikten söz edilemez.

P. Kievski burada, belki de... filisten görüş açısından ilhakın (yani üzerinde yaşayan nüfusun iradesine rağmen yabancı topraklara elkoymanın, yani ulusların kendi kaderini tayinini çiğnemenin), finans kapitalin daha geniş bir ekonomik alana «yayılması» ile aynı anlama geliyor sayılması yüzünden de yolunu sapıtmaktadır.

Ama teorik sorunlara, filisten kavramlarla yaklaşılmamalıdır.

Emperyalizm, ekonomik olarak görüldüğünde, tekelci kapitalizmdir. Tekeli tam yapmak için, rakipleri sadece iç pazarda (ilgili devletin pazarında) değil, aynı zamanda dış pazarda, bütün dünyada da yok etmek gerekir. «Finans kapital çağında» yabancı bir ülkede de rekabeti yok etmek **ekonomik olarak** mümkün müdür? Elbette mümkündür. Bu araç, rakibin mali bağımlılığı ve onun hammadde kaynaklarının ve daha sonra da bütün işletmelerinin satın alınmasıdır...

... Bir ülkenin büyük finans kapitali her zaman, yabancı, siyasi bakımdan bağımsız bir ülkedeki rakiplerini satın alabilir ve bunu zaten sürekli olarak yapmaktadır. Bu ekonomik olarak tamamiyle gerçekleştirilebilir birşeydir. Ekonomik «ilhak», siyasi ilhak olmaksızın **tamamiyle** «gerçekleştirebilir» birşeydir ve devamlı olarak yapılmaktadır. Emperyalizm üzerine literatürde adım

başında, örneğin, Arjantin'in gerçekte İngiltere'nin bir «ticaret sömürgesi», Portekiz'in fiilen İngiltere'nin bir «vasali» (bağımlı devlet. Peyk. —ÇN) olduğu şeklinde işaretlere rastlarız. Bu doğrudur: İngiliz bankalarına ekonomik bağımlılık, İngiltere'ye borçlu olmak, demiryollarının, madenlerin, arazilerin vs. İngiltere tarafından satın alınması — tüm bunlar, bu ülkelerin siyasi bağımsızlıkları ihlal edilmeden, bu ülkeleri İngiltere'nin ekonomik olarak «ilhak» edebilmesini sağlamaktadır.

Ulusların kendi kaderini tayini, onların siyasi bağımsızlığı demektir. Emperyalizm bu bağımsızlığı yıkma eğilimindedir, çünkü siyasi ilhak, ekonomik ilhakı daha kolay, daha ucuz (memurları satın almak, tavizler elde etmek, yarar sağlayacak kanunlar çıkarmak vs. daha kolaydır), daha *elverişli, daha az zahmetli kılmaktadır* — tıpkı emperyalizmin genel olarak demokrasinin yerine oligarşiyi geçirme eğiliminde olması gibi. Fakat emperyalizm altında kendi kaderini tayinin **ekonomik** *«gerçekleştirilemezliği»nden söz etmek* halis saçmalıktır...

... Norveç bu güya gerçekleştirilemez olan kendi kaderini tayin hakkını 1905'te, emperyalizmin şahlandığı bir dönemde «gerçekleştirdi». Dolayısıyla «gerçekleştirilemez»likten bahsetmek sadece teorik açıdan saçma değil, aynı zamanda gülünçtür...

... Kievski, Norveç'in Batıya, İsveç'in Doğuya baktığını, birinde ağırlıklı olarak İngiliz, diğerinde ise Alman finans kapitalinin «faaliyette» olduğunu vs. kanıtlamak için bir dizi alıntılar ileri sürüyor. Buradan da muzaffer bir edayla şu sonucu

çıkarıyor: «Bu örnek (Norveç) tıpatıp bizim şemamıza uyuyor.»

... Tezlerimizde, finans kapitalin «her» ülkede, «hatta bağımsız bir ülkede bile» egemen olabileceği ve bu yüzden, kendi kaderini tayinin finans kapital açısından «gerçekleştirilemezliği» hakkındaki bütün tartışmaların halis şaşkınlık olduğu saptanmaktadır. Yabancı finans kapitalin, [Norveç'in İsveç'ten —ÇN] ayrılmasından **önce** ve **sonra** Norveç'te oynadığı rol üzerine bizim iddiamızı **doğrulayan** verilere dikkatimiz çekiliyor — hem de bu veriler güya bizim önerimizi **çürütüyormuş** edasıyla!...

... Norveç'te İngiliz finans kapitali, ayrılmadan önce de sonra da «faaliyette» idi. Polonya'da Alman finans kapitali, onun Rusya'dan ayrılmasından önce «faaliyette» idi ve Polonya'nın siyasi durumu **ne olursa olsun** «faaliyete» devam edecektir. Bu öyle temel bir doğru ki, tekrarlamak zorunda kalmamız utanç verici: ama işin alfabesi unutulmuşsa insan ne yapabilir ki?

Bu nedenle Norveç'in statüsünün şu mu, bu mu olması gerektiği siyasi sorunu ortadan kalkar mı? İsveç'in bir parçası olduğu sorunu ortadan kalkar mı? Ayrılma sorunu ortaya atıldığında, işçilerin tavrının ne olması gerektiği sorunu ortadan kalkar mı?

P. Kievski bu sorulardan kaçıyor, çünkü bunlar «Ekonomistlere» kötü çarpıyor. Fakat bu soruları yaşamın kendisi ortaya çıkarmıştır ve çıkarmaktadır. Şu soruyu yaşamın kendisi ortaya attı: Norveç'in ayrılma hakkını tanımayan bir İsveçli işçi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak kalabilir miydi? **Hayır, kalamazdı.**

İsveçli aristokratlar Norveç'e karşı savaştan yana idiler, papazlar da öyle... Fakat bu sorunda, İsveçliler olmadan ve onların iradesinden bağımsız olarak Norveçlilerin kendilerinin karar verme hakkını, tıpkı İsveç aristokrasisi ve burjuvazisi gibi reddeden İsveçli işçi, **Sosyal-Demokrat Partinin saflarında barındıramayacağı** bir **sosyal-şoven ve bir lümpen olurdu...**

... Ya Norveçli işçi ne yapmalıydı? Enternasyonalizm bakış açısından onun görevi ayrılma **lehine** oy kulanmak mıydı? Kesinlikle değil. Ayrılmaya karşı oy kullanmış ve bir Sosyal-Demokrat olarak kalmış olabilirdi. Sosyal-Demokrat Partinin bir üyesi olarak görevine ancak, Norveç'in ayrılma **özgürlüğüne** karşı çıkan İsveçli aşırı gerici bir işçiye yardım elini uzattığı zaman ihanet ediyor olacaktı.

Bazı kişiler Norveçli ve İsveçli işçinin durumları arasındaki bu esaslı farkı görmek istemiyorlar. Fakat bunlar, bizim önlerine yanlış yoruma meydan bırakmayacak bir şekilde koyduğumuz tüm siyasi sorunların bu en somutundan **kaçarken** kendi kendilerini teşhir ediyorlar. Suskun kalıyorlar, ezilip büzülüyorlar ve böylece kendi pozisyonlarından vazgeçiyorlar.

(Lenin. *Tüm Eserler, cilt XIX. «Marksizmin bir Karikatürü», s. 245, 248 vd., 250, 254, 259 vd., 1916.)*

C — «Dolaysız, Açıktan İlhakçılık» Pozisyonuna Kaymak Olarak Ulusal Sorunda Luxemburgizm

Biz, sosyalizmde ulusların kendi kaderini ta-

yin hakkını gerçekleştirmekten feragât etmenin sosyalizme ihanet olacağını ileri sürdük. Bize yanıt olarak, «ulusların kendi kaderini tayin hakkı, sosyalist topluma uygulanamaz» dendi. Bu, temelli bir görüş ayrılığıdır. Bu ayrılık nereden gelmektedir?

> «Biliyoruz ki», diye itiraz ediyor karşıtlarımız, «sosyalizm, ulusal baskının her türünü ortadan kaldırcaktır, çünkü o, buna neden olan sınıf çıkarlarını ortadan kaldırmaktadır»...

Siyasal baskının biçimlerinden **biri,** yani bir ulusun zorla bir başka ulusun sınırları içinde tutulması üzerine bir tartışmada, ulusal baskının ortadan kalkmasının **iktisadi** önkoşulları ie ilgili çoktan bilinen ve tartışma götürmez bu gözlemin yeri ne? Bu, siyasal sorunlardan kaçma çabasından başka birşey değildir!...

... Daha ilk tezimizde, ezilen ulusların kurtuluşunun siyasal alanda ikili bir dönüşümü önşart koştuğu söylenir: 1) ulusların tam eşitliği. Bu konuda herhangi bir anlaşmazlık yok, ve bu yalnızca bir devlet içinde olup bitenlerle ilgilidir; **2)** siyasal ayrılma özgürlüğü. Bu, devlet sınırlarının çizilmesiyle ilgilidir. **Yalnızca** bu anlaşmazlık konusudur. Ve karşıtlarımız tam da bu nokta üzerine susmaktadırlar. Onlar, ne devlet sınırları üzerine, ne de devletin kendisi üzerine düşünmek istemiyorlar...

... Marx, Gotha Programının Eleştirisi'nde şöyle yazar:

> «Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinden ötekine devrim yoluyla ge-

çiş dönemi yer alır. Buna, bir de siyasal geçiş dönemi tekabül eder ki, bu dönemin devleti, proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka birşey olamaz.»

Şimdiye kadar bu, sosyalistler için tartışma götürmez bir doğruydu ve muzaffer sosyalizmin tam komünizme varmasına kadar **devletin** tanınması bunun içinde yatmaktaydı. Engels'in, devletin **sönüp gitmesine** ilişkin veciz sözü bilinir. Biz, kasıtlı olarak daha ilk tezde, demokrasinin, devletin sönüp gitmesiyle demokrasinin de sönüp gidecek olduğu bir devlet biçimi olduğunu vurguladık. Ve karşıtlarımız, Marksizmin yerine «devleti yadsıyan» bir görüşü geçirmediği sürece, onların argümantasyonu baştan sona bir yanılgıdır.

Onlar, devletten (ve **dolayısıyla** onun **sınırlarının** saptanmasından) söz etmek yerine, «sosyalist bir kültür çevresi»nden söz ediyorlar, yani kasıtlı olarak, devletle ilgili bütün sorunlardan kaçabilecekleri muğlak bir deyim seçiyorlar!...

... Alman şovenisti Lensch,... Engels'in «Po ve Ren» başlıklı yapıtından ilginç bir pasaj aktarıyor. Engels orada özetle, bir dizi küçük ve canlılığı olmayan ulusları, tarihsel gelişmeleri sırasında yutmuş olan «Avrupa'nın hayatiyet sahibi büyük uluslarının» sınırlarının gittikçe daha çok «halkın dili ve sempatileri» tarafından saptandığını söylemektedir. Engels, bu sınırları «doğal» sınırlar olarak niteliyor. Avrupa'da ilerici kapitalizm döneminde, 1848-1871 civarında durum böyleydi. Şimdi gerici, emperyalist kapitalizm, bu demokratik biçimde saptanmış olan sınırları gittikçe daha sık biçimde yıkmaktadır. Bütün belirtiler şunu göste-

riyor ki, emperyalizm, onun yerine geçmekte olan sosyalizme, miras olarak, Avrupa'da ve dünyanın öteki bölgelerinde **daha az** demokratik sınırlar ve bir dizi ilhaklar bırakacaktır. Muzaffer sosyalizm, bütün alanlarda tam demokrasiyi yeniden kurup sonuna kadar götürürken, devlet sınırlarının demokratik biçimde saptanmasından feragât edebilir mi? Halkların «sempatileri»ni hesaba katmak istemeyeceği düşünülebilir mi? Polonyalı meslektaşlarımızın Marksizmden emperyalist ekonomizme nasıl kaydıklarını açıkça görmek için bu soruları sormak yeter.

Marksizmi bir karikatüre dönüştüren eski «Ekonomistler», işçilere, Marksistler için «yalnızca» «iktisadi olanın» önemli olduğunu öğretirlerdi. Yeni «Ekonomistler», kâh muzaffer sosyalizmin devletinin (maddesi olmayan bir «duyumlar karmaşası» gibi) sınırları olmaksızın var olabileceğine, kâh sınırların «yalnızca» üretimin gereksinimlerine uygun olarak çizileceğine inanıyorlar. Gerçekte bu sınırlar, demokratik bir biçimde, yani nüfusun irade ve «sempatileri»ne uygun olarak saptanacaktır. Kapitalizm bu sempatilerin ırzına geçiyor ve böylelikle ulusların birbirine yakınlaşması önünde yeni güçlükler yaratıyor. Üretimi sınıf baskısı **olmaksızın** örgütleyen ve devletin **bütün** üyelerinin mutluluğunu güvenceleyen sosyalizm, halkın «sempatileri»nin **serbestçe** açılıp gelişmesine olanak sağlar ve böylelikle ulusların birbirine yakınlaşmasını, birbiriyle kaynaşmasını kolaylaştırır ve pek büyük ölçüde hızlandırır...

... Kapitalist düzende ulusal (ve genelde siyasal) baskı ortadan **kaldırılamaz.** Bunun için sınıfların ortadan kaldırılması, yani sosyalizmin ge-

tirilmesi zorunludur. Her ne kadar sosyalizm ekonomi üzerinde temelleniyorsa da, o yalnızca ekonomiden ibaret sayılamaz. Ulusal baskıyı ortadan kaldırmak için bir temel şarttır — sosyalist üretim; ama bu temel üzerinde **ayrıca** demokratik biçimde örgütlenmiş bir devlet, demokratik bir ordu vb. de gerekir. Kapitalizmi sosyalizme dönüştürmekle proletarya, ulusal baskıyı tamamen ortadan kaldırmanın **olanağını** yaratır; bu olanak «ancak» — «ancak»! — halkın «sempatileri»ne uygun olarak devlet sınırları çizilinceye, tam ayrılma özgürlüğüne kadar, tüm alanlarda demokrasinin tamamen uygulanmasıyla **gerçek** haline gelir. Ve bu temel üzerinde, **devlet sönüp gittiği** zaman tamamlanacak olan en küçük ulusal sürtüşmenin bile, en küçük ulusal güvensizliğin bile **pratikte** tamamen ortadan kalkması ve bununla birlikte, devletin **ölüp gitmesiyle** tamamlanacak olan ulusların hızlı bir şekilde birbirine yakınlaşması, birbirine kaynaşması gerçekleşecektir. Marksist teori işte budur; ve Polonyalı meslektaşlarımız yanılgıya düşerek bu teoriden uzaklaşmışlardır...

... Tezlerin yazarları* [garip iddialarını —ÇN], anavatan savunmasının, «emperyalizm çağında», kendi burjuvazisinin yabancı halkları ezme hakkının savunulması olduğu ile gerekçelendiriyorlar. Ama bu, **yalnızca** emperyalist savaş için doğrudur, yani emperyalist devletler ya da devletler grupları **arasındaki** savaş için, savaşan **iki** tarafın da «yabancı halkları» ezmekle yetinmeyerek, kim **daha çok** halkı ezecek diye birbirlerine karşı savaş açtıkları durumlar için doğrudur!

---

* *Polonyalı sosyal-demokratlar. Red.*

Besbelli ki, yazarlar, «anavatan savunması» sorununu, kesinlikle Partimizin koyduğu gibi koymamaktadırlar. Biz, **emperyalist** savaşta «anavatan savunması»nı reddediyoruz. Bu, Partimizin Merkez Komitesi bildirisinde olsun, Fransızca ve Almanca olarak yayınlanan «Sosyalizm ve Savaş» broşürüne alınan Bern kararlarında olsun, tam bir açıklıkla belirtilmiştr. Biz bunu tezlerimizde de **iki kez** vurguladık (§ 4 ve 6'nın notları). Besbelli ki, tezlerin Polonyalı yazarları, **genel olarak** anavatan savunmasını, yani belki de bunlar «emperyalizm çağında» ulusal savaşları **imkansız** saydıkları için, **ulusal** bir **savaşta** da [anavatan savunmasını —ÇN] reddediyorlar...

... Böyle bir görüş, Alman «Enternasyonal» grubunun tezlerinde... açıkça ifade edildi... İlhak edilmiş olan ülkelerin, Belçika, Sırbistan, Galiçya, Ermenistan'ın, kendilerini ilhak etmiş olan devletlere karşı «ayaklanmaları»nı «anavatan savunması» olarak nitelendireceklerini, ve **bunda da haklı olacaklarını** yadsımaya kalkışacak kimselerin ortaya çıkması pek olası değildir...

... Eğer sosyalizme ihanet etmek istemiyorsak, başdüşmanımız olan büyük devletlerin burjuvazisine karşı her türlü ayaklanmayı desteklemeliyiz, yeter ki bu, gerici bir sınıfın bir ayaklanması olmasın. İlhak edilmiş bölgelerin ayaklanmasını desteklemeyi reddetmekle, biz, nesnel olarak ilhakçı durumuna düşeriz. Tam da başlayan toplumsal devrimin çağı olan «emperyalizm çağında» proletarya, ilhak edilmiş bölgelerin ayaklanmasını bugün olanca gücüyle destekleyecektir ki, yarın ya da aynı anda, bu ayaklanma yüzünden zayıflamış

bulunan «büyük gücün» burjuvazisine saldırıya geçebilsin.

Ama Polonyalı yoldaşlar ilhakçılıklarında daha da ileri gidiyorlar. Onlar, ilhak edilmiş bölgelerin ayaklanmasına karşı çıkmakla kalmıyorlar, bu bölgelerin her ne şekilde olursa olsun, bağımsızlıklarının gerçekleşmesine karşı çıkıyorlar, barışçı yollardan olsa bile! Bakın ne diyorlar:

> «Emperyalizmin baskı siyasetinin sonuçlarının sorumluluğunu reddeden ve bu sonuçlara karşı olanca gücüyle savaşım veren sosyal-demokrasi, *Avrupa'da yeni sınır taşlarının dikilmesine, emperyalizmin yıktıklarının yeniden konmasına kesin olarak karşıdır.*» (İtalikler yazarların.)

Şu anda emperyalizm, Almanya ile Belçika ve Rusya ile Galiçya arasındaki «sınır taşlarını yıkmış» bulunuyor. Uluslararası sosyal-demokrasi, bu sınır taşlarının hangi biçimde olursa olsun yeniden dikilmesine genel olarak karşı olacakmış! 1905'te, «emperyalizm çağında», özerk Norveç Parlamentosu, bu ülkenin İsveç'ten ayrıldığını ilan ettiği ve gerek İsveçli işçilerin direnmesi yüzünden, gerekse emperyalizmin uluslararası koşulları sonucu olarak, İsveç gericilerinin Norveç'e karşı propagandasını yaptıkları savaş patlak vermediğinde — sosyal-demokrasi, Norveç'in ayrılmasına karşı olmalıydı, çünkü bu ayrılma tartışma götürmez biçimde «Avrupa'da yeni sınır taşlarının dikilmesi» demekti!

Bu doğrudan, açık ilhakçılıktır. Bunu çürütmenin gereği yok, o kendi kendisini çürütmekte-

dir. Hiçbir sosyalist parti böyle bir tutumu benimsemeye cüret edemez: «Biz, genel olarak ilhaklara karşıyız, ama Avrupa'ya gelince, ilhakları tasvip ederiz ya da bunlar gerçekleşir gerçekleşmez, kendimizi onlara uydururuz...»

(Lenin. *Tüm Eserler, cilt XIX. «Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçları», s. 296 vd., 307 vd., 1916.)*

5 — «Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı» Buharinci Şiarının Leninist Eleştirisi

... **Ulusal sorun** hakkında... Buharin arzulananı gerçeklik sayıyor. Ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımamamız gerektiğini söylüyor. Ulus, burjuvazi ve proletarya birarada demektir. Biz proleterler, nefret ettiğimiz burjuvazinin kendi kaderini tayin hakkını tanıyacağız ha! Bunlar birbirine uyar mı? Afedersiniz ama, bu, var olana uyar. Eğer onu ortadan kaldırırsanız, sonuç bir fanteziden öteye birşey olmaz. Siz ulusların içinde oluşagelen ayrışma sürecine, proletaryanın burjuvaziden ayrılmasına atıfta bulunuyorsunuz. İlkönce, bu ayrışma sürecinin nasıl olduğunu görelim.

Örneğin Almanya'yı alalım, kapitalizmin, mali sermayenin örgütlülüğü bakımından Amerika'dan üstün olan bu ileri kapitalist ülke modelini alalım. Almanya, birçok yönden, teknik gelişme ve üretim bakımından ve siyasal bakımdan Amerika'nın gerisindeydi, ama mali sermayenin örgütlülüğü bakımından, tekelci kapitalizmi devlet tekelci kapitalizmine dönüştürme bakımından Almanya Amerika'dan öndeydi. Görünüşe göre Almanya bir modeldi. Peki, orada ne olup bitiyor?

Proletarya burjuvaziden ayrıştı mı? Hayır! Büyük kentlerden yalnızca birkaçında Alman işçilerin çoğunluğunun Scheidemannlara karşı olduğu bildirildi. Peki bu nasıl oldu? Bu, Spartaküsçülerle, her şeyi ellerine yüzlerine bulaştıran ve Sovyet sistemiyle Milli Meclisi uzlaştırmak isteyen Alman Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi'nin lanet olası Menşeviklerinin ittifakının eseridir! İşte Almanya'da olan budur! Ve Almanya, dikkat edilsin, ileri bir ülkedir.

Buharin yoldaş: «Ulusların kendi kaderini tayin hakkına neden gerek duyuyoruz?» diyor. 1917 yazında, asgari programdan vazgeçilmesini, yalnızca azami programın bırakılmasını önerdiği zaman kendisine karşı çıkıp söylediklerimi yinelemeliyim. O zaman, «Savaşa girerken değil, savaştan çıktıktan sonra övün!» demiştim. İktidarı ele geçirip biraz daha bekledikten sonra yapacağız bunu. İktidarı ele geçirdik, bir süre bekledik, şimdi bunu yapmakla hemfikirim. Bizler şimdi doğrudan sosyalist inşaya giriştik ve bizi tehdit eden ilk saldırıyı püskürttük — şimdi bunu yapmak yerinde olur. Aynı şey, ulusların kendi kaderini tayin hakkı için de geçerlidir. «Ben yalnızca emekçi sınıfların kendi kaderini tayin hakkını tanımak istiyorum» diyor Buharin yoldaş. Yani siz, gerçeklikte Rusya dışında bir tek ülkede bile başarılamamış bir şeyi tanımak istiyorsunuz yalnızca. Bu gülünçtür.

Finlandiya'ya bakalım: demokratik, bizden daha gelişmiş, daha kültürlü bir ülke. Orada proletaryanın ayrışması, farklılaşması süreci yaşanıyor; bu süreç, kendine özgü, bizde olduğundan çok daha acılı bir yol izliyor. Finlandiyalılar, Alman-

ya'nın diktatörlüğünü yaşamışlardır; şimdi Antant'ın diktatörlüğünden geçiyorlar, ve bizim ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımış olmamız olgusu sayesinde, orada proletaryanın farklılaşması süreci kolaylaştırılmıştır. Smolni'de, belgeyi, bir cellat rolü oynamış olan Fin burjuvazisinin temsilcisi Svinhufvud'a ... nasıl verdiğimi çok iyi anımsıyorum. Dostça elimi sıktı, karşılıklı iltifat ettik birbirimize. Ne kadar tatsız birşeydi! Ama yapılması gerekiyordu, çünkü o günlerde bu burjuvazi, Moskofların, şovenistlerin, Büyük Rusların Finlileri ezmek istediğini öne sürerek, halkı, emekçi yığınları aldatıyordu. Yapılması gerekti.

Dün aynı şeyi Başkır Cumhuriyeti için yapmak gerekmedi mi? Buharin yoldaş, «bu hakkı bazı durumlarda tanıyabiliriz» dediği zaman, ben, onun, listesine Hotantoları, Buşmanları ve Kızılderilileri de aldığını not ettim. Bu sıralamayı dinlerken, kendi kendime: nasıl oldu da Buharin, ufak birşeyi, Başkırları unuttu, diye sordum. Rusya'da Buşmanlar yok, Hotantoların özerk cumhuriyete sahip olma isteğiyle ortaya çıktıklarını da duymadım, ama bizde Başkırlar var, Kırgızlar var, daha bir sürü başka halk var ve bu halklara [kendi kaderini tayin hakkını —ÇN] tanımayı yadsıyamayız. Eski Rus İmparatorluğu'nun halklarından hiçbirine bunu vermemezlik edemeyiz. Hatta, Başkırların sömürücüleri devirdiklerini, bizim de bu alanda onlara yardım ettiğimizi varsayalım. Fakat bu ancak, devrimin tam olgunluğa ulaştığı yerde olabilir. Ve bu, proletaryanın hızlandırmak zorunda olduğumuz farklılılaşma sürecini, müdahalemizle geciktirmeyecek biçimde, ihtiyatlıca yapılmalıdır. Fakat, bugüne dek mollaların etkisi altında

kalmış olan Kırgızlar, Özbekler, Tacikler, Türkmenler gibi halklarla ilgili olarak ne yapabiliriz? Bizde Rusya'da, papazlar hakkında uzun bir deneyime sahip olan halk, onları devirmemize yardım etti. Ama gene de medeni nikâh kararnamesinin yaşama girişinin ne kadar zayıf olduğunu biliyorsunuz. Biz, sözünü ettiğim halklara yaklaşıp: «Sizi sömürenleri devireceğiz» diyebilir miyiz? Bunu yapamayız, çünkü bu insanlar tamamen mollaların nüfuzu altında bulunmaktadırlar. Burada, sözkonusu ulusun gelişmesini, proletaryanın burjuva ögelerden kaçınılmaz farklılaşmasını beklemek zorundayız.

Ama Buharin yoldaş beklemek istemiyor. Sabırsızdır: «Neden bekleyelim? Bizzat kendimiz burjuvaziyi devirmiş, Sovyet iktidarını ve proletarya diktatörlüğünü ilan etmişken, niye böyle davranalım?» diyor. Bu, heveslendirici bir çağrı gibi geliyor, bizim yolumuzda bir işareti içeriyor, ne var ki programımızda yalnızca bunu ilan etseydik, o bir program değil, bir bildirge olurdu. Sovyet iktidarını, proletarya diktatörlüğünü ilan edebiliriz, burjuvaziye, bin kez hak ettiği hakaretleri yağdırabiliriz, ama programımızda yalnızca varolanı en büyük bir özenle ifade etmemiz gerekir. O zaman programımız itiraz kabul etmez olur.

Sorunlara kesinlikle sınıf açısından bakıyoruz. Programda yazdığımız şey, genel olarak ulusların kendi kaderini tayin hakkını yazmamızdan bu yana gerçekten olup-bitenlerin tanınmasından ibarettir. O zamanlar henüz proleter cumhuriyetler yoktu. Burada yazılan şeyi yazabilmemiz onların ortaya çıkışıyla ve onlar ortaya çıktıkça mümkün oldu. Yazdığımız şey şu: **«Sovyet tipinde** ör-

gütlenen devletlerin federatif birleşmesi». Sovyet tipi, henüz, Rusya'da varolan Sovyetler değildir, Sovyet tipi, enternasyonal hale gelmektedir. Yalnızca bunu söyleyebiliriz. Bunun ötesine geçmek, bir adım, bir kılpayı ileri gitmek yanlış olur ve bu nedenle program için işe yaramaz.

Biz, ilgili ulusun ortaçağdan burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine giden yolda hangi aşamada durduğu hesaba katılmalıdır, diyoruz. Bu, kesinlikle doğrudur. Bütün uluslar, kendi kaderini tayin hakkına sahiptir... Bütün ülkeler ortaçağ düzeninden burjuva demokrasisine ya da burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine doğru ilerlemekte olduklarına göre, ezici çoğunluk, dünya nüfusunun onda dokuzu, belki de yüzde 95'i, bu tanımın çerçevesi içine girer. Bu yol, kesinlikle kaçınılmazdır. Bundan fazlası söylenemez, çünkü yanlış olur, çünkü gerçekten varolan şey olmaz. Ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddetmek ve emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkını koymak tamamen yanlıştır, çünkü sorunun böyle konulması, uluslar içinde proletaryanın farklılaşmasının güçlüklerini, zikzaklı yollarını hesaba katmaz...

... Programımız, emekçi halkın kendi kaderini tayininden söz etmemelidir, çünkü bu yanlış olur. Program, varolanı dile getirmelidir. Uluslar ortaçağ düzeninden burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine giden yolda farklı aşamalarda bulunduklarına göre, programımızın bu tezi kesinlikle doğrudur. Bu yolda bizde birçok zikzaklı dönemeçler olmuştur. Her ulus, kendi kaderini tayin hakkını elde etmelidir, bu, emekçi halkın kendi kaderini tayinini kolay-

laştıracaktır... Bu kendi kaderini tayin, çok karmaşık ve zorlu bir yolda ilerliyor. Rusya'dan başka bir yerde yoktur, ve Moskova'dan dikte etmek yerine, diğer ülkelerdeki tüm gelişme aşamalarını önceden görmeliyiz. Bu nedenle bu öneri ilkesel olarak kabul edilemez.

(Lenin, *Tüm Eserler, cilt XXIV, RKP(B) VIII. Parti Kongresinde Parti Programı üzerine Rapor, s. 135-139 Rusça, 1919*)

III — ULUSAL-SÖMÜRGESEL SORUN VE PROLETER DÜNYA DEVRİMİ

(KAPİTALİZMİN GENEL KRİZİ DÖNEMİNDE SÖMÜRGE DEVRİMLERİ VE AVRUPA'DA ULUSAL HAREKETLER)

1 — Sömürge Devrimleri, İtici Güçleri, Gelişme Perspektifleri, Komintern'in Strateji ve Taktiği

A — Sömürgelerde Emperyalist Siyasetin Özü Ve Sömürge Ekonomisinin Karakteristik Özellikleri

Emperyalistlerin ve onların reformist yaltakçılarının (MacDonald, Otto Bauer ve şürekâsı) emperyalizmin «geri halkları refaha, ileriye ve kültüre eğittiğine» dair rezilce yalanlarına karşın, tekelci kapitalizm çağına geçiş, sömürge ülkelerin milyonlarca kitlesini inim inim inleten boyunduruğu hiç de hafifletmedi. Özellikle varlığının birinci döneminde her yerde feci sonuçlara yol açan kapitalist gelişme, yabancı sermayenin sömürgelere girmesi ile korkunç bir ölçüde ve hızlandırılmış bir tempoda yeniden üretilir; buna karşılık kapitalizmin ilerici sonuçları buralarda çoğunlukla hiç görülmez.

Egemen emperyalizm, sömürgelerde sosyal bir dayanağa gereksinim duyduğu yerlerde, eski sosyal düzenin egemen tabakaları — feodaller ve ticaret ve tefeci burjuvazisi — ile halkın çoğunluğuna karşı ittifaka girer. Emperyalizm her yerde, kendi gerici müttefiklerinin varlığı için temel oluşturan sömürünün kapitalizm-öncesi biçimlerini (özellikle kırda) korumaya ve ebedileştirmeye çalışır. Bu ülkelerin halk kitleleri, sömürge rejiminin askeriyesi, jandarması ve idari aygıtının masrafları için çok yüksek tutarlar ödemek zorunda bırakılır.

Açlık ve salgın hastalıkların, özellikle yoksul köylülük arasında artması; yerli halkın toprağının kitlesel mülksüzleştirilmesi; bazen dolaysız kölelikten bile beter insanlık dışı çalışma koşulları (beyaz kapitalistlerin plantasyonlarında ve maden ocaklarında vs.), bütün bunlar sömürge halkları üzerinde çok feci bir etkide bulunur ve çoğu kez koskoca halkların yokolmasına sebep olur. Emperyalist devletlerin sömürgelerdeki «kültürel eğitici rolü» gerçekte cellat rolüdür...

... Emperyalist sömürge rejimi, salt ekonomik baskıya değil, aynı zamanda ilgili bağımlı ülkedeki emperyalist ülke burjuvazisinin ekonomi-dışı zor üzerine kurulu tekeline de dayanır. Bu tekel, iki ana işlevi yerine getirir: bir yandan sömürgelerin acımasızca **sömürülmesine** hizmet eder (dolaylı ve dolaysız haraç yükümlülüğünün çeşitli biçimleri, kendi sanayi metalarını pazarlayarak, kendi sanayii için ucuz hammadde elde ederek, çok ucuz işgücünden yararlanarak vs. ekstra kâr elde etme); diğer yandan emperyalist tekel, onun kendi varlık koşullarının korunmasına ve gelişmesine

hizmet eder, yani sömürgelerdeki kitlelerin **köleleştirilmesi** işlevini yerine getirir...

... Burjuvazi tarafından gerçekleştirilen kapitalist sömürünün özgül sömürgeci biçimleri, sonuçta ilgili sömürgelerin üretici güçlerinin gelişmesini **köstekler**. İnşaat işlerinin salt asgarisi yapılır... bu da ülkede askeri egemenlik için, vergi cenderesinin kesintisiz işlemesini sağlamak için, ve giderek emperyalist ülke ticaretinin gereksinimi için zorunlu olduğu ölçüde...

Sömürgelerin tarımı, büyük oranda ihracat için çalışmaya zorlanır, fakat bununla köylü ekonomisi hiçbir şekilde kapitalizm-öncesi ekonomik biçimlerin zincirinden kurtulmaz. Kural olarak o [köylü ekonomisi —ÇN], kapitalizm-öncesi üretim biçimlerine tabi olarak, mali sermayenin gereksinimlerine bağımlı kılınarak, kapitalizm öncesi sömürü yöntemleri keskinleştirilerek, çok hızlı gelişen ticaret ve tefeci sermaye tarafından köylü ekonomisi boyunduruk altına alınarak, vergi yükü arttırılarak vs., vb. «özgür» meta ekonomisine dönüşür. Köylülüğün sömürüsü şiddetlenir, ama onun üretim yöntemleri yenilenmez.

Kural olarak sömürge hammaddelerinin sınai işlenmesi sömürgede yapılmaz, aksine kapitalist ülkelerde, her şey önce ana ülkede yapılır. Sömürgede kazanılan kâr, büyük oranda üretici bir tarzda kullanılmaz; aksine ülkeden ihraç edilir ve, ya ana ülkede ya da ilgili emperyalizmin yeni genişleme alanlarında yatırılır. Bu şekliyle sömürgeci sömürü, temel eğilimi itibariyle, sömürgelerdeki üretici güçlerin gelişmesinin önünde köstek, doğal zenginliklerinin yağma edilmesi ve her şeyden ön-

ce sömürge ülkenin insani üretici güç rezervlerinin tüketilmesi olarak etkide bulunur.

... Ancak sömürgeci sömürü sömürgelerde üretimi geliştirmenin belli bir teşvikini zorunlu kıldığı ölçüde ve sürece, bu gelişme emperyalist tekel ile tamamen belirli bir yol tutar ve ancak ana ülkenin çıkarlarına, özellikle de onun sömürgeci tekelinin çıkarlarının korunmasına uygun olduğu ölçüde teşvik edilir... Emperyalistler tarafından sömürgelerde kurulan kapitalist işletmeler (savaş amacına hizmet eden birkaç işletme dışında) ağırlıklı olarak ya da istisnasız tarım kapitalisti bir karakter taşırlar ve sermayenin düşük bir organik bileşimine sahiptirler. Sömürge ülkenin gerçek bir sanayileşmesi, özellikle, ülke üretici güçlerinin bağımsız gelişmesini teşvik edecek durumda olan hayatiyet sahibi bir makine sanayiinin yaratılması desteklenmez, tam tersine ana ülke tarafından köstekleniir. **Sömürgeci köleleştirmede ana ülkenin işlevi esas olarak,** sömürge ülke emekçi sınıflarının zararına emperyalist ülkedeki burjuvazinin ekonomik ve siyasi gücünü güçlendirmek, ilgili sömürgede emperyalist ülke tekelini sonsuzlaştırmak ve geri kalan dünyaya yayılmasını artırmak için kendi bağımsız gelişmesinin çıkarlarını feda etmeye ve yabancı kapitalizmin ekonomik (tarımsal ve hammadde sağlayan) uzantısı rolünü oynamaya zorunlu kılınmasıdır...

... Sömürgeler nüfusunun ezici çoğunluğu toprağa bağlı olduğundan ve kırda yaşadığından ötürü, emperyalizm ve onun müttefiklerinin (toprak sahipleri sınıfı ve ticaret ve tefeci sermayesi) uyguladığı köylülüğün yağmacı biçimlerde sömürülmesi özel bir önem kazanmaktadır. Emperyalizmin

müdahalesi ile (vergilendirme, ana ülkelerden sanayi ürünleri ithali vs.) köyün para ve meta ekonomisine dahil edilmesi, köylü ekonomisinin yoksullaştırılması, köylü ev ekonomisinin yok edilmesi ile birlikte gider ve ileri kapitalist ülkelerinkinden çok daha hızlı bir tempoda olur; buna karşılık burada sürüncemede bırakılmış sınai gelişme, proleterleşme sürecine dar sınırlar koyar. Eski ekonomi biçimlerinin hızlı bir tempoyla yıkımı ve yenilerin yavaş gelişmesi arasındaki bu devasa oransızlık, Çin, Hindistan, Mısır'da, diğerleri yanında olağanüstü bir «toprak kıtlığı»nı ve tarımsal nüfus fazlasını, toprak rantının yükselmesini ve köylülük tarafından işlenen toprağın olağanüstü derecede parçalanmasını beraberinde getirdi. Bunun yanında geçmişteki feodal ve yarı-feodal sömürü ve serflik ilişkilerinin daha «modernleştirilmiş», fakat hiçbir şekilde daha kolay olmayan biçimlerinin tüm yükü, eskiden olduğu gibi şimdi de köylülüğün sırtındadır. Sömürgelerde köyü kendi vergi sistemi ve ticaret aygıtı ile kuşatan ve kapitalizm-öncesi ilişkilerde bir dönüşüm yapan (örneğin köy topluluğunu yıkan) kapitalizm, bununla hiç de köylüleri kapitalizm-öncesi kölelik ve sömürü biçimlerinden kurtarmadı; bilakis onlara salt para biçimini verdi (angarya ve ayni kira, kısmen para kira, ayni verginin yerine para vergi geçti vs.), ki bu da köylülüğün sefaletini daha da arttırdı. Bu yoksulluklarında köylülere, onları soyup soğana çeviren ve hatta bazı koşullarda (örneğin Hindistan ve Çin'in bazı bölgelerinde) kalıtsal borç köleliği üreten tefeciler «yardıma» gelir...

... Köylülüğün bu sefil durumu aynı zamanda sanayi için içpazarda bir bunalım anlamına gelir

ve ülkenin kapitalist gelişmesi için güçlü bir engel oluşturur. Hindistan, Çin, Mısır'ın ulusal burjuvazisi gibi emperyalizm de köylülüğün bu sefaletini kapitalist sömürünün gelişmesi yolunda bir engel olarak hisseder; fakat hepsi kırda büyük toprak mülkiyeti ve ticaret ve tefeci sermayesinin ekonomik ve siyasi çıkarlarıyla öylesine sıkı bir biçimde bağlıdırlar ki, bir nebze herhangi bir büyüklükte öneme sahip bir tarım reformu yapmak durumunda değildirler...

... İhraç edilen sermaye burada öncelikle ticaret alanına yatırılır, esas olarak tefeci sermaye işlevi görmektedir ve sömürge ülkede emperyalist devletin baskı aracını korumak ve güçlendirmek hedefini güder (devlet tahvilleri vs. aracıyla), ya da yarı-sömürge ülkelerdeki yerli burjuvazinin sözümona bağımsız devlet organları üzerinde tümden denetimi ele geçirmeyi amaçlar.

Sömürgelere sermaye ihracı orada kapitalist ilişkilerin gelişmesini hızlandırır. İhraç edilen sermayenin, sömürgelerde üretim amacıyla yatırılan bölümü, kısmen sınai gelişmenin hızlanmasını sağlar; fakat hiçbir şekilde bağımsızlığı teşvik etmek için değil, aksine sömürge ekonomisinin emperyalist ülkeler mali sermayesine bağımlılığını daha da güçlendirmek için. Zaten ithal edilen sermaye sömürgelerde nerdeyse tümüyle hammadde veya ham fabrikasyon elde etme ve kazanmada kullanılır...

... Sömürgelere karşı emperyalizmin tüm ekonomik politikası, onların bağımlılığını sürdürme ve güçlendirme, sömürüyü arttırma ve onların bağımsız gelişmesini mümkün olduğunca köstekle-

me çabasıyla atbaşı gider. Yalnızca özel koşulların baskısı altında, emperyalist devletler burjuvazisi, sömürgelerdeki büyük sanayiin gelişmesini teşvik etmeye kendini zorunlu görür. Böylece, örneğin savaş yürütme veya hazırlama zorunluluğu, stratejik bakımdan en önemli sömürgelerde (örneğin Hindistan'da) sınırlı bir ölçüde metal ve kimya sanayiinde çeşitli işletmelerin kurulmasına yol açabilir... Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler burjuvazisinin belirli tabakalarını satın alma amacıyla, özellikle de devrimci hareketin yükseliş dönemlerinde, ekonomik baskısını belirli bir derecede azaltabilir. Bu olağanüstü ve büyük oranda ekonomidışı koşullar etkinliğini yitirdiği oranda, emperyalist devletin ekonomik siyaseti derhal sömürgeleri ezmeye ve ekonomik gelişmesini kösteklemeye yönelir. Bu nedenle sömürgelerin ulusal ekonomisinin gelişmesi, ve özellikle sanayileşmesi, sanayiin her yönlü bağımsız gelişmesi, ancak emperyalizmin politikasıyla en güçlü bir çelişki içinde gerçekleşebilir. Bu nedenle sömürge ülkelerin gelişmesinin özgül karakteri, özellikle, üretici güçlerin olağanüstü zorluklar altında, kısıntılı olarak, tek tek sanayi dalları ile yapay bir tarzda sınırlanarak büyümesinde görülür.

Kaçınılmaz olarak bütün bunlar, sömürge ve yarı-sömürge ülkeler üzerinde emperyalist baskının her defasında daha yüksek bir derecede yeniden üretilmesine yol açar ve bizzat emperyalizm tarafından yaratılan sosyo-ekonomik unsurların her geçen gün şiddetlenen karşı baskısına neden olur. Bağımsız gelişmenin sürekli kösteklenmesi, sömürge halkları ile emperyalizm arasındaki antagonizmayı gittikçe derinleştirir ve devrimci bu-

nalımlara, boykot hareketlerine, ulusal devrimci ayaklanmalara vs. vb. yol açar.

Bir yandan sömürgelerde kapitalist gelişmenin objektif içsel çelişkileri keskinleşmekte, ve böylece sömürgelerin bağımsız gelişmesi ile emperyalist devletler burjuvazisinin çıkarları arasındaki çelişkiler derinleşmekte; ama diğer yandan sömürünün yeni kapitalist biçimi, mali sermayenin boyunduruğuna karşı örgütlü bir direnişle karşı koymak için köylülüğün milyonlarca kitlelerinin gittikçe daha fazla etrafında birleşmekte olduğu gerçekten devrimci bir gücü, proletaryayı sahneye çıkarmaktadır.

Emperyalistler ve onların yardakçılarının, emperyalist ülkelerin güya uyguladıkları «dekolonizasyon» siyaseti ve «sömürgelerin özgürce gelişmesi»ni teşvik üzerine lafkalabalığı, emperyalist bir yalandan başka birşey değildir. Komünistlerin gerek emperyalist ülkelerde, gerekse sömürge ülkelerde bu yalanı tamamiyle teşhir etmeleri son derece önemlidir.

(Komünist Enternasyonal VI. Dünya Kongresi Tutanağı, «Sömürgelerde ve Yarı-Sömürgelerde Devrimci Hareket Üzerine Tezler», II. Bölüm, s. 161 vd., 1928.)

*B — Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler Üzerine Komintern'in Programı**

Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki devrimci mücadelenin özgün koşulları, proletarya ve köy-

---

* *Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki (Çin, Hindistan vs.) bağımlı ülkelerdeki (Arjantin, Brezilya vs.) devrim tipleri, İkinci Defter «Proleter Devriminin Teorisi»nde ele alınmaktadır. Red.*

lülüğün demokratik diktatörlüğü için uzun süreli bir mücadele verilmesinin zorunluluğu ve bu diktatörlüğün proletarya diktatörlüğüne doğru gelişmesi; ve nihayet bu kavgada ulusal momentin tayin edici önemi, bu ülkelerin komünist partilerinin önüne bir dizi **özel** görev koymaktadır ki, bunların çözülmesi, proletarya diktatörlüğünün genel görevlerinin üstesinden gelinmesi için önkoşuldur. Bu özel görevlerin en önemlileri olarak Komünist Enternasyonal şunları görür:

1 — Yabancı emperyalizmin, feodalizmin ve toprak sahipleri bürokrasisinin yıkılması.
2 — Konseyler temeli üzerinde proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğünün kurulması.
3 — Tam ulusal bağımsızlık ve devlet bütünlüğü.
4 — Devlet borçlarının silinmesi.
5 — Emperyalistlere ait büyük işletmelerin ulusallaştırılması (sanayiin, ulaşımın, bankaların, vb.).
6 — Büyük toprak mülkiyetinin, kilise ve manastır topraklarının mülksüzleştirilmesi. Bütün toprak ve arazinin ulusallaştırılması.
7 — Sekiz saatlik işgününün yürürlüğe konması.
8 — Bir devrimci işçi-köylü ordusunun oluşturulması.

Mücadelenin daha sonraki gelişmesi ve sertleşmesi (burjuvazinin sabotajları, burjuvazinin sabotajlar yapan bölümüne ait işletmelerin, kaçınılmaz olarak büyük sanayiin ulusallaştırılmasına yönelecek zoralımı) ile, proletaryanın önder ve hege-

mon rol oynadığı sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde, tutarlı burjuva-demokratik devrim, proleter devrime dönüşecektir. Proletaryanın olmadığı sömürgelerde, emperyalist iktidarın yıkılışına, halk (köylü) konseyleri iktidarının örgütlenmesi, yabancıların işletme ve topraklarının zoralımı ve bu mülklerin devlete devri eşlik etmelidir.

Emperyalizme karşı mücadele ve iktidarın işçi sınıfınca ele geçirilmesi açısından, sömürge devrimleri ve ulusal kurtuluş hareketleri çok büyük bir rol oynamaktadırlar. Geçiş döneminde sömürge ve yarı-sömürgelerin, dünya ekonomisi içinde **dünyanın kentleri** rolünü üstlenmiş bulunan sanayi ülkelerine karşı **dünyanın kırlarını** oluşturmalarından ötürü de büyük önemleri vardır. Burada sosyalist dünya ekonomisinin örgütlenmesi, sanayi ile tarım arasındaki bağlantının doğru biçimde kurulması sorunu, büyük ölçüde, emperyalizmin eski sömürgelerine karşı tavır sorunu haline gelmektedir. **Bu nedenle, sömürgelerin emekçi yığınlarıyla kardeşçe bir mücadele ittifakı kurmak, emperyalizme karşı mücadelede önder ve hegemon olarak dünya sanayi proletaryasının ana görevlerinden biridir.**

Dünya devriminin seyri, emperyalist devletlerin işçilerini proletarya diktatörlüğü uğruna mücadeleye itmekte ve aynı zamanda yüzmilyonlarca sömürge işçi ve köylüsünü yabancı emperyalizme karşı mücadeleye sarsıp uyandırmaktadır. Sosyalizmin merkezleri, artan ekonomik güçleriyle sosyalist sovyet cumhuriyetleri biçiminde varolduklarında, emperyalizmden kurtulmuş sömürgelerin, dünya sosyalizminin sınai merkezleriyle ekonomik alanda yakınlaşmaları ve adım adım birleşmeleri gerçekleşir. Böylelikle onlar, sosyalizmin inşasına

çekilirler, egemen sistem olarak kapitalizmin gelişmesi basamağını atlarlar ve hızlı ekonomik ve kültürel ilerleme imkânını elde ederler. Bir zamanların geri sömürgelerindeki köylü sovyetleri ve daha ileri sömürgelerindeki işçi ve köylü sovyetleri, siyasal bakımdan proletarya diktatörlüğünün merkezleri çevresinde gruplaşırlar ve böylece sovyet cumhuriyetleri federasyonunun sürekli büyüyen sistemine ve dolayısıyla proletaryanın dünya diktatörlüğü sistemi içine çekilirler.

Böylece yeni üretim tarzı olarak sosyalizmin gelişimi dünya ölçeğine bürünür.

(Komünist Enternasyonal Programı, IV. Bölüm, 9. nokta, «Proletaryanın Dünya Diktatörlüğü İçin Mücadele ve Sömürge Devrimleri», 1928.)

C — Sömürgesel Devrimin İtici Güçleri, Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler İçindeki Komünist Partilerin Strateji Ve Taktiği

... Sömürgelerdeki burjuva-demokratik devrim, bağımsız bir ülkedeki burjuva-demokratik devrimden, esas olarak, onun emperyalistlerin köleleştirmesine karşı **ulusal kurtuluş mücadelesi** ile organik bir şekilde bağlı olması noktasında farklıdır. Ulusal faktörün bütün sömürgelerde, aynı zamanda emperyalist köleleştirmenin dolaysız, halk kitlelerinde nefret uyandırıcı bir biçimde ortaya çıktığı yarı-sömürgelerde de devrimci sürece önemli bir etkisi vardır. Bir taraftan ulusal baskı devrimci bunalımın olgunlaşmasını hızlandırır, işçi ve köylü yığınların hoşnutsuzluğunu arttırır, onların harekete geçmesini kolaylaştırır ve devrimci

patlamalara, doğa gücündeki kitle hareketlerinin gücünü ve gerçek bir halk devriminin özelliğini verir. Diğer taraftan ulusal faktör, salt işçi sınıfı ve köylülüğün hareketi üzerinde etkinlik kazanmakla kalmaz, aynı zamanda diğer tüm sınıfların pozisyonunu da etkiler ve onları devrim sürecinde değiştirir, ilk zamanlar her şeyden önce yoksul şehir küçük burjuvazisi, küçük-burjuva aydınlar ile birlikte, büyük ölçüde, aktif devrimci güçlerin etkisi altına girer; ikincisi, sömürgelerde burjuvazinin konumu büyük oranda burjuva demokratik devrimde ikili karaktere sahiptir, ve devrimin gelişmesine bağlı olarak onun yalpalamaları, bağımsız bir ülke burjuvazisininkinden (örneğin 1905-1917 yılları arasındaki Rus burjuvazisinden) daha güçlüdür. Büyük bir bölümüyle sömürge devrimin özgüllüğünü belirleyen ulusal momentin her somut koşulda özel etkisini titizlikle incelemek ve bu ulusal momenti ilgili komünist partisinin taktiğinde dikkate almak çok önemlidir.*

Ulusal kurtuluş mücadelesinin yanısıra **tarım devrimi**, ileri sömürge ülkelerde burjuva-demokratik devrimin eksenini oluşturur**. Bu nedenle ko-

---

* Redaksiyonun notu. *Sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrimi, emperyalist ülkelerdeki devrim ile (örneğin Rusya'daki 1905 devrimiyle) eşitleyen karşı-devrimci Troçkist-Zinovyevist muhalefet, ulusal burjuvazinin emperyalizme karşı devrimci hareketi desteklediği Çin devriminin birinci aşamasında proletaryanın ulusal burjuvazi ile geçici blok ve anlaşma yapmasını reddetme noktasına vardı.*

** Redaksiyonun notu. *Sömürge devriminin bu özgüllüklerini anlamama, Troçki'yi sonunda Çin ve Hindistan Devrimi sorunlarında karşı-devrimci pozisyona götürdü. Stalin yoldaş daha 1927'de, Çin devrimi sorunlarında Troçki'nin çizgisinin «Komintern çizgisi ile doğrudan çelişki içinde» olduğuna dikkat*

münistler, tarım bunalımının gelişmesini ve kırda sınıf çelişkilerinin keskinleşmesini büyük bir dikkatle izlemeli; başlangıçtan itibaren işçi kitlelerinin hoşnutsuzluğuna ve başlayan köylü hareketine bilinçli bir devrimci yönelim vermeli, onları emperyalist sömürü ve köleleştirmeye karşı olduğu gibi, aynı zamanda köylü ekonomilerinin altında inim inim inlediği ve yıkıma gittiği çeşitli varolan kapitalizm-öncesi — feodal ve yarı-feodal — ilişkilerin boyunduruğuna karşı yöneltmelidirler. Tarımın korkunç geri kalmışlığı, köleleştirici kira ilişkilerinin egemenliği, ticaret ve tefeci sermayesinin boyunduruğu, sömürgelerin tarımında üretici güçlerin gelişmesinin önünde duran en büyük engellerdir, ve emperyalizm tarafından yaratılan ve tekelleştirilen sömürgelerin tarımsal üretimi ile dünya pazarı arasındaki değiş-tokuşun çok gelişmiş biçimleri inanılmaz bir çelişki içinde bulunmaktadır.

Bu sömürge ülkelerde ulusal **burjuvazi**, emperyalizme karşı yekpare bir tavır takınmaz. Bu burjuvazinin bir bölümü, ilk planda ticaret burju-

---

çekti. «Troçki yoldaş, ya Çin'de feodal kalıntıların varlığını hiç kabul etmemekte ya da ama buna belirleyici bir önem biçmemektedir. Çin'de feodal-bürokratik baskının önemini küçümseyen Troçki yoldaş (ve dolayısıyla muhalefet de), Çin ulusal devriminin esas nedeninin, Çin'in gümrük politikasında emperyalist ülkelere bağımlı olmasında yattığını sanmaktadır...

Troçki yoldaşın (ve dolayısıyla muhalefetin de) esas hatası, Çin'de tarım devriminin küçümsenmesinde, bu devrimin burjuva-demokratik karakterinin kavranmamasında, Çin'de köylü kitlelerin bir tarım hareketinin önkoşullarının yadsınmasında, Çin devriminde köylülerin rolünün küçümsenmesinde yatmaktadır.» (Stalin. *«Çin'de Devrim ve Komintern'in Görevleri», 24 Mayıs 1927)*

vazisi, dolaysız bir biçimde emperyalist sermayenin çıkarlarına hizmet eder (**komprador** burjuvazi denilenler). Bunlar esas olarak, şu ya da bu derecede tutarlı olarak, tümüyle ulusal harekete yönelmiş, tıpkı emperyalizmin feodal müttefikleri ve iyi aylıklı yerli memurlar gibi, anti-ulusal, emperyalist bir görüş savunurlar. Yerli burjuvazinin diğer bölümü, özellikle de yerli endüstrinin çıkarlarını temsil eden bölümü, ulusal hareketin zemini üzerinde durur ve **ulusal reformizm** olarak nitelendirilebilecek, çok sallantılı, tavizlere eğilim gösteren bir akımı temsil eder...

... Tüm sömürge halkın çıkarına olan, ülkenin emperyalizmden bağımsızlığı, ulusal burjuvazinin çıkarlarına da uygundur; ancak emperyalist sistemin tüm özü ile uzlaşmaz bir çelişki içindedir... Burjuvazinin hakim egemenliği, «özgür», bağımsız bir kapitalist gelişme olasılığı, «bağımsız» halk üzerinde egemenlik — bütün bunları emperyalizm, ulusal burjuvaziye asla gönüllü olarak bahşetmez. Burada sömürge ülkenin ulusal burjuvazisi ile emperyalizm arasında nesnel olarak temel bir çıkar çelişkisi vardır. Bu konuda emperyalizm, ulusal burjuvazinin **teslimiyetini** talep eder...

... Sömürgelerde köylülüğün çekilmez sömürülmesi, ancak tarım devrimi ile ortadan kaldırılabilir. Fakat Çin, Hindistan ve Mısır burjuvazileri, kendi dolaysız çıkarları gereği, toprak mülkiyeti, tefeci sermaye ve bir bütün olarak köylü kitlelerinin sömürülmesi ile öylesine sıkı bir şekilde bağlıdırlar ki, onlar yalnızca tarım devrimine değil, aynı zamanda her türlü kararlı tarım reformuna da karşı çıkarlar. Salt tarım sorununun açıkça konmasının bile köylü kitleleri içindeki devrim-

ci mayalanma sürecine itilim vereceğinden ve onun hızını arttıracağından korkması boşuna değildir. Yani reformist burjuvazi bu açık canalıcı sorunun pratik çözümüne soyunacak durumda değildir...

... O [reformist burjuvazi —ÇN], kof milliyetçi laflar ve jestlerle küçük-burjuva kitleleri kendi etkisi altına almaya ve emperyalizmi belirli tavizler vermeye zorlamaya çalışır. Fakat emperyalistler dizginleri gittikçe daha sıkı çeker, çünkü milli burjuvazi, herhangi bir ciddi direniş gösterecek durumda değildir. Bu nedenle ulusal burjuvazi, emperyalizm ile her çelişmede bir yandan kendi «ilke sağlamlığı»nı öne çıkarmaya, diğer yandan ise emperyalizm ile barışçıl bir uzlaşma olasılığı tohumlarını saçmaya çalışır. Hem biri, hem de diğeri hakkında kitleler kaçınılmaz olarak hayal kırıklığına uğrar ve bu şekilde giderek kendi reformist hayallerini aşarlar.

Bu sömürge ülkelerdeki ulusal burjuvazinin ulusal-reformist ana yönünün yanlış bir değerlendirilmesi halinde ilgili komünist partilerinin strateji ve taktiğinde ağır hatalar olasılığı ortaya çıkar. Özellikle iki türlü hata mümkündür:

a) Ulusal-reformist ve ulusal-devrimci yönelim arasındaki farkın anlaşılmaması, burjuvazinin kuyruğuna takılma siyasetine, proletaryanın kendisini burjuvaziden yeterince açık olmayan bir şekilde siyasi ve örgütsel olarak ayırmasına, en önemli devrimci şiarların (özellikle tarım devrimi şiarının) örtbas edilmesine vs. götürür.

Çin Komünist Partisi'nin 1925-1927 yıllarında yaptığı ana hata bu idi.

b) Feodal-emperyalist kamptan farklı olarak,

burjuva ulusal reformizmin küçük-burjuvazi, köylülük ve hatta, en azından hareketin ilk aşamalarında bir bölüm işçi kitlesi üzerindeki etkisinin özel öneminin küçümsenmesi, sekter bir siyasete, komünistlerin emekçi kitlelerden tecrit olmasına vs. götürebilir.

Hem birinci, hem de ikinci durumda, daha Komünist Enternasyonal II. Kongresi'nin, sömürge ülkelerin komünist partilerinin özel görevleri olarak, yani kendi ulusu içindeki burjuva-demokratik harekete karşı mücadele görevi olarak karakterize ettiği görevlerin tam da uygulanmasına gereğince özen gösterilmez. Bu mücadele olmaksızın, emekçi kitleler burjuvazi ve ulusal-reformizmin etkisinden kurtarılmaksızın, komünist hareketin burjuva-demokratik devrimde stratejik ana hedefine — **proletaryanın hegemonyasına** — ulaşılamaz. Proletaryanın hegemonyası olmaksızın ise —ki **komünist partisinin önder konumu** bunun organik parçasıdır — burjuva-demokratik devrim sonuna kadar götürülemez, sosyalist devrim ise söz konusu bile olamaz...

... Komünist partisinin ulusal-reformist muhalefet ile her türlü blok* oluşturması reddedilmelidir: kitle hareketinin geliştirilmesi için burjuva muhalefetin eylemlerinden yararlanılabiliyorsa, ve eğer böylesi anlaşmalar komünist partisinin özgürlüğünün, kitleler arasındaki ajitasyonunu ve kitle örgütlerini hiçbir şekilde kısıtlamıyorsa, bu, emperyalizme karşı belirli eylemlerde somut eylemler üzerine geçici anlaşmaları ve koordinasyonları dışlatalamaz. Kendiliğinden anlaşılır ki, komünistler

---

* *Mısır'da, Hindistan'da, Red.*

aynı zamanda burjuva milliyetçiliğine ve onun işçi hareketi içindeki etkisinin en küçük izlerine karşı en acımasız ideolojik ve siyasi mücadele yürütmeyi bilmek zorundadırlar.

Böylesi durumlarda komünist partisi, yalnızca siyasi bağımsızlığını bütünüyle elde tutma ve kendi çehresini korumakla kalmamaya, aynı zamanda burjuva muhalefetin etkisi altında bulunan emekçi kitlelerin, bu muhalefetin tüm güvenilmezliğini ve onun yaydığı burjuva-demokratik hayallerin tehlikesini kavramaları için olgular temelinde onların gözlerini açmaya özel olarak çaba göstermelidir.

Ulusal büyük-burjuvazinin partilerinin esas yönü doğru değerlendirilmezse, **küçük-burjuva partilerin** karakter ve rolünün yanlış değerlendirilmesi tehlikesi doğar. Bu partilerin gelişmesi kural olarak ulusal-devrimci görüşten ulusal-reformist görüşe varma yolunu izler. Hatta Çin'de Sun Yat-sen'izm*, Hindistan'da Gandizm, Endonezya'da

---

* Sun Yat-sen'izm *Çin'de küçük-burjuva milli «sosyalizm» in ideolojisiydi. «Üç ilke» (milliyetçilik, demokrasi, sosyalizm) öğretisinde, halk kavramı, sınıf kavramının üstünü örtüyordu. Sosyalizm, belirli bir sınıf, proletarya tarafından gerçekleştirilen belirli bir üretim biçimi olarak değil, bulanık bir toplumsal refah tablosu olarak gösteriliyordu. Emperyalizme karşı mücadeleyi, Çin'de sınıf mücadelesinin gelişmesi perspektifine bağlamıyordu. Bu nedenle, Çin devriminin ilk aşamasında muazzam olumlu bir rol oynayan Sun Yat-sen'izm, sınıf farklılaşmasının ilerlemesiyle Çin devriminin daha sonraki gelişmesi içinde, onun gelişmesinin ideolojik bir biçimi olmaktan çıkarak, onun engeli haline geldi. Sun Yat-sen'izmin ardılları, onun ideolojisinin tam da nesnel olarak gerici hale gelen yönlerini abarttılar ve bu ideoloiyi, açıkça karşı-devrimci bir güce dönüşmesinden sonra Guomindang'ın resmi ideolojisi haline getirdiler. Bundan dolayı,*

Sarekat-İslam, ilk ortaya çıktıkları dönemde radikal küçük-burjuva ideolojik akımlardı; fakat sonraları bunlar büyük burjuvazinin hizmetinde bu burjuvazinin ulusal-reformist akımlarına dönüştüler. Bu dönemden beri Hindistan, Mısır, Endonezya'da azçok tutarlı ulusal-devrimci görüşler savunan radikal, küçük-burjuva gruplar kanadı yeniden ortaya çıktı... Ne var ki, bu partilerin de temelde ulusal burjuvaziyle bağlı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu partilerin başında bulunan küçük-burjuva aydınlar, ulusal-devrimci talepler öne sürerler, fakat aynı zamanda onlar — az veya çok bilinçli — kendi ülkelerinin **kapitalist gelişmesinin** temsilcileridir. Bu unsurlardan bazıları, çeşitli gerici ütopyaların yandaşları haline gelebilirler, fakat feodalizm ve emperyalizm karşısında, ulusal büyük-burjuva partilerinden farklı olarak, ilk başlarda reformist değil, tam tersine sömürge burjuvazisinin anti-emperyalist çıkarlarının az veya çok devrimci destekleyicileridirler. Ta ki ülkede devrimci sürecin gelişmesi, burjuva-demokratik devrimin iç temel sorunlarını, özellikle tarım devriminin ve proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünün

---

Çinli proleter kitlelerin ve emekçi köylülerin ideolojik gelişmesi, Guomindang'ın ihanetine karşı kararlı bir mücadeleyle ve Sun Yat-sen'izm ideolojisinin kalıntılarının ortadan kaldırılmasıyla elele yürümek zorundadır.

Baştan aşağı dini düşüncelerle dolu olan, en geri ve iktisadi bakımdan gerici yaşam biçimlerini idealleştiren, kurtuluşu proleter sosyalizminde değil de bu geri biçimlere geri dönülmesinde arayan, pasif sabır öğütleyen ve sınıf mücadelesini reddeden Hindistan'daki Gandizm *gibi akımlar, devrimin gelişme süreci içinde açıkça gerici güçlere dönüşmektedirler. Gandizm her geçen gün halk kitlelerinin devrimine karşı yönelen bir ideoloji haline gelmektedir. Komünizm bu ideolojiye karşı amansızca mücadele etmelidir. (Komünist Enternasyonal Programı'ndan).*

gerçekleşmesi sorununu berrak ve keskin bir biçimde gündeme getirsin. O zaman ama normal halde küçük-burjuva partilerin devrimci karakteri son bulur...

... Bu ülkelerdeki komünist partilerinin en başından itibaren hem siyasi hem de örgütsel olarak bütün küçük-burjuva parti ve gruplarından **en berrak bir tarzda uzak durmaları** mutlak zorunludur. Devrimci mücadeleye hizmet ettiği sürece ve ölçüde, geçici bir işbirliği caizdir, eğer bu hareket gerçekten egemen iktidara karşı mücadele yürütüyorsa, eğer o gerçekten devrimci ise ve onun temsilcileri, komünistlerin köylüleri ve sömürülenlerin geniş kitlelerini devrimci bir ruhla eğitmelerini ve örgütlemelerini engellemiyorsa, komünist partisi ile ulusal-devrimci hareket arasında belli koşularda geçici bir ittifak bile mümkündür. Ancak, her işbirliğinde, bunun komünist hareket ile burjuva-devrimci hareketin kaynaşması şeklinde yozlaşmaması gerektiği konusunda bütünüyle açık olunmalıdır. Komünist hareket her koşul altında, proleter hareketin bağımsızlığını, onun ajitasyon, örgütlenme ve eylemlerde bağımsızlığını korumalıdır. Küçük-burjuva grupların yarım-yamalaklığını ve kararsızlığını eleştirmek, onun yalpalamalarını önceden görmek, buna karşı hazırlıklı olmak ve aynı zamanda bu tabakaların tüm devrimci olanaklarından yararlanmak, proletarya içindeki küçük-burjuva etkiye karşı tutarlı bir mücadele yürütmek, bütün araçlarla geniş emekçi köylü kitlelerini küçük-burjuva partilerin etkisinden kurtarmaya çalışmak, köylülük üzerindeki egemenliklerini onlardan koparmak, bunlar komünist partilerinin görevlerindendir...

Emperyalist ülkelerdeki komünist partilerinin sömürgesel sorundaki en yakın görevleri üç türlüdür. Birincisi: Bir yandan metropol ülkeler komünist partileri ve devrimci sendika örgütleri ile diğer yandan sömürgelerin ilgili devrimci örgütleri arasında aktif bir ilişki kurma... Yalnızca emperyalist ülkelerdeki komünist partileri sömürgelerdeki devrimci hareketi gerçekten desteklediği ölçüde ve sürece, onların desteği emperyalizme karşı ilgili sömürge ülkelerin mücadelesini gerçekten kolaylaştırdığı ölçüde ve sürece, onların sömürgesel sorunda pozisyonu gerçekten bolşevik olarak kabul edilebilir. Onların bir bütün olarak devrimci faaliyetinin kıstası budur.

Görevlerin ikinci kategorisi, proletaryanın etkili kitle eylemlerinin örgütlenmesi yoluyla emperyalizme karşı sömürge halklarının mücadelesinin gerçekten desteklenmesidir...

... Komünistler, kapitalist ülkelerin geniş işçi ve köylü kitlelerini, sömürge halkların tam devlet bağımsızlığı ve egemenliği kayıtsız-şartsız talebi temelinde harekete geçirmelidir. Sömürge ayaklanmalarının kanla bastırılmasına, ulusal devrimlere karşı emperyalistlerin silahlı müdahalesine, emperyalizmin askeri saldırganlığına, yeni askeri fetihlere karşı mücadele, uluslararası proletaryadan sistematik, örgütlü ve özverili bir mücadele talep etmektedir. Kapitalist ülkelerdeki hiçbir Komintern seksiyonunun, kitleleri Çin devriminin gerçekten savunulması için ve dünya emperyalizminin durmak bilmeyen saldırısına karşı gerekli olduğu tarzda harekete geçirmeyi başaramadığı olgusundan tüm dersler çıkarılmalıdır. Bir dünya savaşı hazırlığı, emperyalistlerin, «kendi» sömür-

gelerinin halklarına karşı, onları «zaptırapt altına almak» için savaş açmaları, kapitalist ülkeler proletaryasının dikkatinin ve mücadelesinin merkezine, sömürge devriminin aktif desteklenmesi görevini koymaktadır.

Komünist partileri, boyunduruk altındaki ülkelerden emperyalizmin silahlı güçlerinin derhal geri çekilmesini talep ederler ve sömürgelere askeri birlik ve mühimmat sevkiyatının engellenmesi amacıyla durmak bilmeksizin kitlesel eylemler örgütlemek için çalışmak zorundadırlar. Sömürgelerin ayaklanan kitleleriyle kardeşleşme için askeri birlikler arasındaki sistematik ajitasyon ve örgütsel çalışma, işgal birliklerinin, işçi-köylü devriminin ve onun silahlı güçlerinin tarafına geçmelerini hazırlamalıdır.

Sosyal-demokrasinin sömürge siyasetine karşı mücadele, komünist partisi tarafından emperyalizme karşı mücadelenin organik bir bileşeni olarak görülmelidir. II. Enternasyonal, son Brüksel Kongresi'nde sömürge sorununda takındığı tavırla, savaş sonrası yıllarda emperyalist ülkelerin çeşitli sosyalist partilerinin pratik faaliyetinin tamamen berrak bir şekilde halihazırda göstermiş olduğu şeyi kesin olarak onayladı. Sosyal-demokrasinin sömürge siyaseti, sömürge halkların sömürülmesi ve baskı altında tutulmasında emperyalizmin aktif desteklenmesi siyasetidir. O resmen, «Cemiyet-i Akvam» [Milletler Birliği] örgütünün temel aldığı görüşü benimsedi; bu görüşe göre, gelişmiş kapitalist ülkelerin egemen sınıfları dünya halklarının çoğunluğu üzerinde egemenlik uygulama ve bu halkları gaddarca sömürme ve köleleştirme rejimine tabi tutma «hakkına» sahiptir. İşçi sınıfının bir

bölümünü kandırmak ve onu soyguncu sömürge rejiminin ayakta durmasına ortak etmek amacıyla sosyal-demokrasi, emperyalizmin sömürgelerdeki en pespaye ve rezil kahramanlıklarını savunmaktadır. O, kapitalist sömürge sisteminin gerçek özünü örtmekte, sömürge siyaseti ile, proletaryayı ve tüm dünya emekçi kitlelerini tehdit eden yeni bir emperyalist savaş tehlikesi arasındaki bağı sessizlikle geçiştirmektedir.

Sömürge halkların hiddetinin emperyalizme karşı kurtuluş savaşına dönüşmekte olduğu yerde, sosyal-demokrasi yalancı laflarına rağmen pratikte daima devrimin emperyalist cellatlarının yanında yer almaktadır. Son yıllarda bütün kapitalist ülkelerin sosyal-demokrat partileri, kurtuluşları uğruna mücadele eden sömürge halklara (Fas, Suriye, Endonezya) karşı savaş yürütmek için kendi ülke hükümetlerinin talep ettiği kredilerin kabul edilmesi lehinde oy kullanıyorlar, ve hatta, sömürgesel sömürüye dolaysız olarak katılıyorlar (Fransız sosyalistleri, kendi emperyalist hükümetleri tarafından sömürgelere vali olarak atanıyorlar, Belçika'daki sosyalist kooperatifler, Kongo'daki zenci halkı sömüren sömürge işletmelerine ortak oluyorlar), sömürge ayaklanmalarının en gaddar tedbirlerle bastırılmasını onaylıyorlar (Çin'e yapılan müdahalenin İngiliz İşçi Partisi önderlerince savunulması, Hollanda Sosyalist Partisi'nin Endonezya'daki ayaklanmanın bastırılmasını desteklemesi). Kapitalist sömürge rejiminin reforme edilebileceğini ve «iyi bir sömürge rejimine» dönüştürülebileceğini iddia eden sosyal-demokrat teori, sosyal-demokratların kendi gerçek sosyal-emperyalist yüzlerini arkasında saklamaya çalıştıkları

bir maskedir. Komünistler, onların bu maskelerini yüzlerinden koparmalı ve onların metropol ülkelerde ve sömürgelerde soyguncu emperyalizmin ajanları haline geldiklerini göstermelidirler.

Komünistler, kapitalist hükümetlerin yardımıyla sömürgelerde etkilerini genişletmeye ve oralarda seksiyonlar ve örgütler kurmaya çalışan sosyal-demokratların her türlü çabalarını büyük bir dikkatle izlemelidir. Bu çabalar, sömürgelerde belirli yerli tabakaları satın alma yoluyla kendi pozisyonunu güçlendirmeyi kendisine görev bilen emperyalist sömürgecilerin bir bölümünün siyasetine uygundur. Bazı sömürgelerdeki özgül koşullar, bu siyasetin belli bir başarı kazanmasına yarayabilir ve bu ülkelerde, kapitalist ülkeler sosyal-demokrasisinin etkisi altında reformist hareketin geçici bir gelişmesine yol açabilir. Komünistlerin görevi, böylesi çabalara karşı kararlı bir mücadele yürütmek, sosyalistlerin sömürge siyasetini yerli halk kitleleri önünde teşhir etmek ve sömürge halkların emperyalistlere karşı duyduğu haklı nefreti, sosyal-demokrat önderlere karşı da, emperyalizmin bu yaltakçılarına karşı da yöneltmektir.

(Komünist Enternasyonal VI. Dünya Kongresi Tutanakları, «Sömürgeler ve Yarı-Sömürgelerde Devrimci Hareket Üzerine» tezler, 1928.)

Sömürge ve bağımlı ülkelerde devrimci hareketin sorunlarını ele alırken Komünist Enternasyonal ve genel olarak komünist partilerin çıkış noktası nedir?

Çıkış noktası, emperyalist ülkelerdeki, öbür halkları ezen ülkelerdeki devrim ile, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki, diğer devletlerin emperyalist

baskısı altında yaşayan ülkelerdeki devrim arasındaki kesin **ayrımdır.** Burjuvazinin başka halkları ezdiği, devrimin tüm aşamalarında karşı-devrimci olduğu, kurtuluş savaşının momenti olarak ulusal momentin eksik olduğu emperyalist ülkelerdeki devrim ile; başka devletlerin emperyalizmi tarafından ezilmenin devrimin bir faktörü olduğu, bu ezilmenin ulusal burjuvaziye de dokunduğu, ulusal burjuvazinin belirli bir aşamada ve belirli bir zaman boyunca kendi ülkesinin emperyalizme karşı devrimci mücadelesini desteklediği, ulusal momentin, kurtuluş savaşının bir momenti olarak devrimin bir faktörünü oluşturduğu sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrim, birbirinden temelden farklı iki şeydir. Bu ayrım yapılmazsa, bu ayrım kavranmazsa, emperyalist ülkelerdeki devrim ile sömürge ülkelerdeki devrim özdeşleştirilirse, bu, Marksizm yolundan, Leninizm yolundan ayrılmak, II. Enternasyonal yandaşlarının yolunu tutmak demektir.

Lenin, Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'nde, ulusal sorun ve sömürge sorunu üzerine raporunda, şöyle diyordu:

> «Tezlerimizin *en önemli, temel* düşüncesi nedir? *Ezilen* ve *ezen* halklar arasında ayrım. Biz, II. Enternasyonal'in ve burjuva demokrasisinin tersine, bu ayrımı özellikle vurguluyoruz.» (Lenin, Tüm Eserler, cilt XXV, s. 433.)

Muhalefetin ana hatası, devrimin bir tipi ile devrimin diğer tipi arasındaki bu ayrımı kavramamaması ve tanımamasıdır.

Muhalefetin ana hatası, başka halkları ezen

emperyalist bir ülkedeki, Rusya'daki 1905 Devrimi ile, ezilen, yarı-sömürge, başka devletlerin emperyalist boyunduruğuna karşı savaşmak zorunda olan bir ülkedeki, Çin'deki devrimi özdeşleştirmesidir.

Bizde Rusya'da, 1905 yılındaki devrim, burjuva-demokratik bir devrim olmasına rağmen, burjuvaziye karşı, liberal burjuvaziye karşı yöneliyordu. Neden? Çünkü **emperyalist** bir ülkenin liberal burjuvazisi, karşı-devrimci olmaktan başka birşey olamaz. İşte tam da bu nedenden ötürüdür ki, o zaman Bolşevikler için liberal burjuvazi ile geçici bloklar ve anlaşmalar söz konusu değildi ve olamazdı. Buradan yola çıkan muhalefet, Çin'de devrimci hareketin tüm aşamalarında da aynı şeyin yapılması gerektiğini, Çin'de ulusal burjuvazi ile geçici anlaşmalar ve blokların, asla ve hiçbir koşul altında caiz olmadığını iddia ediyor. Ama muhalefet unutuyor ki, ancak ezilen ülkelerdeki devrim ile ezen ülkelerdeki devrim arasındaki farkı kavramayan ve tanımayan kimseler böyle konuşabilir; ancak Leninizmden kopan ve II. Enternasyonal yandaşları haline gelen kimseler böyle konuşabilir.

Sömürge ülkelerdeki **burjuva** kurtuluş hareketleri ile geçici anlaşmalar ve blokların caizliği konusunda Lenin şöyle der:

> «III. Enternasyonal, sömürgelerin ve geri kalmış ülkelerin burjuva demokrasisiyle geçici bir anlaşma, hatta bir ittifak kurmalıdır, ama onunla kaynaşmamalı, bilakis — rüşeym halinde de olsa — proleter hareketin bağımsız karakterini mutlaka korumalıdır.» (Miliyetler ve

Sömürge Sorunu Üzerine Kılavuz İlkeler. Komintern II. Dünya Kongresi Tutanağı, s. 231.)

«...sömürge ülkelerin *burjuva kurtuluş hareketlerini*, ancak bu hareketler gerçekten devrimci oldukları taktirde, bu hareketlerin temsilcileri, o ülkelerdeki köylülüğü ve sömürülen geniş yığınları devrimci bir ruhla eğitmemize ve örgütlememize engel olmadıkları taktirde *desteklemeliyiz* (italikler benim —*J. St.*) ve destekleyeceğiz.» (Tüm Eserler, cilt XXV, s. 435.)

Nasıl «olabildi» de, **Rusya'da** burjuvaziyle anlaşmaya şiddetle karşı çıkan Lenin, Çin'de bu tür anlaşmaların ve blokların caizliğini tanıdı? Acaba Lenin yanıldı mı? Acaba devrimci taktikten oportünist taktiğe mi geçti? Elbette hayır! Bu, Lenin, ezilen bir ülkedeki devrim ile ezen bir ülkedeki devrim arasındaki farkı anladığı için «oldu». Bu, Lenin, gelişmesinin belli bir aşamasında, sömürge ülkelerdeki ulusal burjuvazinin kendi ülkelerinin yabancı emperyalizme karşı devrimci hareketini destekleyebileceğini anladığı için «oldu». Muhalefet bunu anlamak istemiyor; anlamak istemiyor, çünkü Lenin'in devrimci taktiğinden kopuyor, Leninizmin devrimci taktiğinden kopuyor.

Muhalefet liderlerinin, konuşmalarında, Lenin'in bu işaretlerini nasıl titizlikle es geçtiklerine dikkat ettiniz mi?... Lenin'in sömürge ve bağımlı ülkeler için verdiği, herkesçe bilinen bu taktik işaretleri neden es geçiyorlar? Bu işaretlerden neden korkuyorlar? Çünkü doğrudan korkuyorlar. Çünkü Lenin'in taktik işaretleri, Troçkizmin Çin Devrimi sorunlarındaki tüm ideolojik ve siyasi zihniyetini altüst ediyor.

(Stalin. *Muhalefet Üzerine. «Uluslararası Durum ve SSCB'nin Savunulması», s. 645 vd., Rusça, 1927.)*

D — İçinde Bulunulan Aşamada Sömürgesel Devrimler

25 — Muzaffer bir şekilde gelişen **Çin'deki Sovyet devrimi**, onun önderi Çin Komünist Partisi, ve onun yarattığı Kızıl Ordu, emperyalizme karşı ayaklanan Doğu halklarının tümünün mücadele bayrağıdır.

Japonya'nın Çin'e saldırısı sırasında Çin Komünist Partisi, muazzam bir toprak üzerindeki muazzam yenilmez **Sovyet hareketinin** başında, tüm Çin halkının anti-emperyalist mücadelesinin biricik önderi olan heybetli bir güçtür artık. Çapey ve Şanghay sokaklarında, Mançurya, Yehol ve Çahar savaş alanlarında komünistler, Japon emperyalizmine karşı ilk sırada dövüşüyorlardı.

Anti-emperyalist ve tarım devriminden, **Sovyetler** ve onun **İşçi-Köylü Kızıl Ordusu** doğdu. Emperyalizmin boyunduruğunu parçalayarak, tarım devrimini gerçekleştirerek, Sovyet devletini pekiştirerek, sendikalar örgütleyerek, yoksul köylü grupları kurarak, orta köylüleri Sovyetler etrafında birleştirerek, işçi-köylü ittifakını pekiştirerek, daha şimdiden Guomindang ve emperyalist müdahalenin altı karşı-devrimci seferini püskürten **Çin Sovyet Cumhuriyeti, proleter dünya devriminin** muazzam bir **faktörü** haline geldi.

Çin'deki Sovyet devriminin başarıları, uçsuz-bucaksız bir yarı-sömürge ülkenin deneyimleri temelinde, **«Sovyet iktidarının, burjuva-demokratik devrimin sosyalist devrime geçişini sağlayan proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünün devlet biçimi olduğunu»** (KEYK XIII. Oturumu) tanıtlamaktadır.

Tüm sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde **ulusal reformizm,** II. Enternasyonal'in emperyalist ülkelerde oynadığı devrimin ana fren çarığı olma rolünün aynısını oynamaktadır. Guomindang, Çin'in emperyalistler arasında paylaşılmasının zeminini hazırladı. Guomindang'm ayak izlerinden, Hindistan'da Ulusal Kongre, Mısır'da Vafid, Suriye'de Kut el Vatani, Filistin'de Arap Yürütme Komitesi, Afrika Ulusal Kongresi gidiyor. Komünistler bunların ihanetini teşhir ederek bu örgütlerin kitle etkisini baltalıyorlar.

Hindiçini'nde ve Hindistan'da komünist partisi önderliğinde proletarya, daha şimdiden ulusal kurtuluş savaşında kendi hegemonyası uğruna mücadeleye girmiş bulunuyor. **Filipinler'de, Kore' de, Mısır'da, Suriye'de, Filistin'de, Cezayir'de, Endonezya'da** daha şimdiden komünist partileri oluştu. **Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler, devrimlerin ve savaşların ikinci turuna, büyüyen ve mücadelelerde çelikleşen Komünist Partilerle giriyorlar.**

(Komünist Enternasyonal'in Kuruluşunun 15. Yıldönümü Vesilesiyle KEYK Ajit-Prop Bölümünün Tezleri, Mart 1934.)

2 — Çin Devriminde Leninist Strateji Ve Taktik Uğruna Mücadele

A — Çin Devrimi Sorunlarında Troçkizme Karşı Mücadele

Çin Devrimi'nin aşamaları üzerine. Muhalefet öylesine çelişkilere dolanmıştır ki, şimdi Çin Devrimi'nin gelişmesinde her türlü aşamanın varlığını yadsıyor. Ama gelişmesi içinde belirli aşa-

malardan geçmeyen bir devrim var mıdır?... Çin Devrimi'nin aşamaları nelerdir? Kanımca üç aşama olmalıdır: birinci aşama, devrimin darbelerini ağırlıklı olarak yabancı emperyalizme karşı yöneltiği ve ulusal burjuvazinin devrimci hareketi desteklediği genel-ulusal, birleşik cephe devrimi, Kanton dönemi; ikinci aşama, ulusal ordunun Yangtsekiang üzerine yürümesinden sonra ulusal burjuvazinin devrimden uzaklaştığı ve tarım hareketinin onmilyonlarca köylünün güçlü bir devrimi biçiminde geliştiği burjuva-demokratik devrim (şu anda Çin devrimi gelişmesinin ikinci aşamasında bulunmaktadır); üçüncü aşama, Sovyet devrimidir, henüz olmayan, ama gelecek olan Sovyet devrimidir. Belirli gelişme aşamaları olmayan devrimlerin olmadığını kavramayan biri, Çin Devrimi'nin gelişmesinde üç aşama gösterdiğini kavramayan biri, ne Marksizmden, ne de Çin sorunundan zerre kadar birşey anlamamıştır.

Çin Devrimi'nin ilk aşamasının karakter çizgisi nedir?

Çin Devrimi'nin ilk aşamasının karakter çizgisi şudur ki, ilk olarak o, genel-ulusal birleşik cephenin bir devrimiydi, ve ikincisi, o esas olarak dış emperyalist baskıya karşı yöneliyordu (Hongkong grevi vs.). Çin'deki devrimci hareketin merkezi, savaş alanı o zamanlar Kanton muydu? Evet, söz götürmez biçimde. Bunu şimdi ancak körler yadsıyabilir.

Sömürge devriminin birinci aşamasının tam da böyle bir karaktere sahip olması gerektiği doğru mu? Ben, doğru olduğunu sanıyorum. Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'nin, Çin ve Hindistan'daki devrimi konu edinen «Ulusal Sorun ve

Sömürge Sorunu Üzerine Tamamlayıcı Tezler»de doğrudan, «yabancı egemenliğin bu ülkelerdeki toplumsal yaşamın gelişmesini durmadan engellediği, ve bu nedenle, sömürgelerdeki devrimin ilk adımının, yabancı kapitalizmin yıkılması olması gerektiği» söylenmektedir. (Bkz. Komünist Enternasyonal II. Dünya Kongresi'nin Tutanağı, s. 148.)

Çin Devrimi'nin bir karakter çizgisi, onun bu «ilk adım»ı, gelişmesinin birinci aşamasını, genelulusal birleşik cephe devrimi dönemini aşmış, ve gelişmesinin ikinci aşamasına, tarım devrimi dönemine girmiş olması olgusudur.

Örneğin Türk Kemalist devriminin karakter çizgisi, tersine, «ilk adım»da, gelişmesinin birinci aşamasında, yani burjuva kurtuluş hareketi aşamasında, gelişmesinin ikinci aşamasına, tarım devrimi aşamasına geçmeye bile girişmeksizin, çakılıp kalmış olması olgusudur.

Devrimin birinci aşamasında, Kanton döneminde, Guomindang ve onun hükümeti neyi temsil ediyorlardı? O, o zaman işçilerin, köylülerin, burjuva aydınların ve ulusal burjuvazinin blokunu temsil ediyordu. Kanton, o zaman devrimci hareketin merkezi, devrimin savaş alanı mıydı? O zamanlar, emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesinin hükümeti olarak Kanton Guomindang'ını destekleme siyaseti doğru muydu? Kanton ve Ankara, emperyalizme karşı savaşım verdikleri zaman, Çin' de Kanton'a ve Türkiye'de diyelim ki Ankara'ya yardımda bulunmakla haklı mıydık? Evet, haklıydık. Haklıydık, ve o zaman Lenin'in izinde yürüyorduk; çünkü Kanton ve Ankara'nın savaşımı, emperyalizmin güçlerini dağıtıyor, emperyalizmi zayıflatıyor ve teşhir ediyor, ve böylece dünya dev-

rim ocağının, SSCB'nin gelişmesini kolaylaştırıyordu. Bugünkü muhalefet liderlerinin o zamanlar Kanton ve Ankara'yı desteklemek, ve onlara belli bir yardımda bulunmak için bizimle birlikte oldukları doğru mudur? Evet, doğrudur. Elinden gelen, bundan kuşku duymaya çalışsın bakalım.

Sömürge devriminin birinci aşamasında, ulusal burjuvazi ile birleşik cepheyi nasıl anlamalı? Bu, komünistlerin, işçi ve köylülerin çiftlik sahiplerine ve ulusal burjuvaziye karşı savaşımı keskinleştirmemeleri gerektiği, proletaryanın, çok küçük ölçüde de olsa, bir an için bile olsa, kendi bağımsızlığından ödün vermesi gerektiği anlamına mı gelir? Hayır, asla bu anlama gelmez. Birleşik cephe, ancak komünist partisini kendi bağımsız siyasal ve örgütsel çalışmasını yürütmek, proletaryayı bağımsız bir siyasi güç olarak örgütlemek, köylülüğü büyük toprak sahiplerine karşı harekete geçirmek, işçilerin ve köylülerin devrimini açıkça örgütlemek ve böylece proletaryanın hegemonyası koşullarını hazırlamaktan alıkoymaması halinde ve koşuluyla devrimci bir anlam taşıyabilir... Komünist Enternasyonal, Çin Komünist Partisi'ne, birleşik cephenin tam da böyle kavranması doğrultusunda telkinde bulundu...

... Şimdi Çin Devrimi'nin ikinci aşamasına geçelim.

Eğer birinci aşama, devrimin sivri ucunun esas olarak yabancı emperyalizme karşı yönelmesiyle karakterize idiyse, ikinci aşamanın karakter çizgisi, devrimin sivri ucunu esas olarak iç düşmanlara, her şeyden önce de feodallere, feodal rejime karşı yöneltmesi olgusudur. Birinci aşama, yabancı emperyalizmi devirmek olan görevini çöz-

dü mü? Hayır, bu görevi çözmedi. Bu görevin yerine getirilmesini, Çin Devrimi'nin gelişmesinin ikinci aşamasına miras bıraktı. Emperyalizme karşı devrimci yığınları ilk kez sarsıp uyandırarak seyrini tamamladı ve bu işi geleceğe bıraktı. Devrimin ikinci aşamasının da, emperyalistleri dışarı atmak olan görevini çözmeyi tamamen başaramayacağını varsaymak gerekir. O, emperyalizme karşı Çin işçi ve köylülerinin geniş yığınlarını daha da sarsacak, ama bunu, bu işin tamamlanmasını Çin Devrimi'nin bir sonraki aşamasına, Sovyet aşamasına aktarmak üzere yapacaktır. Ve bunda şaşılacak hiçbir şey yoktur. Bizim devrim tarihimizde de, başka bir durumda ve başka koşullar altında cereyan etse de, benzer olguların oldukları bilinmez mi? Bizim devrimimizin ilk aşamasının da, tarım devrimini tamamlama olan görevini tamamen çözmediği, ama bu işi devrimin bir sonraki aşamasına, feodal kalıntıların kökünü kazıma görevini tamamen ve bütünüyle çözmüş olan Ekim Devrimi'ne aktardığı bilinmez mi? Bundan ötürü, eğer Çin Devrimi'nin ikinci aşamasında, tarım devriminin tamamen sonuna kadar götürülmesi başarılamaz ve eğer devrimin ikinci aşaması, sayısız köylü yığınlarını sarsıp uyandırdıktan ve onları feodal kalıntılara karşı harekete geçirdikten sonra, bu işin tamamlanmasını devrimin bir sonraki aşamasına, Sovyet aşamasına aktarırsa, bunda da şaşılacak hiçbir şey olmayacaktır. Bu, Çin'de gelecekteki Sovyet devriminin sadece yararına olacaktır.

Devrimci hareketin merkezinin açıkça Kanton'dan Wuhan'a kaymış ve Wuhan'daki devrimci merkezin yanında Nanking'de karşı-devrimci bir

merkezin yaratılmış olduğu Çin Devrimi'nin ikinci aşamasında komünistlerin görevi neydi? Bu görev, partiyi, proletaryayı (sendikalar), köylülüğü (köylü birlikleri), genel olarak devrimi açıkça örgütleme olanaklarından sonuna kadar yararlanmaktı. Bu görev, Wuhan Guomindang'ı yandaşlarını sola, tarım devrimine doğru itmekti. Bu görev, Wuhan Guomindang'ını karşı-devrim ile bir savaşım merkezine ve gelecekteki proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünün bir çekirdeğine dönüştürmekti.

Bu siyaset doğru muydu? Olgular, bu siyasetin, geniş işçi ve köylü yığınlarını, devrimi daha da geliştirme anlayışı doğrultusunda eğitmeye yetenekli biricik doğru siyaset olduğunu gösterdi.

Muhalefet o zaman derhal işçi ve köylü sovyetlerinin kurulmasını talep ediyordu. Ama bu maceracı bir siyaset, maceracı bir başını alıp gitme idi; çünkü derhal sovyetlerin kurulması, o zaman Sol Guomindang'ın gelişmesi aşamasını atlamak anlamına gelirdi. Neden? Çünkü komünistler ile ittifakım sürdüren Wuhan Guomindang'ı, henüz geniş işçi ve köylü yığınlarının gözünde saygınlığını yitirmemiş ve teşhir olmamıştı, henüz burjuva-devrimci örgüt olarak kendini tüketmemişti. Çünkü yığınların, henüz kendi öz deneyimleri ile bu hükümetin işe yaramazlığına, onu devirmenin zorunluluğuna inanmış olmadıkları bir anda, Sovyetler ve Wuhan hükümetinin yıkılması sloganını formüle etmek, olayların çok önünde gitmek, kitlelerden kopmak, kitlelerin desteğini yitirmek ve böylece başlanmış bulunan işi boşa çıkarmak demek olurdu.

Muhalefet, kendisi Wuhan'daki Guomindang'

ın güvenilmezliğini, dayanıksızlığını ve yetersiz devrimci tutumunu kavradığında (bunu kavramak, siyasal bakımdan yetişkin hiçbir insan için güç değildir), bunun, bütün bunların yığınlarca da anlaşılması için tamamen yeterli olduğunu; bunun, Guomindang'ın yerine Sovyetleri geçirmek ve yığınları ardından sürüklemek için tamamen yeterli olduğunu sanıyor. Ama bu, kendi bilinç ve anlayışını, milyonlarca işçi ve köylünün bilinç ve anlayışı sayan muhalefetin alışılmış aşırı-sol yanılgısından başka birşey değildir. Muhalefet, partinin önden gitmesi gerektiğini söylerken haklı. Bu beylik bir Marksist önermedir, ve ona bağlı kalmadıkça gerçek bir komünist partisi yoktur ve olamaz. Ama bu, doğrunun yalnızca bir bölümü. Tüm doğru şu ki, parti, yalnızca önden gitmemeli, ama sayısız yığınları da **kendi ardından götürmelidir.** Sayısız yığınları ardından götürmeden başını alıp gitmek, aslında hareketin gerisine düşmek, hareketin kuyruğuna takılmak demektir. Başını alıp gitmek ve artçıdan kopmak, artçıyı peşinden götürecek durumda olmamak — bu, yığınların ileriye doğru hareketini, bir zaman için tehlikeye düşüren bir acelecilik olur. Leninist önderlik tam da şunda yatar ki, öncü, artçıyı kendi **peşinden götürmeyi** bilmelidir; öncü, **yığınlardan kopmaksızın** önde gitmelidir. Ama öncünün yığınlardan kopmaması, sayısız yığınları gerçekten kendi peşinden götürebilmesi için, tayin edici bir koşul, yani **yığınların öncünün işaretlerinin, yönergelerinin, sloganlarının doğruluğuna kendi öz deneyimiyle kanaat getirmesi** koşulu gereklidir. Muhalefetin aksiliği tam da şurda yatmaktadır ki, o milyonlarca kitleye önderlik etmenin bu basit Leninist kuralını tanıma-

maktadır, tek başına partinin, tek başına öncünün, milyonlarca kitlenin desteği olmaksızın devrimi gerçekleştirecek durumda olmadığını, devrimin son tahlilde emekçilerin milyonlarca kitlesi tarafından «yapıldığını» anlamamaktadır.

(Stalin. *Muhalefet Üzerine. «Uluslararası Durum ve SSCB'nin Savunulması», 11 Ağustos 1927'de SBKP(B) MK ve MKK Birleşik Plenumunda Konuşma, Rusça.)*

B — 1925-1927 Çin Devrimi'nde Çin Komünist Partisi'nin Sağ-Oportünist Hatalarına Karşı Mücadele

Çin Komünist Partisi, bir dizi ağır yenilgi aldı, bunların nedenleri geçmişteki ağır oportünist hatalara bağlıdır: Guomindang karşısında yetersiz bağımsızlık ve eleştiri özgürlüğü, devrimin bir aşamasından diğerine geçişi ve direnişe zamanında hazırlanma zorunluluğunu anlamama, nihayet tarım devrimini frenleme. Yenilginin darbeleri altında bu kahraman Parti hatalarını düzeltti ve oportünizme karşı amansız savaş açtı. Ne var ki önderliği bir başka hataya düştü ve açık darbeci, maceracı ruh haline karşı yeterince direniş göstermedi, bu ise Hunan, Hupeh vb.de başarısız ayaklanmalara yol açtı. Öte yandan bazı yoldaşlar, Ulusal Meclis şiarını ileri sürme oportünist hatasına düştüler. Kongre, Kanton ayaklanmasını darbe olarak gösterme girişimini tamamen yanlış görmektedir. Çin proletaryasının Çin Devrimi'nin geçen dönemi içindeki kahramanca geri çekiliş çarpışması olan Kanton ayaklanması, önderliğin ağır hatalarına rağmen, devrimin yeni, Sovyet aşama-

sının bayrağı olarak kalmaktadır. İçinde bulunulan anda, devrimci kabarmanın iki dalgası arasındaki dönemde Partinin görevi, kitleler uğruna mücadeledir, yani işçiler ve köylüler arasında kitle çalışması, onların örgütlerinin yeniden inşa edilmesi, çiftlik sahiplerine, burjuvaziye, generallere ve yabancı emperyalistlere karşı her türlü hoşnutsuzluktan devrimci mücadeleyi geliştirmek için yararlanmaktır. Bunun için Partinin çok yönlü bir pekişmesi zorunludur. Kitle ayaklanması şiarı bir propaganda şiarına dönüşür ve ancak gerçek bir kitle hazırlığıyla ve yeni bir devrimci kabarışın olgunlaşmasıyla yeniden daha üst bir basamakta, Sovyetler temelinde proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü bayrağı altında dolaysız pratiğin şiarı haline gelir.

(Komintern VI. Kongresi'nin Uluslararası Durum Üzerine Kararları, 1928.)

Ç — Çin'de Devrimci-Demokratik Diktatörlüğün Özellikleri

Çin'de proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü, Bolşevikler tarafından 1905 Devrimi koşullarında modeli çizilen demokratik diktatörlükten özsel olarak farklılık gösterecektir. Bu farklılık ilk planda Çin Devrimi'nin uluslararası durumuyla, SSCB'nin, sosyalist inşayı başarıyla geliştiren proletarya diktatörlüğü ülkesinin varlığıyla bağıntılıdır. Öte yandan, Çin'de ortaya çıkan durum karşısında, komünistlerin hükümette çoğunluğu oluşturacağına güvenilebilir. Böylece proletarya, **köylülük üzerinde yalnızca ideolojik de-**

ğil, aynı zamanda devlet hegemonyasını da gerçekleştirmeyi başaracaktır. Aynı zamanda şu husus da hesaba katılmalıdır ki, Çin Devrimi yalnızca feodalizme ve militarizme karşı değil, aynı zamanda yabancı ve Çin kapitalistlerine karşı da amansız bir mücadeleyi önşart koşmaktadır. Çin'deki **demokratik diktatörlük**, yabancı ve Çin sermayesine ait girişimleri sistematik olarak müsadere etmek zorunluluğuyla karşı karşıya kalacaktır, ve böylece **sosyalist karakterde çok özsel adımlar atmaya zorlanacaktır. O halde sosyalist unsurların varlığı da Çin'de proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünün özgül bir özelliğini oluşturacaktır.** Çin Devrimi'nde kapitalizmden sosyalizme geçişin, Ekim Devrimi'nde olduğundan daha fazla ara aşamaları olacaktır, ama o, sosyalist bir devrime geçiş müddetini önemli ölçüde kısaltacak, burjuva-demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçişi — 1905 Devrimi koşulları altında öngörüldüğünden — önemli ölçüde daha hızlı tamamlayacaktır.

(KEYK'in Çin Sorununa İlişkin Kararı, Haziran 1930.)

3 — Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorun

A — Emperyalist Savaştan Sonra Ulusal Çelişkilerin Keskinleşmesi

Uzlaşmaz ulusal karşıtlıkları ve çok-uluslu burjuva devletlerinin iç çürüklüğünü tamamiyle su yüzüne çıkaran emperyalist savaş, muzaffer sömürgeci güçler (İngiltere, Fransa, İtalya) içinde ulusal çatışmaların son derece keskinleşmesine,

yenik çok-uluslu devletlerin (Avusturya, Macaristan, 1917 Rusya'sı) tamamen çökmesine ve nihayet ulusal sorunun burjuvazi tarafından «en radikal» çözümü olarak yeni burjuva ulusal devletlerin (Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Finlandiya, Gürcistan, Ermenistan ve başkaları) oluşmasına yol açmıştır. Ne var ki yeni bağımsız ulusal devletlerin oluşumu, milliyetlerin barış içinde birarada yaşamalarına yol açmamıştır ve açamazdı da; bu çözüm ne ulusal eşitsizliği ne de ulusal baskıyı ortadan kaldırmadı ve kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıfsal eşitsizlik temelinde oluşan yeni burjuva ulusal devletler: a) kendi ulusal azınlıklarına baskı yapmaksızın (Polonya Byelo-Ruslara, Yahudilere, Litvanyalılara, Ukraynalılara; Gürcistan Ossetlere, Abazalara, Ermenilere; Yugoslavya Hırvatlara, Boşnaklara vb.); b) topraklarını komşuları zararına genişletmeksizin, ki bu çatışmalara ve savaşlara yol açar (Polonya Litvanya'ya karşı, Ukrayna Rusya'ya karşı; Yugoslavya Bulgaristan'a karşı; Gürcistan Ermenistan'a, Türkiye'ye karşı vb.); c) emperyalist «büyük» güçlere mali, ekonomik ve askeri olarak boyun eğmeksizin, varlıklarını sürdüremezler.

... Böylece savaş sonrası dönem, uygar ülkelerin uluslarının gerek birbirleriyle ilişkilerinde, gerekse de bağımlı halklarla ilişkilerinde trajik bir ulusal düşmanlık, eşitsizlik, baskı, çatışma, savaş ve emperyalist vahşet tablosu sunmaktadır: bir yanda bağımlı ve «bağımsız» (gerçekte ise tamamen bağımlı) devletler kitlesini ezen ve sömüren birkaç «büyük güç» ve bu güçlerin ulusal devletleri sömürme tekeli için kendi aralarında yaptıkları mücadele; öte yanda, «büyük» güçlerin da-

yanılmaz boyunduruğuna karşı bağımlı ve «bağımsız» ulusal devletlerin mücadelesi; ulusal devletlerin kendi ulusal topraklarını genişletmek için kendi aralarındaki mücadele; ulusal devletlerin, ve bunların her biri arasında, kendi içindeki ezilen ulusal azınlıklara karşı mücadelesi; son olarak da, sömürgelerin «büyük güçler»e karşı kurtuluş hareketinin keskinleşmesi ve gerek bu devletler, gerekse de, kural olarak, içlerinde bir dizi ulusal azınlık bulunan ulusal devletler içinde ulusal çatışmaların keskinleşmesi. Emperyalist savaşın miras bıraktığı «dünya tablosu» işte budur.

Burjuva toplumu ulusal sorunun çözümünde tamamen iflas etmiştir.

(SBKP(B) X. Parti Kongresi'nin Kararı. «Uluslararası Sorunda Partinin Önündeki Görevler» 1921.)

B — Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorunda Leninist Çözüm Uğruna Stalin Yoldaşın Mücadelesi

Yoldaşlar! Semiç yoldaşın, Bolşeviklerin ulusal sorunda problemi koyuşunun özü hakkında tam açıklığa kavuşmamış olduğunu sanıyorum. Bolşevikler, ne Ekim'den önce, ne Ekim'den sonra, hiçbir zaman ulusal sorunu genel devrim sorunundan ayırmamışlardır. Ulusal sorunun Bolşevikçe ele alınışında temel şey şudur ki, Bolşevikler ulusal sorunu her zaman devrimci perspektifle kopmaz bir bağ içinde görmüşlerdir.

Semiç yoldaş, Lenin'den alıntı yaptı ve Lenin'in ulusal sorunun anayasada belli bir çözümünün saptanmasından yana olduğunu söyledi. Semiç yol-

daş bununla besbelli ki, Lenin'in ulusal sorunu güya anayasal bir sorun olarak, yani bir devrim sorunu olarak değil, bir reform sorunu olarak gördüğünü söylemek istiyordu. Bu tamamen yanlıştır. Lenin hiçbir zaman anayasal düşlerin tutsağı olmamıştı ve olamazdı. Bundan emin olmak için onun yapıtlarını bir gözden geçirmek yeter. Lenin anayasadan söz ettiği zaman, ulusal sorunun anayasal yoldan çözümünü değil, bilakis devrimci yolu düşünüyordu, yani anayasayı devrimin zaferinin bir sonucu olarak görüyordu. Bizde, Sovyetler Birliği'nde de bir anayasa var, ve o da ulusal sorunun belli bir çözümünü yansıtıyor. Ama bu anayasa dünyaya, burjuvazi ile bir pazarlık sonucu olarak değil, devrimin zaferinin sonucu olarak geldi.

Semiç yoldaş daha sonra Stalin'in ulusal sorun üzerine, 1912'de yazılmış, bilinen broşürüne atıfta bulunuyor ve orada, kendi görüşünün doğruluğunu en azından dolaylı olarak onaylayacak birşey bulmaya çalışıyor. Ama bu işaret sonuçsuz kaldı, çünkü orada, kendisinin ulusal sorunu «anayasa» yoluyla çözmesini herhangi bir biçimde haklı çıkarabilecek bırakalım bir alıntıyı, uzak bir ima bile bulamadı, ve bulamazdı da. Söylediğimi doğrulamak için, Semiç yoldaşa, Stalin'in broşürünün, o ulusal sorunu çözme yolundaki Avusturya yöntemi (anayasal yöntem) ile, Rus Marksistlerinin yönteminin (devrimci yöntem) karşılaştırıldığı bilinen pasajını anımsatabilirim. Bu pasaj şöyle:

> «Avusturyalılar, 'milliyetlerin özgürlüğü'nü küçük reformlarla, yavaş yavaş gerçekleştir-

meyi düşünüyorlar. Ulusal-kültürel özerkliği pratik önlem olarak önerirken, asla öngörmedikleri köklü bir değişikliği, bir demokratik kurtuluş hareketini hiç hesaba katmıyorlar. Buna karşılık Rus Marksistleri, 'milliyetlerin özgürlüğü' sorununu köklü değişikliklere, demokratik kurtuluş hareketine bağlıyorlar; onların reformlar üzerine hesap kurmak için hiçbir nedenleri yoktur. Bu ise Rusya'daki ulusların muhtemel kaderleri açısından işi temelden değiştirir.»

Sanırım, açık.

Ve bu, Stalin'in kişisel görüşü değil, ama ulusal sorunu dün de, bugün de genel devrim sorunu ile ayrılmaz bağ içinde gören Rus Marksistlerinin genel görüşüdür.

Fazla ayrıntıya girmeksizin, denilebilir ki, Rus Marksizminin tarihinde, ulusal sorunu koyma biçimi iki aşamadan geçmiştir: birincisi, Ekim'e kadarki, ikincisi de, Ekim'den sonraki aşama. Birinci aşamada, ulusal sorun, genel burjuva-demokratik devrim sorununun bir parçası olarak, yani proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü sorununun bir parçası olarak görülüyordu. İkinci aşamada, ulusal sorun genişleyip bir sömürgeler sorununa dönüştüğü zaman; ulusal sorun, devletin iç sorunu olmaktan çıkıp, bir dünya sorununa dönüştüğü zaman, ulusal sorun artık genel proleter devrim sorununun bir parçası olarak, proletarya diktatörlüğü sorununun bir parçası olarak görülüyordu. Her iki aşamada da, sorunun ele alınışı, görüldüğü gibi, sımsıkı devrimci idi.

Semiç yoldaşın bütün bunlar hakkında henüz tam açık olmadığını sanıyorum. Ulusal sorunu ana-

yasa zeminine indirme, yani onu bir reform sorunu olarak görme girişimi, bundandır.

Bu yanlıştan, ikinci bir yanlış, ulusal sorunu meselenin özü itibariyle bir köylü sorunu olarak görmek istememe yanlışı çıkıyor. Tarım sorunu değil, köylü sorunu; çünkü bunlar birbirinden farklı şeylerdir. Ulusal sorunun köylü sorunu ile özdeşleştirilemeyeceği tamamen doğrudur, çünkü ulusal sorun, köylü sorunlarından başka, ulusal kültür, devlet olarak ulusal varlık vb. sorunlarını da kapsar. Ama yine de köylü sorununun, ulusal sorunun temelini, onun içsel özünü oluşturduğu da kuşkusuzdur. Köylülüğün, ulusal hareketin temel ordusunu temsil etmesi, bu ordu olmaksızın, güçlü bir ulusal hareket olmadığı ve olamayacağı da bununla açıklanır. Ulusal sorun, **meselenin özü itibariyle** bir köylü sorunudur dendiği zaman, işte tastamam bu kastedilir. Semiç yoldaşın bu formülü kabul etme isteksizliğinde, ulusal hareketin içsel gücünü küçümseme ve derinden derine halkçı, derinden derine devrimci karakterini anlamamanın yattığını sanıyorum. Bu anlamama ve bu küçümseme, büyük bir tehlike oluşturuyor; çünkü bu pratikte, diyelim ki Hırvatların ulusal kurtuluş hareketinde yatan içsel potansiyel gücün, tüm Yugoslav Komünist Partisi için ciddi karışıklıklara yol açabilecek bir küçümsenmesi anlamına geliyor.

Semiç yoldaşın ikinci yanlışı budur.

Semiç yoldaşın, Yugoslavya'daki ulusal sorunu, uluslararası durum ve Avrupa'daki muhtemel perspektiflerle bağ dışında ele alma çabasını da, söz götürmez bir biçimde yanlış olarak görmek gerekiyor. Şu anda Hırvatlar ve Slovenler arasında

bağımsızlık için ciddi bir halk hareketinin olmamasından yola çıkan Semiç yoldaş, bundan, ulusların ayrılma hakkı sorununun akademik, her halükârda güncel olmayan bir sorun olduğu sonucuna varıyor. Bu elbette doğru değildir. Hatta şu anda bu sorunun güncel olmadığı kabul edilse bile, eğer savaş başlarsa ya da başladığında, eğer Avrupa'da devrim patlak verirse ya da patlak verdiğinde, tamamen güncel hale gelebilir. Oysa, emperyalizmin özü ve gelişmesi göz önünde tutulduğunda, savaşın kaçınılmaz bir biçimde başlayacağından ve **onların** orada birbirlerini parçalamaktan geri kalmayacaklarından kuşku duyulamaz.

1912 yılında, biz Rus Marksistleri, ilk ulusal program taslağını çizdiğimizde, Rus İmparatorluğu'nun hiçbir kenar bölgesinde, henüz ciddi bir bağımsızlık hareketi yoktu. Yine de biz, programa ulusların kendi kaderini tayin hakkına, yani her milliyetin ayrılma ve bağımsız devlet olarak varolma hakkına ilişkin bir madde koymayı zorunlu saydık. Neden? Çünkü biz sadece o zaman varolan şeye değil, ama genel uluslararası ilişkiler sistemi içinde varolan ve yaklaşan şeye de dayanıyor, yani o zaman sadece içinde yaşanan çağı değil, ama geleceği de hesaba katıyorduk. Ve eğer herhangi bir milliyet ayrılmayı talep ederse, Rus Marksistlerinin, ayrılma hakkının, bu milliyetlerin herbiri bakımından güvencelenmesi için savaşım vereceklerini biliyorduk. Semiç yoldaş konuşmasında birçok kez Stalin'in ulusal sorun üzerine broşürüne değindi. Stalin'in bu broşüründe ama kendi kaderini tayin ve bağımsızlık konusunda şu söylenir:

«Avrupa'da emperyalizmin gelişmesi bir tesadüf değildir. Avrupa, sermayeye küçük gelmeye başlar; yeni pazarlar, ucuz işgücü, yeni yatırım olanakları peşinde koşan sermaye, şiddetle yabancı ülkelere yüklenir. Ancak bu durum dış politika karışıklıklarına ve savaşa yol açar. Balkan savaşının karışıklıkların başı değil, sonu olduğunu kimse söyleyemez. Bu yüzden, Rusyadaki şu ya da bu milliyetin bağımsızlık sorununu ortaya atmayı ve çözmeyi gerekli bulabileceği iç ve dış konjonktürlerin biraraya gelmesi elbette mümkündür. Ve böyle durumlarda engeller çıkarmak kuşkusuz Marksistlerin işi değildir.»

Ta 1912'de yazıldı bu. Bu tezin daha sonra, gerek savaş sırasında gerekse savaştan sonra da, özellikle Rusya'da proletarya diktatörlüğünün zaferinden sonra tamamen doğrulandığını biliyorsunuz.

Devrimci hareketin boyunduruk altındaki ülkelerde derinleşmesinden ve devrimin Rusya'da zafer kazanmasından sonra, özellikle bugün, bu tür olanaklar genel olarak Avrupa'da, ve özel olarak da Yugoslavya'da haydi haydi hesaba katılmalıdır. Yugoslavya'nın tam bağımsız bir ülke olmadığı, belli emperyalist gruplaşmalara bağlı bulunduğu ve dolayısıyla Yugoslavya dışında oynanan büyük güç oyunundan çıkamayacağı hususu da göz önünde tutulmalıdır. Ve siz, Yugoslav Partisi için bir ulusal program yaptığınızda — verili durumda söz konusu olan tam da budur —, programın, sadece anda varolana değil, ama uluslararası ilişkiler gereğince gelişen ve gelecek olana da dayanması gerektiğini unutmamalısınız. Bun-

dan ötürü, ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununun güncel bir sorun, günün bir sorunu olarak görülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi gelelim ulusal programa. Ulusal programın çıkış noktası, Yugoslavya'da Sovyet devrimi tezi olmalıdır, burjuvazinin yenilgisi ve devrimin zaferi olmaksızın ulusal sorunun azbuçuk doyurucu bir biçimde çözülemeyeceği tezi olmalıdır. Elbette ki istisnalar mümkündür. Lenin'in makalelerinden birinde ayrıntılı olarak sözünü ettiği böyle bir istisna, örneğin savaştan önce Norveç'in İsveç'ten ayrılması sırasında görüldü. Ama bu, savaştan önce ve elverişli koşulların tamamen istisnai olarak biraraya gelmesi sonucu oldu. Savaştan sonra, ve hele Rusya'da Sovyet devriminin zaferinden sonra, böylesi olaylar artık nerdeyse olanaksızdır. Her halükârda, böylesi olanaklar lehine şans şimdi o kadar az ki, bunlar sıfıra eşitlenebilir. Ama eğer bu böyle ise, o zaman sıfır önemindeki büyüklükler üzerine bir program inşa edemeyeceğimiz açıktır. Bu nedenle devrim tezi, ulusal programın çıkış noktası olmalıdır.

Devam. Ulusal programa, ayrılıp ayrı devlet kurmaya kadar, ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine özel bir madde koymak mutlaka zorunludur. Şimdiki iç ve dış koşullar atında, böyle bir madde olmaksızın neden yapılamayacağını daha önce belirttim.

Son olarak programda, Yugoslavya'nın, ondan ayrılmayı gerekli bulmayacak milliyetleri için ulusal-bölgesel özerklik üzerine özel bir madde de bulunmalıdır. Böyle bir kombinezonun mümkün olmadığını düşünenler haksızdır. Bu doğru değildir. Belli koşullar altında, Yugoslavya'da Sovyet dev-

riminin zaferinden sonra, bazı milliyetlerin, tıpkı bizde Rusya'da olduğu gibi, ayrılmak istememeleri pekâlâ mümkündür. Yugoslav devletinin, Sovyet rejimi temeli üzerinde bir özerk ulusal devletler federasyonuna dönüştürülmesini göz önünde tutarak, programda böylesi bir durum halinde özerkliğe ilişkin bir maddenin bulunması gerektiği açıktır.

Demek ki, ayrılmak isteyecek milliyetler için ayrılma hakkı, ve Yugoslav devleti çerçevesi içinde kalmayı yeğleyecek milliyetler için özerklik hakkı.

Yanlış anlamalara meydan vermemek için, ayrılma **hakkının,** bir ayrılma **zorunluluğu** olarak, ayrılma yükümlülüğü olarak anlaşılmaması gerektiğini söylemeliyim. Bir milliyet bu hakkı ayrılma yönünde kullanabiir, ama kullanmamakta da özgürdür; ve istemiyorsa, bu onun bileceği iştir, ve bu hesaba katılmalıdır. Bazı yoldaşlar ayrılma hakkını bir yükümlülüğe dönüştürüyorlar, örneğin Hırvatlardan, **her ne pahasına olursa olsun** ayrılmalarını talep ediyorlar. Bu tavır doğru değildir ve terk edilmelidir. Bir hak, bir yükümlülükle karıştırılamaz.

(Stalin. *Leninizmin Sorunları, Birinci Bölüm. «Yugoslavya' da Ulusal Sorun Üzerine», s. 157 vd., 1925.)*

Semiç yoldaşın, Yugoslav komisyonunda yapılan tartışmadan sonra, şimdi makalesinde, RKP Komintern delegasyonunun görüşüne tamamen katılması, ancak selamlanabilir. Ama buradan çıkarak, RKP delegasyonu ile Semiç yoldaş arasında, Yugoslav komisyonundaki tartışmadan önce ve bu tartışma sırasında hiçbir görüş ayrılığı bulunma-

dığını sanmak doğru olmaz. Besbelli ki Semiç yoldaş, ulusal sorundaki görüş ayrılıklarını bu şekilde görme eğilimindedir ve bunları yanlış anlamalara indirgemek isteğindedir. Ne yazık ki, büyük bir yanılgıya düşmektedir. Makalesinde, kendisiyle polemiğin, salt Yugoslav komisyonunda «tam olarak çevrilmemiş» konuşmasının yol açtığı bir «yanlış anlamalar dizisi»ne dayandığını söylüyor. Başka bir deyişle, tüm suçun, herhangi bir nedenle Semiç yoldaşın konuşmasını tam olarak çevirmemiş olan tercümanda olduğu sonucu çıkıyor. Doğrunun ortaya çıkması için kendimi, Semiç yoldaşın bu sözünün gerçekliğe hiç mi hiç uymadığını açıklamak zorunda görüyorum. Semiç yoldaşın bu iddiasını, Komünist Enternasyonal arşivlerinde saklanan Yugoslav komisyonundaki konuşmasından alıntılarla desteklemesi elbette daha iyi olurdu. Ama, nedendir bilinmez, bunu yapmamış. Bundan dolayı ben, kendimi, bu pek hoş olmayan, fakat mutlaka zorunlu işi, Semiç yoldaşın yerine yapmak zorunda görüyorum.

RKP delegasyonunun pozisyonu ile tamamen dayanıştığı şu anda bile, Semiç yoldaşın tavrında yine de birçok karanlık nokta kaldığı için, bu iş büsbütün gerekli.

Yugoslav komisyonundaki konuşmamda («Bolşevik» No. 7) üç sorunda görüş ayrılıklarından söz ettim: 1 — ulusal sorunun çözüm yolları üzerine; 2 — şimdiki tarihsel dönemde ulusal hareketin iç sosyal içeriği üzerine; ve 3 — ulusal sorunda uluslararası momentin rolü üzerine.

Birinci soruna ilişkin olarak ben, Semiç yoldaşın «Bolşeviklerin ulusal sorunda problemi koyuşunun özü hakkında tam açıklığa kavuşmamış

olduğunu», ulusal sorunu genel devrim sorunundan ayırdığını, böylece ulusal sorunu bir anayasa sorununa indirgeyen bir yola girdiğini ileri sürdüm.

Bu doğru mudur?

Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşmasından (30 Mart 1925) şu pasajı okuyun ve yargıyı kendiniz verin:

> «Ulusal sorun bir anayasa sorununa indirgenebilir mi? İlkin, sorunu salt teorik olarak koyalım. Diyelim ki bir X devletinde, A, B ve C üç ulus yaşasın. Bu üç ulus, bir devlet içinde yaşama isteğini açıklasın. Böyle bir durumda söz konusu olan nedir? Elbette ki bu devlet içindeki iç ilişkileri düzenlemek. Yani söz konusu olan bir anayasa sorunudur. Bu teorik durumda, ulusal sorun, bir anayasa sorunuyla aynı kapıya çıkar... Eğer böyle bir teorik durumda, ulusal sorunu, bir anayasa sorununa indirgiyorsak, o zaman ayrılma hakkına kadar ve ayrılma hakkı dahil, ulusların kendi kaderini tayin hakkının, anayasa sorununu çözmenin önkoşulunu oluşturduğunu söylememiz gerekir — ve ben bunu daima vurguladım. Ve ben anayasa sorununu, sadece bu yönde koyuyorum.»

Semiç yoldaşın konuşmasından bu pasajların herhangi bir yorum gerektirmediğini sanıyorum. Ulusal sorunu, genel proleter devrim sorununun bir bileşeni olarak gören birinin, bunu bir anayasa sorununa indirgeyemeyeceği açıktır. Ve tersine: ancak ulusal sorunu genel proleter devrim sorunundan ayıran biri, onu bir anayasa sorununa indirgeyebilir.

Semiç yoldaşın konuşmasında, ulusların kendi kaderini tayin hakkının, devrimci bir savaşım olmaksızın elde edilemeyeceği şeklinde bir işaret bulunuyor. Semiç yoldaş şöyle diyor: «Bu hakların ancak devrimci savaşımla elde edilebileceği anlaşılırdır. Bu haklar parlamenter yoldan değil, ancak devrimci yığın eylemleriyle elde edilebilir.» Ama «devrimci savaşım» ve «devrimci eylemler» ne anlama gelir? «Devrimci savaşım» ve «devrimci eylemler», ulusal sorunu çözmenin önkoşulu olarak, egemen sınıfın alaşağı edilmesi ile, iktidarın alınması ile, devrimin zaferi ile özdeşleştirilebilir mi? Elbette hayır. Ulusal sorunu çözmenin temel koşulu olarak devrimin zaferinden söz etmek ile, ulusal sorunun çözümünün önkoşulu olarak «devrimci eylemler» ve «devrimci savaşım»ı göstermek birbirinden farklı şeylerdir. Reformlar yolunun, anayasal yolun, «devrimci eylemler»i ve «devrimci savaşım»ı kesinlikle dıştalamadığını belirtmek gerekir. Şu ya da bu partinin devrimci ya da reformcu karakterinin belirlenmesinde tayin edici olan, tek başına «devrimci eylemler» değil, ama parti tarafından girişilen ve yararlanılan bu eylemlerin siyasal hedef ve görevleridir. Birinci Duma'nın dağıtılmasından sonra, Rus Menşevikleri, bilindiği gibi 1906 yılında, «genel grev», hatta «silahlı ayaklanma» örgütlemeyi öneriyorlardı. Ama bu, onların Menşevik kalmalarına hiç de engel olmadı. Çünkü bütün bunları o zaman niçin öneriyorlardı? Elbette çarlığı paramparça etmek ve devrimin tam zaferini örgütlemek için değil, ama reformlar koparmak, «anayasa»yı genişletmek, «iyileştirilmiş» bir Duma toplamak amacıyla çarlık hükümeti üzerinde «bir baskıda bulunmak» için. İkti-

dar egemen sınıfın elinde **kalırken**, eski düzenin reformdan geçirilmesi **için** «devrimci eylemler» — bu birşeydir, bu anayasal yoldur. Eski düzeni yıkmak için, egemen sınıfı devirmek için «devrimci eylemler» — bu başka birşeydir, devrimci yoldur, devrimin tam zaferi yoludur. Burada temel bir fark vardır.

Bundan dolayı ben, Semiç yoldaşın, ulusal sorunu bir anayasa sorununa indirgemiş **iken** «devrimci savaşım»a atıfta bulunmasının, benim Semiç yoldaşın «Bolşeviklerin ulusal sorunda problemi koyuşunun özü hakkında tam açıklığa kavuşmamış olduğu» şeklindeki açıklamamı çürütmek şöyle dursun, tersine sadece doğruladığını düşünüyorum; çünkü o, ulusal sorunun yalıtık bir biçimde değil, tersine ancak devrimin zaferi sorunu ile kopmaz bir bağ içinde, devrim genel sorununun bir parçası olarak görülebileceğini anlamamıştır.

Bu nokta üzerinde direttiğimde, Semiç yoldaşın bu sorundaki yanlışı konusunda yeni birşey söylemiş olduğumu asla söylemiyorum. Kesinlikle değil. Manuilski yoldaş, daha Komünist Enternasyonal V. Kongresi'nde, Semiç yoldaşın bu yanılgısından şu şekilde söz etmişti:

> «Semiç yoldaş, «Marksizm Işığında Ulusal Sorun» adlı broşüründe, ve Yugoslav Komünist Partisi'nin organı «Radnik»te yayımlanmış bulunan bir dizi makalede, Komünist Partisinin pratik şiarı olarak, anayasanın gözden geçirilmesi için savaşım şiarını öneriyor, yani ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununu fiilen yalnızca anayasa zeminiyle sınırlıyor.» (V. Kongre Tutanağı, s. 629.)

Yugoslav komisyonunda Zinovyev yoldaş da bu aynı yanlıştan şu şekilde söz etti:

> «Semiç yoldaşın perspektifinde küçücük birşey eksik — devrim, ulusal sorunun bir anayasa sorunu değil, devrimci bir sorun olduğu olgusu.» («Pravda», No. 83.)

Komintern'deki RKP temsilcilerinin Semiç yoldaşın yanlışı üzerine tüm bu gözlemlerinin bir raslantı olması, temelden yoksun bulunması imkansız. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz!

Semiç yoldaşın ilk yanlışı, temel yanlışı böyle. Diğer yanlışları, doğrudan doğruya bu temel yanlışından çıkıyor.

İkinci sorunla ilgili olarak ben, konuşmamda («Bolşevik» No. 7), Semiç yoldaşın «ulusal sorunu meselenin özü itibariyle bir köylü sorunu olarak görmek istemediğini» ileri sürdüm.

Doğru mudur bu?

Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşmasından şu pasajı okuyun ve kendiniz karar verin:

> «Yugoslavya'da ulusal hareketin sosyal içeriği nedir?» diye sorar Semiç yoldaş.

Ve şu yamtı verir:

> «Bu sosyal içerik, bir yanda Sırp sermayesinin, ve öte yanda da Hırvat ve Sloven sermayesinin rekabet mücadelesidir.» (Bkz. Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşması.)

Sloven ve Hırvat burjuvazisinin Sırp burjuva-

zisi ile rekabet mücadelesinin burada belli bir rol oynamaktan geri kalamayacağına kuşku yoktur. Ama ulusal hareketin sosyal içeriğini çeşitli milliyetlerden burjuvazinin rekabet mücadelesinde gören bir insanın, ulusal sorunu özü itibariyle bir köylü sorunu olarak göremeyeceği de aynı şekilde yadsınamaz. Yerel bir sorun, devletin bir iç sorunu olmaktan çıkıp, bir dünya sorunu, sömürgeler ve bağımlı milliyetlerin emperyalizme karşı savaşımı sorununa dönüşmüş bulunduğu şu anda ulusal sorunun özü nedir? Ulusal sorunun özü bugün, sömürgeler ve bağımlı milliyetler halk yığınlarının mali sömürüye karşı savaşımıdır, bu sömürgelerin ve milliyetlerin, egemen milliyetin emperyalist burjuvazisi tarafından siyasal köleleştirilmesi ve kültürel kişiliksizleştirilmesine karşı savaşımıdır. Ulusal sorunda problem bu biçimde konduktan sonra, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet mücadelesinin ne anlamı olabilir? Elbette tayin edici olmayan, ve hatta, bazı durumlarda, önemsiz bir anlam. Burada söz konusu olanın, esas olarak bir milliyetin burjuvazisinin diğer milliyetlerden burjuvaziyi rekabet mücadelesinde yenmesi ya da yenebilmesi değil, ama egemen milliyetin emperyalist grubunun büyük kitleleri ve her şeyden önce de sömürgelerin ve bağımlı halkların köylü yığınlarını sömürüp ezmesi, ve onları ezip sömürürken, böylece onları emperyalizme karşı savaşımın içine çekip, proleter devrimin müttefikleri durumuna getirmesi olduğu açıktır. Eğer ulusal hareketin içeriği, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımına indirgenirse, ulusal sorun özü itibariyle bir köylü sorunu olarak görülemez. Ve tersine: Eğer ulusal sorun özü itibariy-

le bir köylü sorunu olarak görülürse, ulusal hareketin sosyal içeriği, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımında görülemez. Bu iki formül arasına bir eşit işareti koymak kesinlikle olanaksızdır.

Semiç yoldaş, Stalin'in 1912 sonlarında yazılmış «Marksizm ve Ulusal Sorun» broşürünün bir pasajına atıfta bulunuyor. Orada, «ulusal savaşım, burjuva sınıfların kendi aralarındaki bir savaşımdır» deniyor. Besbelli ki Semiç yoldaş bu alıntıyla, ulusal sorunun sosyal içeriğinin verili tarihsel koşullar altında belirlenmesine ilişkin kendi formülünün doğruluğunu tanıtlamak istiyor. Ama Stalin'in broşürü emperyalist savaştan önce, ulusal sorunun Marksistlerin gözünde henüz dünya çapında bir sorun olmadığı, ve Marksistlerin, kendi kaderini özgürce tayin hakkına ilişkin temel istemlerinin, proleter devrimin bir parçası olarak değil; ama burjuva-demokratik devrimin bir parçası olarak değerlendirildiği sırada yazılmıştı. O günden bu yana, uluslararası durumun temelden değiştiğini, bir yandan savaş, bir yandan da Rusya'daki Ekim Devrimi'nin, ulusal sorunu burjuva-demokratik devrimin bir parçası durumundan, proleter-sosyalist devrimin bir parçası durumuna dönüştürdüğünü görmemek gülünç olur. Lenin, daha 1916 Ekim'inde, «Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine Tartışmanın Sonuçları» adlı makalesinde, ulusal sorunun özsel noktasının, kendi kaderini tayin hakkına ilişkin noktanın, genel demokratik hareketin bir parçası olmaktan çıktığını, daha şimdiden genel proleter sosyalist devrimin bir bileşeni haline geldiğini söylüyordu. Lenin'in olsun, Rus komünizminin diğer temsilcile-

rinin olsun, ulusal sorun üzerine diğer çalışmalarının sözünü bile etmiyorum. Yeni tarihsel durum gereğince yeni bir çağa, **proleter** dünya devrimi çağına girmiş bulunduğumuz bugün, Semiç yoldaşın, Stalin'in Rusya'da **burjuva**-demokratik devrim döneminde yazılmış broşürünün bilinen pasajına atıfta bulunmasının ne anlamı olabilir? Yalnızca şu anlamı olabilir ki, Semiç yoldaş, mekân ve zaman dışında, canlı tarihsel durumdan bağımsız olarak alıntılar yapıyor ve böylece diyalektiğin en basit taleplerini ihlal ediyor ve belli bir tarihsel durumda doğru olan birşeyin, başka bir tarihsel durumda yanlış olabileceğini göz ardı ediyor. Yugoslav komisyonundaki konuşmamda, ulusal sorun probleminin Rus Bolşevikleri tarafından koyuluşunda iki aşamanın ayırt edilmesi gerektiğini söylemiştim: burjuva-demokratik devrimin söz konusu olduğu, ve ulusal sorunun, genel demokratik hareketin bir parçası olarak görüldüğü Ekim öncesi aşama ile, artık proleter devrimin söz konusu olduğu ve ulusal sorunun proleter devrimin bileşeni durumuna gelmiş bulunduğu Ekim aşaması. Bu ayrımın tayin edici bir öneme sahip olduğunu tanıtlamaya gerek yok. Korkarım ki, Semiç yoldaş, ulusal sorun probleminin konuşundaki iki aşama arasında varolan bu ayrımın anlam ve önemini henüz kavramamıştır.

Bu nedenle ben, Semiç yoldaşın, ulusal sorunu meselenin özü itibariyle bir köylü sorunu olarak değil de çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasında bir rekabet sorunu olarak görme girişiminin ardında, «ulusal hareketin içsel gücünü küçümseme ve derinden derine halkçı, derinden derine devrimci karakterini anlamamanın yattığını» (Bkz. «Bolşevik» No. 7) düşünüyorum.

Semiç yoldaşın ikinci yanlışı böyle.

Zinovyev yoldaşın, Yugoslav komisyonundaki konuşmasında Semiç yoldaşın bu yanlışı hakkında aynı şeyi söylemesi karakteristiktir:

> «Semiç yoldaşın, Yugoslavyada köylü hareketinin burjuvazi tarafından yönetildiği ve bu yüzden devrimci olmadığı şeklindeki idiası doğru değildir.» (Bkz. «Pravda», No. 83.)

Bu görüş birliği bir raslantı mıdır? Elbette değil!

Bir kez daha: ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Son olarak ben, üçüncü sorunla ilgili olarak, Semiç yoldaşın, «Yugoslavya'daki ulusal sorunu, uluslararası durum ve Avrupa'daki muhtemel perspektiflerle bağ dışında ele alma» çabasında olduğunu ileri sürdüm.

Bu doğru mudur?

Evet, doğrudur. Çünkü Semiç yoldaş konuşmasında, uluslararası durumun bugünkü koşullar altında, özellikle Yugoslavya ile ilgili olarak, ulusal sorunun çözümünde son derece önemli bir faktör oluşturduğu yolunda en küçük bir imada bile bulunmadı. Bizzat Yugoslav devletinin, iki temel emperyalist koalisyon arasındaki dalaşma sonucu ortaya çıkmış olduğu olgusu, bugün Yugoslavya'nın, kendini çevreleyen emperyalist devletler içinde süregiden büyük güçler oyunundan kendini sıyıramayacağı — bütün bunlar Semiç yoldaşın görüş alanının dışında kaldı. Semiç yoldaşın yaptığı atıf, uluslararası durumda, kendi kaderini özgürce tayin sorununun güncel pratik bir soruna dönüş-

mesi sonucunu veren bazı değişiklikleri bal gibi düşünebileceği şeklindeki atıf, şimdi, verili uluslararası durumda artık yetersiz olarak görülmelidir. Şimdi söz konusu olan, olası ve uzak bir gelecekte uluslararası durumdaki belirli değişiklikler halinde, ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununun güncelliğini kabul etmek değildir — bunu şimdi bir zorunluluk halinde burjuva demokratlar bile perspektif olarak kabul edebilirler. Şimdi söz konusu olan bu değildir; şimdi söz konusu olan, savaşlar ve zor kullanmalar sonucu ortaya çıkmış olan Yugoslav devletinin bugünkü sınırlarının, ulusal sorunun çözümü için bir çıkış noktası ve meşru temel yapılamayacağıdır. İki şeyden biri: ya ulusların kendi kaderini tayin sorunu, yani Yugoslavya'nın sınırlarının radikal bir şekilde değiştirilmesi sorunu, silueti uzak bir gelecekte bulanık bir biçimde beliren ulusal programın bir **eklentisidir**, ya da ulusal programın **temeli**. Her halükârda, kendi kaderini tayin hakkına ilişkin maddenin, Yugoslavya Komünist Partisi ulusal programının aynı zamanda **hem** eki **hem de** temeli olamayacağı açıktır. Korkarım ki, Semiç yoldaş, kendi kaderini tayin hakkını, hâlâ ulusal programın perspektifsel eki olarak görüyor.

Bu nedenle ben, Semiç yoldaşın ulusal sorunu genel uluslararası durum sorunundan kopardığını, böylece onun için kendi kaderini tayin sorununun, yani Yugoslavya'nın sınırlarının değiştirilmesi sorununun, aslında güncel bir sorun değil, akademik bir sorun haline geldiğini düşünüyorum.

Semiç yoldaşın üçüncü yanlışı böyle.

Komünist Enternasyonal V. Kongresi'ndeki ra-

porunda, Manuilski yoldaşın Semiç yoldaşın bu yanlışı üzerine aynı şeyi söylemesi karakteristiktir:

> «Ulusal sorunda tüm problemin koyuluşunda Semiç yoldaşın temel öncülü, proletaryanın, burjuva devleti, bir *dizi savaşlar ve zor kullanmalar tarafından çizilmiş bulunan sınırlar içinde olduğu* gibi almak zorunda olduğu düşüncesidir.» (Komintern IV. Kongre Tutanağı, s. 629.)

Bu görüş birliği bir raslantı sayılabilir mi? Elbette hayır!

Bir kez daha: ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

(Stalin. *Leninizmin Sorunları, Birinci Bölüm. «Bir Kez Daha Ulusal Sorun Üzerine», s. 279 vd.)*

C — Orta Avrupa Ve Balkanlar'da Ulusal Sorun Üzerine Komintern

Burjuvazinin emekçileri, küçük halkların ve onların kendi kaderini tayin hakkının korunması aldatıcı şiarlarıyla içine çekmeye çalıştığı emperyalist savaş, gerçekte, kapitalist devletlerin bir grubunun zaferi sonucunda, Orta Avrupa'da ve Balkanlar'da ulusal karşıtlıkların ve ulusal baskının şiddetlenmesine yol açmıştır.

Muzaffer Antant'ın gücüyle dikte ettirilen Versailles, Saint-Germain vs. barış anlaşmaları, proleter devrime karşı mücadele için, başka kökenli halkların yaşadığı önemli bölgelerin ilhakı üzerine kurulu ve ulusal baskının ve sosyal gericiliğin ocaklarını oluşturan yeni emperyalist küçük dev-

letler —Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Romanya, Yunanistan — yarattı.

İçinde bulunulan anda ulusal baskı sorunu, savaştan önce boyunduruk politikasının nesnesi değil öznesi olan büyük devlet ulusları için güncel hale gelmiştir. Buna açık bir örnek Almanya'dır. Antant emperyalizmi onun durumunda, Almanların yaşadığı bölgelerin açık, «barış anlaşmaları» temelinde yapılan bir ilhakıyla yetinmedi. Üstü örtülü, kurnaz ilhak biçimleriyle — «ulusal kendi kaderini tayin» komedisi biçiminde (Rheinland'ın işgali) —, ya da örtüsüz, barış anlaşmaları çerçevesinin dışına çıkan soygun edimleriyle — buna örnek olarak Ruhr gösterilebilir — Almanya'yı parçalamaya da çalıştı.

Böylece ulusal sorun Avrupa'da dünya savaşından sonra yeni bir anlam kazandı ve içinde bulunulan anda Orta Avrupa ve Balkanlar için en önemli siyasi sorunlardan biri haline geldi. Böylece, boyunduruk altındaki halkların ulusal baskıya karşı savaşımı aynı zamanda savaşta muzaffer olan emperyalist burjuvazinin iktidarına karşı mücadele haline gelmektedir, aynı şekilde yeni ortaya çıkan emperyalist devletlerin güçlenmesi, dünya emperyalizminin güçlerinin güçlenmesi anlamına gelmektedir.

Ulusal baskıya karşı mücadelenin önemi, Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Romanya ve Yunanistan tarafından baskı altında tutulan milliyetlerin, sosyal bileşimleri itibariyle, ağırlıklı olarak köylü halklar olması ve onların ulusal kurtuluş mücadelesinin aynı zamanda köylü kitlelerin yabancı kökenli büyük toprak sahiplerine ve

kapitalistlere karşı bir mücadelesi olması dolayısıyla daha da artmaktadır.

Bunun sonucu olarak Orta Avrupa ve Balkanlar'daki komünist partileri, ezilen halkların ulusal-devrimci hareketini tüm araçlarla desteklemek göreviyle karşı karşıyadırlar.

«Ayrılıp ayrı devlet kurmak dahil, her halkın kendi kaderini tayin hakkı» şiarı, içinde bulunulan devrim öncesi dönemde, yeni ortaya çıkan emperyalist devletlerde ifadesini «ezilen halkların Polonya, Romanya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Yunanistan'ın devlet birliklerinden devlet olarak ayrılması» şiarında bulmalıdır.

Kongre, tek tek bazı partilerde, tek tek yoldaşların ve grupların kendi ülkelerindeki ulusal-devrimci hareketler karşısındaki tavırlarını, Saint-Germain vb. anlaşmalarında yaratılan devlet formasyonu temeli üzerinde hazırlama şeklinde dile gelen bir sapma olduğunu tespit eder.

Bu yoldaşların ve grupların ulusal-devrimci harekete ilişkin şiarları, ulusal baskı üzerine kurulu ve proleter devrimine karşı yönelen bu devletleri hedef almıyor, bilakis bu devletlerin kısmen reforme edilmesini hedefliyor ve ezilen halkların bu emperyalist devletler çerçevesi içinde özerkliği şiarını ortaya atıyor.

Kongre, sosyal-demokrasi yönündeki bu büyük devlet sapmasını ve aynı şekilde, komünist partisinin ulusal-devrimci harekete gösterdiği desteğin, bu hareketin önderliğinin mülk sahibi sınıfların ve onların partilerinin [eline geçmesini —ÇN] teşvik etmeye varmasına kadar götüren — ki bu, emekçi kitleleri gerçekte şovenist burjuvazinin etkisi ve hegemonyası altına sokar — ulu-

sal-bolşevizm sapmasını da kararlılıkla mahkûm eder.

Kongre, Orta Avrupa ve Balkanlar'ın tüm komünist partilerini, ezilen halkların egemen burjuvazinin iktidarına karşı ulusal-devrimci hareketini tamamen destekleyerek, ulusal-devrimci örgütlerde komünist hücreler kurmak ve ezilen halkların ulusal-devrimci mücadelesinin başına geçmeye ve onlara devrimci mücadelenin açık ve belirli yolunda burjuvazinin iktidarına karşı tüm emekçilerin sıkı bir dayanışması ve tek tek her devlette işçi-köylü iktidarının kurulması uğruna ortak mücadelesi temelinde önderlik etmeye çalışmakla görevlendirir. Komünist unsurların ulusal-devrimci örgütler içinde ancak böyle bir derlenip toparlanması, bu örgütleri çoğu zaman kendi sınıf amaçları için kullanan ya da onları çeşitli kapitalist ülkelerde çoğu zaman kendi emperyalist hedeflerinin oyuncağı yapan burjuva-çiftlik sahibi ve maceracı unsurlara karşıt olarak emekçi kitlelerin önder konumunu güvenceleyebilir.

Kongre, tüm komünist partilerini, burjuva ve sosyal-hain partiler tarafından ulusal kin ve şovenizmin* kışkırtılmasına karşı mücadele etmekle ve gerek ezen gerek ezilen halkların emekçi kitlelerini ulusal baskının ve ulusal-devrimci müca-

---

* Redaksiyonun notu. *Bkz. aynı zamanda KEYK XIII. Plenumunun kararları ve Stalin yoldaşın SBKP(B) XVII. Parti Kongresi'ne raporu. Günümüzde kapitalist devletlerdeki milliyetçi çılgınlığın patlak vermesi, kapitalizmin krizli durumunun, özellikle «kapitalist dünya ekonomisinin tek tek devletsel parçacıklara dağılmasının» bir ifadesidir (XVII. Parti Kongresi'nde* Manuilski). *Burjuva milliyetçiliğinin en çarpıcı ifadesi, içinde bulunulan anda faşizmin ırk teorisidir. Bu teori, ırkların, değiş-*

delenin sosyal karakteri ve bu mücadelenin dünya proletaryasının emekçilerinin tam sosyal ve ulusal kurtuluşu uğruna mücadelesine bağımlılığı konusunda aydınlatmakla yükümlendirir.

Kongre aynı şekilde ulusal sorunun çözümün-

---

mez, doğa tarafından verilmiş fiziki ve manevi özelliklere sahip belirli insan tipleri olarak varolduklarını iddia etmektedir. Bazı, «üstün» ırklar, «aşağı» ırkları döllemek ve onlar üzerinde egemen olmakla görevlidir. Bu teoriye göre tüm tarih, ırk mücadelesinin tarihidir (sınıf mücadelesinin tarihi değil). Bu teoriye göre kan topluluğu ve bu topluluk bilinci ulusu oluşturur. «Bu teori, bilimden, göğün yerden uzaklığından daha az uzak değildir» (Stalin). Irk teorisinin sınıfsal anlamı, büyüyen proleter devrimine karşı gericiliğin tüm güçlerinin seferber edilmesidir, sınıf mücadelesinin uzlaşmazlığı Marksist-Leninist düşüncesinin yerine ulusal ortaklık fikrini geçirme çabasıdır, kitleleri savaşa, ilk planda Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa hazırlamak için işlemektir. Irk teorisi, Almanya ve Japonya'da faşizm teorisinin temelidir.

Burjuva milliyetçiliğinin en iğrenç biçimlerinden biri olan anti-Semitizm, günümüzde özellikle Almanya ve Avusturya'da güçlenmiştir. Anti-Semitizm, Almanya'daki egemen Nasyonal-Sosyalist Partinin, Avusturya'daki Hıristiyan-Sosyal Parti'nin programının temellerinden birini oluşturur. Nasyonal-Sosyalistlerin bakış açısından Yahudiler tam kıymetli bir ulus değildir. Aynı zamanda Yahudi, tüm Alman ulusunu, «yaratıcı» sermayenin temsilcileri olan gerek işçileri gerek işverenleri ezen «kapıp-kaçıcı» sermayenin (borç verilen sermaye, banka sermayesi) bir temsilcisidir. Anti-Semitizmin sınıfsal anlamını faşist Ekkehard ağzından kaçırdı. O, «sade insan» için «sevginin ve nefretin sade sembolleri»nin gerektiğini yazıyordu. İşçi için böyle bir «nefret sembolü» onyıllar boyu «burjuva» idi. Onun alışmış olduğu bu sembol, onun yerine başka birşey konmadan elinden koparılıp alınamazdı. Nasyonal-sosyalizm de bunu yaptı, nefretin sembolü olarak ona «Yahudi»yi verdi. Anti-Semitizm, burjuvazinin elinde karşı-devrimin bir oyuncağıdır. Bu oyuncağın görevi, kütlenin bilincinde gerçek düşmanın resmini Yahudi'nin resmiyle yerinden ederek proleteri «onun» kapitalistiyle uzlaştırmaktır.

de partikülarist sapmayı da mahkûm eder ve ayrılıp ayrı devlet kurma dahil halkların kendi kaderini tayin hakkının gerçekleştirilmesinin partikülarizmle hiçbir ortak yanı olmadığı ve üretici güçlerin gelişmesine aykırı olmadığı görüşündedir.

Kongre, küçük emperyalist devletlerin hakim sınıfları tarafından yürütülen, ulusal karşıtlıkların son derece keskinleşmesine yol açan sömürgeleştirme politikasının karşı-devrimci anlamına işaret eder. Kongre, Polonya, Romanya, Yugoslavya, Çekoslovakya ve Yunanistan komünist partilerini, bu sömürgeleştirme politikasına karşı enerjik bir mücadele yürütmekle yükümlü kılar.

Kongre, Balkan ülkeleri komünist partileri tarafından yayınlanan eşit hakka sahip ve bağımsız işçi-köylü cumhuriyetleri Balkan federasyonu şiarını onaylar.

Kongre, yeni ortaya çıkmış emperyalist devletlerde de — adıyla: Polonya, Romanya, Macaristan'da — anti-Semitizmin olağanüstü bir şekilde arttığını, aynı şekilde hakim sınıfların emekçi kitlelerin dikkatini anti-Semitizmle kendi sefil durumlarının gerçek suçlularından başka yöne çekme ve devrimci mücadeleden alıkoyma çabasını tespit eder ve tüm komünist partilerini anti-Semitizme karşı kararlı, enerjik bir mücadele yürütmek ve şiarlarında Yahudi nüfusu için her türlü hukuki kısıtlamaların kayıtsız-koşulsuz kaldırılmasını ve onların özgür kültürel gelişmesinin güvenceye bağlanmasını talep etmekle yükümlendirir.

(Komünist Enternasyonal V. Kongresinin Orta Avrupa'da ve Balkanlarda Ulusal Sorun Üzerine Kararı. Giriş.)

IV — PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ALTINDA ULUSAL SORUN

1 — Ekim Devrimi Ve Ulusal Sorun

... Halkların iktisadi birleşme süreci ile bu birleşmenin emperyalist yöntemleri arasındaki uzlaşmaz çelişki, burjuvazinin ulusal sorunu çözmenin doğru biçimini bulmadaki yeteneksizlik, çaresizlik ve acziyle sonuçlanır.

Partimiz, ulusal sorundaki siyasetini ulusların kendi kaderini tayin hakkı hakkı üzerinde, halkların bağımsız devlet olarak varolma hakkı üzerinde inşa ederken, bu hususu hesaba kattı. Daha varlığının ilk günlerinde, I. Parti Kongresi'nde (1898), kapitalizmin ulusal sorundaki çelişkileri henüz tam bir açıklıkla ortaya çıkmamışken, Parti, milliyetlerin bu devredilemez hakkını tanıdı. Daha sonraki zaman içinde, Ekim Devrimi'nin hemen öncesine kadarki kongre ve konferanslarında, ulusal programını özel kararlar ve kongre ve konferans kararlarıyla hiç sekmeden doğruladı. Emperyalist savaş ve bununla bağlı olan sömürgelerdeki muazzam devrimci hareket, Partinin ulusal sorundaki kararlarının yeni bir doğrulanmasından başka birşey olmadı. Bu kararların anlamı: a) milliyetlere karşı cebrin tüm biçimlerinin kesin reddinde;

b) kendi yazgılarını biçimlendirmeleri sorununda halkların eşitlik ve egemenliklerinin tanınmasında; c) halkların kalıcı bir birliğinin ancak işbirliği ve gönüllülük temeli üzerinde mümkün olduğu tezinin tanınmasında; d) böyle bir birliğin ancak sermaye iktidarının devrilmesinden sonra olanaklı olduğu doğrusunun ilanında yatar.

Partimiz çalışmasında bu ulusal kurtuluş programını, gerek çarlığın açık baskı siyasetinin, gerekse Menşevikler ve Sosyal-Devrimcilerin ikircikli, yarı-emperyalist siyasetinin de karşısına koydu. Eğer çarlığın Ruslaştırma siyaseti, çarlık ile eski Rusya'nın milliyetleri arasında bir uçurum açtıysa, ve eğer Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin yarı-emperyalist siyasetleri, bu milliyetlerin en iyi unsurlarının Kerenski'ye sırt çevirmesine yol açtıysa, Partimizin özgürlükçü siyaseti, çarlığa ve emperyalist Rus burjuvazisine karşı savaşımda, Partimize bu milliyetlerin büyük yığınlarının sempati ve desteğini kazandırdı. Bu sempati ve desteğin, Partimizin Ekim günlerindeki zaferini belirleyen tayin edici momentlerden biri olduğuna kuşku yoktur.

Ekim Devrimi, Partimizin ulusal sorundaki kararlarının pratik bilançosunu çıkardı. Ulusal baskının başlıca taşıyıcıları olan büyük toprak sahipleri ile kapitalistlerin iktidarını devirdikten ve proletaryayı iktidara geçirdikten sonra, Ekim Devrimi, bir tek vuruşta ulusal baskının zincirlerini kopardı; halklar arasındaki eski ilişkileri altüst etti, eski ulusal düşmanlığa kesin bir darbe indirdi, halkların işbirliği için zemini düzledi ve Rus proletaryasına, yalnızca Rusya'da değil, ama Avrupa ve Asya'da da, diğer milliyetlerden kardeş-

lerinin güvenini kazandırdı. Tanıtlamaya gerek yoktur ki, bu güven olmasaydı, Rus proletaryası Kolçak ve Denikin'i, Yudeniç ve Vrangel'i yenemezdi. Öte yandan, Rusya'nın merkezinde proletarya diktatörlüğü kurulmasaydı, ezilen milliyetlerin kurtuluşlarını elde edemeyecek olduklarına da kuşku yoktur. Sermaye iktidarda oldukça, küçük-burjuvazi ve her şeyden önce eski «egemen» ulusun köylülüğü milliyetçi önyargılarla dolu oldukça ve kapitalistlerin ardından gittikçe, ulusal düşmanlık ve ulusal çatışmalar kaçınılmaz şeylerdir; tersine, eğer köylülük ve diğer küçük-burjuva katmanlar proletaryayı izlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvence altında ise, ulusal barış ve ulusal özgürlük güvence altında sayılabilir. Bundan ötürü, Sovyetlerin zaferi ve proletarya diktatörlüğünün korunması, yekpare bir devlet birliğinde birleşmiş halkların kardeşçe işbirliğinin üzerinde kurulabileceği dayanaktır, temeldir.

Ama Ekim Devrimi yalnızca ulusal boyunduruğun kalkması, halkların birleşmesinin önkoşullarının yaratılması sonucunu vermedi. Gelişme seyri içinde Ekim Devrimi, halkların bu birleşmesinin başka biçimlerini de hazırladı ve halkların bir federal devlet içinde birleşmesinin temel hatlarını çizdi. Devrimin birinci döneminde, milliyetlerin emekçi yığınları, bağımsız ulusal yücelikleri ilk kez duyduklarında; yabancı müdahale tehdidinin henüz gerçek bir tehlike oluşturmadığı bir sırada, halkların işbirliği henüz kesinlikle belirlenmiş, sıkı sıkıya saptanmış bir biçim almamıştı. İçsavaş ve müdahale döneminde, ulusal cumhuriyetlerin askeri özsavunmasının çıkarları birinci plana

çıktığında, iktisadi inşanın sorunları henüz gündemde yer almazken, işbirliği askeri bir ittifak biçimini aldı. Nihayet savaş sonrası dönemde, savaşın yıkıma uğrattığı üretici güçlerin yeniden inşası sorunları birinci plana çıktığında, askeri ittifak iktisadi bir ittifakla tümlendi. Ulusal cumhuriyetlerin Sovyet cumhuriyetleri birliği içinde birleşmeleri, işbirliği biçimlerinin gelişmesinde, bu kez halkların çok-uluslu bir Sovyet devleti içinde, askeri, iktisadi ve siyasi birleşmesi karakterine bürünen son evresini oluşturur.

Proletarya böylece Sovyet sisteminde, ulusal sorunun doğru çözümünün anahtarını buldu; Sovyet sisteminde, ulusal eşitlik ve gönüllülük zemini üzerinde istikrarlı, birçok ulusu kapsayan devletin örgütlenmesi yolunu keşfetti.

(RKP[B] XII. Parti Kongresi'nin Ulusal Sorun Üzerine Kararı, Bölüm I, § 3-6.)

2 — Parti Ve Sovyet İktidarının Ulusal Siyasetinin Temelleri

A — Ulusal Sorunda SBKP(B)'nin Programı

Ulusal sorunda SBKP(B)'e şu temel ilkeler yol gösterir:

1 — Toprak sahipleri ve burjuvazinin alaşağı edilmesi amacıyla, çeşitli milliyetlerin proleterleri ve yarı-proleterleri arasındaki yakınlaşma siyaseti temel taşı oluşturur.

2 — Ezilen ülkelerin emekçi yığınlarının, bu

ülkeleri ezmiş bulunan devletlerin proletaryasına karşı duydukları güvensizliğin üstesinden gelmek için, her türlü ulusal grupların bütün ayrıcalıklarının kaldırılması, ulusların tam hak eşitliği ve sömürgelerin ve eşit hakka sahip olmayan ulusların, devlet olarak ayrılma hakkının tanınması zorunludur.

3 — Aynı amaçla Parti, tam birliğe giden yoldaki geçiş biçimlerinden biri olarak, Sovyet tipine göre örgütlenmiş devletlerin federal birliğini önerir.

4 — Ayrılma doğrultusundaki halk iradesinin taşıyıcısı olarak kimin sayılacağı sorununda SBKP(B), tarihsel ve sınıfsal bakış açısında durur ve ilgili ulusun hangi tarihsel gelişme basamağında bulunduğunu hesaba katar: ortaçağdan burjuva demokrasisine mi, yoksa burjuva demokrasisinden sovyet ya da proleter demokrasisine mi giden yolda vb.

Her halükârda, ezen uluslar olarak sahnede görünmüş ulusların proletaryası, ezilen ya da tam hak eşitliğine sahip olmayan ulusların emekçi yığınları arasındaki ulusal duygu kalıntıları karşısında özel bir ihtimam ve itina göstermek zorundadır. Bir dizi ulusal Sovyet cumhuriyetinin Sovyet Rusya etrafında birleşmesi deneyiminin göstermiş olduğu gibi, uluslararası proletaryanın ulusal bakımdan türdeş olmayan ögelerinin gerçekten kalıcı, gönüllü birliği için önkoşulların yaratılması, ancak böyle bir siyasetle mümkündür.

(Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Programı ve Tüzüğü, «Ulusal İlişkiler Alanında» Bölümü.)

B — Proletarya Diktatörlüğü Altında Halkların İşbirliğinin Devlet Biçimi Olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

Sovyet cumhuriyetlerinin kurulmasından bu yana, dünya devletleri iki kampa bölünmüş bulunuyorlar: kapitalizm kampı ve sosyalizm kampı.

Orada, kapitalizm kampında, ulusal düşmanlıklar ve eşitsizlik, sömürgeci kölelik ve şovenizm, ulusal baskı ve pogromlar, canavarlıklar ve emperyalist savaşlardan başka birşey yok.

Burada, sosyalizm kampında, karşılıklı güven ve barış, ulusal özgürlük ve eşitlik, barış içinde birarada yaşama ve halkların kardeşçe işbirliği var.

Milliyetler sorununu, halkların özgür gelişmesini, insanın insan tarafından sömürülmesi sistemi ile bağdaştırarak çözme yolundaki kapitalist dünyanın onlarca yıllık denemeleri verimsiz çıkmıştır. Tersine, ulusal çelişkiler yumağı, gitgide daha karmaşık bir duruma geliyor ve bizzat kapitalizmin varlığını tehdit ediyor. Burjuvazinin, halkların işbirliğini örgütlemekte aciz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Ulusal baskıyı kökleriyle birlikte yıkma, bir karşılıklı güven ortamı yaratma ve halkların kardeşçe işbirliğinin temellerini atmanın ancak Sovyetler kampında, ancak nüfusun çoğunluğunu kendi çevresinde toplamış bulunan proletarya diktatörlüğünde olanaklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Sovyet cumhuriyetlerinin, iç ve dış tüm dünya emperyalistlerinin saldırılarını püskürtmesi yalnızca bu koşullar sayesinde mümkün olmuştur; içsavaşa başarıyla son vermeleri, varlıklarını gü-

vence altına almaları ve barışçıl iktisadi inşaya geçmeleri yalnızca bu koşullar sayesinde mümkün olmuştur.

Ama savaş yılları hiç de iz bırakmadan geçmemiştir. Savaşın miras olarak bıraktığı yakılıp yıkılmış tarlalar, işlemez olmuş fabrikalar, yakılıp yıkılmış üretici güçler ve tükenmiş iktisadi yardımcı kaynaklar, çeşitli cumhuriyetlerin iktisadi inşa alanındaki yalıtık çabalarını yetersiz kılmaktadır. Ulusal ekonominin yeniden inşasının, cumhuriyetler ayrı ayrı varoldukları sürece imkansız olduğu ortaya çıkmıştır.

Öte yandan, uluslararası durumun güvensizliği ve yeni saldırılar tehlikesi, kapitalist kuşatmaya karşı Sovyet cumhuriyetlerinin birleşik cephesinin kurulmasını kaçınılmazlaştırmaktadır.

Son olarak, sınıfsal özü itibariyle enternasyonal olan Sovyet iktidarının bizzat yapısı, Sovyet cumhuriyetlerinin emekçi yığınlarını sosyalist bir aile içinde birleşme yoluna itmektedir.

Bütün bu koşullar, Sovyet cumhuriyetlerinin, aynı zamanda hem dış güvenliği, hem iç iktisadi gönenci ve halkların ulusal gelişme özgürlüğünü güvence altına almaya yetenekli bir federal devlet biçiminde birleşmesini buyuruyor.

Kendi Sovyet kongrelerinde kısa süre önce «Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği»nin kurulmasına ilişkin kararı oybirliği ile kararlaştırmış bulunan Sovyet cumhuriyetleri halklarının iradesi, bu Birliğin, eşit haklara sahip halkların özgür bir birleşmesi olduğunun; her cumhuriyetin Birlik'ten özgürce çıkma hakkının güvence altında bulunduğunun; Birliğe girişin varolan ya da gelecekte ortaya çıkacak tüm sosyalist Sovyet cum-

huriyetlerine açık olduğunun; yeni federal devletin, halkların barış içinde birarada yaşama ve kardeşçe işbirliğinin 1917 Ekim'inde atılan temelinin ona layık bir taçlandırmasını oluşturduğunun; onun dünya kapitalizmine karşı güvenilir bir kale olacağının ve bütün ülkeler emekçilerinin bir dünya Sovyet sosyalist cumhuriyeti biçiminde birleşmesine giden yolda yeni bir adım oluşturacağının güvenilir garantisidir.

Tüm bunları bütün dünya önünde ilan eden ve temsilcileri olduğumuz Sovyet sosyalist cumhuriyetlerinin anayasalarında ifadesini bulan Sovyet iktidarının temellerinin sarsılmazlığını resmen ilan eden biz bu cumhuriyetler delegeleri, bize verilmiş bulunan yetki gereğince, «Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği»nin kuruluşu üzerine bir antlaşma imzalamayı kararlaştırırız.

(Stalin. *«Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu» derlemesi, s. 97 vd., Rusça, 1922.)*

C — İktidardaki Proletaryanın Milliyetler Siyasetindeki Görevleri

... Ama ulusal sorunun doğru çözümünün anahtarını bulmak, henüz onu tamamen çözmek ve bu çözümün pratik ve somut gerçekleşmesini sonuna kadar götürmek anlamına gelmez. Ekim Devrimi tarafından ortaya atılan ulusal programın doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi için, geçmiş ulusal baskı döneminin bize miras olarak bıraktığı ve kısa bir zaman süresi içinde, bir vuruşta üstesinden gelinemeyecek engellerin üstesinden gelinmesi zorunludur.

Bu miras, ilkin, Büyük Rusların eski ayrıcalıklı durumlarının yansıması olan egemen Büyük Rus şovenizminin kalıntılarıdır. Bu kalıntılar, bizim merkez ve taşradaki Sovyet fonksiyonerlerimizin kafasında varlığını hâlâ sürdürüyorlar; merkez ve taşradaki devlet kurumlarımızda yuvalanıyorlar; NEP ile bağlantı içinde durmadan kızışan «yeni» «Smena vek»çi* Büyük Rus şovenisti akımlar biçimi altında destekleniyorlar. Pratik olarak bu kalıntılar, ulusal cumhuriyetlerin gereksinim ve zorunlulukları karşısında, Rus Sovyet memurlarının tepeden bakan küçümseyici, katı ve bürokratik davranışlarında dile geliyorlar. İçinde birçok ulusların yaşadığı Sovyet devleti, ancak devlet kurumlarımızm pratiğindeki bu kalıntıların kökü kazınırsa, gerçekten istikrarlı bir hale gelebilir, halkların işbirliği, ancak o zaman gerçekten kardeşçe bir nitelik kazanabilir. Bir dizi ulusal cumhuriyette (Ukrayna, Byelo-Rusya, Azerbaycan, Türkistan) durum ayrıca, Sovyet iktidarının temel dayanağı olan işçi sınıfının oldukça büyük bir bölümünün Büyük Rus milliyetinden olması sonucu zorlaşmaktadır. Bu bölgelerde, kent ile kır arasındaki, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ittifak, gerek Parti gerek Sovyet kurumlarında varolan Büyük Rus şovenizminin kalıntıları güçlü engeliyle karşılaşıyor. Bu koşullarda, Rus kültürünün üstünlüklerine ilişkin sözler ve üstün Rus kültürünün daha geri halkların (Ukraynalı, Azeri, Özbek, Kırgız vb.) kül-

---

* *«Smena vek» (kelime anlamı «cephe değiştirmek»), yurtdışında, başında Ustryalov'un bulunduğu, Yeni Ekonomik Politika'yı kapitalizme geri dönüş olarak kavrayan bir grup karşı -devrimci entellektüel.*

türleri üzerindeki kaçınılmaz zaferine ilişkin tezin ortaya atılması, Büyük Rus milliyetinin egemenliğini pekiştirme girişiminden başka birşey değildir. Bundan ötürü, Büyük Rus şovenizmi kalıntılarına karşı amansız savaşım, Partimizin ilk ve ivedi görevidir.

Bu miras, ikinci olarak, fiili eşitsizlik, yani Cumhuriyetler Birliği milliyetlerinin iktisadi ve kültürel eşitsizliğidir. Ekim Devrimi ile kazanılan hukuksal ulusal eşitlik, halkların büyük bir kazanımıdır, ama kendi başına tüm ulusal sorunu çözmez. Kapitalizmi yaşamamış ya da nerdeyse hiç yaşamamış, kendi proletaryası hiç ya da nerdeyse hiç bulunmayan, ve bu nedenle iktisadi ve kültürel bakımdan geri kalmış bir dizi cumhuriyet ve halk, ulusal hak eşitliğinin kendilerine sağladığı hak ve olanaklardan sonuna kadar yararlanacak durumda değildir; dışardan gerçek ve sürekli bir yardım olmadıkça, daha üst bir gelişme basamağına yükselecek ve böylelikle kendilerinden önde olan milliyetlere yetişecek durumda değildir. Bu fiili eşitsizliğin nedenleri yalnızca bu halkların tarihinde değil, ama kenar bölgeleri sanayi bakımından gelişmiş merkezi bölgeler tarafından sömürülen salt hammadde bölgelerine dönüştürmeyi gözeten çarlığın ve Rus burjuvazisinin siyasetinde de yatmaktadır. Kısa sürede bu eşitsizliğin üstesinden gelmek, bu mirası bir-iki yıl içinde yok etmek olanaksızdır. Daha Partimizin X. Kongresi vurgulamıştır ki, «fiili ulusal eşitsizliğin giderilmesi, ulusal baskı ve sömürgeci köleciliğin bütün kalıntılarına karşı çetin ve direngen bir savaşım gerektiren uzun süreli bir süreçtir». Ama mutlaka bu eşitsizliğin üstesinden gelmek gerek. Ama bu [eşit-

sizliğin —ÇN] üstesinden ancak, Rus proletaryasının Birliğin geri halklarının iktisadi ve kültürel ilerlemesine göstereceği gerçek ve sürekli yardımı yoluyla gelinebilir. Bu yardım, ilk planda, eskiden ezilen milliyetlerin cumhuriyetlerinde sanayi merkezleri kurmak için bir dizi pratik önlemin alınmasında dile gelmelidir, ve yerel nüfus mümkün olduğunca bu işin içine çekilmelidir. Nihayet bu yardım, X. Parti Kongresi'nin kararı uyarınca, emekçi yığınların, NEP sonucu güçlenen yerli ve dışardan gelmiş sömürücü üst katmanlara karşı kendi toplumsal konumlarını pekiştirme savaşımıyla elele gitmelidir. Bu cumhuriyetler ağırlıklı olarak tarımsal bölgeler olduklarından, iç sosyal önlemler, her şeyden önce, emekçi yığınlara, devletin elindeki serbest fondan toprak verme yoluyla gerçekleşmelidir. Bu önlemler olmadıkça, halkların yekpare bir federal devlet çerçevesinde doğru ve sıkı işbirliğinin yolunu açmak beklenemez. Bundan ötürü, milliyetlerin fiili eşitsizliğinin tasfiyesi savaşımı, geri halkların kültürel ve iktisadi düzeyinin yükseltilmesi savaşımı, Partimizin ikinci ivedi görevidir.

Bu miras, son olarak, acı ulusal baskı boyunduruğunda yaşamış ve henüz kendilerini eski ulusal sızlanma duygularından kurtaramamış bir dizi halkın bağrındaki milliyetçilik kalıntılarıdır. Bu kalıntıların pratik ifadesi, belli bir ulusal yadırgama ve eskiden ezilen halkların, Ruslardan gelen önlemler karşısında tam güvene sahip olmamalarıdır. Bununla birlikte, birçok milliyetten oluşan cumhuriyetlerde, bu defansif milliyetçilik sık sık, saldırgan milliyetçiliğe, en güçlü milliyetin, bu cumhuriyetlerin güçsüz milliyetlerine karşı yöne-

lik fanatik şovenizmine dönüşmektedir. Ermeniler, Ossetler, Acarlar ve Abazalara karşı yönelen Gürcü şovenizmi (Gürcistan'da); Ermenilere karşı yönelen Azerbaycan şovenizmi (Azerbaycan'da); Türkmenler ve Kırgızlara karşı yönelen Özbek şovenizmi (Buhara ve Hiva'da); Ermeni şovenizmi vb. vb. — ayrıca Yeni Ekonomik Politika koşulları tarafından da kışkırtılan bütün bu şovenizm çeşitleri, belli ulusal cumhuriyetleri bir çatışma ve anlaşmazlık alanına dönüştürmekle tehdit eden çok fena bir kötülüktür. Bütün bu olayların, halkların bir tek devlet içinde gerçekten birleşmesi davasını engellediklerini söylemeye gerek yok. Milliyetçilik kalıntıları, Büyük Rus şovenizmine karşı kendine özgü bir savunma biçimi olduğundan, Büyük Rus şovenizmine karşı kararlı savaşım, milliyetçi kalıntıların üstesinden gelmenin en emin aracıdır. Ama bu kalıntılar, çeşitli cumhuriyetlerdeki güçsüz ulusal topluluklara karşı yönelen yerel şovenizme dönüştüklerinden, bu kalıntılara karşı doğrudan savaşım, Parti üyelerinin görevidir. Bundan ötürü, milliyetçilik kalıntılarına ve her şeyden önce de bu kalıntıların şovenist biçimlerine karşı savaşım, Partimizin üçüncü ivedi görevidir.

Cumhuriyetler Birliği'nin, merkez ve taşradaki Sovyet memurlarının önemli bir bölümü tarafından, ulusal cumhuriyetlerin ulusal gelişmesini sağlama misyonuna sahip eşit devlet birimlerinin Birliği olarak değil, bilakis bu cumhuriyetlerin tasfiyesine doğru atılmış bir adım olarak, sözümona «bir ve bölünmez»... [Rus imparatorluğunun — Redaksiyonun notu.] kuruluşunun başlangıcı olarak değerlendirilmesi olgusu, geçmişin mirasının

en çarpıcı ifadelerinden biri olarak görülmek gerekir.

... Böyle bir anlayışı anti-proleter ve gerici olarak mahkûm eden ve ulusal cumhuriyetlerin varlığının ve gelecekteki gelişmesinin mutlak zorunluluğunu ilan eden Kongre, Parti üyelerini, cumhuriyetlerin birleşmesi ve komiserliklerin kaynaşmasının, şoven ruhlu Sovyet memurları tarafından, ulusal cumhuriyetlerin iktisadi ve kültürel gereksinimlerini kulak arkası etme eğilimlerini örtme yolunda kullanılmamasını dikkatle gözetmeye çağırır.*

(RKP[B] XII. Parti Kongresi'nin Ulusal Sorun Üzerine Kararı, Bölüm I, § 7, 8.)

Yoldaşlar, birleşmeyi engelleyen üç ana etkenin: Büyük Rus şovenizmi, fiili eşitsizlik ve özellikle şovenizme dönüştüğü hallerde yerel milliyetçiliğin üstesinden gelmemize yardımcı olacak araçları ve yolları tahlil etmeye geçiyorum. Halklar arasındaki yakınlaşmayı engelleyen tüm bu eski mirasın acısız üstesinden gelmekte bize yardımcı olacak araçların sadece üçünden söz edeceğim.

Birinci araç, Sovyet iktidarının yalnızca Rus değil, bilakis enternasyonal bir iktidar haline gelmesi için, Sovyet iktidarını cumhuriyetlerde anlaşılır ve senli-benli kılmak için tüm önlemlerin alınmasıdır. Bu amaçla sadece okulların değil, tüm kurumların, tüm organların, gerek Parti gerek

---

* Redaksiyonun notu. *RKP(B) XII. Parti Kongresinin kararında ayrıca, X. Parti Kongresinin ulusal soruna ilişkin kararında olduğu gibi, «her iki sapmayı da zararlı ve Komünizm davası için tehlikeli olarak mahkum eden Parti Kongresi, dikkati Büyük Rus şovenizmine sapmanın özel zararına ve tehlikesine çeker ve Partiyi, eskinin bu kalıntılarını Parti inşasında olanca hızla tasfiye etmeye çağır»dığına işaret edilir.*

Sovyet organlarının adım adım ulusallaştırılması, bunların, kitlelerin anladığı bir dille, ilgili halkın yaşam tarzına uygun koşullar içinde çalışmaları zorunludur. Sovyet iktidarını bir Rus iktidarı olmaktan çıkarıp, tüm cumhuriyetlerin ve özellikle iktisadi ve kültürel bakımdan geri kalmış olanların emekçi yığınlarına yakın, bu yığınlar tarafından anlaşılan ve sevilen, enternasyonal bir iktidar durumuna getirmek bizim için, ancak ve ancak bu koşulla mümkün olacaktır.

Çarlık ve burjuvaziden devralınan mirasın acısız üstesinden gelme işimizi kolaylaştırmaya uygun ikinci araç, Cumhuriyetler Birliği'nde komiserliklerin o şekilde inşasıdır ki, hiç değilse en önemli milliyetlerin çeşitli kurumlarda kendi temsilcilerini bulundurmaları mümkün olsun, çeşitli cumhuriyetlerin gereksinim ve zorunluluklarının kesinkes tatmin edilmesinin koşullarını yaratan bir inşa.

Üçüncü araç: En üst organlarımız arasında, ayrımsız tüm cumhuriyet ve milliyetlerin gereksinim ve zorunluluklarını dile getiren bir organın bulunması zorunludur. Bu son araç üzerine, dikkatinizi özellikle çekmek istiyorum.

Eğer biz, Birlik Merkez Yürütme Komitesi (MYK) çerçevesinde, birincisi, milliyetlerden bağımsız olarak Birlik Sovyet Kongresinde seçilen, ve ikincisi de, cumhuriyetler ve ulusal bölgeler tarafından seçilip (yarısı cumhuriyetler ve diğer yarısı ulusal bölgelerden), Sovyet Kongresi tarafından onaylanan iki meclis kurabilseydik, o zaman kanımca, en üst kurumlarımız çerçevesinde, sadece ayrımsız tüm proleter grupların sınıf çıkarları-

nın değil, bilakis salt-ulusal özlemlerin de yansımasını bulurduk. Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan milliyetlerin, halkların ve aşiretlerin özel çıkarlarını yansıtan bir organımız olurdu. Yoldaşlar, Birlik içinde yaklaşık 65 milyonu Rus olmayan, toplam 140 milyondan fazla insanın birarada bulunduğu koşullarımızda, böyle bir devlet, burada Moskova'da en yüksek organ içinde, bu milliyetlerin, sadece tüm proletarya için ortak olan çıkarları değil, bilakis özel, kendine özgü, özgül ulusal çıkarlarını da dile getiren delegeleri bulunmaksızın yönetilemez. Bu olmazsa yoldaşlar, yönetmek olanaksızdır. Elde böyle bir barometre olmaksızın, ve çeşitli milliyetlerin bu özel gereksinimlerini formüle etme yeteneğindeki insanlar bulunmaksızın, yönetmek olanaksızdır.

(Stalin. *RKP[B] XII. Parti Kongresi'nde Ulusal Sorun Üzerine* Rapor 1923.)

D — Doğu'nun Sovyet Cumhuriyetlerinde Sosyalist İnşa Ve Biçim Olarak Ulusal, İçerik Olarak Proleter Kültürün Geliştirilmesi Görevi

Sömürge ve bağımlı ülkelerden farklı olarak, bu ülkelerin, bu cumhuriyetlerin varlık ve gelişmelerinin karakteristik özellikleri nelerdir?

Birincisi, bu cumhuriyetlerin emperyalist boyunduruktan kurtulmuş olmalarıdır.

İkincisi, onların uluslar olarak gelişip pekişmesinin, burjuva bir rejimin himayesi altında değil, Sovyet iktidarının koruması altında olması-

dır. Bu, tarihte benzeri görülmemiş bir olgudur, ama yine de bir olgudur.

Üçüncüsü, sınai bakımdan az gelişmiş ülkeler olarak, onların gelişmelerinde tamamen Sovyetler Birliği'nin sanayi proletaryasının yardımına dayanabilmeleridir.

Dördüncüsü, sömürge boyunduruğundan kurtulmuş, proletarya diktatörlüğü tarafından korunan ve Sovyetler Birliği'nin üyesi olan bu cumhuriyetler, ülkemizin sosyalist inşasına katılabilirler ve katılmalıdırlar da.

Baş görev, bu cumhuriyetlerin işçi ve köylülerinin, ülkemizde sosyalizmin inşasına katılmasını kolaylaştırmak, bu cumhuriyetlerin özel varlık koşullarına uygun olarak bu katılmayı ilerletme ve hızlandırmanın önkoşullarını yaratıp geliştirmektir.

Buradan, Sovyet Doğu'sunun fonksiyonerlerinin ivedi görevleri çıkar.

1 — Köylüleri işçi sınıfı çevresinde toplamak için üs olarak, Sovyet Doğu Cumhuriyetlerinde sanayi merkezleri kurmak. Bu işin daha şimdiden başlamış olduğunu biliyorsunuz, ve o, Sovyetler Birliği ekonomisi ilerlediği ölçüde ilerletilecektir. Bu cumhuriyetlerde çeşitli hammaddelerin varolması, bu işin zamanla sonuna kadar götürüleceğinin güvencesidir.

2 — Tarım ve her şeyden önce sulama işlerini kalkındırmak. Bu işe de, en azından Transkafkasya ve Türkistan'da başlanmış olduğunu biliyorsunuz.

3 — Sovyet Doğu Cumhuriyetlerini, Sovyet

ekonomisinin genel inşa sistemine katmanın en emin aracı olarak, geniş köylü yığınlarının kooperatifleşmesini artırmak ve teşvik etmek.

4 — Sovyetleri yığınlara yakınlaştırmak, Sovyetlerin bileşimini ulusallaştırmak ve emekçi yığınlara yakın ve onlarla senli-benli ulusal Sovyet devletini imar etmek.

5 — Ulusal kültürü geliştirmek, yerli insanlardan Sovyet, Parti, sendika ve iktisat fonksiyonerleri yetiştirmek amacıyla, anadilde gerek genel ve gerekse mesleki-teknik eğitim için geniş bir kurs ve okul şebekesi kurmak.

Bu görevleri yerine getirmek, Sovyet Doğu Cumhuriyetlerinde sosyalist inşa işini kolaylaştırmak demektir.

Sovyet Doğunun örnek cumhuriyetlerinden söz ediliyor. Ne demektir örnek cumhuriyet? Örnek bir cumhuriyet, bütün bu görevleri dürüstlük ve ciddiyetle yerine getiren, böylece komşu sömürge ve bağımlı ülkelerin işçi ve köylüleri arasında kurtuluş hareketine doğru atılım yaratan bir cumhuriyettir.

Yukarıda, Sovyetlerin çeşitli milliyetlerin emekçi yığınlarına yakınlaştırılmasından, Sovyetlerin ulusallaştırmasından söz ettim. Ama bu ne demektir ve pratikte nasıl dile gelir? Yığınlara böyle bir yakınlaşmanın mükemmel örneği olarak, Türkistan'da kısa süre önce tamamlanmış bulunan ulusal sınırlamanın görülebileceğini sanıyorum. Burjuva basın bu sınırlamada bir «Bolşevik kurnazlığı» görüyor. Oysa burada ortaya çıkan şeyin bir «kurnazlık» değil, Türkmenistan ve Özbekistan halk yığınlarının kendilerine yakın ve anlaşı-

lır olan kendi öz iktidar organlarına sahip olma yolundaki derin özlemleri olduğu açıktır. Devrim öncesi dönemde bu iki ülke, çeşitli hanlıklar ve devletler arasında bölünmüştü; böylece «iktidar sahipleri»nin sömürücü düzenbazlıklarına elverişli bir faaliyet alanı sunuyorlardı. Şimdi, Özbekistan ve Türkmenistan emekçi yığınlarını iktidar organlarına yakınlaştırmak ve onlarla kaynaştırmak için, birbirinden koparılmış bu parçaları bağımsız devletler olarak **yeniden birleştirmenin** olanaklı hale geldiği an gelmiş bulunuyor. Türkistan'ın sınırlanması, her şeyden önce, bu ülkelerin birbirinden koparılmış parçalarının bağımsız devletler biçiminde **birleştirilmesidir.** Eğer bu devletler sonradan eşit hakka sahip üyeler olarak Sovyetler Birliği'ne girmek istedilerse, bu sadece bir şeye, Bolşeviklerin Doğu'nun halk yığınlarının en derin özlemlerinin anahtarını bulmuş olduğuna ve Sovyetler Birliği'nin, dünyada çeşitli milliyetlerin emekçi yığınlarının biricik gönüllü biriği olduğuna tanıklık eder. Polonya'yı yeniden birleştirmek için, burjuvazi bir dizi savaşa ihtiyaç duydu. Oysa Türkmenistan'ı ve Özbekistan'ı yeniden birleştirmek için, komünistlere birkaç aylık aydınlatma çalışmasından başka birşey gerekmedi.

Hükümet organlarını, bizim durumumuzda Sovyetleri, çeşitli milliyetlerin büyük emekçi yığınlarına işte böyle yakınlaştırmak gerekir.

Bolşevik milliyetler siyasetin biricik doğru siyaset olduğunun kanıtı budur.

Ayrıca Sovyet Doğu cumhuriyetlerinde ulusal kültürün kalkındırılmasından söz ettim. Ama ulusal kültür ne demektir? Proleter kültür ile nasıl

bağdaştırılabilir? Lenin, daha savaştan önce, bizde bir burjuva ve bir de sosyalist iki kültür bulunduğunu; ulusal kültür sloganının, emekçilerin bilincini milliyetçilik ağusu ile zehirlemeye çalışan burjuvazinin gerici bir sloganı olduğunu söylemedi mi? Ulusal kültürün inşası, anadilde okul ve kursların geliştirilmesi ve yerli insanlardan kadro yetiştirilmesi, sosyalizmin inşası ile, proleter kültürün inşası ile nasıl bağdaştırılabilir? Burada üstesinden gelinemez bir çelişki yok mu? Elbette yok! Biz proleter bir kültür inşa ediyoruz. Bu tamamen doğrudur. Ama içeriği bakımından sosyalist olan proleter kültürün, sosyalist inşa içine çekilmiş çeşitli halklarda, dilin, yaşam koşullarının vb. farklılığına göre, çeşitli biçimlere ve ifade tarzlarına büründüğü de aynı şekilde doğrudur. İçeriği bakımından proleter, biçimi bakımından ulusal — işte sosyalizmin kendisine doğru yürüdüğü, tüm insanlığın ortak kültürü, böyle bir kültürdür. Proleter kültür, ulusal kültürü yok etmez, bilakis ona içerik kazandırır. Ve tersine: ulusal kültür, proleter kültürü yok etmez, bilakis ona biçim kazandırır. Ulusal kültür sloganı, burjuvazi iktidarda kaldığı ve ulusların pekişmesi burjuva rejimin himayesi altında gerçekleştiği sürece, burjuva bir slogandı. Proletarya iktidara geçtiği ve ulusların pekişmesi Sovyet iktidarının koruması altında gerçekleşmeye başladığında, ulusal kültür sloganı proleter bir slogan haline geldi. İki farklı durum arasındaki bu ilkesel ayrılığı kavramayan biri, ne Leninizmi, ne de ulusal sorunda Leninist bakış açısının özünü asla kavramayacaktır.

(Stalin. *Leninizmin Sorunları, Birinci Bölüm. «Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nin Görevleri», s. 259 vd., 125.)*

3 — Proletarya Diktatörlüğü Koşullarında Ulusal Sorundaki Sapmalara Karşı Mücadele

A — Büyük Rus Şovenizmine Ve Yerel Milliyetçiliğe Karşı Mücadele Üzerine
Stalin Yoldaş

Parti içindeki sapmalara karşı savaşım tablosu, eğer **ulusal sorun** alanında onun içinde varolan sapmalara da değinmezsek, eksik kalır. Burada ilk olarak Büyük Rus şovenizmi yönündeki, ikinci olarak da yerel milliyetçilik yönündeki sapmayı kastediyorum. Bu sapmalar «sol» ve sağ sapmalar kadar gözle görülür ve sırnaşık değil. Bunlara gizli sapmalar da denilebilir. Ama bu, varolmadıkları anlamına gelmez. Evet, varlar, ve daha da kötüsü, büyüyorlar. Bundan hiçbir kuşku duyulamaz. Hiçbir kuşku duyulamaz, çünkü sınıf savaşımının tüm keskinleşen atmosferi, yansımasını Parti içinde bulan ulusal sürtüşmelerde belli bir sertleşmeye yol açmaktan geri kalamaz. Bundan ötürü, bu sapmaların çehresini açığa çıkarmak ve ortaya sermek gerekecek.

Güncel koşullarımız içinde, Büyük Rus şovenizmi yönündeki sapmanın özü nedir?

Büyük Rus şovenizmi yönündeki sapmanın özü, diller, kültürler, töreler arasındaki ulusal farkları es geçme çabasıdır; ulusal cumhuriyetlerin ve bölgelerin tasfiyesini hazırlama çabasıdır; ulusal hak eşitliği ilkesini yıkmaya çalışma ve aygıtın ulusallaştırılması, basının, okulların ve diğer devletsel ve toplumsal örgütlerin ulusallaştırılmasına

yönelik Partinin siyasetini gözden düşürme çabasıdır.

Bu tür sapmacılar burada: sosyalizmin zaferiyle uluslar yekpare bir ulus halinde kaynaşmak ve ulusal diller yekpare, ortak bir dile dönüşmek zorunda olduğuna göre, ulusal ayrımları ortadan kaldırma ve eskiden ezilen halklar arasında ulusal kültürün gelişmesini destekleme siyasetinden vazgeçme zamanının geldiği anlayışından yola çıkıyorlar. Bunu yaparken Lenin'e atıfta bulunup, ondan yanlış alıntılar yapıyorlar ve hatta bazen doğrudan kelimelerini çarpıtıyorlar ve ona kara çalıyorlar.

Lenin, sosyalizmde milliyetlerin çıkarları bir bütün halinde kaynaşacaktır demiştir. Bundan, enternasyonalizmin çıkarı gereği ulusal cumhuriyetlere ve bölgelere son vermenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Lenin 1913'te «Bundcu»larla polemikte, ulusal kültür sloganının bir burjuva sloganı olduğunu söylemiştir. Bundan, enternasyonalizmin çıkarı gereği SSCB halklarının ulusal kültürlerine son vermenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Lenin, ulusal baskı ve ulusal duvarların sosyalizmde ortadan kaldırıldığını söylemiştir. Bundan, enternasyonalizmin çıkarı gereği SSCB halklarının ulusal özelliklerini göz önünde tutma siyasetine son verme ve asimilasyon siyasetine geçmenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Ve bu böyle gider.

Ulusal sorundaki, üstelik enternasyonalizm maskesi ve Lenin'in adı ardına gizlenen bu sapmanın, Büyük Rus milliyetçiliğinin en ince, ve böyle olduğu için de en tehlikeli türü olduğundan kuşku duyulamaz.

Birincisi, Lenin asla, sosyalizmin **dünya çapındaki zaferinden önce** ulusal farkların ortadan kalkacağını ve ulusal dillerin **bir** devletin sınırları içinde bir ortak dil biçiminde kaynaşacağını söylememiştir. Tersine Lenin, taban tabana zıt bir şeyi, yani «halklar ve ülkeler arasındaki ulusal ve devletsel **farkların**... proletarya diktatörlüğünün tüm **dünya** ölçüsünde gerçekleşmesinden **sonra** bile daha çok çok uzun bir zaman süreceğini» («'Radikalizm', Komünizmin Çocukluk Hastalığı», Tüm Eserler, cilt XXV, s. 280) söylemiştir. Hem Lenin'e atıfta bulunup, hem de onun bu temel işareti nasıl unutulabilir?

Şüphesiz, eski Marksistlerden biri, bugünün dönek ve reformisti, Bay Kautsky, Lenin'in öğrettiğinin tam tersini iddia eder. O, Lenin'e karşıt olarak, proleter devrimin birleşik Avusturya-Alman devletindeki zaferinin, geçen yüzyılın ortasında, **ortak bir** Alman dilinin oluşmasına ve Çeklerin Almanlaşmasına yol açabilecek olduğunu söyler, çünkü herhangi bir zoraki Almanlaştırma olmaksızın, «sadece engellerinden kurtulmuş ilişkinin gücü, Almanlar tarafından getirilmiş modern kültürün gücü, **güdük milliyetlerinin kendilerine hiçbir şey veremediği geri kalmış Çek küçük-burjuva, köylü ve proleterlerini Almanlar haline dönüştürmek zorundaydı.**» («Almanya'da Devrim ve Karşı-Devrim»in Almanca baskısına Önsöz, Stuttgart 1896, s. XXII.)

Böyle bir «tasarım» ama Kautsky'nin sosyal-şovenizmi ile tamamen uyuşur. 1925'deki Doğu Halkları Üniversitesi'ndeki konferansımda da Kautsky'nin bu görüşlerine karşı mücadele etmiştim. Her türlü ölçüyü kaçırmış Alman sosyal-şoveninin

bu anti-Marksist gevezeliğinin, bizim için, sonuna kadar enternasyonalist kalmak isteyen biz Marksistler için, herhangi bir olumlu anlam taşıyabilmesi olanaklı mı? Kim haklı, Kautsky mi, Lenin mi? Eğer Kautsky haklı ise, o zaman Büyük Ruslara, Çeklerin Almanlara olduklarından daha yakın olan Beyaz Ruslar ve Ukraynalılar gibi görece geri milliyetlerin, proleter devrimin zaferi sonucunda Sovyetler Birliği'nde Ruslaştırılmamaları, bilakis tam tersine, yeniden yaşama kavuşmaları ve bağımsız uluslar olarak gelişmeleri olgusunu nasıl açıklamalı? Türkmenler, Kırgızlar, Özbekler, Tacikler gibi ulusların (Gürcüler, Ermeniler, Azerbaycanlılar ve başkaları bir yana), geri kalmışlıklarına rağmen Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferiyle birlikte yalnızca Ruslaştırılmamakla kalmayıp, bilakis tam tersine yeniden yaşama kavuşup bağımsız uluslar halinde gelişmelerini nasıl açıklamalı? Aldatıcı bir enternasyonalizm peşinde koşan saygıdeğer sapmacılarımızın, Kautskyci bir sosyal-şovenizmin pençesine düştükleri açık değil mi? **Bir** devletin, SSCB'nin toprakları üzerinde bir ortak dil için savaşan sapmacıların, aslında, eskiden egemen durumda bulunan dilin, yani **Büyük Rus** dilinin **ayrıcalıklarının** restorasyonunu hedefledikleri açık değil mi? Enternasyonalizm bunun neresinde?

İkincisi, Lenin asla, ulusal boyunduruğun kalkması ve milliyetlerin çıkarlarının bir bütün halinde kaynaşmasının, ulusal farkların kaldırılması anlamına geldiğini söylememiştir. Biz, ulusal baskıyı kaldırdık, ulusal ayrıcalıkları kaldırdık ve ulusal hak eşitliğini getirdik. Sovyetler Birliği milliyetleri arasında, sözcüğün eski anlamında ulusal

sınırları, sınır direklerini ve gümrük duvarlarını yok ettik. Sovyetler Birliği halklarının iktisadi ve siyasal çıkar birliğini kurduk. Ama bu, bizim bununla ulusal farkları: ulusal dilleri, kültürleri, töreleri vb. kaldırdığımız anlamına mı gelir? Bu anlama gelmediği açıktır. Ama eğer ulusal farklar: dil, kültür, töreler vb. varlıklarını sürdürüyorlarsa, şimdiki tarihsel dönemde cumhuriyetleri ve ulusal bölgeleri kaldırma talebinin gerici, proletarya diktatörlüğünün çıkarlarına aykırı bir talep olduğu açık değil mi? Sapmacılarımız, şimdi cumhuriyetler ve ulusal bölgeleri kaldırmanın, SSCB'nin sayısız halklarının elinden kendi **ulusal dillerinde** eğitim görme olanağını almak demek olacağını, kendi **anadillerinde** okullara, mahkemelere, idareye, kamusal ve diğer örgüt ve kurumlara sahip olma olanağını ellerinden almak demek olacağını, onları sosyalist inşaya katılma olanağından yoksun bırakmak demek olacağını anlıyorlar mı? Aldatıcı bir enternasyonalizm peşinde koşan sapmacılarımızm, gerici Büyük Rus şovenistlerinin pençesine düşmüş oldukları ve proletarya diktatörlüğü döneminde Sovyetler Birliği'nin **tüm** halkları için, Büyük Ruslar için olduğu kadar Büyük Rus olmayanlar için de aynı derecede geçerli olan kültür devrimi sloganını unutmuş, tamamen unutmuş bulundukları açık değil mi?

Üçüncüsü, Lenin asla, ulusal kültürün geliştirilmesi sloganının, **proletarya diktatörlüğü koşulları altında** gerici bir slogan olduğunu söylememiştir. Tersine, Lenin daima, SSCB halklarının kendi ulusal kültürlerini geliştirmelerine **yardım edilmesinden** yana olmuştur. Partinin X. Kongresi'nde ulusal sorun üzerine karar, Lenin'in — başka

hiç kimsenin değil — yönetimi altında yazılmış ve kabul edilmiştir. Orada doğrudan şöyle denir:

> «Partinin görevi, Büyük Rus olmayan halkların emekçi yığınlarının, ileri merkezi Rusya'ya yetişmelerine *yardım etmektir*, onlara: a) kendi ülkelerinde, bu halkların ulusal yaşam koşullarına uygun biçimler içinde, Sovyet devletini geliştirip güçlendirmelerinde; b) anadilinde faaliyet gösteren ve yerel nüfusun yaşam ve psikolojisini bilen kişilerden oluşan mahkemeleri, idari ve iktisadi organları, iktidar organlarını geliştirip güçlendirmelerinde; c) basını, okulları, tiyatroları, kulüpleri ve genel olarak anadilde faaliyet gösteren kültür ve aydınlatma kuruluşlarını geliştirmelerinde; d) anadilde genel eğitim için ve ayrıca mesleki-teknik karakterli kapsamlı bir kurs ve okul ağı örgütleyip geliştirmelerinde *yardım etmektir*.»

Lenin'in, **proletarya diktatörlüğü altında** tamamen ulusal kültürün geliştirilmesi sloganından yana olduğu açık değil mi? Proletarya diktatörlüğü altında ulusal kültür sloganını yadsımanın, Sovyetler Birliği'nin Büyük Rus olmayan halkları için kültürel gelişme zorunluluğunu yadsıma, bu halklar için genel okul yükümlülüğünü yadsıma, bu halkları, gerici milliyetçilerin manevi köleliğine teslim etme demek olduğu açık değil mi?

Lenin gerçekten de ulusal kültür sloganını **burjuvazinin egemenliği altında** gerici bir slogan olarak niteliyordu. Başka türlü olabilir miydi? Ulusal burjuvazinin egemenliği altında ulusal kültür nedir? İçerik bakımından **burjuva** ve biçim bakımından ulusal olan bu kültürün hedefi, yığınları

milliyetçilik ile ağulamak ve burjuvazinin egemenliğini pekiştirmekti. Proletarya diktatörlüğü altında ulusal kültür nedir? İçerik bakımından **sosyalist** ve biçim bakımından ulusal olan bu kültürün hedefi, yığınları enternasyonalizm ruhuyla eğitmek ve proletarya diktatörlüğünü pekiştirmektir. Marksizmden kopmadıkça, ilkesel olarak birbirinden farklı bu iki görüngü nasıl birbirine karıştırılabilir? Burjuva rejimi altında ulusal kültür sloganına karşı mücadele eden Lenin'in, darbeyi ulusal kültürün ulusal biçimine değil, burjuva **içeriğine** vurduğu açık değil midir? Lenin'in sosyalist kültürü, **ulusal momentten yoksun**, şu yada bu ulusal biçimden yoksun bir kültür olarak gördüğünü varsaymak budalaca birşey olur. Gerçekten de Bundcular, belli bir süre ona bu saçmalığı yakıştırdılar. Ama Lenin'in yapıtlarından, onun bu kara çalmayı sert bir şekilde protesto ettiği, kendisini bu saçmalıktan kesin bir şekilde ayırdığı bilinir. Sevgili sapmacılarımız gerçekten de Bundcuların izinden *gidiyor olmasınlar*?

Ama tüm bu söylenenlerden sonra, sapmacılarımızın argümanlarından geriye ne kalıyor?

Enternasyonalizm bayrağı ile hokkabazlık etme ve Lenin'e karşı kara çalmalardan başka birşey değil.

Büyük Rus şovenizmine sapan kimseler, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşa döneminin, ulusal kültürlerin dağılması ve tasfiye edilmesi dönemi olduğunu sanıyorlarsa, çok yanılıyorlar. Aslında bunun tam tersi doğru. Gerçekten de Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğü ve sosyalizmin inşası dönemi, içerikleri bakımından sosyalist ve biçimleri bakımından ulusal olan ulusal kültürlerin

en parlak dönemidir. Onlar besbelli ki, anadilde genel okul yükümlülüğünün getirilmesiyle ve sağlamlaştırılmasıyla birlikte ulusal kültürlerin **yeni bir güçle** gelişeceğini kavramıyorlar. Geri milliyetlerin sosyalist inşaya ancak ulusal kültürlerin gelişmesi koşulu ile gerçekten katılabileceklerini kavramıyorlar. Ulusal kültürlerini geliştirmelerinde Sovyetler Birliği halklarını **destekleme** ve **teşvik etme** Leninist siyasetinin temelinin tam da burada yattığını kavramıyorlar.

Gelecekte ulusal kültürlerin, ortak bir dille birlikte, (biçim ve içerik bakımından) ortak bir kültür içinde **kaynaşmasından** yana olan bizlerin, aynı zamanda şu sıralarda, proletarya diktatörlüğü döneminde, ulusal kültürlerin **açılıp gelişmesinden** yana bulunmamız tuhaf görünebilir. Ama bunda hiçbir tuhaflık yok. Ulusal kültürlerin, ortak bir dille birlikte ortak bir kültür içinde kaynaşmalarının koşullarını yaratmak için, onların açılıp gelişmeleri, tüm potansiyel güçlerini açığa vurmaları gerekir. Biçim bakımından ulusal ve içerik bakımından sosyalist ulusal kültürlerin, **tek** ülkede proletarya diktatörlüğü koşullarında, proletaryanın tüm dünyada zafer kazanmış ve sosyalizmin yaşamda iyice yerleşmiş olacağı zaman, ortak bir dille birikte (biçim ve içerik bakımından) ortak bir sosyalist kültür içinde kaynaşmaları **amacıyla** açılıp gelişmeleri — ulusal kültür sorununda problemin Leninist konuluşunun diyalektiği tam da buradadır.

Sorunun böyle konuluşunun «çelişkili» olduğu söylenebilir. Ama devlet sorununda da bizde aynı «çelişki» yok mu? Biz, devletin sönüp gitmesinden yanayız. Ama biz aynı zamanda, şimdiye kadar

varolmuş tüm devlet iktidarlarının en sert ve en güçlüsü olan proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesinden yanayız. Devlet iktidarın sönüp gitmesi **için** koşulları hazırlama amacıyla devlet iktidarının en yüksek derecede gelişmesi — Marksist formül böyledir. Bu «çelişkili» midir? Evet, «çelişkili»dir. Ama bu çelişki yaşamda vardır ve Marx'ın diyalektiğini tamamen yansıtır.

Ya da, örneğin, ayrılıp ayrı devlet kurmaya kadar, ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununun Leninist konuluşunu alalım. Lenin bazen ulusların kendi kaderini tayin tezini şu yalın formüle indirgiyordu: «Birleşmek amacıyla ayrılmak». Düşünün bir: birleşmek amacıyla ayrılmak. Bu bir paradoks gibidir. Oysa bu «çelişkili» formül, Bolşeviklere ulusal sorun alanında en ele geçirilmez kaleleri fethetme olanağını veren Marksist diyalektiğin canlı gerçeğini yansıtır.

Ulusal kültüre ilişkin formül için de aynı şeyi söylemek gerek: sosyalizmin bütün dünyadaki zaferi döneminde sönüp gitmesi ve ortak bir sosyalist kültür (ve ortak bir dil) içinde kaynaşması koşullarını hazırlamak için, tek ülkede proletarya diktatörlüğü döneminde ulusal kültürlerin (ve dillerin) açılıp gelişmesi.

Geçiş zamanımızın bu özelliğini ve bu «çelişki»sini kavramayan biri, tarihsel süreçlerin bu diyalektiğini kavramayan biri, Marksizm için yitip gitmiş biridir.

Sapmacılarımızın mutsuzluğu, Marksist diyalektiği anlamamaları ve anlamak istememeleridir.

Büyük Rus şovenizmi sapması böyle.

Bu sapmanın, eskiden egemen olan Büyük Rus

ulusunun sönüp giden sınıflarının, yitirilmiş ayrıcalıkları yeniden elde etme özlemini yansıttığını anlamak zor değildir.

Ulusal sorun alanında Parti içindeki baş tehlike olarak Büyük Rus şovenizmi tehlikesi buradan geliyor.

Yerel milliyetçilik sapmasının özü nedir?

Yerel milliyetçilik sapmasının özü, kendini tecrit etme ve kendini kendi ulusal kabuğunun sınırları içine kapatma çabasıdır, kendi ulusu içindeki sınıf karşıtlıklarını örtbas etme çabasıdır, kendini Büyük Rus şovenizminden, genel sosyalist inşa dalgasından ayrılarak koruma çabasıdır, Sovyetler Birliği milliyetlerinin emekçi yığınlarını birbirine yakınlaştırıp birleştiren şeyi görmeme ve yalnızca onları birbirlerinden uzaklaştırabilecek şeyi görme çabasıdır.

Yerel milliyetçilik sapması, eski ezilen ulusların yok olan sınıflarının, proletarya diktatörlüğü rejimine karşı hoşnutsuzluklarını, kendini kendi ulusal devleti içine kapatma ve orada kendi sınıf egemenliklerini kurma eğilimini yansıtır.

Bu sapmanın tehlikesi, burjuva milliyetçiliğini beslemesi, Sovyetler Birliği halklarının emekçilerinin birliğini zayıflatması ve müdahale yandaşlarının değirmenine su taşımasıdır.

Yerel milliyetçilik sapmasının özü budur.

Partinin görevi, bu sapmaya karşı kararlılıkla mücadele etmek ve Sovyetler Birliği halklarının emekçi yığınlarının enternasyonalist eğitimi için zorunlu önkoşulları yaratmaktır.

(Stalin. *SBKP[B] XVI. Parti Kongresi'ne Merkez Komitesi' nin Siyasi Raporu, 27 Haziran 1930. «Leninizmin Sorunları», İkinci Bölüm, s. 391-399, Moskova 1934.)*

Şumski yoldaşın açıklamalarında bazı doğru düşünceler var. Ukrayna'da, Ukrayna kültürü ve Ukrayna kamu yaşamı için geniş bir hareketin başlamış bulunduğu ve geliştiği doğru. Bu hareketin, asla yabancı unsurların eline terk edilmemesi gerektiği doğru. Ukrayna'da birçok komünistin bu hareketin anlam ve önemini anlamadıkları ve bundan ötürü bu harekete egemen olmak için önlemler almadıkları doğru. Ukrayna kültürü ve Ukrayna kamu yaşamı sorununda alay ve kuşkuculuk ruhu içlerine işlemiş Parti ve Sovyet işçisi kadrolarımız arasında bir dönüşüm yapılması gerektiği doğru. Ukrayna'daki yeni harekete egemen olacak yetenekteki kadroların özenle seçilip yetiştirilmesi gerektiği doğru. Bütün bunlar doğru. Ama, Şumski yoldaş burada en azından iki büyük hata işliyor.

Birincisi, Parti ve Sovyet aygıtımızın Ukraynalılaştırılmasını, proletaryanın Ukraynalılaştırılması ile karıştırıyor. Belirli bir tempo gözetilerek, halkın gereksinimlerini tatmin eden Parti, devlet aygıtımız vs., Ukraynalılaştırılabilir ve Ukraynalılaştırılmalıdır. Ama proletarya yukardan Ukraynalılaştırılamaz. Rus işçi yığınları, Rus dili ve Rus kültüründen vazgeçmeye ve Ukrayna kültürü ve dilini kendi kültürü ve dili olarak tanımaya **zorlanamaz.** Bu, milliyetlerin özgürce gelişmesi ilkesine aykırıdır. Bu, ulusal özgürlük değil, ulusal baskının özgül bir biçimi olur. Ukrayna sanayii geliştikçe, çevre köylerden gelen Ukraynalı işçiler sanayie aktıkça, Ukrayna proletaryasının bileşimi-

nin değişeceği açıktır. Tıpkı, diyelim belirli bir anda, Alman karakteri taşıyan, ve sonradan Letonlaşan ya da Macarlaşan Letonya ve Macaristan proletaryasının bileşimi gibi, Ukrayna proletaryasının da giderek Ukraynalılaşacağı açıktır. Ama bu, uzun süreli, kendiliğinden, doğal bir süreçtir. Bu kendiliğinden sürecin yerine, proletaryanın yukardan zorla Ukraynalılaştırılması sürecini geçirmek, Ukrayna proletaryasının Ukraynalı olmayan katmanları arasında, Ukrayna-karşıtı bir şovenizm körüklelemeye yatkın, ütopist ve zararlı bir siyaset uygulamak demektir. Bana öyle geliyor ki, Şumski yoldaş Ukraynalılaştırmayı doğru bir şekilde anlamıyor ve bu son tehlikeyi hesaba katmıyor.

İkincisi. Ukrayna'da, Ukrayna kültürü ve Ukrayna kamu yaşamı için yeni hareketin olumlu karakterini çok doğru bir biçimde vurgulayan Şumski yoldaş, bu hareketin olumsuz yanlarını görmüyor. Şumski yoldaş, Ukrayna'da ulusal komünist kadroların güçsüzlüğü nedeniyle, genelde komünist olmayan aydınlar tarafından yönetilen bu hareketin, şurada burada Ukrayna kültürü ve Ukrayna kamu yaşamını genel Sovyet kültürü ve genel Sovyet kamu yaşamından soyutlamaya yönelik bir savaşım karakterine, genel olarak «Moskova»ya karşı, bir bütün olarak Ruslara karşı, Rus kültürüne ve onun en yüksek kazanımına, Leninizme karşı bir savaşım karakterine bürünebileceğini görmüyor. Bu tehlikenin, Ukrayna'da gitgide daha gerçek hale geldiğini tanıtlamaya çalışmayacağım. Yalnızca, bazı Ukraynalı komünistlerin bile bu tür kusurlardan arınmış olmadıklarını söylemekle yetiniyorum. Herkesin bildiği birşeyi, ün-

lü komünist Hvilevoy'un, Ukrayna basınında yayımlanmış bulunan makalesini kastediyorum. Hvilevoy'un Ukrayna «proletaryasının derhal Rusluktan arındırılması» talebi; onun «Ukrayna şiirinin elden geldiğince çabuk Rus edebiyatından, onun stilinden uzaklaşması gerektiği» görüşü; onun «proletaryanın fikirleri, Moskova sanatı olmaksızın da tarafımızdan bilinmektedir» açıklaması; onun «genç» Ukrayna aydınlarının belirli bir Mesih rolüne duyduğu aşırı hayranlığı; kültürü siyasetten ayırma yolundaki gülünç ve Marksist olmayan girişimi, bütün bunlar, şimdi bir Ukraynalı komünistin ağzında, tuhaftan da öte birşey geliyor (ve başka türlü de olamaz). Batı Avrupa proleterleri ve onların komünist partileri «Moskova» için, uluslararası devrimci hareketin ve Leninizmin bu kalesi için sevgiyle dolup taşarken; Batı Avrupa proleterleri Moskova üzerinde dalgalanan bayrağa hayranlıkla bakarken, Ukraynalı komünistler, Moskova yararına, Ukraynalı kamuoyu temsilcilerini «Moskova»dan «mümkün olduğunca çabuk» uzaklaşmaya çağırmaktan başka söyleyecek birşey bulamıyor. Ve bu da enternasyonalizm oluyor! Eğer komünistler, Hvilevoy yoldaşın dilinde konuşmaya, ve yalnızca konuşmaya değil, ama bizim Sovyet basınımızda yazmaya da başlarlarsa, komünist olmayan cephedeki diğer Ukraynalı aydınlar ne demez? Şumski yoldaş, Ukrayna'da Ukrayna kültürü için yeni harekete egemen olmanın, ancak Hvilevoy yoldaşın aşırılıklarına karşı, komünist saflar içinde savaşılarak mümkün olduğunu anlamıyor. Şumski yoldaş, yükselen Ukrayna kültürü ve Ukrayna kamu yaşamının, ancak bu aşırılıklara karşı savaşım verilerek bir Sovyet kültü-

rü ve bir **Sovyet** kamu yaşamına dönüştürülebileceğini anlamıyor.

(Stalin. *«Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu» derlemesi, s. 172 vd., Rusça, 1926.)*

C — İçinde Bulunulan Aşamada Milliyetçiliğe Sapmaya Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş

Ya da örneğin, ulusal sorunu alalım. Burada da, ulusal sorunda da, diğer sorunlarda olduğu gibi, Partinin bir bölümünde belli bir tehlike yaratan bir kafa karışıklığı var. Kapitalizmin kalıntılarının direngenliğinden söz ettim. Kapitalizmin insanların bilincindeki kalıntılarının, ulusal soruna ilişkin konularda, diğer bütün alanlardakinden çok daha direngen olduklarını da belirtmek gerekir. Daha direngendirler, çünkü kendilerini ulusal giysi altında iyi bir şekilde gizleme olanakları vardır. Birçokları, Skripnik'in günahının münferit bir olay, kuraldan bir istisna olduğunu sanıyor. Bu doğru değildir. Skripnik ile grubunun Ukrayna'daki büyük günahı bir istisna değildir. Böylesi akılsızlıklar diğer ulusal cumhuriyetlerdeki tek tek yoldaşlarda da görülüyor.

İster Büyük Rus, ister yerel olsun, fark etmez, milliyetçilik sapması nedir? Milliyetçi sapma demek, işçi sınıfının enternasyonalist siyasetinin, burjuvazinin milliyetçi siyasetine uyarlanması demektir. Milliyetçilik sapması, kendi «öz» «ulusal» burjuvazisinin, Sovyet rejimini yıkma ve kapitalizmi yeniden doğrultma girişimlerini yansıtır. İki sapmanın da kaynağı, görüldüğü gibi, aynıdır. Bu, Leninist enternasyonalizme sırt çevirmektir. Eğer

iki sapmayı da ateş altında tutmak istiyorsanız, her şeyden önce bu kaynağa, yani ister yerel milliyetçi sapma, ister Büyük Rus milliyetçisi sapma söz konusu olsun, fark etmez, enternasyonalizmden vazgeçen kimselere vurmanız gerek.

Hangi sapmanın daha büyük tehlikeyi oluşturduğu tartışılıyor, Büyük Rus milliyetçiliği sapmasının mı, yoksa yerel milliyetçilik sapmasının mı. Şimdiki koşullar altında, bu tartışma bir biçim tartışması, dolayısıyla boş bir tartışmadır. Esas tehlikenin ne olduğu konusunda bütün zamanlar ve bütün koşullar için geçerli hazırlop bir reçete vermeye kalkışmak saçmalık olur. Gerçekte böyle reçeteler yoktur. Esas tehlike, karşısında mücadele edilmeyen ve böylece devlet için bir tehlike olacak kadar gelişmesine izin verilen sapmadır.

Daha son zamanlara kadar, Ukrayna milliyetçiliği sapması Ukrayna'da* esas tehlikeyi oluşturmuyordu. Ama ona karşı mücadele bırakıldığı ve müdahalecilerle ortak oyun oynayacak kadar büyümesine izin verildiği zaman, bu sapma, esas tehlike haline geldi. Ulusal sorunda esas tehlike so-

---

* Redaksiyonun notu. *Skripnik'in milliyetçi sapması, kısa karakteristik çizgileriyle, Postişev yoldaşın XVII. Parti Kongresi'ndeki şu sözleriyle karakterize edilebilir: a) Ulusal sorunun bağımsız, kendi başına varolan bir sorun olarak görülüp, sınıf mücadelesi ve proletarya diktatörlüğü genel sorununun bir parçası olarak görülmemesi; b) Sovyetler Birliği'nde yaşayan emekçi halkların kardeşçe birliğinin pekiştirilmesine yönelik çeşitli önlemlere — örneğin Birlik çapında bir Tarım Halk Komiserliğinin kurulması, Birlik Tarım Akademisi'nin kurulması — karşı mücadele edilmesi; c) proleter sınıf bilincinin geliştirilmesi mücadelesi görevinin yerine ulusal bilincin teşvik edilmesi görevinin*

runu, içi boş biçimsel tartışmalarla değil, ama verili anda durumun Marksist bir tahlili ve bu alanda işlenen hataların irdelenmesi ile çözülür.

(Stalin. *SBKP(B) Merkez Komitesi'nin Faaliyeti Üzerine XVII. Parti Kongresi'ne Rapor, s. 83 vd., Moskova 1934.)*

4 — İkinci Beş Yıllık Plan ve Sovyetler Birliği Halkları Arasındaki Ekonomik Ve Kültürel Eşitsizliğin Giderilmesi

16 — Saptanan yeni inşaat faaliyetinin kapsamlı geliştirilmesi programı, **üretici güçlerin bölgelere dağılımında** büyük değişikliklerle sonuçlanacaktır:

a) Eski sanayi merkezlerinin geliştirilmesi temelinde Sovyetler Birliği'nin Doğu bölgelerinde (Urallar, Batı ve Doğu Sibirya, Başkıristan, Uzak Doğu Bölgesi, Kazakistan ve Orta Asya'da) sanayileşmenin yeni üsleri ortaya çıkmakta, makine yapımı, metalürji, kömür madenciliği, petrol sanayii, elektrik gücü üretimi ve diğer sanayi dalları yoğun bir şekilde geliştirilmektedir. Yeni ağır sanayi inşaatlarına yatırılan tüm sermayelerin aşağı-yukarı yarısı, Doğu bölgeleri için harcanmaktadır. 1937'de Doğu bölgeleri: 1932 yılında dörtte

---

geçirilmesi; d) ulusal sorunda iki cephede mücadele görevinin yerine salt Büyük Rus şovenizmine karşı mücadelenin geçirilmesi; e) Merkez Rada'nın ve Ukraynalı milliyetçi partilerin karşı-devrimci rollerinin şirin gösterilmesi; f) güya Ukrayna sorununu Ekim Devrimi'nde bir bütün olarak küçümsemiş olan Partiye iftira edilmesi; g) mecburi Ukraynalılaştırma (okullarda); h) teorik cephenin ve Sovyet Ukrayna kültürü inşasının çeşitli alanlarına sızan milliyetçi unsurların faaliyetinin gizlenmesi.»

bire karşılık toplam ham demirin üçte birini, 1932 yılında dörtte bire karşılık toplam taşkömürünün üçte birden fazlasını, 1932'de yüzde 6,5'a karşılık bölge enerji istasyonlarının elektrik gücünün yaklaşık beşte birini, 1932'de yüzde 5'e karşılık makine yapımı sanayiinin üretiminin onda birini sağlayacaktır.

b) Ural-Kusnezk kombinasının, **Sovyetler Birliği'nin ikinci kömür ve demir fabrikaları temelinin** tamamlanması. Bunun inşasına ikinci beş yılda ekonomiye yapılan tüm sermaye yatırımlarının üçte birinden fazlası harcanacaktır. Ural-Kusnezk kombinası 1937'de tüm demir-döküm sanayi üretiminin dörtte birinden fazlasını, bölge enerji istasyonlarının ürettiği elektrik enerjisinin altıda birini ve tüm ülke makine yapımı üretiminin yaklaşık yüzde onunu sağlayacaktır.

c) Yeni bölgelerin kalkındırılmasıyla **sanayiin hammadde kaynaklarına yakınlaştırılması.** Hafif sanayi ve besin maddeleri sanayiinin bölgelere dağılımına ilişkin olarak büyük değişiklikler olmaktadır: ikinci beş yılda inşa edilecek olan 15 pamuk kombinasından 10'u Orta Asya, Sibirya ve Trans-Kafkasya'da kurulacaktır, böylece Sovyetler Birliği ortalamasında iki katına çıkan pamuklu kumaş üretimi, Orta Asya'da nerdeyse 16 katına çıkacak ve bu bölgelerde tekstil sanayii için sağlam bir temel ortaya çıkacaktır. Keten sanayiinde Batı bölgesinde, Gorki vilayetinde ve Beyaz Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde büyük keten işleme merkezleri kurulacaktır. Şeker üretimi için yeni hammadde üsleri yaratılacak ve oralarda yeni şeker fabrikaları inşa edilecektir (Batı Sibirya, Kırgızistan, Uzak Doğu Bölgesi, Trans-Kafkasya vs.).

Tarımsal hammadde üretimi için tayin edici bölgelerde, deri fabrikaları, yün kumaş fabrikaları, yağ değirmenleri ve diğer hafif sanayi ve besin maddeleri sanayii işletmeleri kurulacaktır. Bir dizi bölgenin çok uzaklardan taşınmak zorunda olunan yakacak maddelerine bağımlılığını azaltacak yerel yakacak maddelerinin kazanılması güçlü bir şekilde artırılacaktır.

d) **Tarım** alanında, tarımın en önemli dallarını doğru bir şekilde dağıtmak ve bölgeleri belirli kültürler ve tarımsal üretim dallarında uzmanlaştırmak görevinin çözümü, en önemli tahıl alanlarında tahıl üretiminin güçlü bir şekilde artırılması, Volga'nın solundaki bölgede büyük çaplı sulama çalışmalarına başlanması, merkezi ve kuzey bölgelerde istikrarlı buğday ekim alanlarının yaratılması, sınai bitkileri üretiminin yapıldığı en önemli bölgelerin muazzam bir şekilde arttırılmasıyla güvencelenecektir, aynı zamanda Doğuda şeker pancarı ekimi için yeni bir bölge açılacak ve yeni yüksek vasıflı kültürlerin ekimi, özellikle yarı-tropik bölgelerde, büyük ölçekte geliştirilecektir.

e) **Ulaştırmacılık** alanında Doğu ve Güney yönündeki en önemli ulaşım yolları yeniden inşa edilip genişletilecek, aynı zamanda yeni sanayi merkezlerini Sovyetler Birliği'nin genel ulaşım ağıyla birleştiren ve yeni bölgelerin iktisadi kalkınmasının temelini oluşturan çok sayıda yeni demiryolu ve su yolu inşa edilecektir (Karaganda —Balhaş, Ufa—Sterlitamak, Rubzovka—Ridder, Tomsk—Çulim, Beyaz Deniz—Doğu Denizi Kanalı vs.).

f) Eskiden sınai bakımdan **geri kalmış** Orta Volga, Tataristan, Kuzey Kafkasya, Merkezi Kara

Topraklar Bölgesi, Trans-Kafkasya, Karelya, Murman Bölgesi, Uzak Doğu, Doğu Sibirya vb. gibi bölgelerde büyük-çaplı sanayiin gelişmesi temelinde büyük çaplı bir sınai inşa gerçekleşmektedir.

g) **Ulusal cumhuriyetlerde ve bölgelerde** eğitim, sağlık koruma, sanat ve basın alanlarında yoğun bir inşa çalışması geliştirilecektir.

h) Sovyetler Birliği'nin **eski sanayi bölgeleri,** birinci beş yıllık planda başlatılan uzmanlaştırmanın ve bölgeler içinde sanayiin daha eşit bir biçimde dağıtılmasının derinleştirilmesiyle daha da kalkınacaklardır.

Parti Kongresi, saptanan üretici güçlerin bölgelere dağılımı programının, ikinci beş yılda, ulusal cumhuriyetler ve bölgelerin iktisadi ve kültürel geriliğini gidermenin, üretici güçleri daha eşit bir şekilde dağıtmanın, sanayii hammadde kaynaklarına yakınlaştırmanın, en önemli bölgeleri belirli kültürler ve tarımsal üretim dallarında uzmanlaştırmanın ve tüm ülkede iktisadi reyonlaştırmanın tamamlanmasının garantisi olduğunu tespit eder.

(SBKP[B] XVII. Parti Kongresi'nin Kararı. «Sovyetler Birliği Halk Ekonomisinin Gelişmesinin İkinci Beş Yıllık Planı Üzerine [1933-1937]», 1934.)

5 — SSCB'nde Ulusal Sorunun Çözülmesinin Uluslararası Önemi

Ekim Devrimi emperyalizmi yalnızca egemenlik merkezlerinde, yalnızca «metropollerde» sarsmadı. O, aynı zamanda emperyalizmin cephe gerisine, çevresine de bir darbe vurdu ve emperyaliz-

min sömürge ve bağımlı ülkelerdeki egemenliğini sarstı.

Büyük toprak sahiplerini ve kapitalistleri deviren Ekim Devrimi, ulusal ve sömürgesel baskı zincirlerini parçaladı ve kocaman bir devletin istisnasız bütün ezilen halklarını bu baskıdan kurtardı. Proletarya, ezilen halkları kurtarmaksızın kendini kurtaramaz. Ekim Devrimi'nin karakteristik özelliklerinden biri, Sovyetler Birliği'nde bu ulusal ve sömürgesel devrimleri, ulusal kin ve uluslar arasında çatışmalar bayrağı altında değil, tam tersine Sovyetler Birliği'ndeki milliyetlerden işçilerin ve köylülerin karşılıklı güveni ve kardeşçe yakınlaşması bayrağı altında, **milliyetçilik** adına değil, **enternasyonalizm** adına yapmış olmasıdır.

Tam da bizim ülkemizde ulusal ve sömürgesel devrimler proletaryanın önderliğinde ve enternasyonalizm bayrağı altında gerçekleşmiş olduğu için, tam da bu yüzden, parya halklar, köle halklar, verdikleri örnekle bütün dünyanın ezilen halklarını kazanarak, insanlık tarihinde **ilk kez gerçekten** özgür ve **gerçekten** eşit halklar durumuna yükselmişlerdir.

Bu, Ekim Devrimi yeni bir çağı, dünyanın **ezilen ülkelerinde** proletarya ile **ittifak içinde**, proletaryanın **önderliğinde** sömürgesel devrimler çağını **başlattı** demektir.

Eskiden, fi tarihinden beri, dünyanın adi ve üstün ırklara, renkliler ve beyazlara bölündüğü, birincilerin uygarlığa uymayan ve sömürülmeye mahkûm, ikincilerin ise uygarlığın tek taşıyıcısı ve birincileri sömürmekle görevli oldukları «kabul edilirdi». Şimdi bu efsane yıkılmış ve bir kenara

atılmış olarak görülmelidir. Ekim Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri, gerçekte, sovyetik gelişme yoluna girmiş Avrupalı olmayan kurtulmuş halkların, **gerçekten** ileri bir kültür ve **gerçekten** ileri bir uygarlığı geliştirmede Avrupalı halklar kadar yetenekli olduğunu pratikte göstererek, bu efsaneye öldürücü bir darbe indirmiş olmasıdır.

Eskiden, ezilen ulusların kurtuluşunun tek yönteminin **burjuva milliyetçiliği** yöntemi olduğu, ulusların birbirinden ayrılması yöntemi, onların aralarını bozma, çeşitli ulusların emekçi yığınları arasındaki ulusal düşmanlığı güçlendirme yöntemi olduğuna inanmak «olağan»dı. Şimdi bu efsane yalanlanmış olarak görülmek gerekir. Ekim Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri, gerçekte, ezilen halkların özgürlüğe kavuşmasında **proleterce, enternasyonalist** yöntemi tek doğru yöntem olarak görmenin olanaklı ve amaca uygun olduğunu pratikte göstererek, en değişik halklardan işçilerin ve köylülerin **kardeşçe birliğinin gönüllülük** ve **enternasyonalizm** temelinde mümkün ve amaca uygun olduğunu pratikte göstererek, bu efsaneye ölümcül bir darbe indirmiş olmasıdır. Tüm ülkelerin emekçilerinin gelecekteki yekpare dünya ekonomisi içinde birleşmesinin örneği olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin varlığı, kaçınılmaz olarak bunun doğrudan kanıtı olarak görülmelidir.

Ekim Devrimi'nin bu ve benzer sonuçlarının, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrimci hareket üzerinde ciddi bir etki yapmadan kalamadıklarını ve kalamayacaklarını söylemek gereksiz. Çin'de, Endonezya'da, Hindistan'da vb. ezilen halkların devrimci hareketinin gelişmesi ve bu halkların

SSCB'ne olan sempatilerinin artması gibi olgular, bunun kesin kanıtlarıdır.

Sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin tam bir rahatlıkla sömürülebildiği ve ezilebildiği çağ **geçmiştir.**

Sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde kurtuluş devrimi çağı, bu ülkeler **proletaryasının** uyanış çağı, devrimde **hegemonyası** çağı başlamıştır.

(Stalin. *Ekim Devrimi. «Ekim Devriminin Uluslararası Karakteri»*, *s. 176 vd., 1927.)*

... Yoldaşlar, neyi temsil ettiğimizi biliyorsunuz. Sovyet Federasyonu olarak biz bugün tarihsel yazgının iradesiyle, dünya devriminin öncü birliğini temsil ediyoruz. Genel kapitalist cepheyi ilk kez olarak bizim yardığımızı ve tüm diğerlerinin önünde yürümenin bize nasip olduğunu biliyorsunuz. İleriye doğru yürüyüşümüzde Varşova'ya kadar vardığımızı fakat sonra geri çekildiğimizi ve en emin saydığımız mevzilerde tutunduğumuzu da biliyorsunuz... Varşova önlerinde başarısızlığa uğradıktan sonra (doğruyu saklamak istemiyoruz), ileriye doğru yürüyemezdik, çünkü cephe gerisinden — bizde köylülük tarafından oluşturulan cephe gerisinden — kopma tehlikesiyle karşı karşıya kalırdık, nihayet, tarihsel yazgının bize verdiği devrimin yedeklerinden, batıdaki ve doğudaki yedeklerden çok fazla uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalırdık. İşte soluk almamız, yaralarımızı, proletaryanın öncü birliğinin yaralarını sarmamız, köylülükten oluşan cephe gerisi ile bağlantı kurmamız, cephe gerisini oluşturan ve arkamızda kalmış bulunan dünya kapitalizminin en önemli geri cephesini oluşturan Batı ve Doğudaki önemli yedekler arasında çalışmayı sürdürmemiz gerektiği-

ne karar verdiğimizde, iç politikada Yeni Ekonomik Politikaya ve dış politikada ise ileriye yürüyüş hızının yavaşlatılmasına geçmemizin nedeni budur. Ulusal sorun ele alınırken ortaya çıkan esas konu, işte bu yedeklerdir; aynı zamanda, dünya emperyalizminin cephe gerisini de oluşturan Doğu'nun önemli yedekleri.

İkisinden biri: ya emperyalizmin derin cephe gerisini — Doğu'nun sömürge ve yarı-sömürge ülkelerini — harekete geçirecek, devrimcileştirecek ve böylece emperyalizmin yıkılışını çabuklaştıracağız; ya da başarısızlığa uğrayacak ve böylece emperyalizmi güçlendireceğiz, hareketimizi zayıflatacağız. Sorun böyledir.

Gerçek şu ki, tüm Doğu, Sovyetler Birliği'mizi bir deneme alanı olarak görüyor. Biz ya bu Birlik çerçevesinde ulusal sorunu pratik uygulanmasında doğru bir şekilde çözeceğiz, ya burada, bu Birlik çerçevesinde, halklar arasında gerçekten kardeşçe ilişkiler, gerçek bir işbirliği kuracağız — ve o zaman tüm Doğu, bizim Federasyonumuzda kurtuluş bayrağına, izinden yürüyeceği bir öncü birliğe sahip olduğunu görecektir, ki bu dünya emperyalizminin iflasının başlangıcı demektir. Ya da burada, tüm Federasyonun çerçevesi içinde, hatalar yapacağız, eskiden boyunduruk altında bulunan halkların Rusya proletaryasına duyduğu güveni sarsacak ve Sovyetler Birliği'nin Doğu'da sahip olduğu cazibeyi yitireceğiz — ve o zaman da kazanan emperyalizm, yitiren biz olacağız.

Ulusal sorunun uluslararası önemi burada yatıyor.

(Stalin. *RKP[B] XII. Parti Kongresi'nde Ulusal Sorun Üzerine Rapor, 1923.)*

KAYNAKÇA

LENİN: — Ulusal Sorun Üzerine Tezler (Tüm Eserler, Cilt XVI, Rusça)
— «Ulusal Sorun Hakkında Eleştirel Notlar» (Cilt XVII).
— «Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine» (Cilt XVII).
— «Devrimci Proleterya Ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı» (Cilt XVIII).
— «Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçları» (Cilt XIX).
— «Haziran Kararları Üzerine» (Cilt XIX).
— «Sosyalist Devrim Ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı» (Cilt XIX).
— Doğu Halkları Komünist Örgütünün II. Tüm Rusya Kongresi'nde Konuşma (Cilt XXIV, Rusça).
— Ulusal Ve Sömürge Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı (Cilt XXV).
— Komintern'in II. Kongresi'nde Ulusal Ve Sömürge Sorunu Üzerine Konuşma (Cilt XXV).

STALİN: — «Marksizm Ve Ulusal Sorun» («Marksizm Ve Ulusal-Sömürge Sorunu» Toplu Cildinde, Rusça, Almanca Baskısı Hazırlanıyor).
— 1917 Nisan Konferansı'nda Konuşma Ve Kapanış Konuşması (Rusça)
— SBKP(B) nin X. Parti Kongresi'nde Ulusal Sorun Üzerine Konuşma Ve Kapanış Konuşması, (Rusça).
— SBKP(B)'nin XII. Parti Kongresi'nde Ulusal Sorun Üzerine Konuşma Ve Kapanış Konuşması, (Rusça).
— SBKP(B)'nin XVII. Parti Kongresi'nde Rapor, III.

Kesit (Kapitel), «Parti İçi Konularda Önderlik» Bölümü, («Leninizmin Sorunları», İkinci Baskı).

— SBKP(B)'nin XVII. Parti Kongresi'nde Rapor, III. Kesit (Kapitel), «İdeolojik-Siyasi Yönetimin Sorunları» («Sosyalizm Zafer Kazanmaktadır» Toplu Cildinde).

— «Ekim Devrimi Ve Ulusal Sorun» («Ekim Devrimi» Toplu Cildinde).

— «Ekim Devrimi Ve Rus Komünistlerinin Ulusal Siyaseti» («Ekim Devrimi» Toplu Cildinde).

— «Doğu Halkları Üniversitesi'nin Siyasi Görevleri Üzerine», («Leninizmin Sorunları», Birinci Baskı).

— RKP(B)'nin X. Parti Kongresi'nin Ulusal Sorun Üzerine Kararı (Rusça).

— RKP(B)'nin XII. Parti Kongresi'nin Ulusal Sorun Üzerine Kararı

— «Sömürge Ve Yarı-Sömürge Ülkelerdeki Devrimci Hareket Üzerine» Komintern VI. Kongresi'nin Tezleri.

inter
yayınları